Les caixes d'estalvi a Catalunya

Temps de futur

ESTRUCTURA I FUNCIONS

Albert Ribas i Massana

Col·lecció TEMPS DE FUTUR

LES CAIXES D'ESTALVI A CATALUNYA

Estructura i funcions

Albert Ribas i Massana
(Fundació Centre d'Estudis i Planificació)

Publicacions de la
FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Maqueta i disseny de la coberta: Marina Vilageliu

1.ª edició: gener de 1982

© Fundació Jaume Bofill, 1982

Edició a cura d'Edicions de la Magrana
Apartat de Correus 9487. Barcelona

Imprès a Novagrafik. Recared, 4. Barcelona
ISBN: 84-85557-06-9
Dipòsit legal: B. 3.709-1982

INDEX

CAPÍTOL I

La fundació de les caixes d'estalvis. Les caixes d'estalvi catalanes 7

CAPÍTOL II

Anàlisi i evolució del passiu de les caixes d'estalvis 35

CAPÍTOL III

Anàlisi i evolució de l'actiu de les caixes d'estalvis 93

CAPÍTOL IV

Sobre la reforma del sistema financer i de les caixes d'estalvis 161

CAPÍTOL V

Les caixes d'estalvis en el marc internacional. L'autonomia i el paper de les caixes 197

Annex legislatiu 231

CAPÍTOL I

LA FUNDACIÓ DE LES CAIXES D'ESTALVIS. LES CAIXES D'ESTALVIS CATALANES

1.1. ORIGEN DE LES CAIXES D'ESTALVIS

L'objectiu d'aquest estudi no és la descripció particularitzada de la història de les caixes d'estalvis. Remarcarem només alguns aspectes essencials en llur creació i evolució.

Cal constatar en primer lloc que l'origen de les caixes d'estalvis està lligat històricament a les institucions de tipus benèfic, especialment dels monts de pietat. Institucions presents ja en el segle XV, generalment auspiciades per la iniciativa eclesiàstica. En el segle XVIII, però, els monts de pietat estan patrocinats per la iniciativa reial, mantenint-se la inspiració benèfico-religiosa de llur funcionament. El concepte més modern de «caixa d'estalvis» apareix a Europa (particularment a la Gran Bretanya) a la segona meitat del segle XVIII. Aquest concepte es fonamenta en el pensament de Jeremy Bentham (1748-1832), la filosofia del qual consisteix a considerar les caixes d'estalvis com un instrument de millora de les condicions de vida de les classes treballadores, mitjançant la remuneració de l'estalvi i creant un nivell de seguretat econòmica superior. A finals del segle XVIII i a començaments del següent es constata l'expansió d'aquestes institucions arreu d'Europa i especialment a la Gran Bretanya.

A Espanya, la introducció de les idees promotores de les caixes d'estalvis comença en el trienni liberal (1820-1823), especialment amb el retorn dels exiliats després de la mort de Ferran VII.

Les societats Amigos del País són, en general, les que assumeixen la promoció de les caixes d'estalvis. Aquesta realitat és ben palesa a Madrid, on se'n fundà una l'any 1838, poc després d'haver-se promogut l'any 1834 un concurs per la Sociedad Económica Matritense de Ami-

gos del País, premiant la millor memòria sobre l'establiment i fundació d'una caixa d'estalvis.

L'any 1834 funcionava ja una caixa d'estalvis a Jerez de la Frontera; fet que consta en la reial ordre del 3 d'abril de l'any 1835. Aquest decret reial exhorta a la creació de caixes d'estalvis.

De resultes d'aquesta iniciativa oficial de l'any 1835 seran creades, a més de la caixa d'estalvis de Madrid, les de Granada (1839), Santander (1839), Sagunt (1841), Valladolid (1841), Sevilla (1842), la Corunya (1842), Barcelona (1839-1844), València (1851). En tots els casos esmentats, les caixes d'estalvis queden vinculades als monts de pietat, siguin de creació anterior com el de Barcelona, o de creació simultània a la mateixa caixa. La raó d'aquesta vinculació, ultra la inspiració benèfica i filantròpica que les patrocina, està en la manca de confiança en el crèdit oficial. Aquest, en altres països europeus, era el destí principal de les inversions fetes amb els fons de les caixes d'estalvis.

La irregularitat en la gestió del deute públic i la desconfiança envers ell impedien aquest tipus de funcionament, més quan s'afirmava que una de les característiques bàsiques de les caixes d'estalvis era la seguretat i la confiança, estímuls bàsics per a l'estalvi popular. Heus ací la raó de la vinculació als monts de pietat. Aquesta vinculació, però, dificultava l'expansió de les caixes d'estalvis, com succeïa a la de Madrid que trobava moltes traves per a col·locar els seus cabals, car el mont de pietat només podia absorbir-ne una part.

Precisament entorn d'aquest tema de la col·locació dels fons de les caixes per a assegurar la remuneració a l'estalviador, la Junta Promotora de la caixa barcelonina havia proposat que el rendiment del fons es fes mitjançant el préstec a fabricants i comerciants. Aquesta proposta fou rebutjada segurament perquè no s'emmarcava dins l'esperit benèfic i l'ambient de confiança que caracteritzarien les caixes d'acord amb la disposició de l'any 1835.

Des d'un principi, l'activitat de la caixa barcelonina, ultra la vinculació inicial al Mont de Pietat de la Verge de l'Esperança i després al seu propi mont de pietat, era realitzar operacions de crèdit a institucions públi-

ques i privades. La caixa barcelonina mantenia també dipòsits remunerats a la banca.

El segon impuls en la creació de les caixes d'estalvis esdevé del decret del 29 de juny de l'any 1853. Aquest decret representa la primera normativa de caire reformista i d'una rigidesa excessiva, qualitat típica de la legislació espanyola. El decret pretenia una regulació completa del funcionament i caràcter de les caixes, obligant-les a l'adaptació de llurs estatuts al model de la caixa madrilenya. Tal decisió palesà un intent uniformista i intervencionista respecte a les caixes ja creades i les de nova creació. El decret obligava a la creació de caixes a totes les capitals de província, a iniciativa del governador civil, menyspreant la realitat diversa de cada província, tant en relació a la capacitat d'iniciativa per a crear caixes, com en relació als qui havien de ser-ne els promotors.

La consideració legal de totes les caixes com a establiments municipals de beneficència, remarcant el seu caràcter públic, manifestà aquest caràcter uniformista.

La disposició més important del decret està a nivell pràctic en l'article número 4, obligant a dipositar en la Caja General de Depósitos y Consignaciones els cabals no invertits en els monts de pietat. Aquesta Caja General era un organisme estatal que tenia la funció d'invertir en títols de deute consolidat.

Per primera vegada apareix la vinculació de les caixes d'estalvis al finançament del deute públic. Vinculació que provocà la protesta de les juntes rectores de les caixes d'estalvis per desconfiança en la solvència financera de l'Estat espanyol.

Desconfiança manifestada en la baixa important de les imposicions des de l'any 1853 fins a l'any 1855.*

Com esdevé normalment amb les disposicions uniformistes, allunyades de la realitat, el decret de l'any 1853 no fou aplicat íntegrament, com hauria estat la intenció de l'administració central.

* A la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona el saldo d'impositors decreix de 1.578 milers de pessetes l'any 1852 a 1.294,2 milers de pessetes l'any 1854. L'any següent torna a remuntar-se.

Ni foren creades caixes a totes les capitals de província, ni foren respectades les normes de les inversions a la Caja General de Depósitos y Consignaciones. Fins l'any 1880, data de la nova regulació de les caixes d'estalvis, foren promocionades les caixes de Màlaga, Còrdova, Alcoi, Saragossa, la Corunya, Alacant, Segòvia, Àvila, Linares, Oriola, Sant Sebastià, Pontevedra i Santiago. A Catalunya foren creades les caixes d'estalvis de Sabadell (1859), Layetana de Mataró (1853), Manresa (1865) i Terrassa (1877). Hom pot observar que la nova creació de les caixes d'estalvis no s'ajusta a la intenció de cobrir totes les capitals de província, ja que se'n creaven en algunes poblacions que no ho eren. Aquest va ser el cas de Catalunya, que demostrà la futilitat de la regulació oficial.

Referent a la col·locació dels fons, la crisi financera que afectà parcialment la cotització del deute públic a partir de l'any 1865 demostrà la veritable desconfiança en el mecanisme de la Caja General i provocà dificultats a les caixes d'estalvis, fins i tot la fallida de la caixa de València. El fet de no respectar absolutament la corresponent disposició oficial permeté a les caixes d'estalvis catalanes de sobreposar-se a les dificultats derivades de la crisi financera, tot i sofrir un descens important en llur volum d'imposicions.

Les inversions de les caixes d'estalvis catalanes eren repartides entre els monts de pietat, la inversió obligatòria a la Caja General i els préstecs remunerats a propietaris i industrials de la ciutat. Fins i tot algunes caixes, com la de Sabadell, no comptaven amb mont de pietat propi. Aquest fet indica l'allunyament del real funcionament de les caixes respecte al seu origen benèfic i de vinculació als monts de pietat.

L'altra disposició important en relació a les caixes d'estalvis es produeix l'any 1880, durant el període de la restauració borbònica. La llei del 29 de juny de l'any 1880 té un caràcter totalment oposat a l'anterior de l'any 1853: deroga els aspectes uniformistes i respecta la realitat diversa en la gestió i promoció de les caixes d'estalvis.

En aquest sentit, l'aprovació dels reglaments i estatuts de les caixes —d'incumbència governamental— no

està subjecta a la seva homologació, ni a un model determinat. La llei de l'any 1880 remarca el caràcter benèfic de les caixes, però sense sotmetre-les al règim uniforme de les institucions de caràcter municipal, i reconeix l'origen privat de moltes de les caixes en funcionament.

Les similituds més importants entre la disposició de l'any 1853 i la de l'any 1880 es refereixen a la continuïtat de la voluntat de promoure la creació de caixes on no n'existeixen i a la recomanació de vincular cada caixa a un mont de pietat. De resultes d'aquesta llei, el moviment d'expansió en la creació de caixes d'estalvis es concretà a Catalunya amb la nova aparició de les següents caixes: Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Lérida (1880), Caja de Ahorros de Palafrugell (1880), Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Figueras (1884) i Caja de Ahorros de Manlleu (1896).

El moviment d'expansió de les caixes d'estalvis catalanes es manifestà també amb la creació d'un nombre considerable d'aquestes institucions i en el creixement quantitatiu de llurs recursos. En el període dels anys 1874-1900, els dipòsits en les caixes catalanes passà de 5.972 milers de pessetes a 26.660 milers de pessetes, cosa que suposava un ritme mitjà de creixement anual del 5,9 %. El nombre d'impositors a les caixes d'estalvis catalanes evolucionà de 19.721 l'any 1874 a 69.538 l'any 1900. Aquestes xifres permeten de comprovar que la incidència de les caixes era encara reduïda en el segle passat i que no constituïen una part important del sistema financer, tal com ho són actualment. De tota manera, en termes relatius, el pes de les caixes a Catalunya és superior al conjunt de l'Estat espanyol, car l'any 1874 els dipòsits recollits per les caixes d'estalvis catalanes constitueixen el 35 % del total espanyol. Aquesta proporció disminueix progressivament i arriba al 20 % l'any 1900, fet que s'explica perquè en aquest període es constitueixen la major part de les caixes espanyoles. En el conjunt de les caixes d'estalvis catalanes, la primera a constituir-se —la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona— representà per ella mateixa entre el 90 % (1874) i el 80 % (1900) del total dels dipòsits recollits per les caixes catalanes. En una i altra data,

aquesta caixa se situà en el segon lloc d'Espanya quant al volum de dipòsits i en el primer quant al nombre de llibretes.

El nombre total de caixes en aquest període passà de 12 a 49, i a Catalunya de 4 a 9, fet indicatiu, un cop més, de l'anterior implantació de les caixes d'estalvis a Catalunya en relació al conjunt d'Espanya.

La posterior evolució de les caixes està lligada a la transformació del concepte de beneficència i la progressiva substitució d'aquest pel concepte d'assegurances socials. La introducció de sistemes d'assegurances socials és més tardana a Espanya que a la resta d'Europa. L'Instituto Nacional de Previsión es creà l'any 1908 i el sistema d'assegurances socials cobria només una petita part dels riscs i necessitats dels assalariats, fonamentalment les pensions per a la vellesa. L'any 1902 neix, paral·lelament, a Barcelona la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, com a intent privat de desenvolupar les assegurances obreres. El naixement de la Caixa de Pensions es produeix després dels esdeveniments revolucionaris del mateix any, com a intent d'integració social dels treballadors i com a fórmula que contraresti la possibilitat d'accions revolucionàries, en donar una base més estable i segura als ingressos obrers promovent un sistema d'assegurança social. Les institucions promotores de les caixes d'estalvis són: l'Ateneu Barcelonès, el Foment del Treball, la Sociedad Económica de Amigos del País, la Cambra de Comerç, la Lliga Industrial i Comercial, l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i el cercle de la Unió Mercantil.

La constitució formal de la Caixa de Pensions es produeix l'11 d'abril de l'any 1904, i les oficines s'obren al públic el mes de juliol de l'any 1905. La primera concepció de la Caixa de Pensions és la lliure afiliació i privatització del sistema d'assegurança obrera. L'any 1921, fent-se obligatori el sistema d'assegurances, seguint els passos de les diverses legislacions europees, la Caixa de Pensions esdevé l'executora exclusiva a Catalunya i a les Illes Balears de les assegurances estatals, és a dir, obté per delegació les funcions de l'Instituto Nacional de Previsión en l'àmbit de Catalunya i Balears.

Cal remarcar l'absorció per part de la Caixa de Pen-

sions d'un gran nombre de caixes locals i de mútues arreu de Catalunya i les Illes, la qual assimilació li posà a l'abast una xarxa important i una gran capacitat d'implantació en tot el territori. La vinculació de la Caixa de Pensions a l'Instituto Nacional de Previsión explica, en gran part, el creixement d'aquesta caixa i el seu accés al primer lloc entre les caixes catalanes i espanyoles.

1.2. LA TRANSFORMACIÓ REAL DE LES CAIXES D'ESTALVIS

Si a principis de segle el volum de les caixes en relació al conjunt del sistema financer era molt reduït, en qüestió de dues dècades es produeix un ràpid creixement, que les situa en termes reals a controlar una part important del sistema financer. Aquesta transformació prové de la pèrdua de vigència del caducat concepte de beneficència, l'aparició del sistema d'assegurances socials i la progressiva importància de l'estalvi popular, alhora que d'una equiparació pràctica de les operacions de les caixes a la majoria de negociacions efectuades per la banca.

Cal remarcar, en aquest sentit, la distància entre aquesta realitat i la legislació encara vigent, vinculada als vells conceptes de beneficència i caritat. En la dècada dels anys 1920 i següents es produeix el procés de clarificació i definició del caràcter de les caixes, llur estructuració i l'establiment de la relació entre aquestes i l'Estat, dins un clima d'enfrontament amb la banca privada, que es queixa de la progressiva competència de les caixes.

Les dades objectives respecte al pes creixent de les caixes en el sistema financer espanyol són donades per la proporció dels dipòsits captats per les caixes sobre el total del sistema financer (caixes + banca privada + Banc d'Espanya). Aquesta proporció segueix la

següent evolució: l'any 1923, 16,8 %; l'any 1925, 20,3 %; l'any 1930, 21,1 %; l'any 1935, 24,4 %. El pes de les caixes catalanes en el total de les caixes espanyoles pot observar-se a través de la proporció dels dipòsits de caixes a Catalunya sobre el total dels dipòsits captats per les caixes. Aquesta proporció observa la següent evolució:

1921	1923	1925	1930	1935
30,7 %	33,2 %	32,4 %	34,7 %	42,5 %

El pes de les caixes catalanes és ascendent, fet que es reflecteix en la posició ocupada per les caixes catalanes. En el període dels anys 1920-1935, entre les cinc primeres caixes, dues de catalanes ocupen precisament els primers llocs, tal com pot comprovar-se en el quadre 1.1.

QUADRE 1.1.

Dipòsits en milions de pessetes

	1920	1925	1930	1935
Caixa de Pensions	92,6	200,1	349,4	687,5
Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona	88,3	152,8	216,–	325,4
Caja de Ahorros y Monte de Piedad Municipal de Bilbao	75,3	116,3	188,4	186,2
Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid	65,9	76,9	86,4	101,8
Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Valencia	63,6	83,7	100,3	123,5
Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa	51,7	89,8	126,6	170,–

Hom pot comprovar l'extraordinari creixement de la Caixa de Pensions que es col·locà ràpidament en el primer lloc. Aquest creixement, sens dubte, està lligat a les funcions de gestió de les assegurances socials, gràcies a la competència delegada de l'Instituto Nacional de Previsión i en un període d'augment progressiu de l'àmbit de competències de les assegurances obligatòries.

El pes de les caixes d'estalvis catalanes respecte al total de dipòsits captats a Catalunya per bancs i caixes

no és possible de conèixer directament, car no es disposa de les dades relatives a la distribució territorial dels dipòsits bancaris. Amb les dades disponibles i suposant que en el període dels anys 1925-1935 el total de dipòsits a Catalunya representen un 20 % del total espanyol, pot calcular-se la proporció dels dipòsits captats per les caixes catalanes respecte al total dels dipòsits a Catalunya. Aquesta proporció fóra del 27 % l'any 1925, el 30 % l'any 1930 i el 41 % l'any 1935, la qual cosa expressa la major presència de les caixes d'estalvis a Catalunya en relació a la resta de l'Estat espanyol. En tot cas, les caixes catalanes superen en aquest període els dipòsits captats pels bancs amb seu a Catalunya, tal com pot veure's en el quadre 1.2.

QUADRE 1.2.

Dipòsits captats per bancs i caixes catalanes durant els anys 1925-1935 (milions de pessetes)

	1925	1930	1935
Caixes catalanes (1)	387,1	621,7	1.145,8
Bancs catalans (2)	520,8	663,6	514,8
(1)/(2)	0,74	0,94	2,22

Font: E. LLUCH, E. GASCH, R. TERMES. *Bancs i caixes catalanes: 1925-1965. Una aproximació quantitativa,* a «Banca Catalana», n.° 10, setembre 1968.

L'enfrontament entre caixes i bancs s'aguditzà especialment durant la dècada dels anys vint, especialment arran de la publicació del decret-llei del 9 d'abril de l'any 1926, que intentà reglamentar l'activitat de les caixes. Aquest decret donava la impressió de desconèixer la realitat de les institucions d'estalvi, fet que havia de provocar la protesta de les caixes i l'acceptació d'obrir informació pública sobre el decret abans de posar-lo en pràctica. El procediment d'informació pública seria aprofitat per la banca privada, organitzada en el Consejo Superior Bancario, per a dirigir una ofensiva contra les caixes d'estalvis reclamant la limitació dels tipus d'operacions permeses a aquestes, acusant-les de competència deslleial.

Aquesta ofensiva obligava les caixes d'estalvis a organitzar-se i a respondre. La constitució de les federacions de caixes i després la Confederació de Caixes d'Estalvis és una resposta a aquest objectiu. La primera federació constituïda fou la basco-navarresa l'agost de l'any 1924. La Federació Catalano-aragoneso-balear es constituïa el mes d'abril de l'any 1927 a instàncies de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona. Finalment, a iniciativa de la Federació Basco-navarresa es constituïa la Confederació de Caixes d'Estalvis durant el mes de maig de l'any 1927. Un dels seus objectius era participar en l'elaboració de la legislació referent a l'estalvi i respondre a les acusacions de la banca. Els enfrontaments es produïen a la Junta Consultiva emanada del decret de l'any 1926. Després es constituí una comissió mixta caixes-bancs, on s'arribà a un acord que serviria de base al decret-llei del 21 de novembre de l'any 1929. Els aspectes més remarcables de l'acord eren: l'acceptació d'un límit màxim en els dipòsits remunerats de les caixes (25.500 ptes.), limitació en la transferència de fons i supressió dels comptes corrents.

En proclamar-se la República, la legislació anterior fou revisada i es donà peu a una nova etapa en els enfrontaments caixes-bancs. El resultat és l'estatut de les caixes d'estalvis del 14 de març de l'any 1933. Decret firmat pels ministeris de Treball i d'Hisenda i per la presidència del Consell de Ministres, cosa que demostra la variada funció de les caixes d'estalvis, una en relació a la previsió social, que les vincula al Ministeri de Treball, l'altra en relació a l'activitat financera, que les vincula al Ministeri d'Hisenda. Paral·lelament es creà l'Instituto de Crédito de las Cajas Generales de Ahorro (ICCA), com a organisme de coordinació entre les caixes d'estalvis i l'administració central, especialment per a «*servir de intermediario en la negociación de valores que las cajas les encomienden y concurrir a los empréstitos del Estado*», la qual cosa indica de forma inequívoca la funció de les caixes d'estalvis en el finançament del crèdit oficial. L'enfrontament amb la banca continuava, car aquesta considerà que el caràcter de les caixes com a institucions benèfiques les obligava a especialitzar-se en l'estalvi popular i a limitar-se en la

forma d'operacions financeres possibles. Les caixes d'estalvis responien que el caràcter benèfic estava en el destí dels excedents, no en les formes de captació dels fons.

Els enfrontaments caixes-bancs quedaran interromputs en esclatar la guerra civil i així l'estatut de l'any 1933 —encara avui vigent— serà la normativa bàsica en relació a les caixes d'estalvis. Només cal afegir que si l'estatut de l'any 1933 feia dependre les caixes del Ministeri de Treball, un decret de l'any 1935 establiria també una dependència respecte al Ministeri d'Hisenda.

Durant aquest últim període es creen noves caixes d'estalvis. A Catalunya són la Caixa d'Estalvis del Penedès (1913), la Caixa d'Estalvis Provincial de Barcelona (1926) i la Caixa d'Estalvis de la Sagrada Família (1926). Després de la guerra civil es crearà la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona (1940) i la Caixa d'Estalvis Provincial de Tarragona (1950), totes dues promogudes per les respectives diputacions provincials.

1.3. L'EVOLUCIÓ DE LES CAIXES D'ESTALVIS DESPRÉS DE L'ANY 1939

En el període que arrenca l'any 1939, acabada la guerra civil, es produeixen en relació a les caixes dos fets bàsics: en primer lloc, la consolidació i fins i tot ampliació del paper de les caixes en el sistema financer; consolidació, per tant, del seu caire financer i de l'equiparació efectiva amb la banca, tot i conservar algunes diferències respecte a aquesta, tant en termes reals, com per la consideració benèfica de les institucions d'estalvi. En segon lloc, la intervenció estatal en el funcionament de les caixes creix desmesuradament a través fonamentalment de l'establiment rígid d'uns coeficients legals en l'estructura de l'actiu de les caixes que determinen amb gran detall el tipus i quantitat de les inversions a realitzar. La llibertat d'acció de les caixes queda pràcti-

cament anul·lada en relació al destí dels seus fons, que de manera obligatòria vénen a finançar els circuits privilegiats de financiació, especialment a nivell públic, però també en l'àmbit privat. La llibertat d'acció de les caixes queda reduïda pràcticament a la gestió en la captació de fons, tot i que aquest aspecte també és limitat per disposicions oficials sobre els ritmes i tipus d'expansió. Això fa que el paper de la Confederació de Caixes d'Estalvis (CECA) creixi desmesuradament, car és l'organisme intermediari entre les caixes i l'Estat en la col·locació obligatòria de les inversions, i que l'objectiu de les federacions es desdibuixi totalment fins a representar només la realització d'actes oficials i de protocol o alguna activitat conjunta en el terreny benèfico-social.

Referent al primer aspecte, l'evolució del percentatge de dipòsits captats per les caixes, en relació al total del sistema creditici, fins a l'any 1965 queda resumida en aquest quadre:

1945	1950	1955	1960	1965
16,4 %	20,2 %	21,4 %	23,9 %	26,2 %

Efectivament, el pes de les caixes en el sistema financer és creixent i s'ha estabilitzat en la darrera dècada entorn del 30 %. La confirmació d'aquest procés real allunya les actuals caixes del seu origen benèfic i les transforma en autèntiques institucions financeres.

Respecte al segon aspecte, és a dir la rigidesa en el destí de les inversions i la utilització de les caixes per al finançament del crèdit oficial, el quadre 1.3. mostra l'elevat percentatge dels fons captats que són destinats a préstecs obligatoris (anomenats de regulació especial) i als valors computables que comprenen especialment fons públics, emissions d'obligacions de l'INI i altres emissions d'empreses privades que obtenen el favor estatal —especialment, en l'últim període, Telefònica i empreses elèctriques.

QUADRE 1.3.

Coeficients estructurals

Any	A	B	C
1947	0,03	68,47	68,50
1948	0,28	62,85	63,13
1949	0,50	59,63	60,13
1950	0,77	58,13	58,90
1951	0,75	62,98	63,73
1952	0,82	67,29	68,11
1953	0,93	67,51	68,44
1954	0,88	66,69	67,57
1955	1,65	67,80	69,45
1956	1,87	66,29	68,16
1957	3,04	62,75	65,80
1958	2,61	59,75	62,36
1959	3,40	69,61	64,01
1960	3,71	58,60	62,31
1961	3,95	57,—	60,95
1962	4,46	49,75	54,21
1963	5,59	52,66	58,25
1964	6,25	51,48	57,74
1965	11,35	50,67	62,02
1966	14,25	49,22	63,47
1967	17,95	49,90	67,85
1968	27,32	47,48	74,80
1969	33,25	46,11	79,36
1970	34,31	44,11	78,42
1971	33,36	42,96	76,32
1972	32,92	44,37	77,29
1973	32,08	44,85	76,92
1974	31,42	41,86	73,28
1975	27,63	40,43	68,06

$$A = \frac{\text{Préstecs obligatoris}}{\text{Estalvi}} \times 100$$

$$B = \frac{\text{Valors computables}}{\text{Estalvi}} \times 100$$

$$C = \frac{\text{Totals}}{\text{Estalvi}} \times 100$$

En resum, entre un 55 % i un 80 % dels fons de les caixes han estat invertits obligatòriament, depenent dels anys, segons les disposicions oficials. El deute públic,

especialment en un primer període, les obligacions de l'INI i altres valors computables han estat el destí principal d'aquestes inversions. Fins a mitjans de la dècada dels anys seixanta la part dels préstecs obligatoris sobre el total de les inversions obligatòries és encara reduïda. A partir de l'any 1965 ja ocupen un paper important —entre un 20 % i un 40 % aproximadament. Cal constatar que els préstecs obligatoris van destinats majoritàriament al finançament de la vivenda de protecció oficial i al sector agrícola. Deixem momentàniament l'anàlisi més detallada de l'actiu de les caixes, que farem més endavant. Evidenciem només l'intervencionisme rígid a què han estat sotmeses les operacions actives de les caixes d'estalvis.

La manca de llibertat en la disposició dels fons recaptats a Catalunya encara és més greu donat l'important paper de les caixes en el sistema financer en l'àmbit català. Si a Espanya les caixes representen globalment entorn d'un 30 % del sistema financer, a Catalunya aquest percentatge se situa entre el 40 % i 45 %, fet representatiu d'una menor llibertat de control en el destí dels fons captats globalment. Per altra banda, cal assenyalar que les caixes catalanes han mantingut uns coeficients estructurals en relació a les inversions obligatòries encara més elevats que a la resta d'Espanya, cosa que indica un major conformisme respecte a les normes oficials.

Aquí les inversions obligatòries s'han situat cinc punts per sobre de la mitjana estatal. Cal dir, però, que el major dinamisme de les caixes catalanes en el darrer període i la recent liberalització del sistema financer reduint els coeficients legals, estan canviant la imatge d'unes caixes conformistes respecte a les imposicions oficials.

En el quadre 1.4. es resumeixen les disposicions oficials referents als coeficients legals. Les xifres representen el percentatge respecte als recursos aliens. Resumint el quadre poden distingir-se diversos períodes. Fins a l'any 1951 no existeix una normativa uniforme, sinó discrecional sobre la col·locació dels fons públics. Entre l'any 1951 i el 1957, el total d'inversions obligatòries se situa en el 60 %. Entre els anys 1957 i 1959 entorn del

70 %. Entre el 1959 i el 1962 entorn del 75 %. De l'any 1962 a l'any 1964 torna a situar-se en el 70 %. Durant els anys 1964 al 1973 s'arriba al límit superior del 80 %. A partir d'aquesta data s'inicia el procés de liberalització que culmina en la reforma de l'any 1977, actualment en curs, que rebaixa els coeficients legals a un total del 35 % en la data límit del 30 d'abril de 1983.

Des del punt de vista legislatiu, durant aquesta etapa es reforça el control directe de l'administració sobre les caixes, que n'accentua cada vegada més el caràcter d'institucions financeres. Així, per exemple, si segons l'estatut de l'any 1933 les caixes d'estalvis depenien del Ministeri de Treball, atenent les funcions socials i benèfiques, l'any 1957 es determinarà que la dependència exclusiva de les caixes es concentra en el Ministeri d'Hisenda. Més tard, la llei de Bases de Ordenación del Crédito y la Banca d'abril de l'any 1962 reorganitza l'Instituto de Crédito y la Banca d'abril de l'any 1962, reorganitza l'Instituto de Crédito de las Cajas de Ahorro per convertir-lo en un organisme dependent de l'administració en comptes d'una institució representativa de les caixes. La llei de l'any 1962 concentra la utilització dels fons de les caixes segons les necessitats financeres de l'Estat i així limita la llibertat d'acció en la decisió de les inversions. Dins aquesta línia és perfectament coherent que la llei sobre Organización y Régimen del Crédito Oficial del mes de juny de l'any 1971 determini la desaparició de l'Instituto de Crédito de las Cajas de Ahorro i en traspassi les funcions directament al Banc d'Espanya, d'igual manera que a la banca privada.

Des del punt de vista institucional, la consideració de les caixes d'estalvis com a entitats financeres i l'equiparació quasi efectiva amb la banca és ja un fet innegable. La reforma de l'any 1977 accentua encara més aquesta equiparació en permetre a les caixes un conjunt d'operacions anteriorment reservades a la banca. La reducció dels coeficients legals significa també una certa renúncia de l'Estat a utilitzar unilateralment i en exclusiva els fons captats per les caixes, i en resulta així una major privatització en la gestió i direcció de les caixes.

Des del punt de vista del destí dels fons invertits per les caixes de manera obligatòria segons les disposi-

QUADRE 1.4.

Coeficients legals de les caixes d'estalvis

Percentatges

				Fons públics				Préstecs i crèdits socials per a			
					Del qual						
Disposició legal	Data d'entrada en vigor	Data límit d'acomodació	Caixa	Total	Préstecs per a la difusió de la propietat mobiliària	Cèdules per a inversions	Total	Construcció d'habitatges	Agricultura	Indústria	Altres préstecs socials
Decret 9-III-51	24-IV-51	31-XII-52		60,00							
O.M. 17-I-57	1-I-57							10 (A)			
O.M. 12-IV-58	1-I-58							10 (A)			
Res. DG5BI 26-II-59	1-I-59			65 (A)				10 (A)			
O.M. 18-II-60	1-I-60							10 (A)			
O.M. 28II-61	1-I-61							10 (A)			
O.M. 30-VI-61	1-I-61				10 (A)						
O.M. 10-IV-62	1-I-62				10 (A)			10 (A)			
O.M.C. 7-VIII-62	1-I-62			60 (A)				10 (A)			
O.M. 20-VIII-64	1-I-64			50 (A)			30 (A)	7 (A)	17 (A)		6 (A)
	1-I-65			50,00			30,00	7,00	17,00		6,00
O.M. 28-VI-67	1-VII-67						30,00	7,00	10,00	7,00	6,00
O.M. 13-XII-67	14-XII-67			45,00			35,00	7,00	13,00	9,00	6,00
O.M. 15-XII-71	16-XII-71	1-III-72	4								
O.M. 31-I-73	5-II-73			43,33			33,00		Supressió		
O.M. 3-VIII-73	4-VIII-73			42,50			32,50				
	1-I-74			40,00			30,00				
O.M. 9-VIII-74		31-XII-82					(16,00)				
	1-I-75						28,00				
	1-I-76						26,00				

O.M. 10-III-76	13-III-76	28-II-77		43,00	3,00	
	31-III-76			40,25	0,25	
	30-IV-76			40,50	0,50	
	31-V-76			40,75	0,75	
	30-VI-76			41,00	1,00	
	31-VII-76			41,25	1,25	
	31-VIII-76			41,50	1,50	
	30-IX-76			41,75	1,75	
	31-X-76			42,00	2,00	
O.M. 9-VIII-74	30-XI-76			42,25	2,25	
O.M. 10-III-76	31-XII-76			42,50	2,50	24,00
	1-I-72					
O.M. 23-VII-77	31-I-72			42,75	2,75	
	28-II-77			43,00	3,00	10,00
		31-XII-81				
Cir. 22;		30-IV-83		(25,00)		22,00
29-VII-77	26-VII-77			41,00		
		1-X-78	(5,50)			
	1-IX-77		4,20			
	1-X-77		4,30			
	1-XI-77		4,40			
	1-XII-77		4,50			21,75
	1-I-78		4,60	40,75		21,50
	1-II-78		4,70	40,50		21,25
	1-III-78		4,80	40,25		21,00
	1-IV-78		4,90	40,00		20,75
	1-V-78		5,00	39,75		20,50
	1-VI-78		5,10	39,50		20,25
	1-VII-78		5,20	39,25		20,00
	1-VIII-78		5,30	39,00		19,75
	1-IX-78		5,40	38,75		19,50
	1-X-78		5,50	38,50		19,25
	1-XI-78			38,25		19,00
	1-XII-78			38,00		

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.
El signe (A) significa que el coeficient s'aplica als increments dels recursos aliens. Els percentatges entre parèntesis () són els que estaran en vigor en acabar el procés d'adaptació.

cions oficials, poden distingir-se a grans trets tres etapes:

1. Fins l'any 1958 aproximadament, el gruix de les inversions institucionals de les caixes va destinat primerament a l'adquisició de fons públics, especialment deute públic, i en segon lloc a finançar les activitats de l'INI, és a dir la compra de les obligacions emeses per l'«Instituto». Durant aquest període, la cartera de préstecs obligatoris —destinats fonamentalment a la vivenda i agricultura— ocupen un lloc molt secundari. Dins aquest ampli període la tònica general és l'increment progressiu dels coeficients legals d'inversió, especialment a partir del decret del 9 de març de l'any 1951.
2. En la dècada següent, si bé la pressió de la inversió institucional creix en el seu volum total, canvia l'estructura interna de les inversions. Aquest canvi d'estructura arrenca del pla d'estabilització que accepta les recomanacions del Banc Mundial de no emetre més deute públic pignorable. L'informe del Banc Mundial havia assenyalat la responsabilitat d'aquest mecanisme en la generació d'un alt nivell inflacionari. La inversió institucional en aquest període deixa de fixar-se quasi exclusivament sobre els fons públics, i es concentra particularment en el finançament de l'INI. Les obligacions d'aquest institut representen el gruix de la cartera de valors de les caixes. A partir de l'any 1962 poden ser considerats també valors computables, dins dels coeficients obligatoris, altres valors de renda fixa expressament autoritzats pel Ministeri d'Hisenda. A partir d'aquest moment, la inversió institucional afavoreix també determinats sectors privats que accedeixen així als circuits privilegiats de finançiació. Paral·lelament, la part de préstecs obligatoris —especialment destinats a la vivenda— creix en el conjunt de les inversions institucionals. Si l'any 1959 representaven el 5 % del total, l'any 1970 ocupen ja el 44 %.
3. En la darrera etapa es produeix un canvi d'estructura en les inversions institucionals, en incrementar-se considerablement la part de les obligacions de

les empreses privades de caràcter computable dins els coeficients legals, mentre la part del sector públic i les obligacions de l'INI disminueix en el conjunt, tot i continuar essent un capítol important. Les empreses privades afavorides per aquesta finançacció privilegiada són la Telefònica, les empreses elèctriques, les autopistes i aparcaments.

Els préstecs de regulació especial continuen ocupant un volum considerable del total de les inversions institucionals —entorn del 40 %. La vivenda continua essent el capítol principal, però hi ha una major diversificació cap a altres sectors —crèdit a la petita i mitjana empresa. Finalment la reforma de l'any 1977 indica l'inici de la liberalització financera, tant des del punt de vista de reducció dels coeficients legals com per l'equiparació dels tipus d'interès de les inversions institucionals als assenyalats en condicions de mercat, cosa que fa disminuir el volum de la finançacció privilegiada.

1.4. EL CARÀCTER JURÍDIC DE LES CAIXES D'ESTALVIS

L'exposició històrica anterior i la ràpida descripció de l'evolució i del caràcter i funcions de les caixes d'estalvis permeten d'entendre l'existència d'una problemàtica sobre llur caràcter jurídic. Aquesta problemàtica sobre el caràcter jurídic de les caixes és el resultat de la transformació real de les activitats realitzades i de la major o menor coincidència d'aquestes amb les disposicions legislatives al respecte. L'existència de contradiccions entre les activitats reals de les caixes i la seva consideració jurídica, i la pròpia ambigüitat de les seves funcions, que, per un cantó, s'equiparen a les d'entitats privades com la banca i, per l'altre, acompleixen un important paper en el sector públic, expliquen l'existència de confusió i polèmica a l'hora d'establir amb claredat

un diagnòstic sobre llur caràcter jurídic. Aquest diagnòstic se centra fonamentalment en la polèmica sobre el caràcter públic o privat, sobre el caràcter homogeni o no del conjunt de les caixes, sobre la consideració jurídica de llurs activitats, atenent la frontera —difícil d'establir— que les separa d'altres entitats.

Per avançar en l'anàlisi proposada cal tenir presents quatre aspectes importants: l'origen de les caixes, és a dir, el caràcter dels seus promotors; el caràcter de les activitats de les caixes, atenent la seva diversitat al llarg del temps i l'existència de determinades característiques permanents; la consideració jurídica que n'ha fet la legislació, i les dependències orgàniques de les caixes respecte a l'administració.

Quant al primer aspecte, és a dir *l'origen de les caixes d'estalvis*, cal afirmar l'existència d'una indubtable dualitat. Els promotors de les caixes poden dividir-se en dos grans grups, tot i que hi ha situacions intermèdies: els de caire públic, com les diputacions provincials o corporacions locals, i els de caire privat, com en un principi les societats d'amics del país o altres institucions similars. Fins i tot entre les institucions promotores de caire privat poden distingir-se situacions ben diverses entre, per exemple, entitats de tipus benèfic —tot i ésser privades— i altres institucions, per exemple tipus Foment del Treball, és a dir, entitats de representació patronal. La diversitat d'estatuts de les mateixes caixes —reconeguda en l'estatut de l'any 1933— expressa aquesta heterogeneïtat en el seu origen, que es projecta en la composició i renovació de llurs òrgans de govern. La posició que pretengués, partint d'aquesta realitat, diferenciar caixes de tipus privat de caixes de tipus públic no pot salvar la contradicció que representa el fet que existeixi una veritable homogeneïtat, tant de fet com per llei, en llurs activitats realitzades, independentment del seu origen privat o públic.

Si ens fixem en el segon aspecte, és a dir el *caràcter de l'activitat desenvolupada per les caixes*, també hi ha motius de polèmica o de confusió. Concretament podem fixar-nos en el tipus d'activitats més o menys permanents al llarg del temps. Aquestes serien fonamental-

ment tres: les activitats de tipus benèfic, la captació de l'estalvi popular i el finançament del sector públic. Totes tres activitats són permanents al llarg del temps, tot i que representen quantitativament diferents volums al llarg de la història. Respecte a les activitats benèfiques, avui també existents a través de l'obra social, ha canviat molt la situació des de l'origen —vinculació obligatòria als monts de pietat— a l'actual en què l'obra social representa una part molt petita de les activitats. La captació de l'estalvi popular, tot i que és una activitat permanent, també ha canviat tant en volum —fins a representar avui les caixes una part molt important del sistema financer— com en característiques: si abans l'estalvi provenia de les classes populars, avui l'especialització de les caixes s'encamina més cap a l'estalvi domèstic —de tipus interclassista—, mentre la banca s'especialitza en l'estalvi de les empreses, i el mateix podria dir-se dels serveis financers respectius. Finalment, referent al finançament del sector públic, pot dir-se que és una de les activitats més permanents: tant al segle passat amb obligació d'inversions a la Caja General de Depósitos y Consignaciones, com avui amb els alts coeficients d'inversions computables, és a dir, inversions obligatòries decidides per l'Estat.

Pot veure's en el conjunt de les activitats desenvolupades per les caixes una gradació d'aquelles de caire més privat —equivalents a les realitzades per la banca— fins a les de caràcter públic —tant benèfiques com de finançament del sector públic.

Si ens atenem al tercer aspecte, és a dir la *consideració jurídica,* en un breu resum de les disposicions aparegudes en la història de les caixes veurem l'evolució d'aquesta i la seva ambigüitat. En el decret de l'any 1853 la consideració jurídica de les caixes es resumeix en la fórmula d'establiments municipals de beneficència, entrant en oberta contradicció amb la naturalesa dels promotors de les caixes que en la seva majoria no eren els municipis. La llei del 29 de juny de l'any 1880 defineix en el seu article tercer les caixes com a *«instituciones de beneficencia y estarán bajo el protectorado del gobierno y de sus autoridades delegadas»,* sense aclarir però, el seu caràcter privat o públic, car

si bé la beneficència és una activitat de tipus públic, cal dir també que existeixen institucions privades de tipus benèfic. L'ambigüitat de la llei queda reflectida en la seva renúncia a una reglamentació uniforme: «*El gobierno de S.M. promoverá por cuantos medios estén a su alcance la instalación de Cajas de Ahorro y Montes de Piedad en las capitales y poblaciones más importantes donde no existan, examinando y aprobando, según proceda, los Estatutos y Reglamentos de cada institución, interín no aconsejen la práctica y el estudio del asunto una organización uniforme o general para estos importantes servicios*» (art. 1r.).

El decret del 9 d'abril de l'any 1926 estableix que la denominació «caixa d'estalvis» queda reservada a les institucions «*que tengan por objeto recibir de los particulares cantidades a interés para invertir sin que los fundadores, gestores, garantizadores, administradores u otros interesados, tengan derecho a participar del remanente de beneficios obtenidos*». Per altra banda s'estableix un registre especial per a aquestes entitats i és prescriptiva la inscripció al registre de l'establiment d'una caixa d'estalvis —aquest decret, com altra legislació del mateix període, remarca el caràcter benèfico-social de les caixes, especialment en matèria de previsió. Per altra banda en el text anteriorment reproduït es caracteritza implícitament les caixes com a entitats sense finalitats de lucre. El decret-llei del 21 de novembre de l'any 1929 distingeix entre les «*Cajas Generales de Ahorro Popular*» i les «*entidades particulares de ahorro*» i caracteritza les primeres com a entitats benèfico-socials. Aquesta legislació és el precedent immediat de l'estatut de l'any 1933 on es defineix el caràcter de les caixes, és a dir el benèfico-social. Sobre el caràcter públic o privat de les caixes d'estalvis, l'estatut de l'any 1933 no dóna indicacions precises. Per un cantó en l'article 6è. sembla indicar un caràcter públic en parlar de «*la acción coadyuvante del estado*» que realitzen les caixes «*cualquiera que sea la persona fundadora o el organismo o corporación que las patrocine, teniendo todas igual consideración respecto de su naturaleza, derechos, obligaciones, amplitud de sus fines y extensión de sus servicios*». Aquí a més, apareix un punt

de vista uniforme «*respecto de su naturaleza*». L'article 2n., en canvi, assenyala que són institucions de patronat oficial o privat. Per altra banda, en el mateix decret de l'any 1933 es crea l'Institut de Crèdit de les Caixes d'Estalvis (ICCA) i es remarca la creixent vinculació d'aquestes a l'Estat. El decret de l'any 1933, encara avui vigent, no aclareix doncs el caràcter públic o privat de les caixes. Per un cantó sembla insinuar el caràcter públic d'unes i privat d'altres (art. 2n.), i per l'altre defineix una consideració uniforme de la seva naturalesa (art. 6è.).

La legislació de l'etapa franquista, sense contradir l'estatut de l'any 1933, reforça el caràcter financer de les caixes d'estalvis, relega a un segon terme les seves funcions benèfico-socials i en reforça la vinculació a l'Estat a través d'una creixent intervenció i de la normativa obligatòria sobre finançament del sector públic. Així, per exemple, el decret-llei del 7 de juny de l'any 1962 reorganitza l'ICCA, fent-lo un annex del Ministeri d'Hisenda. D'igual manera, aprofundint en aquesta línia, l'any 1971 desapareix l'ICCA i es fan dependre les caixes directament del Banc d'Espanya.

Finalment si considerem les *successives dependències de les caixes respecte a l'administració* observarem que els canvis produïts són paral·lels a la consideració del caràcter de les caixes i a la transformació real de llurs funcions. Així, per exemple, corresponent a la concepció d'entitats de tipus benèfic, tant l'any 1853 com l'any 1880, les caixes depenen del Ministeri de Governació com el conjunt de les entitats benèfiques, ja siguin públiques o privades. L'assignació de tasques de la previsió social i la consideració jurídica d'entitats benèfico-socials correspon al Ministeri de Treball i Previsió, segons el decret de l'any 1926. L'estatut de l'any 1933 no canvia aquesta situació, però en aquells darrers anys la transformació de les caixes en importants entitats financeres, estableix una dualitat de funcions —les econòmico-bancàries i les benèfico-socials—, que seran reconegudes en el decret del 3 de maig de l'any 1935, firmat per la Presidència del Govern i els Ministeris del Treball i Hisenda. Aquí s'estableix que en les primeres funcions mencionades, les caixes d'estalvis

dependran del Ministeri d'Hisenda, de la mateixa manera que en depenien les seccions d'estalvi dels bancs; referent a les segones funcions, es manté la dependència respecte al Ministeri de Treball. Finalment, el decret del 26 de juliol de l'any 1957 estableix la dependència exclusiva del Ministeri d'Hisenda que ressalta el caràcter fonamentalment financer de les caixes d'estalvis.

El problema sobre el caràcter públic o privat queda plantejat en la mesura que en llurs finalitats sembla afirmar-se el caràcter públic, mentre que en les operacions realitzades hi ha una veritable equiparació amb entitats típicament privades i de caire mercantil com la banca. Des del punt de vista dels principis, l'article 2n. de l'estatut de l'any 1933 defineix el caràcter no mercantil de les caixes d'estalvis: «*Se entenderá por Cajas Generales de Ahorro popular las instituciones de patronato oficial o privado exentas de lucro mercantil...*» Aquesta consideració entra en contradicció amb el caire evidentment mercantil de la majoria d'operacions realitzades per les caixes, més encara després de la liberalització de l'any 1977 que accentua l'equiparació amb la banca.

Des del punt de vista de la doctrina jurídica no existeix unanimitat respecte al problema. Alguns autors fan una interpretació dual sobre les caixes, és a dir, les unes serien de tipus privat i les altres de tipus públic, segons el tipus de patronat respectiu —privat o oficial—, és a dir, segons l'origen dels promotors. Ja hem vist com aquest punt de vista entrava en contradicció amb l'article 6è. de l'estatut de l'any 1933.

Altres autors s'han decidit per la naturalesa privada de les caixes d'estalvis però amb matisacions. Concretament hom les qualifica d'institucions privades de caràcter social i econòmic. Així, per exemple, Boix Raspall afirma: «*Las Cajas de Ahorro(...) no son personas de derecho público. Este principio no queda destruido por el hecho de haberles atribuido circunstancialmente cierto carácter paraestatal o por tratar de encuadrarlas en la organización del propio estado.*» *

A l'extrem oposat altres autors defensen el caràcter

* BOIX RASPALL, *Ahorro social.* Barcelona, 1947, pàg. 55.

públic, incloses les d'origen privat. Així per exemple, Martín Mateo afirma: «*Pero aún tratándose de entes de fundación privada su carácter intrínsecamente público no puede pasar desapercibido si atendemos a la naturaleza de sus funciones (...), sin que ello obste el que las relaciones con los usuarios se desenvuelvan por cauces de derecho privado...*» * I afegeix: «*...nada se opondría a la asimilación de las Cajas de Ahorro al sector público (...), ya que tal es el caso de muchos servicios públicos gestionados por concesionarios o, incluso, de establecimientos públicos comerciales e industriales con régimen privado de gestión*». Darrera aquestes posicions ben diverses no només hi ha un diferent punt de vista respecte a l'anàlisi del caràcter jurídic actual de les caixes, sinó també una intencionalitat respecte al caràcter que haurien de tenir.

Així, en defensar l'opinió que les caixes són part mateixa del sector públic hi ha sobretot una declaració d'intencions, basada en una realitat evident, que és la vinculació de les activitats de les caixes a les directrius de l'administració i a la finalitat d'utilitat pública que en principi persegueixen. Probablement, la polèmica resumida fins aquí adquireix una certa connotació artificial si atenem la transformació real que els termes privats i públics han sofert i el fet que la frontera entre uns i altres queda en molts casos desdibuixada, sobretot quan les actuacions dels serveis públics es realitzen a través d'òrgans privats. L'opinió de P. Weil és en aquest sentit ben aclaridora: «*El problema de la distinción entre establecimiento público y establecimiento privado de utilidad pública cambia así de sentido (...) Antes, el establecimiento público se encontraba en el interior de la administración y el establecimiento privado de utilidad pública en el exterior, actualmente son dos medios de acción sensiblemente análogos cuyo estatuto jurídico es un elemento superficial y, en cierto modo, artificial.*» **

** R. Martín Mateo, *Administración monetaria.* Madrid, 1968, pàg. 116.

* P. Weil, *El derecho administrativo.* Madrid, 1966, pàgina 45.

En realitat, la polèmica jurídica reflecteix diverses concepcions que caldria detallar. Es tracta —sobretot en el present treball— de definir un projecte sobre la finalitat, funcionament i actuacions de les caixes d'estalvis en relació al marc autonòmic, la qual cosa incideix en nous problemes jurídics: les atribucions de l'administració central, les del govern de la Generalitat i corporacions locals, i el grau d'autonomia de les mateixes caixes. I per altra banda caldrà definir les actuacions de les caixes en aquest marc. Les atribucions i actuacions de les caixes en el nou marc autonòmic són l'objecte d'aquest estudi. Per realitzar-lo prèviament interessa l'anàlisi de l'evolució de les caixes catalanes en els darrers anys.

CAPÍTOL II

ANÀLISI I EVOLUCIÓ DEL PASSIU DE LES CAIXES D'ESTALVIS

2.1 INTRODUCCIÓ. OPERATÒRIA DE LES CAIXES D'ESTALVIS

En aquesta part del treball presentem l'anàlisi a través del temps de l'estructura i funcions de les caixes d'estalvis, referida especialment a la darrera dècada i en concret a les caixes catalanes. Aquesta anàlisi estudiarà la funció i evolució de les principals partides de balanç de les caixes, tant en relació a les operacions de passiu com a les d'actiu. En aquest sentit, la consideració del paper de les caixes serà des del punt de vista d'institucions financeres i per tant serà obligada una referència contínua i una comparació amb la banca. El caràcter assistencial o benèfic de les caixes també comptarà, tot i que el volum de recursos que representen aquests capítols respecte del total és, en total, força reduït.

El fet que les caixes siguin part important del sistema creditici i compleixin funcions típiques de les institucions financeres no impedeix una consideració específica de les seves funcions i de la seva operatòria diferent de la banca, especialment fins a l'any 1977, data de la recent reforma liberalitzadora. L'anàlisi de les diferents partides del passiu i de l'actiu dels balanços de les caixes ens permetrà interpretar el paper específic d'aquestes en el conjunt del sistema financer. Les caixes, com tota institució financera, operen bàsicament amb l'objectiu de captar recursos del públic i la col·locació d'aquests —amb diferents modalitats— per al seu rendiment. Aquesta operatòria bàsica de qualsevol institució financera presenta en les caixes unes característiques particulars.

Des del punt de vista del passiu, és a dir, de la captació de recursos, les diferents partides d'aquest ens

indiquen el paper bàsic de la captació de recursos aliens o dipòsits.

Així ens ho indica el quadre 2.1.:

QUADRE 2.1.

Estructura del passiu del balanç ajustat de la banca privada i caixes d'estalvis

Situació a 31-XII-76

	% sobre els dipòsits		% del passiu	
	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes
Fons propis	10,71	5,04	7,91	4,73
Dipòsits i bons de caixa	100,—	100,—	73,92	93,81
Banc d'Espanya	10,95	1,02	8,09	0,96
Diner interbancari	7,34	—	5,42	—
Exterior	6,68	—	4,94	—
Altres	0,40	0,52	0,28	0,50
Totals	135,28	106,58	100,—	100,—

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

Les caixes, a diferència de la banca, han de recórrer quasi exclusivament als dipòsits, que representen el 94 % del passiu, mentre que a la banca sumen un 74 %, ja que aquesta última té opció a altres formes de finançament, especialment les partides Banc d'Espanya i exterior. La primera es refereix a l'accés per part de la banca privada a les línies de crèdit del Banc d'Espanya, accés vedat a les caixes. La partida exterior es refereix a operacions exclusives de la banca, com són les operacions amb divises estrangeres i les operacions de crèdit de comerç exterior. Aquest conjunt representa per a la banca un finançament complementari que les caixes no poden utilitzar. A més, la partida diner interbancari representa quasi en la seva totalitat els dipòsits de les mateixes caixes d'estalvis a la banca, donat llur excés de liquidesa. Aquestes limitacions en les operacions de les caixes estan dictades en la legislació, concretament en l'article 39 de l'estatut de l'any 1933. D'aquesta manera, les caixes veuen limitades les seves operacions

passives pràcticament a la captació de dipòsits en les seves diverses modalitats, des dels comptes corrents fins a les imposicions a termini. Aquesta ha estat la situació en l'operatòria de les caixes fins a la reforma de l'any 1977 que tendeix a una igualació amb la banca, reforma que ja tindrem ocasió de comentar.

La llibertat de les caixes respecte al passiu queda reduïda a la captació de dipòsits, l'expansió de la qual queda subjecta a la propagació de llur xarxa d'oficines, expansió que també ha estat controlada i limitada per l'administració en diversos aspectes, tot i que en la darrera dècada s'ha produït una progressiva liberalització. Val a dir també, que la banca disposa d'un mecanisme complementari com són les ampliacions de capital, mecanisme vedat a les caixes, donada la seva consideració d'institucions no mercantils.

Si es prenen en consideració les partides de l'actiu, és a dir, els tipus d'operacions destinades al rendiment dels recursos captats, tant la seva estructura com la normativa relativa a aquesta, indiquen un caràcter específic de les operacions de les caixes respecte a la resta del sistema financer. La principal limitació per llei, establerta en l'estatut de l'any 1933, però derogada en la reforma de l'any 1977, estava en la prohibició de les operacions de descompte d'efectes, una de les principals operacions efectuades per la banca. Tot i que la reforma de l'any 1977 deroga aquesta prohibició, l'especialització bancària en aquest terreny continua essent absoluta. El quadre 2.2. ens indica l'estructura comparada de l'actiu de caixes i bancs, referida a l'any 1976 —abans de la reforma— i a l'any 1979.

Les principals diferències queden remarcades en la importància per a la banca de la cartera d'efectes, pràcticament inexistent en l'activitat de les caixes. Per a la banca és la primera partida de l'actiu, mentre que per a les caixes ocupa el darrer lloc. Cal destacar també l'excés de liquidesa de les caixes, excés degut fonamentalment a dues raons: la impossibilitat de recórrer als crèdits del Banc d'Espanya tal com és permès a la banca privada, i tenir collocats els seus actius en inversions de liquidesa molt reduïda —una part important en inversions obligatòries de liquidesa pràcticament

QUADRE 2.2.

Estructura comparada actiu caixes i bancs

	1976				1979			
	Caixes		Bancs		Caixes		Bancs	
	% total actiu	% total dipòsits	% total actiu	% total dipòsits	% total actiu	% total dipòsits	% total actiu	% total dipòsits
Actius líquids i comptes financers	9,6	10,2	8,7	11,8	15,6	16,8	10,1	13,7
Fons públics i sector públic	11,8	12,6	9,5	13,0	9,9	10,7	9,2	12,5
Cartera d'efectes	—	—	46,1	62,9	1,0	1,1	42,4	57,7
Cartera de préstecs i crèdits	45,2	48,2	28,4	38,8	43,3	46,9	30,3	41,2
Cartera de valors	28,8	30,7	4,8	6,6	23,1	25,0	3,9	5,3
Actiu real	4,5	4,8	2,5	3,3	7,1	7,7	4,1	5,6
TOTAL	100,0	106,6	100,0	136,4	100,0	108,1	100,0	136,1

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

nulla— i al fet de no disposar dels actius de liquidesa intermèdia com ho fa la banca amb la cartera d'efectes i la possibilitat d'accedir al redescompte en el Banc d'Espanya. Tot i que disposen avui de la possibilitat del descompte d'efectes, el poc temps transcorregut des de l'aixecament de la prohibició, no permet d'observar encara la capacitat d'adaptació de les caixes a la nova normativa.

De tota manera l'especialització entre caixes i bancs, des del punt de vista de la clientela, explica el manteniment en el futur d'aquestes diferències; la banca es dirigeix fonamentalment cap al món empresarial el qual requereix aquest tipus de servei financer, mentre les caixes recapten la seva clientela entre les economies familiars. L'especialització en els serveis financers d'uns i altres permet suposar que les diferències d'operatòria i d'estructura de l'actiu es mantindran en el futur, especialment fins que les caixes no vegin reduïts els seus coeficients d'inversions obligatòries. Per altra banda la normativa vigent i l'estructura respectiva de passiu i actiu plantegen a les caixes problemes de rendiment diferencial respecte a la banca. Per un cantó, l'estructura de passiu és més costosa a les caixes, donada la major proporció de les imposicions a termini que requereix una remuneració superior. Per altra banda el tipus d'inversions de les caixes (amb els elevats coeficients obligatoris) té un rendiment inferior a la banca que disposa de majors actius lliures i també d'una estructura del passiu menys costosa per la major importància de les imposicions a la vista. En els quadres 2.3. i 2.4. pot observar-se una estimació quantitativa de la incidència d'ambdós factors amb referència a l'any 1976.

QUADRE 2.3.

Cost dels fons aliens

Banca	%	Cost	Ponderació
C/c. a la vista	40	0,25	0,10
Llibretes d'estalvi	25	2,75	0,69
Estalvi a termini	35	8,—	2,80
TOTALS	100		3,59
Caixes d'estalvis			
C/c. a la vista	10	1,—	0,10
Llibretes d'estalvi	50	2,75	1,37
Estalvi a termini	40	8,—	3,20
TOTALS	100		4,67

QUADRE 2.4.

La regulació de l'actiu a la banca i a les caixes d'estalvis

Actiu de la banca	Estructura de l'actiu	Rendibilitat	Rendiment ponderat
Coeficient de caixa	6,—	0,—	0,—
Cèdules per a inversions	13,—	4,50	0,54
Crèdits i efectes especials	12	7,60 [1]	0,91
Actiu lliure	69	13,— [2]	8,97
TOTALS	100,—		10,42
Actiu de les caixes			
Coeficient de caixa	4,—	0,—	0,—
Cèdules per a inversions	3,—	4,50	0,13
Valors computables	40,—	8,— [3]	3,20
Préstecs regulació especial	24,—	8,75 [4]	2,10
Actiu lliure	29,—	13,— [2]	3,77
TOTALS	100,—		9,20

1. Segons O.M. (26-VII-73) i del 21-VI-76.
2. Estimació del possible rendiment de l'actiu lliure.
3. Estimació del rendiment de la cartera de valors computables.
4. Tipus d'interès legal (O.M. 9-VII-74).

Font: CECA (Cajas de ahorro y mercado monetario), Madrid 1977.

2.2. ESTRUCTURA COMPARADA DEL PASSIU A CAIXES I BANCS

Tal com es presenten els balanços de les caixes, l'estructura del passiu pot esquematitzar-se tal com és ressenyada en el «Boletín estadístico» del Banc d'Espanya.

Com un exemple d'aquest, presentem l'estructura del passiu per al conjunt de les caixes d'estalvis amb referència al 31-XII-79 (Quadre 2.5.).

QUADRE 2.5.

Estructura del passiu de les caixes d'estalvis (desembre de l'any 1979) (milers de pessetes)

TOTAL ACTIU = TOTAL PASSIU	3.720.295
COMPTES DE CAPITAL	263.822
Patrimoni i reserves	166.453
Fons de regularització	97.369
DIPÒSITS	3.440.807
Dipòsits de particulars i empreses	3.319.982
A la vista	375.277
D'estalvi	1.720.160
A termini	1.223.777
Estalvi vivenda	756
Estalvi borsari	12
Dipòsits d'entitats i organismes públics	116.562
Dipòsits d'entitats oficials de crèdit	4.263
CRÈDIT DEL BANC D'ESPANYA	52.600
Dispost	29.355
Disponible	22.392
Endós de pòlisses de crèdit agrícola i pesquer	853
ALTRES CRÈDITS	56.768
Dispost	7.335
Disponible	5
Crèdit del banc de Crèdit Agrícola	49.428
ALTRES COMPTES (NETS) I AJUST	93.702

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España. Gener 1980.

Tal com s'ha dit anteriorment, la principal partida del passiu la representen els dipòsits o recursos aliens. Fent una simple anàlisi el passiu pot descompondre's en quatre conceptes: comptes de capital o recursos propis; dipòsits o recursos aliens; Banc d'Espanya i

altres, englobant aquest últim el concepte «altres crèdits» i el concepte «altres comptes (nets) i ajust». Altres crèdits es compon bàsicament dels crèdits concedits per una entitat oficial de crèdit com és el Banco de Crédito Agrícola, dotació de fons per als crèdits de mediació que realitzen les caixes entre el conjunt de les seves operacions actives, concretament els crèdits a l'agricultura.

Comparada amb la banca, l'estructura del passiu de les caixes manca de dos conceptes més: exterior i interbancari, que com s'ha vist eren dues formes suplementàries per a la banca d'obtenir recursos. En el quadre 2.6. pot comparar-se en termes absoluts i relatius la composició del passiu per caixes i bancs privats des de l'any 1965 fins a l'any 1979.

QUADRE 2.6.

Composició del passiu a caixes d'estalvis i bancs (milions de pessetes)

	1975		1979	
	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs
Comptes de capital	83.946	343.277	263.822	666.650
Dipòsits i bons	1.624.176	3.304.291	3.440.807	6.296.028
Banc d'Espanya	20.293	242.289	52.600	325.483
Interbancari	—	221.669	—	547.710
Exterior	—	168.419	—	561.783
Altres	4.739	10.085	—36.934	162.187
TOTAL		429.032	3.720.295	8.569.841
		(percentatges)		
Comptes de capital	4,8	8,0	7,0	7,8
Dipòsits i bons de caixa	93,7	77,0	92,6	73,5
Banc d'Espanya	1,2	5,6	1,4	3,8
Interbancari	—	5,2	—	6,4
Exterior	—	3,9	—	6,7
Altres	0,3	0,2	—1,0	1,9
TOTAL	100	100	100	100

Font: Per a la banca: 1965, 1970 i 1975. «Boletín estadístico». Banco de España. «Series históricas II. Banca Privada». Per a 1979 n.º de gener 1980 (ídem).
Per a les caixes. «Boletín Estadístico». Banco de España.

Com a fets més remarcables hi ha el distint pes de la partida dels recursos aliens (dipòsits i bons de caixa). En el cas de les caixes aquest representa sempre més del 90 % del total del passiu. En el cas de la banca es mou entre el 70 % i 80 % amb una tendència decreixent degut al pes cada vegada més important d'altres fons de finançament (les partides Banc d'Espanya, interbancari i exterior). Els recursos aliens dels bancs inclouen els bons de caixa en mans del sector privat, és a dir, l'emissió d'obligacions de la banca collocades en el sector privat (deduint les que estan en mans de les caixes i dels mateixos bancs). Per altra banda, en relació amb els recursos propis (comptes de capital) cal assenyalar el major pes de la banca, tot i que s'observava una equiparació l'any 1979, fruit de la reforma de l'any 1977.

Quant a les fonts suplementàries de finançament en la banca (els crèdits del Banc d'Espanya, exterior, interbancari) la tendència bàsica és el decreixement de la partida Banc d'Espanya enfront del creixement de les restants partides (interbancari i exterior).

La partida exterior representa el saldo net de les operacions actives i passives de la banca en el sector exterior. La partida interbancària es refereix al saldo també net de les operacions actives i passives de la banca privada amb altres institucions financeres, és a dir, caixes d'estalvis, caixes rurals i cooperatives de crèdit, i entitats oficials de crèdit. El passiu d'aquesta partida es compon dels dipòsits collocats a la banca per les caixes d'estalvis, els bons de caixa en poder de les caixes, els dipòsits en la banca de les caixes rurals i cooperatives de crèdit (només a partir de l'any 1976), i els dipòsits de les Entitats Oficials de Crèdit (EOC), és a dir, els dipòsits de les restants institucions financeres a la banca privada. En el cas de les EOC el passiu inclou les dotacions per al crèdit a l'exportació. L'actiu es compon fonamentalment dels dipòsits de la banca a les restants institucions financeres. El saldo net del conjunt d'aquesta partida és de passiu, la qual cosa significa que la banca privada obté per aquest mecanisme una nova fórmula de finançament.

En el quadre 2.7. s'assenyalen els percentatges amb què les caixes contribueixen a aquest finançament. La

columna (1) representa el saldo net de les caixes (sempre de passiu) respecte al total del saldo net d'aquesta partida. Això és, la contribució dels dipòsits de les caixes a la banca (descomptant el fenomen contrari d'escassa entitat) i la possessió de bons de caixa dels bancs en mans de les caixes d'estalvis sobre el saldo net de la partida d'interbancari. La columna (2) representa la contribució de les caixes en el passiu de la partida d'interbancari, descomptant les caixes rurals i les cooperatives de crèdit. És a dir la resta del percentatge correspondria als dipòsits de les EOC a la banca i les dotacions per a l'exportació de les EOC a la banca. Finalment la columna (3) representa el percentatge dels dipòsits de les caixes col·locats a la banca respecte al total dels recursos aliens de les caixes.

QUADRE 2.7.

Contribució de les caixes a la partida d'interbancari de la banca privada. Percentatges

	(1)	(2)	(3)	(4)
1962	85,5	72,2	12,1	3,4
1963	129,6	91,1	7,6	2,3
1964	123,0	96,8	7,4	2,5
1965	116,2	97,0	7,5	2,7
1966	113,7	96,5	6,6	2,5
1967	109,2	96,5	7,3	3,0
1968	108,0	96,1	6,4	2,7
1969	105,8	96,5	6,5	2,9
1970	102,1	96,2	7,9	3,6
1971	100,6	96,9	10,7	4,7
1972	97,2	94,2	7,6	4,4
1973	98,7	96,2	6,2	4,1
1974	90,5	88,8	5,7	3,8
1975	83,4	82,1	7,2	4,3
1976	67,8	76,3	6,2	3,7
1977	67,3	75,5	8,4	4,0
1978	59,0	67,1	5,8	3,5
1979	57,8	65,6	7,8	3,7

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

Pot observar-se que els percentatges de la columna (1) superen de vegades el 100 %. Això significa que el saldo net de la banca amb les altres institucions financeres (EOC) és d'actiu. Tant les columnes (1) com (2) indiquen la forta contribució de les caixes en aquest concepte, que disminueix tendenciosament a partir de l'any 1975 per la contribució més acusada de les EOC, les caixes rurals i cooperatives de crèdit. La columna (4) indica la contribució de les caixes al total del passiu de la banca privada. Tant les columnes (3) com (4) indiquen un considerable volum de recursos de les caixes contribuint al passiu dels seus competidors —la banca. Ja tindrem ocasió de comentar la raó d'aquest fenomen, tant des del punt de vista legislatiu, com de gestió de les mateixes caixes.

2.3. QUOTA DE MERCAT COMPARADA DE CAIXES I BANCS

Essent la partida dels recursos aliens la principal del passiu, cal comentar l'evolució de la participació de la banca i les caixes en la captació de passiu. Els recursos aliens en el cas de la banca es componen dels dipòsits i bons de caixes en mans del sector privat. En el cas de les caixes es componen dels dipòsits en les seves diverses modalitats. L'evolució de la participació d'unes i altres representa la quota de mercat que ambdues institucions financeres aconsegueixen en la captació de fons i és una mesura bàsica del pes de cadascuna en el sistema financer. El quadre 2.8. indica en valors absoluts i relatius els dipòsits captats per unes i altres institucions.

QUADRE 2.8.

Dipòsits en bancs i caixes d'estalvis. Quota de mercat (1962-1979) (milions de pessetes)

	Banca	Caixes	% Banca	% Caixes
1962	315.366	122.238	72,1	27,9
1963	374.431	150.901	71,3	28,7
1964	461.301	187.912	71,1	28,9
1965	543.904	230.328	70,3	29,7
1966	606.914	274.833	68,2	31,2
1967	693.709	334.997	67,4	32,6
1968	829.820	408.242	67,0	33,0
1969	993.703	502.439	66,4	33,6
1970	1.133.641	602.433	65,3	34,7
1971	1.429.171	753.149	65,5	34,5
1972	1.796.756	908.288	66,4	33,6
1973	2.305.418	1.106.776	67,6	32,4
1974	2.792.469	1.319.963	67,9	32,1
1975	3.304.291	1.624.176	67,0	33,0
1976	3.860.295	1.987.361	66,0	34,0
1977	4.503.052	2.398.738	65,2	34,8
1978	5.315.713	2.896.379	64,7	35,3
1979	6.296.028	3.440.807	64,7	35,3

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

Tal com s'observa al quadre, la quota de mercat de les caixes en el conjunt del sistema financer creix en el període considerat (1962-1979) del 27,9 % al 35,3 %. En realitat des dels primers anys de la dècada dels setanta se situa entorn de la tercera part del total. Proporció que es conserva més o menys estable entre els anys 1970 i 1977 per a créixer lleugerament en els dos anys següents, fruit probablement de la reforma liberalitzadora que ve a equiparar les funcions de caixes i bancs.

El creixement de participació de les caixes en la quota del mercat financer entre l'any 1962 i l'any 1979 té fonamentalment dues causes:

1. La major implantació de les caixes d'estalvis a tot el territori de l'Estat espanyol, progressant en llocs on la tradició de les caixes era força reduïda; fins a l'inici de la dècada dels seixanta, les caixes quedaven reduïdes a una gran implantació a Catalunya, País Basc

i en bona mesura Aragó i Andalusia. Des d'aquest temps la implantació ha avançat més homogèniament a tot Espanya.

2. El creixement econòmic de l'any 1960 porta aparellat un indubtable creixement de la renda per càpita i concretament de la renda personal disponible. Variable altament relacionada amb l'estalvi, de manera que aquest evoluciona ocupant una més gran proporció en les variables macroeconòmiques.

Basant-se en les dades del quadre anterior, és interessant de considerar també els índexs de creixement dels dipòsits tant a la banca com a les caixes, deduint l'efecte de la inflació, és a dir, reproduint les mateixes dades anteriors en pessetes constants.

Això és el que reflecteix el quadre 2.9.

QUADRE 2.9.

Dipòsits a banca i caixes d'estalvis en pessetes constants (milions de pessetes)

	Banca	Caixes	Índex de creixement anual Banca	Caixes
1962	315.366	122.238		
1963	363.929	140.928		
1964	435.871	163.950	12,8	13,3
1965	466.622	177.596		
1966	507.566	199.377		
1967	577.125	228.487		
1968	674.864	265.357		
1969	788.433	319.555	16,3	15,1
1970	884.928	362.575		
1971	1.055.653	418.218		
1972	1.233.963	466.341		
1973	1.444.511	509.854		
1974	1.483.237	525.721	3,0	4,9
1975	1.558.757	553.020		
1976	1.578.986	588.713		
1977	1.573.748	570.743		
1978	1.629.470	575.446	5,0	1,7
1979	1.735.559	590.878		

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

Nota: Els dipòsits de la banca constants, amb l'índex de preus a l'engròs. Els dipòsits de les caixes constants, amb l'índex de preus al consum.

El creixement anual mitjà que apareix a les columnes (3) i (4) del quadre anterior sintetitza quatre etapes diferents del període dels anys 1962 al 1979. S'observa clarament que fins a l'any 1972 els creixements anuals superen el 12 %, corresponent a una etapa d'expansió continuada. A partir d'aquesta data, els índexs cauen verticalment: la influència de la crisi econòmica és evident; a més aquests índexs són indicadors de la capacitat d'estalvi de les empreses (en el cas de la banca) i de les economies domèstiques (en el cas de les caixes). El fort procés inflacionari dels darrers anys incideix en una reducció de la capacitat d'estalvi de les economies domèstiques.

En el quadre 2.10. es visualitza l'evolució del nombre d'oficines de la banca i caixes, un dels factors explicatius de l'expansió d'ambdues institucions en la captació de passiu.

QUADRE 2.10.

Oficines del sistema creditici. Banca privada i caixes

Anys	Banca privada	Caixes confederades	Caixa Postal	Dades de creixement anual	
				Banca	Caixes
1962	2.747	3.148	1.324		
1963	2.775	3.150	1.334		
1964	3.037	3.157	1.345		
1965	3.421	3.424	1.354		
1966	3.689	3.795	1.373	5,7	4,7
1967	3.875	4.194	1.369		
1968	3.881	4.530	1.380		
1969	4.090	4.804	1.398		
1970	4.291	5.074	1.407		
1971	4.437	5.278	1.443		
1972	4.898	5.489	1.463	14,3	4,1
1973	5.437	5.663	1.479		
1974	5.628	6.098	1.513		
1975	7.582	6.363	1.520		
1976	9.098	6.818	1.547		
1977	10.210	7.206	1.556		
1978	11.094	7.502	1.575	10,4	3,9
1979	12.238	7.807	1.579		

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

Pot veure's com la situació inicial de l'any 1962 —major nombre d'oficines de caixes que de banca— s'inverteix al final del període considerat, és a dir, l'any 1979, amb 12.238 oficines de la banca, enfront de 9.386 de les caixes.

Els índexs de creixement anual per períodes indiquen que els anys 1971 a 1976 i els anys 1976 a 1979 són decisius per a produir-se aquest canvi. Durant els anys seixanta el creixement del nombre d'oficines d'unes i altres institucions és molt similar. A partir de l'any 1971 els plans d'expansió bancària afavoreixen especialment la banca, mentre que les caixes mantenen el seu ritme normal. A partir de l'any 1977, amb la reforma, l'expansió del nombre d'oficines ja no té tantes limitacions legislatives i es basa en els recursos propis, capítol en el qual la banca avantatja les caixes; d'aquí que en l'últim període continuï una expansió major d'aquella sobre aquestes. Cal també remarcar que l'expansió de les caixes confederades supera de molt la de la Caixa Postal.

2.4. ESTRUCTURA DELS DIPÒSITS A CAIXES I BANCS

No només interessa analitzar l'evolució de la quota de mercat de caixes i bancs en la captació de dipòsits, sinó també observar-ne la seva composició: les modalitats dels dipòsits a bancs i caixes són diverses. Fonamentalment es componen de tres elements: els comptes corrents o dipòsits a la vista, els comptes d'estalvis o llibretes d'estalvis a la vista i els dipòsits a termini. En el cas de la banca es consideren també els bons de caixa com una modalitat més de recursos aliens captats en el sector privat. Altres modalitats d'imposicions —especialment a les caixes— és l'anomenat estalvi vinculat, que en la nostra anàlisi inclourem en l'apartat de dipòsits a termini. L'estructura dels dipòsits de banca i caixes queda reflectida en els quadres 2.11 i 2.12.

QUADRE 2.11.

Estructura dels dipòsits a les caixes d'estalvis. 1962-1979. Percentatges

Anys	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Dipòsits a la vista (c/c.)	9,7	10,5	11,3	9,3	9,6	12,0
Dipòsits d'estalvi	65,3	66,0	66,9	69,0	71,0	69,7
Dipòsits a termini més vinculat	24,3	23,6	21,9	21,7	19,4	18,4
Anys	**1968**	**1969**	**1970**	**1971**	**1972**	**1973**
Dipòsits a la vista (c/c.)	11,5	12,6	11,2	11,8	11,7	12,5
Dipòsits d'estalvi	65,0	61,2	53,7	50,3	51,5	51,0
Dipòsits a termini més vinculat	23,5	26,2	35,1	37,9	36,8	36,4
Anys	**1974**	**1975**	**1976**	**1977**	**1978**	**1979**
Dipòsits a la vista (c/c.)	12,4	13,1	13,2	10,6	14,1	11,3
Dipòsits d'estalvi	49,0	48,1	49,3	52,0	50,6	51,8
Dipòsits a termini més vinculat	38,6	38,8	37,5	37,4	35,3	36,9

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

QUADRE 2.12.

Estructura dels dipòsits i bons de caixa a la banca privada Període 1962-79. Percentatges

Anys	1962	1963	1964	1965	1966	1967
Dipòsits a la vista (c/c.)	47,97	48,78	48,03	47,16	46,18	45,73
Dipòsits d'estalvi	30,84	29,66	32,01	34,08	35,76	36,15
Dipòsits a termini més vinculat	21,19	21,16	19,05	17,18	16,30	16,25
Bons de caixa	—	0,40	0,92	1,58	1,76	1,78

Anys	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Dipòsits a la vista (c/c.)	43,17	41,71	37,93	39,19	40,24	39,50
Dipòsits d'estalvi	33,71	32,18	28,44	26,52	26,12	23,52
Dipòsits a termini més vinculat	21,30	23,97	31,25	32,32	31,98	34,30
Bons de caixa	1,82	2,15	2,38	1,97	1,66	2,68

Anys	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Dipòsits a la vista (c/c.)	38,77	38,66	39,40	39,07	37,18	33,44
Dipòsits d'estalvi	21,48	21,99	21,88	21,00	20,02	17,98
Dipòsits a termini més vinculat	36,09	34,96	33,98	35,52	39,04	45,50
Bons de caixa	3,65	4,40	4,66	4,41	3,77	3,08

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España. «Series Históricas. II Banca Privada» (fins a 1975). «Boletín Estadístico», gener 1980 (1976-79).

En els quadres que precedeixen poden observar-se dos aspectes essencials: l'un, relatiu a l'estructura bàsica dels dipòsits d'ambdues institucions que difereixen sensiblement; l'altre relatiu a l'evolució de l'estructura dels dipòsits al llarg del període considerat, amb alguns aspectes coincidents i altres divergents. Respecte al primer punt, cal dir que la diferència principal entre l'estructura de caixes i bancs se situa en els dipòsits a la vista o comptes corrents. Mentre que a les caixes arriba a un màxim del 14 %, a la banca s'ha situat sempre per sobre del 33 % i ha arribat fins i tot a xifres pròximes al 50 %. Aquí se sintetitzen les diferències bàsiques en l'operatòria i clientela de les institucions respectives: la banca dirigida al món empresarial, les caixes dirigides a les economies domèstiques. Els dipòsits d'estalvis (les llibretes) representen a les caixes el capítol més important dels seus dipòsits mentre que a la banca representen un capítol secundari —especialment els últims anys. La tendència coincident en ambdues institucions és que vénen a representar un percentatge decreixent al llarg dels anys (del 65,9 % al 51,8 % a les caixes; del 30,8 % al 18 % a la banca).

Quant als dipòsits a termini les diferències són menys acusades, representen en ambdós casos unes proporcions similars i una mateixa tendència a créixer, més acusada a la banca on acaben per ocupar el primer lloc quant a participació en el total.

Els factors d'evolució en el període considerat són diversos: d'ordre legislatiu, és a dir, la regulació dels tipus d'interès en la remuneració dels dipòsits, el tipus de clientela respectiva, la incidència de la conjuntura econòmica, i finalment la capacitat de gestió de les institucions mateixes. En tot cas cal remarcar el major dinamisme de la banca en la transformació de l'estructura dels seus dipòsits. L'estructura comparada de l'any 1962 i l'any 1979 és ben diferent: els dipòsits a la vista deixen d'ocupar la primera posició i són substituïts precisament pels dipòsits a termini. Els dipòsits d'estalvis després d'una primera etapa de creixement cauen en un procés de disminució progressiva. Hi ha evidentment un procés de substitució entre els dipòsits d'estalvis i els de termini; aquests últims creixen en proporció com a mesura de defensa contra el procés inflacionari, donada la major remuneració a termini. El mateix fenomen es produeix a les caixes on s'inverteixen les posicions respectives. Aleshores el procés de substitució és quasi bé perfecte, car els comptes corrents romanen bastant estables, tot i un lleuger creixement, fruit de l'intent de penetració de les caixes al món empresarial —especialment petita empresa. El dinamisme de les caixes és més reduït, però també observa canvis importants: el principal, augment de les imposicions a termini (del 24,3 % al 36,9 %) i també lleugerament dels comptes corrents.

En qualsevol cas, les estructures d'ambdues institucions continuen essent diverses, tot i que s'observa una tendència a l'equiparació que difícilment es produirà totalment a mitjà termini. Les diferències d'estructura del passiu indiquen també una altra diferència ja comentada, és a dir, el cost del passiu a les caixes és superior que a la banca, especialment per la diferència de pes relatiu dels comptes corrents, però també podrà observar-se que la diferència entre els anys 1962 i 1979 s'ha reduït sensiblement.

QUADRE 2.13.

Quota de mercat de la Caixa Postal i caixes confederades sobre el total de caixes. Percentatges

	1962	1965	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Caixa Postal	6,7	7,2	6,2	6,1	6,0	5,8	5,5	5,4	5,3	5,1	5,2	5,3
Caixes confederades	93,3	92,8	93,8	93,9	94,0	94,2	94,5	94,6	94,7	94,9	94,8	94,7

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

QUADRE 2.14.

Dipòsits a les caixes d'estalvis per tipus de titularitat. Percentatges

	1962	1965	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Particulars i empreses	97,3	96,0	95,6	95,3	96,1	96,0	96,0	95,7	96,2	96,0	96,8	96,5
Organismes públics	2,7	3,9	4,4	4,7	3,7	4,0	4,0	4,2	3,6	3,6	3,1	3,4
EOC	—	0,1	—	—	0,2	—	—	0,1	0,2	0,4	0,1	0,1

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

Finalment, considerant els dipòsits de les caixes, aquests poden dividir-se segons dos conceptes més: *a*) per quota de mercat de la Caixa Postal comparada amb la resta de caixes, és a dir, les caixes confederades; i *b*) el tipus de titulars dels dipòsits que es divideixen en tres grans grups: particulars i empreses, organismes públics i entitats oficials de crèdit. Aquesta és la informació recollida en els quadres 2.13 i 2.14.

Al llarg del període considerat, de l'any 1962 al 1979, s'observa, doncs, una disminució considerable de la quota de mercat de la Caixa Postal, tot i que conserva durant la darrera dècada uns valors estables —entre el 6 % i el 5 %.

La situació al llarg d'aquest període és força estable. El sector privat —particulars i empreses— representa percentatges entorn del 96 %, la resta prové d'organismes públics. Les entitats oficials de crèdit (EOC) representen una quantitat pràcticament insignificant.

2.5. QUOTA DE MERCAT REGIONAL I CAIXES CATALANES

Com hem observat en múltiples ocasions, la implantació de les caixes d'estalvis a Catalunya prové d'una llarga tradició. La qual tradició continua essent important tot i que aquests darrers anys s'ha produït una major implantació de les caixes d'estalvis fora de Catalunya, de manera que llur pes és avui dia més homogeni.

En primer lloc convé remarcar la importància de les caixes catalanes segons diversos conceptes i analitzar la quota de mercat que ocupen segons diversos punts de vista. Quant al pes dels dipòsits captats per les caixes a Catalunya respecte al total espanyol, el quadre 2.15 ens indica l'evolució des de l'any 1962 fins al 1979.

QUADRE 2.15.

Dipòsits a les caixes d'estalvis confederades (milions de pessetes)

	(1) Catalunya	(2) Espanya	(1)/(2) %
1962	7.433	21.158	35,1
1968	119.781	381.067	31,4
1970	172.958	565.110	30,6
1971	212.068	706.453	30,0
1972	258.067	851.332	30,3
1973	312.018	1.042.929	29,9
1974	368.725	1.246.288	29,6
1975	446.737	1.536.777	29,1
1976	533.587	1.881.604	28,4
1977	629.976	2.191.257	28,7
1978	765.293	2.659.903	28,8
1979	904.666	3.156.250	28,7

Font: CECA.

Hom pot observar la proporció decreixent dels dipòsits captats per les caixes a Catalunya. De l'any 1962 a l'any 1970 disminueixen en un 5 % i en els nou anys següents continua la mateixa tendència però de manera més suau. Així i tot el pes de les caixes a Catalunya continua essent força important. El procés descrit no és altra cosa que el resultat de la implantació de les caixes a la resta de l'Estat espanyol. L'any 1962 Catalunya i el País Basc representaven el 50 % dels dipòsits captats del total. La captació de dipòsits a la resta de les regions anava a càrrec quasi exclusivament de la banca, amb baixa proporció de les caixes.

Quant a la distribució provincial, dins de Catalunya, d'aquests dipòsits la proporció ocupada per Barcelona resta força elevada. (Quadre 2.16).

QUADRE 2.16.

Quota de mercat per províncies. Catalunya (%)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona
1962	80,4	8,5	6,2	4,9
1968	81,0	8,3	5,4	5,3
1970	81,4	8,2	5,0	5,4
1971	81,4	8,1	5,0	5,5
1972	81,7	8,0	4,8	5,5
1973	81,6	8,0	4,7	5,7
1974	81,5	8,0	4,6	5,9
1975	81,3	8,1	4,6	6,0
1976	81,2	8,0	4,6	6,2
1977	81,0	8,0	4,7	6,3
1978	81,2	7,9	4,6	6,3
1979	81,9	7,6	4,3	6,2

Els únics canvis significatius són el pes creixent de Tarragona, mentre que Girona i Lleida disminueixen en termes relatius. Evidentment el fenomen es deu a la concentració de la població i de la renda a l'àrea de Barcelona i en els darrers anys al fet de convertir-se les comarques tarragonines en zona nova de desenvolupament econòmic de Catalunya.

A nivell regional l'expansió de les caixes d'una forma més homogènia en tot l'Estat espanyol queda reflectida en el quadre 2.17.

QUADRE 2.17.

Participació regional en els dipòsits de les caixes confederades (%)

	1962	1967	1975	1977	1979
Catalunya	35,13	33,07	29,86	28,75	28,66
País Basc	11,92	12,38	10,77	10,86	10,52
Andalusia	10,45	8,93	8,97	8,38	9,01
País Valencià	8,30	8,06	8,37	8,66	8,53
Resta	34,20	37,56	41,03	43,35	43,28
TOTAL	100	100	100	100	100
Total 2 primeres	47,05	46,45	40,63	39,61	39,28
Total 4 primeres	65,80	62,44	58,97	56,65	56,72
Madrid	3,50	4,12	7,85	8,05	8,59

El pes de les quatre regions decreix efectivament al llarg del període dels anys 1962 al 1979, del 65'80 % al 56'72 %. Si tenim en compte que durant aquest període el desenvolupament econòmic i el moviment de la població accentua encara més la concentració espaiosa de la població i la renda a nivell d'Espanya, el fenomen d'expansió de les caixes fora dels llocs d'implantació tradicional encara és més significatiu. No ho mostren pas les xifres anteriors. Un cas especial és el de Madrid, on la implantació de les caixes era força dèbil i on la seva participació proporcional en el total quasi s'ha triplicat i encara és d'esperar un augment més important, atenent el pes de Madrid en la població i renda espanyola.

Un indicador del nivell de penetració de les caixes en el mercat financer a nivell regional és la quota de mercat que representen enfront de la banca, comparada amb la quota respectiva a nivell espanyol. Aquesta informació queda recollida en el quadre 2.18.

QUADRE 2.18.

Participació dels dipòsits de les caixes sobre total dipòsits (caixes+bancs) (%)

	1970	1975	1977
País Basc	44,65	41,40	44,57
Aragó	43,43	44,96	53,36
Catalunya	42,05	40,68	41,91
Navarra	41,51	42,90	45,67
Castella la Vella	41,08	40,80	42,34
Galícia	38,93	37,85	36,30
Balears	33,33	39,12	38,62
Andalusia	32,73	32,71	33,73
TOTAL General	31,67	31,65	33,72

La quota de mercat de les caixes al País Basc-Navarra i Catalunya, zones de forta participació a la renda i població espanyoles, se situa sempre per sobre del 40 %, més o menys 10 punts per sobre de la mitjana estatal. És interessant destacar que quasi totes les regions se situen amb la seva quota de mercat respecte a la banca per sobre o molt propera a la mitjana esta-

tal —no només les regions indicades en el quadre. L'excepció notable és Castella la Nova, cosa que vol dir essencialment Madrid, 10,24 %, 12,67 %, 16,38 % en els anys indicats. A Madrid es concentra una part força important dels dipòsits del sistema financer, això fa rebaixar notablement la quota de mercat de les caixes en el conjunt espanyol.

Si descomptàvem Castella la Nova (és a dir, a la pràctica Madrid), les quotes de mercat de les caixes en el conjunt espanyol se situarien entorn del 38 %. Altres regions amb baixa penetració de les caixes són Astúries i Canàries.

A Catalunya la participació s'estableix entorn del 40 % de manera bastant constant des dels anys seixanta; fins i tot hi ha un cert augment entre l'any 1964 i l'any 1971, per a decaure lleugerament després —coincidint amb l'establiment de la banca industrial— i tornar-se a recuperar fruit de les mesures de liberalització en els tipus d'interès. A nivell provincial, a Barcelona, les caixes ocupen la quota de mercat més baixa, situació lògica si es contempla la concentració de l'activitat econòmica (financera i industrial) a l'àrea barcelonina. En la mesura que l'especialització de la banca tendeix cap al món empresarial és lògic esperar una superior participació de la banca a Barcelona, centre empresarial per excel·lència. L'any 1975, per exemple, la quota de mercat de caixes i bancs a nivell provincial era la següent:

Quota de mercat

	Caixes	Bancs
Barcelona	40,20	59,80
Girona	47,47	52,53
Lleida	42,66	57,34
Tarragona	45,96	54,04
TOTAL Catalunya	40,68	59,32

En qualsevol cas, la importància de les caixes catalanes és ben palesa si es té en compte el lloc que ocupen algunes d'elles en l'escala del sistema creditici, ben diferent de la banca amb seu a Catalunya tot i la recu-

peració dels darrers vint anys. Per exemple, amb dades referides al 31 de desembre de l'any 1979, tres caixes catalanes —la Caixa de Pensions, la Caixa de Barcelona i la Caixa d'Estalvis de Catalunya— superaven pel volum dels seus dipòsits el primer banc amb seu a Catalunya. Entre el conjunt de les caixes, la de Pensions ocupava la primera posició, la de Barcelona la tercera, i la de Catalunya la sisena. Cal destacar que pel volum de dipòsits, la Caixa de Pensions ocupava en el conjunt del sistema creditici la cinquena posició, només avançada per Banesto, Central, Hispano-Americà i Bilbao, i superava altres importants bancs com Biscaia, Santander i Popular Espanyol.

En el quadre 2.19 es resumeix la posició ocupada per les caixes de la Federació Catalano-balear en el conjunt del sistema creditici, segons diversos conceptes.

QUADRE 2.19.

Posició ocupada per les caixes de la Federació Catalano-balear en el conjunt del sistema financer

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
Caixa de Pensions	1	1	5	44,41	133,00
Caixa de Barcelona	2	3	12	17,23	51,58
Caixa d'Estalvis Catalunya	3	6	16	11,74	35,17
Caixa d'Estalvis Penedès	4	16	43	4,22	12,65
Caixa d'Estalvis Sabadell	5	19	47	3,77	11,30
Caixa de Balears	6	25	56	3,37	10,08
Caixa Prov. Tarragona	7	30	66	2,83	8,46
Caixa d'Estalvis Manresa	8	34	78	2,33	6,97
Caixa Prov. de Girona	9	36	80	2,29	6,87
Caixa d'Estalvis Terrassa	10	39	84	2,21	6,61
Caixa d'Est. Laietana-Mataró	11	40	85	2,12	6,33
Caixa Comarcal de Manlleu	12	66	134	0,99	2,98
Caixa de Pollença	13	82	186	0,10	0,30
TOTAL				97,91	292,30

(1) Posició ocupada entre les caixes de la Federació Catalano-balear segons volum de recursos aliens.
(2) Posició entre el conjunt de caixes confederades segons igual concepte.
(3) Posició ocupada en el conjunt del sistema creditici segons igual concepte.
(4) ‰ dels recursos aliens del total del sistema creditici.
(5) ‰ dels recursos aliens del conjunt de les caixes.
El total de caixes confederades es de 82; el total d'institucions financeres és de 200.

El fort grau de concentració dels recursos captats per les caixes de la Federació Catalano-balear destaca especialment, és a dir, les tres primeres caixes de la federació concentren el 75 % del total de dipòsits, mentre que a nivell d'Espanya, les tres primeres caixes espanyoles concentren el 26 % del total de dipòsits de les caixes espanyoles. Pel que fa a la banca, els tres primers bancs concentren el 34 % dels recursos captats per la banca.

La concentració de dipòsits a la banca, en general, és més elevat que a les caixes. Així per exemple, el 50 % dels dipòsits bancaris estan en poder de cinc bancs (Banesto, Central, Hispano-Americà, Bilbao i Biscaia); mentre que a les caixes confederades aquest 50 % queda cobert per nou entitats (Pensions de Catalunya, Provincial de Madrid, de Barcelona, Saragossa, València, Catalunya, Alacant i Múrcia, Bilbao i Biscaia). Això indica el caràcter essencialment regional de les caixes enfront del caràcter d'àmbit estatal dels principals bancs.

En el quadre 2.20, s'indica l'evolució de la quota de mercat de les caixes de la Federació Catalano-balear en l'àmbit respectiu. De les quinze caixes de la federació, dues actuen en l'àmbit de Balears (Balears i Pollença) i la resta, exceptuant la de Pensions i la de Catalunya, actuen en l'àmbit provincial; a Barcelona: la Caixa de Barcelona, la de Manlleu, Laietana-Mataró, Manresa, Sabadell, Terrassa i Penedès; a Girona: la Provincial de Girona; a Tarragona: la Provincial de Tarragona. La Caixa del Penedès actua en tot l'àmbit de Catalunya exceptuant la província de Girona. Tenim, doncs, caixes d'àmbit regional i la majoria d'àmbit provincial o comarcal a la pràctica. Cal dir però que la reforma de l'any 1977 permet l'expansió de les caixes a l'àmbit regional, superant l'anterior limitació legislativa que imposava en general només l'expansió provincial.

El quadre 2.20. indica com la quota de mercat de les grans caixes de la federació ha anat disminuint en la darrera dècada, exceptuant el període dels anys 1978-1980, gràcies a les absorcions que s'han fet. De tota manera les tres grans caixes continuen disposant del 75 % del mercat total, partint d'una situació superior al 80 %. Cal destacar particularment la Caixa de Pen-

sions que controla quasi el 50 % del mercat. El grau de concentració és força elevat. Del conjunt de la Federació Catalano-balear, els dipòsits a les Illes representaven el 7,3 % de la federació (el 31 de desembre de l'any 1979). El mercat balear es reparteix entre tres caixes: Pensions, Balear i Pollença amb els següents percentatges respectius: 52 %, 46 %, 2 %.

QUADRE 2.20.

Quota de mercat de les caixes de la Federació Catalano-balear

	1970	1972	1974	1976	1978	1980
Pensions	52,4	50,4	48,0	44,8	44,4	46,0
Barcelona	20,5	18,5	16,8	16,6	16,2	17,2
Catalunya	9,7	11,3	11,8	12,0	11,9	11,9
Penedès	2,1	2,5	3,3	3,9	4,2	4,4
Sabadell	3,0	3,4	4,0	4,0	3,9	3,7
Balears	2,3	2,7	3,0	3,2	3,6	3,6
Tarragona	1,7	1,9	2,2	2,7	2,9	3,1
Manresa	1,7	1,9	2,2	2,5	2,4	2,3
Girona	1,5	1,7	1,9	2,2	2,4	2,3
Terrassa	1,6	1,6	1,8	2,2	2,2	2,2
Laietana-Mataró	1,5	1,6	1,9	2,1	2,1	2,2
Sagrada Família	1,1	1,5	1,8	2,1	2,1	( )
Manlleu	0,5	0,6	0,8	1,0	1,0	1,0
Lleida	0,3	0,3	0,4	0,6	0,6	( )
Pollença	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3 primeres	82,6	80,2	76,6	73,4	72,5	75,1
3 següents	7,4	8,6	10,3	11,1	11,7	11,7
3 següents	5,5	5,5	6,3	7,4	7,7	7,7
resta	4,5	5,7	6,8	8,1	8,1	5,5

1980: referit a octubre.
( ): La Caixa de la Sagrada Família és absorbida l'any 1979 per la Caixa de Barcelona.
La Caixa de Lleida és absorbida per la Caixa de Pensions l'any 1979.

QUADRE 2.21.

Estructura comparada dels dipòsits de les caixes de la Federació Catalano-balear. Percentatges

		1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Federació	c/c.	8,5	9,5	9,6	9,4	9,8	10,2	11,3	11,6	11,2
Catalano-	Estalvi	44,8	44,1	44,3	41,8	41,5	42,5	43,8	44,5	45,4
Balear	Termini+vinculat	46,7	46,4	47,1	48,9	48,7	47,3	44,9	43,9	43,4
Resta	c/c.	7,6	8,4	9,2	9,1	9,7	10,2	10,7	11,0	11,1
Caixes	Estalvi	54,4	55,6	55,3	53,3	52,6	53,8	54,6	54,8	54.0
Confederades	Termini+vinculat	38,0	36,0	35,5	37,6	37,7	36,0	34,7	34,2	34,9
Conjunt	c/c.	7,9	8,7	9,3	9,2	9,7	10,2	10,9	11,2	11,1
Caixes	Estalvi	51,5	52,2	51,7	49,9	49,4	50,6	51,5	51,8	51,5
Confederades	Termini+vinculat	40,6	39,1	39,0	40,9	40,9	39,2	37,6	37,0	37,4

2.6. ESTRUCTURA DELS DIPÒSITS DE LES CAIXES CATALANES

Des del punt de vista de l'estructura dels dipòsits captats per les caixes de la Federació Catalano-balear comparada amb la resta de les caixes confederades, tenim la informació recollida en el quadre 2.21.

Durant el període considerat hi ha una certa homogeneïtat en la tendència, exceptuant un petit creixement en la participació dels comptes corrents que se situen al final per sobre del 10 %. La diferència més important entre l'estructura de la Federació Catalano-balear i la resta de les caixes confederades roman en el major pes, en les primeres, de l'estalvi a termini, tot i seguint la tendència comuna a una certa reducció en la seva participació de percentatge en el total. Això significa que el cost del passiu per a les caixes catalanes és superior al cost de remuneració a la resta de caixes. El major pes de l'estalvi a termini a Catalunya indica també una major capacitat d'estalvi estructural de les economies domèstiques catalanes, fruit del major nivell de renda. També la superior participació dels comptes corrents indica la major penetració en el món empresarial, concretament en la petita i mitjana empresa o comerç, tot i que les diferències són poc significatives.

Hi observem la mateixa característica essencial que a nivell d'Espanya: el pes decisiu dels comptes corrents a la banca enfront de la baixa proporció d'aquests a les caixes. Una vegada més s'observa, tant en les caixes com en els bancs, la superior participació de les imposicions a termini, fruit d'una major capacitat d'estalvi. Les tendències que s'apunten segons la informació anterior són, per una part, el major dinamisme de la banca quant a l'estructura dels dipòsits; les imposicions a la vista disminueixen enfront de les imposicions a termini, que acaben ocupant la major proporció, i per altra part, la major estabilitat de l'estructura dels dipòsits de les caixes, tot i un cert augment de les imposicions a la vista i de les imposicions a termini, que augmenten entre els anys 1971 i 1975, per a tornar a disminuir entre els anys 1976 i 1979.

QUADRE 2.22.

Estructura comparada dels dipòsits caixes i bancs a Catalunya. Percentatges

		1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Caixes	Vista	8,0	8,9	8,9	8,9	9,2	9,7	11,1	11,4	11,0
	Estalvi	43,4	42,3	41,2	39,9	39,7	40,5	42,2	42,6	43,5
	Termini	48,6	48,8	49,9	51,2	51,1	49,8	46,8	46,0	45,5
Bancs	Vista	44,3	45,1	44,0	42,5	43,0	44,6	43,8	42,0	35,9
	Estalvi	23,5	22,1	19,4	17,9	19,3	19,8	18,7	17,7	15,9
	Termini	32,2	32,8	36,6	39,6	37,7	35,6	37,5	40,3	48,2

La superior capacitat d'estalvi a Catalunya queda reflectida en el quadre 2.23., on s'observa l'evolució del saldo mitjà per impositor a Catalunya i Espanya.

QUADRE 2.23.

Saldo mitjà per impositor a les caixes confederades (pessetes)

	1970	1972	1974	1976	1978
Barcelona	36.565	47.689	57.600	70.807	84.064
Girona	39.881	51.009	63.298	81.148	97.445
Lleida	38.723	40.236	49.552	65.065	79.116
Tarragona	25.107	32.870	41.049	52.898	66.346
CATALUNYA	35.655	46.361	56.254	69.768	83.331
ESPANYA	28.247	36.801	46.617	60.986	74.745

Font: CECA.

Efectivament, el saldo mitjà per impositor és superior a Catalunya que a Espanya, essent aquesta xifra un indicador de la capacitat d'estalvi. S'ha de tenir en compte, però, la duplicitat d'impositors a Catalunya. Particularment, a Catalunya el nombre de titulars impositors a les caixes supera la mateixa població catalana, la qual cosa indica que un mateix titular és impositor en diverses modalitats.

Malgrat aquestes duplicitats, pot utilitzar-se aquesta informació com un indicador de la capacitat d'estalvi, sempre superior a Catalunya que a la resta d'Espanya. Quant al nombre d'impositors, el quadre 2.24. ens en dóna l'evolució al llarg dels darrers anys.

QUADRE 2.24.

Nombre d'impositors a les caixes confederades (milers)

	1970	1972	1974	1976	1978
CATALUNYA (1)	4.852	5.566	6.555	7.648	8.901
ESPANYA (2)	19.573	22.843	26.729	30.872	35.047
(1)/(2) (%)	24,8	24,4	24,5	24,8	25,4

El nombre d'impositors a Catalunya se situa entorn del 25 % del total, proporció més elevada que la relativa a la població. Vol dir que a Catalunya, molts dels impositors són titulars de diverses llibretes o comptes corrents, és a dir, de diferents modalitats d'estalvi. Això ho prova el fet que l'any 1978 hi havia a Catalunya nou milions d'impositors, número superior a la població catalana del mateix any.

2.7. L'EVOLUCIÓ DE LA XARXA D'OFICINES

Els dos fets principals que influeixen en la captació d'estalvis són un de caràcter intern, és a dir, la política desenvolupada per les caixes mateixes en la promoció de l'estalvi, i l'altre de caràcter extern, és a dir, la capacitat d'estalvi de les economies domèstiques, capacitat que depèn fonamentalment de la renda disponible.

Quant al primer factor, l'aspecte bàsic de la política de promoció i captació de l'estalvi es concreta en l'obertura d'oficines. La captació de passiu depèn en gran part de la xarxa d'oficines obertes. L'expansió de l'estalvi recaptat depèn en bona part de l'expansió de la xarxa d'oficines. Val a dir, que aquesta expansió és regulada legalment i subjecta a determinades limitacions. En aquest punt cal assenyalar l'evolució de la legislació respecte a l'obertura d'oficines. Aquesta evolució es caracteritza per una major llibertat en la decisió autònoma de les caixes respecte a llurs plans d'expansió. S'ha passat d'una situació d'estricte control per part de l'administració en l'obertura de noves oficines, a una nova legislació més flexible. Així per exemple, l'ordre del 24 de juny de l'any 1964 regulava l'obertura d'oficines d'acord amb un pla anual aprovat pel Ministeri d'Hisenda, on es fixava el nombre màxim possible d'oficines a establir de nou i les normes per a accedir cada caixa a les places disponibles. L'àmbit d'expansió normal de les caixes quedava reduït a la província on

radiqués la seva central, i excepcionalment a altres províncies on ja hi haguessin establertes oficines de l'entitat.

Els plans d'expansió de les caixes confederades eren elaborats anualment. L'últim fou el de l'any 1974. Entre els anys 1966 i 1974 el nombre d'oficines creixia de 4.186 a 6.146, és a dir, a un ritme del 4,9 % anual. La normativa quedaria modificada en l'ordre del 7 de febrer de l'any 1975, que establia l'obertura lliure d'oficines, limitada únicament per l'anomenada capacitat d'expansió disponible de cada caixa.

La capacitat d'expansió disponible es mesura segons el volum de recursos propis que superin el 5 % dels recursos aliens. Aquest sobrant necessari per a obrir noves oficines pot utilitzar-se segons una escala oficial on queda fixat el cost d'obertura per oficina, segons quantitat de població on s'obri l'oficina.

Aquesta escala segons l'ordre de l'any 1975 era la següent:

Poblacions (habitants)	Recursos propis (milions de ptes.)
> 400.000	100
250.000 - 400.000	50
100.000 - 250.000	30
50.000 - 100.000	25
25.000 - 50.000	20
10.000 - 25.000	16
5.000 - 10.000	8
2.500 - 5.000	5
< 2.500	3

D'acord amb aquesta escala pot calcular-se el cost d'obertura per a cada oficina i per habitant, segons la quantitat de la població. Per a les poblacions menors a 2.500 habitants (prenent com a mitjana 1.250 habitants) el cost fóra de 2.450 ptes. per oficina/habitant; mentre que per a les poblacions superiors a 400.000 habitants (prenent com a mitjana 750.000) el cost és de 133 ptes per oficina/habitant. És a dir, a les poblacions més petites el cost d'obertura per habitant és proporcional-

ment més elevat i va disminuint amb l'augment de la població. Per altra banda, la normativa de l'any 1975 mantenia les limitacions sobre l'àmbit provincial de les caixes, exceptuant els casos que una caixa ja tingués oficines en províncies distintes de la seva seu social. D'aquesta manera l'àmbit principal en què es movia l'expansió de les caixes era el provincial i en alguns casos el nivell regional. En el cas de Catalunya, la Caixa de Pensions i la de Catalunya eren les úniques d'àmbit regional.

La normativa de l'any 1979 (ordre del 20 de desembre de l'any 1979) continuava amb el mateix criteri d'obertura lliure d'oficines segons la capacitat d'expansió disponible.

L'escala de valoració segons la quantitat de la població quedava de la següent manera:

Poblacions (habitants)	Recursos propis (milions ptes.)	Cost per Oficina/habitants (pessetes)
> 1.000.000	180	120
500.000 - 1.000.000	180	160
250.000 - 500.000	60	160
100.000 - 250.000	36	206
50.000 - 100.000	30	400
25.000 - 50.000	24	640
10.000 - 25.000	18	1.029
5.000 - 10.000	10	1.333
2.500 - 5.500	6	1.600
< 2.500	4	3.200

Cal dir que l'encariment nominal del cost d'obertura per oficina/habitant, en realitat, si es té en compte el procés inflacionari entre els anys 1975 i 1979, representa un abaratiment real. La nova normativa facilita amb un cost inferior l'obertura d'oficines si es compara amb la norma de l'any 1975. De manera igual el cost per oficina/habitant és inferior en les oficines de major població (de 3.200 ptes. a 120 ptes.). A part la modificació en l'escala de valoració, l'ordre del mes de desembre de l'any 1979 introdueix altres novetats importants. Fonamentalment la substitució dels mercats d'àmbit

provincial per l'àmbit regional. A partir d'aquesta ordre totes les caixes tenen accés a l'obertura d'oficines en la nacionalitat o regió on tenen la seva seu central, independentment de la situació anterior en què només es tinguessin oficines a nivell provincial. A més, es definien uns mercats complementaris. El primer d'aquests són les províncies on tradicionalment ja hi hagués una presència important (més de 50 oficines) encara que aquesta no pertanyi a la regió on radica la seu central. En el cas de les caixes catalanes, només hi ha la Caixa de Pensions que té com a àmbit complementari d'expansió el territori de les Balears.

El segon mercat complementari es defineix a nivell de poblacions, permetent a les caixes que tinguin obertes més de tres oficines i menys de cinquanta en una província fora de la regió on resideix la seu central, continuar obrint lliurement oficines, però només en aquestes poblacions, no en tot l'ámbit provincial. Les caixes catalanes no es troben en aquesta situació.

El tercer mercat complementari es refereix a les anomenades places financeres: Madrid, Barcelona, València, Saragossa i Bilbao. Tenen accés a obrir-hi oficines totes les caixes que superin un volum de recursos aliens superiors a 50.000 milions de ptes. El mes de desembre de l'any 1979 es trobaven en aquesta situació un total de nou caixes, de les quals tres caixes catalanes (Pensions, Barcelona i Catalunya). Aquí també quedava establert un barem sobre el nombre màxim d'oficines a obrir, segons el volum dels recursos aliens, tal com queda expressat en el quadre següent:

Volum de recursos aliens (milions ptes.)	Nombre total d'oficines a obrir a les places financeres	Nombre màxim d'oficines a obrir a cada plaça
Entre 50.000 i 100.000	4	2
Entre 100.000 i 250.000	8	3
Més de 250.000	12	4

Aplicat aquest barem a les caixes catalanes es constatarà que la Caixa de Pensions pot obrir 12 oficines a les places financeres amb un màxim de 4 per plaça; la Caixa de Barcelona un total de 8 oficines amb un màxim de 3 per plaça; les mateixes quantitats s'apliquen a la Caixa de Catalunya. Per altra banda, la ciutat de Barcelona queda oberta a l'expansió de sis caixes no catalanes: Caja de Ahorros Vizcaína, Caja de Ahorros Provincia de Guipúzcoa, Caja de Ahorros Municipal de Vigo, Caja de Ahorros de Asturias i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, que poden obrir un total de 26 oficines i un màxim d'11 oficines a Barcelona. D'acord amb aquesta nova normativa els mercats als quals tenen accés les 11 caixes catalanes serien els indicats en el quadre 2.25.

QUADRE 2.25.

Mercats de les caixes catalanes
(Ordre 20 de desembre de 1979)

Caixes	Mercat regional	Mercat complementari 1	Mercat complementari 2	(n.º oficines) Mercat complementari 3
Pensions	Catalunya	Balears	—	12
Barcelona	Catalunya	—	—	8
Catalunya	Catalunya	—	—	8
La resta de caixes	Catalunya	—	—	—

Per altra banda resulta que el mercat català queda en exclusiva per a les caixes catalanes en les províncies de Girona, Lleida i Tarragona, i pràcticament exclusiu a la província de Barcelona, exceptuant la capital on tenen accés sis caixes no catalanes (amb un total d'11 oficines). La situació de partida sobre els mercats respectius de les caixes catalanes queda reflectit en el quadre. 2.26. Aquí s'hi veu que, exceptuant la Caixa de Pensions i la de Catalunya, la resta tenen un mercat d'àmbit provincial. El canvi de normativa farà possible introduir-se fins allà on no arribaven.

L'establiment dels mercats regionals per les caixes d'estalvis evidentment correspon a la realitat del país i a la nova organització autonòmica de l'Estat espanyol. Per altra banda, aquesta nova configuració dels mercats de les caixes d'estalvis n'accentuarà la competència dins l'àmbit regional i també la competència amb la banca i afavorirà possiblement una elevació de llur quota de mercat en el sistema financer, car fins aquest moment mentre que la banca tenia possibilitats d'expansió a nivell de tot l'Estat, les caixes s'havien de conformar amb un àmbit més reduït.

En general s'ha de dir que la legislació ha estat més favorable a l'expansió dels bancs que no de les caixes. Després de la llarga etapa circumstancial bancària, l'any 1964 s'inauguren els plans d'expansió bancària en què s'estableixen les poblacions on poden obrir-se oficines i cada banc ho fa en funció de la seva capacitat d'expansió, que es mesura segons el volum dels recursos totals. Després de l'any 1974, es modifiquen les normes d'expansió, segons un criteri de llibertat d'obertura d'oficines a tot l'àmbit estatal en funció dels recursos propis. La diferència fonamental ha estat, doncs, que la banca s'ha consolidat en un mercat d'àmbit principalment estatal, mentre les caixes ho feien en l'àmbit provincial i excepcionalment regional. Aquesta diferència explica en gran part el superior ritme d'expansió d'oficines bancàries, comparat amb el ritme de les caixes, fins al punt d'haver canviat la situació durant els darrers anys. D'un major nombre d'oficines de caixes s'ha passat a la situació contrària. Així per exemple, l'any 1966 hi havia 3.689 oficines bancàries a Espanya i un total de 4.186 oficines de caixes. La situació es capgira l'any 1975 i es passa a 7.582 oficines bancàries i 6.363 oficines de caixes.

QUADRE 2.26.

Oficines de les caixes amb seu a Catalunya
(situació el setembre del 1979)

Caixes / provincies	Pensions	Barcelona	Catalunya	Manlleu	Mataró	Manresa	Sabadell	Terrassa	Penedès	Prov. Girona	Prov. Tarragona	Total
Barcelona	335	215	216	32	62	68	74	46	84	—	—	1.132
Girona	53	—	—	—	—	—	—	—	—	59	—	112
Lleida	71	—	19	—	—	—	—	—	—	—	—	90
Tarragona	56	—	1	—	—	—	—	—	—	—	101	158
Balears	72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72
Madrid	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Andorra	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
TOTAL	593	216	236	32	62	68	74	46	84	59	101	1.571
%	37,8	13,7	15,0	2,1	3,9	4,3	4,7	2,9	5,3	3,8	6,5	100,0

A nivell de Catalunya, l'evolució comparada del nombre d'oficines queda reflectida en el quadre 2.27.

QUADRE 2.27.

Oficines de bancs i caixes confederades

	Banca 1970	Caixes 1970	Banca 1974	Caixes 1974	Banca 1976	Caixes 1976
Barcelona	456	417	705	574	1.315	794
Girona	73	78	109	98	233	105
Lleida	58	81	83	97	164	90
Tarragona	74	96	97	108	174	125
(1) TOTAL CATALUNYA	661	672	994	877	1.886	1.114
(2) ESPANYA	4.291	5.128	5.268	6.146	9.098	6.818
(1)/(2) (%)	15,4	13,1	17,7	14,3	20,7	16,3

	Banca 1977	Caixes 1977	Banca 1978	Caixes 1978	Banca 1979	Caixes 1979
Barcelona	1.462	918	1.585	1.016	1.738	1.128
Girona	272	107	291	107	336	112
Lleida	189	97	203	97	226	102
Tarragona	199	135	211	142	224	161
(1) TOTAL CATALUNYA	2.122	1.257	2.290	1.362	2.524	1.503
(2) ESPANYA	10.210	7.206	11.094	7.052	12.238	7.807
(1)/(2) (%)	20,8	17,4	20,6	18,2	20,6	19,3

D'aquest quadre cal destacar el fet que ja des de l'any 1970 el nombre d'oficines bancàries és superior al d'oficines de les caixes a nivell de Catalunya. Això es deu a l'important pes de Barcelona com a plaça financera que implica una forta presència bancària. També cal constatar la major expansió d'oficines a Catalunya tant de caixes com de bancs, de manera que els percentatges d'oficines de bancs a Catalunya passà del 15,4 % al 20,6 %, i quant a les caixes del 13,1 % al 19,3 %. D'altra banda els increments més forts es pro-

dueixen en el període dels anys 1975 i 1976, és a dir, quan desapareixen els plans d'expansió i queden substituïts per l'expansió lliure segons recursos propis. L'increment de la banca és especialment espectacular. El resultat final és que comparativament amb el conjunt de l'Estat espanyol la presència d'oficines bancàries a Catalunya és més intensa, fet que s'explica pel pes financer de la plaça de Barcelona en un primer moment (fins a l'any 1974) i després per l'expansió bancària a la resta de províncies. Així entre els anys 1974 i 1976 el nombre d'oficines bancàries a Barcelona creix un 87 % i a la resta de Catalunya un 98 %.

2.8. LA RENDA COM A FACTOR DE L'ESTALVI

L'altre factor de la captació de l'estalvi es mesura pel nivell de renda. La distribució territorial de la renda condiciona, en general, la distribució territorial de l'estalvi. L'anàlisi de l'evolució d'ambdues magnituds permet de comprovar aquesta afirmació i a més la propensió a l'estalvi és més elevada amb nivells de renda més elevats, és a dir, la proporció dels ingressos destinats a l'estalvi és més gran a les zones de nivell de renda superior, fet que és especialment aplicable a l'àmbit de Catalunya.

Des del punt de vista macroeconòmic, les dades de la comptabilitat de l'Estat espanyol ens permeten seguir el comportament de l'estalvi en relació a la renda. El quadre 2.28 ens indica la proporció entre l'estalvi net i la renda neta disponible entre els anys 1970 i 1977. Pot veure's com aquesta proporció és creixent entre els anys 1970 i 1973 i després decreixent en els anys següents (exceptuant el lleuger increment de l'any 1977).

Aquest fet és conseqüència de la crisi iniciada l'any 1973 que deteriorà la capacitat de finançament del país.

QUADRE 2.28.

L'estalvi i la renda

	A	B	$\frac{B}{A}100$
1970	2.360,3	401,3	17
1971	2.682,0	466,9	17,4
1972	3.168,2	572,5	18,1
1973	3.859,4	751,6	19,5
1974	4.672,4	793,5	17,5
1975	5.470,4	849,3	15,5
1976	6.471,0	882,4	13,6
1977	8.122,6	1.131,8	13,9

A: Renda neta disponible a preus de mercat (mils de milions ptes. corrents).
B: Estalvi net (ídem).

QUADRE 2.29.

Famílies i institucions sense fins de lucre
(mils de milions ptes. corrents)

	A	B	$\frac{B}{A}100$
1970	2.224.730,8	225.186,9	10,12
1971	2.563.682,6	281.024,3	10,96
1972	3.026.668,3	334.695,4	11,06
1973	3.671.692,9	441.633,7	12,03
1974	4.510.448,7	485.840,3	10,77
1975	5.357.368,8	510.142,8	9,52
1976	6.425.330,1	530.248,8	8,25
1977	8.073.100,–	634.100,–	7,82

A: Total recursos.
B: Estalvi net.

QUADRE 2.30.

Evolució relativa dels components de l'estalvi net

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977
Estalvi net de les empreses	26,19	28,55	16,97	26,55	27,54	26,34	21,77	22,15
Estalvi net de les administracions públiques	17,69	11,25	14,56	14,62	11,23	13,59	18,13	21,82
Estalvi net de les famílies i institucions privades sense fins de lucre	56,12	60,20	58,47	58,83	61,23	60,07	60,09	56,03

Un dels components de l'estalvi total és l'estalvi de les famílies i institucions privades sense fins de lucre, junt amb l'estalvi de les empreses i l'estalvi de les administracions públiques. A nivell de l'estalvi familiar la incidència de la crisi és ben patent, tal com ho mostra el quadre 2.29, de manera que l'any 1977 la capacitat d'estalvi se situarà per sota de l'any 1970.

El deteriorament de la capacitat d'estalvi de les economies domèstiques queda també patent observant la composició de l'estalvi net en les tres components: estalvi net de les empreses, estalvi net de les administracions públiques i estalvi net de les famílies i institucions privades sense fins de lucre. Aquesta informació queda retinguda en el quadre 2.30.

Hi observem el pes creixent de l'estalvi familiar entre els anys 1970 i 1974 per a decréixer significativament en els anys següents.

El decreixement de la capacitat d'estalvi es reflecteix en un fet que s'ha mencionat anteriorment: l'establiment i fins i tot la recessió dels dipòsits a les institucions financeres, si s'amida aquest en pessetes constants en el darrer període dels anys 1975-1979. Un estudi realitzat per la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvis dels anys 1962 a 1976, analitzava l'evolució dels dipòsits d'estalvi i termini de l'economia espanyola en relació a les variables de la renda nacional i el nivell inflacionari. L'equació explicativa resulta ser:

$$\ln \frac{D}{IPC} = -2{,}6517 - 0{,}8340 \ln IPC + 0{,}7854 \ln \frac{RN}{IPC} + 0{,}1328\ T$$

$R^2 = 0{,}99828$ D.W = 1,53

On: D = dipòsits d'estalvi i termini del sistema financer
IPC = índex de preus de consum
RN = renda nacional
T = temps

L'elevat coeficient de correlació indica que l'equació és plenament explicativa. D'aquesta pot destacar-se que el coeficient d'elasticitat dels dipòsits reals (és a dir, en pessetes constants) respecte a l'increment de l'índex de preus de consum era de —0,8, la qual cosa indica el

manifest efecte negatiu de la inflació en la captació de l'estalvi.

Fetes aquestes precisions a nivell macroeconòmic, interessa constatar tant a nivell de Catalunya com per al conjunt de l'Estat espanyol, la correspondència entre els nivells d'estalvi i els nivells de renda. La informació relativa a l'any 1973, extreta de la comptabilitat provincial d'Espanya, pel que fa a Catalunya, queda expressada en les següents dades:

	% renda disponible	% dipòsits a caixes	B/A
	(A)	(B)	
Barcelona	14,88	24,97	1,68
Girona	1,41	2,45	1,73
Lleida	1,11	1,45	1,30
Tarragona	1,38	1,75	1,27
CATALUNYA	18,79	30,62	1,63

Les dades anteriors s'han de prendre com a indicadores no pas com a relació precisa. En qualsevol cas, s'observa que el percentatge de dipòsits és sempre superior al percentatge de la renda disponible. Aquest fet indica dos factors diferents: un que ens interessa destacar és la major propensió a l'estalvi a les províncies de major nivell de renda com s'esdevé a Catalunya que infla en certa manera la relació entre la variable B i A; l'exemple contrari el trobem a la província de Madrid que acumula el 15,30 % de la renda disponible i tan sols el 5,42 % dels dipòsits a caixes, amb una relació per tant, de 0,35 %, fet que s'explica per la superior penetració de la banca a Madrid.

Si es pren el total dels dipòsits a caixes i bancs en comptes dels dipòsits només a caixes, la relació entre dipòsits i renda disponible ve expressada en el quadre 2.31.

Segons aquestes dades, Barcelona i Girona se situen per sobre de la mitjana general i les altres dues províncies per sota. Madrid, en aquest cas amb una partici-

pació sobre la renda disponible del 15,30 %, acumula el 22,71 % dels dipòsits amb una relació de l'1,48 superior a Barcelona, fruit del valuós paper de la banca en aquesta plaça financera.

Evidentment, el total de dipòsits a caixes i bancs no depèn exclusivament de la capacitat d'estalvi de les economies domèstiques i estalvi de les societats i empreses. En el quadre 2.32 es pot veure la contribució de les províncies catalanes a cadascun d'aquests capítols, segons la comptabilitat provincial de l'any 1973.

QUADRE 2.31.

Renda disponible provincial i dipòsits a caixes i bancs

	Participació relativa (A) en renda disponible (%)	Participació relativa (B) en total dipòsits	B/A
Barcelona	14,88	19,98	1,34
Girona	1,41	1,50	1,06
Lleida	1,11	0,96	0,86
Tarragona	1,38	1,25	0,91
CATALUNYA	18,79	28,69	1,26

La darrera columna del quadre indica que la relació estalvi/renda a Catalunya és més elevada que en el conjunt d'Espanya, exceptuant la província de Lleida, que té quantitativament un pes menor en l'estalvi de societats i empreses. Aquesta mateixa situació pot compararse amb les respectives províncies entre dipòsits de les institucions financeres i la renda disponible provincial, informació que queda consignada en el quadre 2.33. Pot veure's com les quatre províncies, pel que fa als dipòsits a caixes, ocupen una proporció superior a la mitjana espanyola. Pel que fa al total de dipòsits (és a dir, caixes més bancs) les províncies de Barcelona i Girona se situen per sobre de la mitjana i les de Lleida i Tarragona per sota, però molt pròximes.

QUADRE 2.32.

L'estalvi institucional i la renda (percentatges)

	Estalvi economies domèstiques	Estalvi societats i empreses	Total estalvi privat	Estalvi administ. públiques	Estalvi total	Estalvi total/renda
Barcelona	14,69	19,14	16,17	37,21	21,09	27,38
Girona	1,72	1,54	1,66	1,73	1,68	23,02
Lleida	1,33	0,84	1,17	0,70	1,06	18,45
Tarragona	1,61	1,55	1,60	1,54	1,58	22,12
CATALUNYA	19,35	23,06	20,59	41,18	25,41	26,12
ESPANYA	100	100	100	100	100	20,54

QUADRE 2.33.

Dipòsits i renda disponible

	Dipòsits a caixes /renda disponible (%)	Dipòsits totals (caixes+bancs) /renda disponible (%)
Barcelona	8,80	26,50
Girona	8,86	21,07
Lleida	6,35	17,04
Tarragona	7,55	17,93
Espanya	5,48	19,74

Finalment pot considerar-se també una altra forma de relació entre dipòsits a caixes i la renda, fixant-se concretament en el percentatge d'augment dels saldos d'estalvi a les caixes confederades, en relació als ingressos provincials. Aquesta informació es mostra en el quadre 2.34 ressenyant els anys 1962, 1967 i 1975.

QUADRE 2.34.

Percentatge d'increment de saldos d'estalvi a les caixes confederades sobre l'ingrés provincial o regional

	1962	1967	1975
Barcelona	5,48	4,91	7,41
Girona	5,86	4,96	8,19
Lleida	5,21	3,89	7,00
Tarragona	4,26	3,24	6,93
Catalunya	5,40	4,42	7,42
Espanya	3,00	3,41	5,32

Poden observar-se les proporcions més elevades a les quatre províncies catalanes durant els tres anys indicats. La proporció, també creixent per a Espanya, de l'increment de l'estalvi respecte l'ingrés, indica la situació general en què el major nivell de renda implica una major proporció d'estalvi. De tota manera aquesta regla ja no es compleix si prenem les dades de l'any 1977. Catalunya obté un percentatge del 6,64 % i Espanya del

4,9 %; ambdós inferiors a l'any 1975, fet indicatiu del deteriorament de la capacitat d'estalvi de les economies domèstiques a partir de l'any 1974.

2.9. ELS RECURSOS PROPIS I L'OBRA BENÈFICO-SOCIAL

Els recursos propis comprenen bàsicament el fons de dotació inicial (el que se'n diria capital a la banca), les reserves acumulades a través de l'excedent de cada exercici i les dotacions per a l'obra benèfico-social són una altra de les partides del passiu de les caixes d'estalvis.

Ja s'ha dit que la funció i activitat de les caixes d'estalvi han tingut històricament un caràcter i una consideració eminentment benèfiques, tot i que la transformació real les ha convertides en entitats de tipus financer.

La consideració, però, de les caixes d'estalvis com a entitats sense finalitats de lucre, s'ha expressat a nivell jurídic en l'obligació de destinar els beneficis a l'obra benèfico-social, atribuïda la part corresponent a reserves, ja siguin estatutàries o obligatòries. Tot i que en termes absoluts, els fons dedicats a obra benèfico-social representen un volum important, en termes relatius respecte al conjunt d'activitats de les caixes d'estalvis representen proporcions molt petites pel que fa al total dels fons que gestionen.

Des del punt de vista legislatiu, els articles 43 i 44 de l'estatut de l'any 1933 regulaven el destí dels excedents a l'obra benèfico-social. Més recentment, el decret del 3 de juliol de l'any 1975 era el que regulava aquesta distribució. El criteri de distribució depèn essencialment de l'anomenat coeficient de garantia. El coeficient de garantia és la proporció entre recursos propis i recursos d'altri. L'excedent líquid de l'exercici (és a dir, deduint la previsió d'impostos i les operacions de sanejament) dependent d'aquesta proporció es destinaria, en

més gran o més petita proporció a reserves obligatòries i la restant quantitat a dotació per a l'obra benèfico-social, amb el criteri general que a menys coeficient de garantia, correspon major proporció de l'excedent destinat a reserves tal com indica l'escala següent:

Coeficient de garantia a l'últim dia de l'exercici	Percentatge de l'excedent destinat a reserves obligatòries
Menys del 3 %	75 %
Entre 3 i 4,99 %	Del 50 al 75 %
Entre 5 i 7,99 %	Del 35 al 75 %
Més del 8 %	Del 25 al 50 %

El total de reserves —obligatòries i voluntàries— no podrà excedir el màxim percentatge respectiu de l'escala anterior. La part restant no aplicada a reserves hauria d'aplicar-se obligatòriament a les obres benèfico-socials. La reglamentació de l'any 1975, derogant els articles 43 i 44 de l'estatut de l'any 1933, tenia com a intenció impedir la descapitalització de les caixes, car en l'anterior normativa el percentatge màxim per a aplicar a reserves era del 50 %. En l'escala actual, el percentatge màxim permès s'eleva al 75 %, però tampoc sembla que aquesta normativa impedeixi la descapitalització tal com s'observa en el quadre 2.35 on s'indica l'evolució del coeficient de garantia de les caixes d'estalvis espanyoles. Pot observar-se que al començament —any 1962— el coeficient se situa poc per sobre del 3 % i creix lentament fins a l'any 1974 per a situar-se entorn del 5 %. Aquest creixement no és afavorit per la normativa oficial, sinó essencialment pel ràpid creixement dels dipòsits que permet en aquest període un volum de beneficis considerable que repercuteixen en l'elevació dels recursos propis, tot i que la legislació vigent aleshores no permetés d'aplicar més que el 50 % a reserves.

En canvi, l'entrada en vigència de la normativa de l'any 1975, que hauria d'elevar teòricament el coeficient de garantia, no impedeix la seva caiguda a partir de l'any 1975, lleugera però sostinguda. Aquest fet té l'origen en el procés inflacionari desencadenat des d'aques-

tes dates i que ha frenat el creixement real dels recursos de les caixes. Les despeses de manteniment de l'obra social creixen mentrestant desmesuradament, implicant un procés de reducció del marge de beneficis en relació al ritme de creixement dels recursos aliens.

QUADRE 2.35.

Coeficient de garantia de les caixes espanyoles (%)

1962	1963	1964	1965	1966	1967
3,04	3,03	3,42	3,88	4,70	5,63
1968	1969	1970	1971	1972	1973
4,89	4,77	4,61	4,49	4,84	5,21
1974	1975	1976	1977	1978	1979
5,35	5,14	5,04	4,95	5,82	7,58

Font: «Boletín estadístico». Banco de España. Elaboració pròpia.

Els recursos propis des del punt de vista d'identitat comptable seran:

Recursos propis = Recursos propis any anterior + Excedent net — Despeses manteniment obra pròpia — Obra en col·laboració — Amortitzacions obra benèfico-social.

Evidentment si l'excedent net disminueix i les despeses de manteniment s'eleven, el resultat és una disminució del ritme d'increment dels recursos propis. S'ha de dir que el problema de la descapitalització prové també en part de l'elevada proporció de les dotacions de l'obra benèfico-social en obra pròpia (entorn del 75 %), determinant unes elevades despeses de manteniment, especialment en un període de fort procés inflacionari.

D'acord amb aquesta impressió, un estudi realitzat per la Confederació de Caixes d'Estalvi («Coyuntura

Económica» n.º 15, 16, de l'any 1978) elaborava per al període dels anys 1978 a 1985 el descens del coeficient de garantia fruit del procés de descapitalització. La previsió queda recollida en el quadre 2.36.

QUADRE 2.36.

Previsió del coeficient de garantia 1978-1985

	Recursos aliens (en milions de ptes.)	Excedent brut	Coeficient garantia (%)	Increment recursos propis /recursos aliens (%)
1978	2.711.751	28.879,2	4,94	—
1979	3.210.893	33.999,3	4,81	4,09
1980	3.789.270	39.377,2	4,70	4,09
1981	4.463.541	44.867,4	4,59	3,99
1982	5.251.717	50.250,7	4,47	3,80
1983	6.174.079	55.282,9	4,33	3,55
1984	7.253.929	59.482,8	4,17	3,23
1985	8.518.302	62.196,3	3,97	2,84

Font: «Coyuntura económica» n.º 15/16, Madrid 1978.

Les dues primeres columnes indiquen la proporció decreixent de l'excedent sobre els recursos aliens, que passa del 1,06 % l'any 1978 al 0,73 % l'any 1985, la qual cosa es manifesta en l'última columna del quadre, és a dir, la tendència decreixent en l'increment dels recursos propis sobre l'increment dels recursos aliens. Per altra banda, un procés de descapitalització produiria a termini mitjà una reducció de les dotacions a obra social.

Fins la reforma de l'any 1977, l'obra social és dividida en tres apartats: l'anomenada obra pròpia, l'obra de col·laboració i l'obra aliena o subvencions directes a altres institucions externes a les caixes. La reforma de l'any 1977 tendeix a eliminar aquest tercer aspecte i a potenciar l'obra en col·laboració, coincidint amb l'interès de les caixes a reduir l'obra pròpia, donat l'increment de les despeses de manteniment.

Aquests criteris queden reafirmats en l'ordre del 19 de juny de l'any 1979, on l'obra benèfico-social es classifica en obra pròpia i obra en col·laboració, deixant a

cada caixa la llibertat per a utilitzar un o altre mecanisme, però amb l'obligació d'atendre preferentment les obres pròpies ja iniciades. Per altra banda, les ajudes a obres benèfiques alienes es consideren com un capítol a extingir o a transformar en obra en col·laboració. L'administració ha regulat per a l'any 1981, d'acord amb aquest criteri, l'obra social: tendència a extingir l'obra aliena, que no es confongui amb l'obra en col·laboració, i que les ajudes que s'atorguin en aquest capítol no excedeixin la quantitat de l'any anterior, ni superin el 10 % del pressupost en obra social pròpia.

Aquesta normativa limita la tendència de les caixes a reduir les assignacions a obra pròpia per a evitar l'increment de les despeses de manteniment.

Des del punt de vista legislatiu cal citar també la llei de pressupostos de l'any 1979, que incloïa una normativa per a la revaloració de certs actius, concretament de la immobilitat material, revaloració que s'ha traduït en un important increment dels propis recursos i en la recuperació del coeficient de garantia. Així per exemple, els recursos propis del conjunt de les caixes espanyoles creixia des de l'any 1978 al 1979 de la xifra de 168.529 milions de pessetes a 260.822 milions de pessetes, tot i que l'any 1978 s'havia aplicat una important revaloració que es manifesta en l'increment del coeficient de garantia d'aquest any.

D'aquesta manera, el coeficient de garantia se situa l'any 1978 a 5,82 %, i l'any 1979 a 7,58 %, frenant la tendència anterior, però no com a fruit de l'increment dels excedents sinó de l'operació merament comptable de revalorar els actius, tal com ho permetia de manera extraordinària la llei de pressupost.

En el conjunt de recursos propis els fons subjectes a l'obra benèfico-social representen un percentatge petit, tal com pot veure's en el quadre 2.37, on s'observa l'evolució dels recursos propis de les caixes amb seu a Catalunya en els darrers anys.

Els fons destinats a obra social representen efectivament una part minoritària dels recursos propis. Els anys 1974 a 1977 representen respectivament el 32,1 %, 32,6 %, 31,2 % i 35,6 %, mentre que els darrers anys disminueixen a 24,3 % i 10,1 %, fruit de la revalora-

ció dels actius immobilitzats. Per altra banda és important de destacar la composició entre les partides de l'obra social (l'obra pròpia, l'obra en col·laboració i el fons de previsió). És de destacar la tendència a estabilitzar l'obra pròpia i a incrementar les aplicacions a l'obra aliena (fons de previsió), que són durant l'any 1978 la partida més important. La distribució de les tres partides en el conjunt de l'obra social queda reflectida en el quadre 2.38.

Com s'ha dit anteriorment, el congelament de l'obra pròpia i el traspàs dels recursos a obra aliena responen a l'interès de les caixes a vèncer la tendència a l'expansió de les despeses de manteniment de l'obra pròpia. Durant l'any 1979, responent a la legislació recent, s'ha de reduir dràsticament aquesta assignació i concentrar-la en les dues partides restants —obra pròpia i obra en col·laboració. Pel que fa als increments dels recursos aplicats a obra social en aquest període, considerada la taxa anual mitjana d'increment en el període dels anys 1974 al 1979, són del 9,7 %, mentre que els recursos aliens creixent a un ritme mitjà del 20,2 %, és a dir, més del doble. La tendència actual es caracteritza per una reducció relativa de l'obra social en el conjunt de les activitats de les caixes. Concretament de l'any 1978 al 1979 els fons aplicats a obra social es reduïen en un 30 %.

QUADRE 2.37.

Estructura dels recursos propis de les caixes amb seu a Catalunya (milers de pessetes)

	1974		1975	
1. RECURSOS PROPIS	19.182.183		12.809.872	
Fons de dotació i reserves	12.790.215	(66,7%)	15.269.670	(67,2%)
Aplicació OBS pròpia	2.112.266	(11,0%)	2.269.670	(10,0%)
Fons per a OBS	3.514.333	(18,3%)	4.221.414	(18,5%)
Fons previsió, assist.	720.520	(3,8%)	943.033	(4,1%)
A Altres	44.849	(0,2%)	56.932	(0,2%)

	1976		1977	
1. Recursos propis	27.531.099		33.079.048	
Fons de dotació i reserves	18.859.262	(68,5%)	20.717.166	(62,6%)
Aplicació OBS pròpia	3.200.511	(11,6%)	3.610.391	(10,9%)
Fons per a OBS	4.057.705	(14,7%)	4.170.165	(12,6%)
Fons previsió, assist.	1.341.330	(4,9%)	3.987.131	(12,1%)
Altres	72.291	(0,3%)	594.195	(1,8%)

	1978		1979	
1. Recursos propis	59.416.437		100.069.980	
Fons de dotació i reserves	44.024.401	(74,1%)	89.788.845	(89,7%)
Aplicació OBS pròpia	3.869.860	(6,5%)	4.303.212	(4,3%)
Fons per a OBS	4.484.951	(7,5%)	5.066.257	(5,1%)
Fons previsió, assist.	6.112.651	(10,3%)	666.240	(0,7%)
Altres	924.575	(1,6%)	245.426	(0,2%)

Font: «Boletín de estadística y coyuntura», Cámara de Comercio, Industria y Navegación de Barcelona.

Quadre 2.38.

Estructura de l'obra social de les caixes catalanes

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Aplicació OBS pròpia	33,2%	30,7%	37,2%	30,6%	26,7%	42,6%
Fons per a OBS	55,3%	56,7%	47,1%	35,4%	30,9%	50,5%
Fons de previsió i assistència	11,5%	12,6%	15,7%	34,0%	42,4%	6,9%

Font: «Boletín de estadística y coyuntura», Cámara de Comercio, Industria y Navegación. Elaboració pròpia.

Pel que fa al coeficient de garantia de les caixes amb seu a Catalunya, el quadre 2.39 ens mostra l'evolució comparada amb el conjunt de les caixes espanyoles.

QUADRE 2.39.

Coeficient de garantia de les caixes catalanes i espanyoles

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Caixes catalanes	4,97	4,88	4,94	4,94	7,30	10,34
Caixes espanyoles	5,35	5.14	5,04	4,95	5,82	7,58

Font: Elaboració pròpia.

Les tendències d'ambdós coeficients de garantia són paral·leles, amb la particularitat que les revaloracions de l'any 1978 i 1979 afecten especialment les caixes catalanes produint un increment superior del coeficient de garantia.

Des del punt de vista de les finalitats a què s'ha de dirigir l'obra benèfico-social, el decret del 27 d'agost de l'any 1977 fixava la sanitat pública, la investigació, l'ensenyament i cultura i els serveis d'assistència social. En el quadre 2.40, es mostra l'estructura de l'obra benèfico-social pròpia en els anys 1960 i 1968 per al conjunt de les caixes espanyoles.

En qualsevol dels anys considerats, la sanitat, l'ensenyament i cultura i l'assistència social concentren més del 80 % del total de l'obra pròpia. En el quadre 2.41 es pot observar també la distribució per finalitats de l'obra social de la Caixa de Pensions, força representativa de les activitats benèfico-socials de les caixes catalanes.

QUADRE 2.40.

Estructura de l'obra benèfico-social pròpia (%)

	1960	1968
Sanitat	16,7	20,0
Ensenyament i cultura	45,9	39,2
Assistència social	22,6	21,9
Vivenda i urbanisme	0,7	0,3
Activitats econòmiques	6,0	11,2
Previsió empleats i diverses	8,1	7,4

QUADRE 2.41.

Estructura de l'obra social de la Caixa de Pensions (%)

	1979	1980
Cultural	29,2	35,0
Sanitària	25,1	24,5
Minusvàlids	10,2	11,0
Vellesa	8,4	9,6
Infantil	11,7	11,8
Agrícola	1,2	1,9
Altres	14,2	6,2

Font: Memòria de la Caixa de Pensions.

També aquí, els capítols de cultura, sanitat i assistència social (minusvàlids, vellesa) ocupen entorn del 75 % del total.

Si bé en termes relatius l'obra benèfico-social de les caixes ocupa una part petita de la seva activitat, fins i tot una part decreixent, no és menys cert que en termes absoluts representa un fons important en el conjunt de les activitats públiques. Per exemple, els 10.000 milions aplicats per les caixes catalanes durant l'any 1979 representen evidentment una quantitat superior en molts casos al pressupost de determinats organismes de caràcter públic. En discutir la reforma de l'any 1977 i les pautes d'intervenció dels poders públics catalans en l'orientació d'aquest fons, tornarem sobre el tema.

CAPITOL III

ANALISI I EVOLUCIÓ DE L'ACTIU DE LES CAIXES D'ESTALVIS

3.1. ESTRUCTURA DE L'ACTIU A CAIXES I BANCS

Una vegada estudiada la dinàmica del passiu, especialment la captació de recursos aliens, ens interesa analitzar la dinàmica de l'actiu de les caixes, és a dir, els tipus d'activitats que fan rendibilitzar aquests fons captats. Això és el que queda reflectit a l'estructura de l'actiu de les caixes. Com a referència més immediata, tenim en el quadre 3.1 l'actiu del conjunt de les caixes referit al 31 de desembre de l'any 1979.

La classificació recopilada en el quadre anterior és la que figura al «Boletín Estadístico» del Banc d'Espanya, referint-se a una classificació funcional i per destinataris de les operacions actives. També pot considerar-se la classificació de l'actiu en relació a la regulació legal, concretament amb relació als coeficients legals existents, que regulen les operacions actives de les caixes i fan que els actius es distribueixin entre lliures i obligatoris o computables. Ja tindrem ocasió de tornar a parlar d'aquesta classificació. Respecte a l'anterior, quatre grans apartats constitueixen l'actiu: *caixa i bancs*, que representa la tresoreria de les caixes, ja sigui directament en efectiu o en dipòsits a la banca i al Banc d'Espanya o al crèdit disponible en aquestes entitats; són els actius pràcticament líquids; *el sector públic*, que es refereix als valors emesos per l'administració central o altres entitats públiques en mans de les caixes, i els crèdits concedits a organismes públics, valors i crèdits remunerats en general amb tipus d'interès per sota dels de mercat, amb baix rendiment; la gran majoria d'aquests valors i crèdits són actius computables dins els coeficients legals vigents i comprenen des de les obligacions de l'INI, fins a les cèdules per a inversions destinades al crèdit oficial; la liquidesa d'aquests actius

QUADRE 3.1.

Actiu de les caixes el 31 de desembre de l'any 1979
(milions de pessetes)

CAIXA I BANCS	551.898	
Efectiu en caixa		56.420
Banc d'Espanya. Dipòsits		205.222
Banc d'Espanya. Disponible en comptes de crèdit		22.392
Banca. Dipòsits		267.859
Banca. Altres disponibles en comptes de crèdit		5
Entitats oficials de crèdit. Dipòsits		—
SECTOR PÚBLIC	396.245	
Bons del Tresor		27.070
Fons públic		343.493
Crèdit a corporacions locals i organismes públics		12.591
Crèdit a entitats oficials de crèdit		13.091
SECTOR PRIVAT	2.508.618	
Crèdit a particulars i empreses		1.650.082
Efectes		37.749
Pòlisses		1.612.333
Valors industrials		858.536
ACTIU REAL	263.534	
TOTAL ACTIU	3.720.295	

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

acostuma a ser ben petita si s'exclouen alguns fons pignoratius al Banc d'Espanya; *el sector privat*, que constitueix el conjunt d'operacions actives amb particulars i empreses, comprenent-hi l'apartat dels crèdits i l'apartat dels valors (accions i obligacions) en mans de les caixes; el crèdit es subdivideix en efectes, és a dir, l'activitat del descompte comercial que, fins la reforma de l'any 1977 estava prohibida a les caixes, i les pòlisses de crèdit a particulars i empreses, crèdit en general garantit hipotecàriament; els valors industrials inclouen els valors emesos per empreses privades en mans de les caixes, ja siguin obligacions (de renda fixa) o accions (de renda

variable), i també els bons de caixa emesos pels bancs industrials; la majoria d'aquests valors, especialment els de renda fixa, figuren com a actius computables; finalment *l'actiu real*, que comprèn l'immobilitzat en el patrimoni de les caixes.

Si comparem l'actiu de les caixes amb l'actiu de la banca, interessa agrupar les partides de l'actiu en els següents conceptes: actius líquids i comptes financers, fons públics i sector públic, cartera d'efectes i crèdits, cartera de valors i actiu real. Els actius líquids i comptes financers i la cartera d'efectes presenten la major liquidesa, mentre que la resta, actiu real, fons públics, i sector públic, cartera de valors, cartera de préstecs i crèdits presenten, per aquest ordre de menys a més, una menor liquidesa. Quant al rendiment, la cartera d'efectes i la cartera de préstecs i crèdits (especialment els no computables) són les operacions actives de més guany, mentre que la resta, que integra en gran part les inversions obligatòries, gaudeix d'un rendiment per sota del de mercat. El quadre 3.2 compara l'evolució de l'estructura de l'actiu de caixes i bancs dels anys 1965 al 1979. Les diferències que poden observar-se són força significatives: en primer lloc, la cartera d'efectes per a la banca és l'actiu més important, ocupant quasi el 50 % del total. Aquest actiu d'alt rendiment i liquidesa permet a la banca uns beneficis diferencials respecte a les caixes força importants. Per a les caixes, en canvi, que des de l'any 1977 poden descomptar efectes, aquesta partida només representava, l'any 1979, l'1,1 % del total de l'actiu.

Per a les caixes pot observar-se l'evolució dels fons públics que, representant la partida més important l'any 1965 (34,7 %), va disminuint progressivament, per a situar-se al 10,6 %, mentre que la cartera de préstecs i crèdits incrementa la seva participació relativa (del 32,1 % al 43,4 %). També pot observar-se l'increment de la cartera de valors (del 17,2 % al 23,1 %). Aquesta evolució es deu al procés de substitució de les inversions obligatòries en fons públics a valors industrials (especialment obligacions) d'empreses privades que es comptabilitzen com a inversions obligatòries (especialment telefòniques i elèctriques) i a la política de les caixes

d'adquirir bons de caixa dels bancs industrials. La cartera de préstecs i crèdits, que inclou inversions lliures i els anomenats préstecs de regulació especial (que formen part de les inversions obligatòries), incrementa el seu pes relatiu, pel fet que els coeficients obligatoris en aquest capítol s'incrementen fins l'any 1970 i més endavant, tot i que disminueixen els coeficients, els préstecs lliures realitzats per les caixes són l'operació activa de més alt rendiment.

En el quadre 3.3, pot observar-se l'evolució comparada en les caixes i la banca de les tres partides més importants: fons públics, cartera de préstecs i crèdits, cartera de valors. En total representen a les caixes entorn del 85 % del total de l'actiu, excepte l'any 1979 (77 %) per l'increment de l'actiu real (revaloració dels actius segons la llei de pressupostos de l'any 1979) i de la tresoreria. Contràriament, a la banca, les tres partides citades no arriben mai al 45 %, mostrant la radical diferència d'operatòria entre una i altra institució. Queda també expressada la participació relativa de cada un dels tipus d'operacions. Els fons públics disminueixen al llarg del període esmentat del 41,3 % al 13,7 %, mentre que s'incrementa la participació de la cartera de préstecs i crèdits i de la cartera de valors, exceptuant, per a aquesta última, la disminució després de la reforma de l'any 1977, fruit de la liberalització dels coeficients obligatoris.

Si ens fixem en l'evolució de l'actiu real, és ben clar el paper important que aquest ocupa a les caixes comparant amb la banca. Aquesta diferència és deguda a dues causes: la primera, la immobilització d'aquest actiu, és a dir, el valor de les instal·lacions (oficines, etc.). Per a la banca, la captació de dipòsits per oficina és més superior que per a les caixes. Les instal·lacions representen una proporció més petita de l'actiu. En segon lloc, l'actiu real a les caixes comprèn la immobilitzada deferència a l'obra social, capítol que a la banca no existeix. Pot observar-se que l'any 1979 l'actiu real augmenta considerablement, degut a la revaloració de la llei de pressupostos d'aquell any.

QUADRE 3.2.

Partides de l'actiu a caixes i bancs (milions de ptes.)

	1965		%		1970		%		1973		%	
	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs
Actius líquids, comp. financ.	23.317	87.630	9,3	12,6	57.660	141.600	9,0	9,4	117.981	261.037	9,9	9,2
Fons públic i sect. públic	86.984	88.494	34,7	12,8	121.955	241.026	19,1	15,9	185.719	337.588	15,6	11,9
Cartera d'efectes	—	339.353	—	49,0	—	722.511	—	47,7	—	1.331.193	—	46,9
Cartera préstecs i crèdits	80.317	145.504	32,1	21,0	262.060	320.296	41,0	21,2	490.730	745.358	41,1	26,2
Cartera de valors	43.156	26.827	17,2	3,9	159.435	59.748	25,0	3,9	338.545	113.089	28,4	4,0
Actiu real	16.701	5.320	6,7	0,7	37.432	28.230	5,9	1,9	59.043	52.546	5,0	1,8
TOTAL	250.475	693.128	100	100	638.542	1.513.411	100,0	100,0	1.192.018	2.840.811	100,0	100,0

	1976		%		1979		%	
	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs
Actius líquids, compt. financ.	202.878	456.975	9,6	8,7	551.898	792.746	14,8	9,3
Fons públic i sect. públic	250.959	500.947	11,8	9,5	396.245	858.431	10,6	10,0
Cartera d'efectes	—	2.426.465	—	46,1	37.749	3.633.783	1,0	42,4
Cartera préstecs i crèdits	957.598	1.496.950	45,2	28,4	1.612.333	2.594.028	43,4	30,3
Cartera de valors	611.063	253.471	28,8	4,8	858.536	335.654	23,1	3,9
Actiu real	95.667	129.513	4,6	2,5	263.534	355.199	7,1	4,1
TOTAL	2.118.165	5.264.321	100,0	100,0	3.720.295	8.569.841	100,0	100,0

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

QUADRE 3.3.

Participació relativa de diverses partides de l'actiu (%)

	1965		1970		1973		1976		1979	
	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs	Caixes	Bancs
Fons públics i sect. públic	41,3	34,0	22,4	38,8	18,3	28,3	13,8	22,2	13,7	22,6
Cartera de préstecs i crèdit	38,2	55,7	48,2	51,7	48,3	62,2	52,7	66,5	56,3	68,6
Cartera de valors	20,5	10,3	29,2	9,5	33,4	9,5	33,5	11,3	30,0	8,8
TOTAL	84,0	37,7	85,1	41,0	85,1	42,1	85,8	42,7	77,1	44,2

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

3.2. ELS ACTIUS LÍQUIDS

Finalment la partida de tresoreria (actius líquids i comptes financers) té un significat diferent a les caixes i a la banca. Per a les caixes comprèn el diner en efectiu, els dipòsits al Banc d'Espanya, la banca privada i entitats oficials de crèdit, i el crèdit disponible en aquestes entitats.

El quadre 3.4 mostra la participació relativa de cadascun dels conceptes.

QUADRE 3.4.

Participació relativa en els actius líquids a les caixes d'estalvis (%)

	1965	1970	1973	1976	1979
Efectiu	12,9	11,1	9,6	10,6	10,2
Banc d'Espanya. Dipòsits	1,5	0,6	18,1	19,4	37,2
Banc d'Espanya. Disponible	10,4	4,9	14,1	9,5	4,1
Banca. Dipòsits	74,6	83,0	58,2	60,5	48,5
Banca. Disponible	0,3	—	—	—	—
E.O.C. Dipòsits	0,3	0,4	—	—	—

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

L'efectiu es mou entorn del 10 % al llarg del període considerat. Les dues últimes partides representen percentatges insignificants. Els dipòsits al Banc d'Espanya i a la banca representen el gruix de la tresoreria. El disponible al Banc d'Espanya depèn dels fons públics en mans de les caixes de caràcter pignoratiu, fons que ha disminuït progressivament.

Els dipòsits al Banc d'Espanya, junt amb el disponible, són computats com a coeficients de caixa junt amb l'efectiu. Fins a l'any 1971 no hi havia l'obligació del manteniment del coeficient de caixa. L'any 1971 s'imposa legalment un coeficient de caixa del 4 % (és a dir, sobre els dipòsits computables de la caixa). L'any 1977 s'eleva el coeficient de caixa al 5,50 % i després al 5,75 % marcant un calendari d'acomodació.

D'aquí que els dipòsits al Banc d'Espanya es converteixin en obligatoris per a cobrir el coeficient de caixa i representin una proporció creixent en la tresoreria. Els dipòsits a la banca, per contra, disminueixen la seva participació relativa, tot i que continuen mantenint una important proporció. Amb regulació o no sobre el coeficient de caixa, les caixes d'estalvis han mantingut tradicionalment un excés de tresoreria, perquè els seus actius presenten poca liquidesa, al contrari de la banca que compta amb la cartera d'efectes. D'aquí la importància dels dipòsits a la banca, factor que contribueix al finançament de la banca per part de les caixes.

Per a la banca, en canvi, els actius líquids i comptes financers comprenen les següents partides: efectiu en caixa, dipòsits al Banc d'Espanya, disponible comptabilitzat al Banc d'Espanya, disponibles no comptabilitzats, bancs i banquers.

Les diferències són per un cantó la inexistència de dipòsits de la banca en altres institucions financeres (ni caixes, ni EOC) i la partida bancs i banquers. Aquesta representa una partida neta entre actiu i passiu de les operacions interbancàries. L'actiu i passiu haurien, en teoria, d'anullar-se, però es produeixen desfasaments comptables que s'expressen en un saldo net d'actiu, que a la pràctica significa la retenció cap al públic de dipòsits a la banca.

Els actius líquids respecte al total de l'actiu representen en la banca els següents percentatges:

Actius líquids en la banca

	1965	1970	1973	1976	1979
Actius líquids de la banca (% sobre total actiu)	10,1	7,4	6,1	5,1	6,5
Bancs i banquers (Net) (%)	2,6	2,0	3,1	3,6	2,8

Els actius líquids representen en la banca un percentatge inferior que a les caixes que, per les raons explicades, mantenen un excés de tresoreria. En el quadre 3.5 es veu l'estructura dels actius líquids en la banca.

QUADRE 3.5.

Estructura dels actius líquids de la banca (percentatges)

	1965	1970	1973	1976	1979
Efectiu	25,4	15,6	20,5	23,9	18,3
Banc d'Espanya. Dipòsits	8,5	18,9	43,0	53,9	71,8
Banc d'Espanya. Disponibles comptabilitzats	34,8	43,9	31,3	17,8	6,5
Banc d'Espanya. Disponibles no comptabilitzats	31,3	21,6	5,2	4,4	3,4

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

Poden observar-se en aquest quadre els canvis en la distribució dels actius líquids. Les quantitats en efectiu són les més estables, ocupant entorn del 20 % del total. Els disponibles comptabilitzats es refereixen al crèdit amb garantia de valors. La seva evolució depèn de l'esgotament d'aquests valors i l'obligació de la imposició dels principis de l'any 1979 dels dipòsits al Banc d'Espanya.

Els disponibles no comptabilitzats comprenen el redescompte, pòlisses EOC en cartera i altres fons públics pignoratius en cartera. La segona evolució mostra també l'esgotament d'aquests valors. Finalment els dipòsits al Banc d'Espanya creixen progressivament, donat l'esgotament dels altres actius líquids i la norma obligatòria a partir de l'any 1979; això els situa com a partida més important dins els actius líquids.

A diferència de les caixes, la banca no té dipòsits en altres institucions financeres, com és el cas de les caixes amb els seus dipòsits a la banca. Tant els dipòsits de les caixes a la banca, com els bons de caixa dels bancs industrials en mans de les caixes, representen una important contribució financera de les caixes a la banca. En el quadre 3.6 poden veure's quatre connotacions d'aquest finançament.

QUADRE 3.6.

Finançament de les caixes d'estalvis a la banca

	(1)	(2)	(3)	(4)	(3)+(4)
1970	19,1	5,9	1,6	7,9	9,5
1971	24,8	4,6	1,3	10,7	12,9
1972	49,0	11,1	3,2	7,6	10,8
1973	45,1	15,3	4,7	6,2	10,9
1974	37,1	15,8	4,9	5,7	10,6
1975	33,4	14,9	4,6	7,2	11,8
1976	29,6	13,1	4,0	6,2	10,2
1977	28,1	11,5	3,4	8,4	11,8
1978	29,4	11,3	3,1	5,8	8,9
1979	29,0	10,2	2,5	7,8	10,3

(1): Bons de caixa en mans de les caixes/total de l'emissió (%).
(2): Bons de caixa en mans de les caixes/cartera de valors industrials (%).
(3): Bons de caixa en mans de les caixes/Dipòsits de caixes (%).
(4): Dipòsits de les caixes a la banca/Dipòsits de caixes (%).

Font: «Boletín estadístico» Banco de España. Elaboració pròpia.

La primera columna indica la participació de les caixes en les emissions totals de bons de caixa. Les xifres indiquen una participació important —de l'ordre del 30 %. La segona columna indica el pes dels bons de caixa en la cartera de valors industrials de les caixes. Pot veure's una lleugera reducció en els darrers anys, coincidint amb la menor participació de les caixes en les emissions i també amb el ritme més lent d'emissions per part de la banca industrial. Les columnes (3) i (4) indiquen la quantitat dels recursos captats per les caixes que vénen a finançar la banca, ja sigui en forma de bons de caixa (3) o de dipòsits a la banca (4). La quantitat global (3+4) ens demostra que normalment més d'un 10 % dels dipòsits de les caixes s'inverteixen en canals de finançament a la banca.

3.3. COEFICIENTS ESTRUCTURALS DE LES CAIXES

Un altre criteri de classificació de l'actiu és considerar la diferència entre inversions lliures i inversions obligatòries. D'acord amb aquest criteri les partides de l'actiu que no són ni tresoreria ni actiu real es classificarien de la següent manera:

III. CARTERA DE TÍTOLS

1. Valors computables
1.1. Fons públics
1.2. Altres valors
2. Valors no computables
2.1. De renda fixa
2.2. De renda variable

III bis. CARTERA D'EFECTES

IV. CARTERA DE PRÉSTECS I CRÈDITS

1. De caràcter general
2. De regulació especial
3. De mediació
4. De l'estalvi vinculat

Aquesta classificació no es basa amb el tipus de destinatari dels fons invertits (privat o públic) sinó en el caràcter de la inversió i la seva consideració d'inversió lliure o obligatòria. Són inversions obligatòries o computables les partides de valors computables i els préstecs de regulació especial. Són inversions lliures no computables, la cartera d'efectes i els préstecs de caràcter general. Els préstecs de mediació són els que realitzen les caixes vers els particulars amb els fons d'entitats oficials de crèdit. Els préstecs de l'estalvi vinculat són els derivats dels dipòsits d'aquest tipus.

En el quadre 3.7 es pot veure l'evolució dels coeficients estructurals quant al conjunt de les inversions de les caixes confederades, és a dir, l'estructura de les inversions segons les diferents partides. Des del punt de vista de la divisió general entre la cartera de valors i la cartera de préstecs i crèdits, l'evolució de la darrera dècada indica un increment en la participació relativa

de la cartera de crèdits i préstecs, que és la de més rendiment per a les caixes, mentre la cartera de valors, gairebé tots ells computables, presenta rendiments inferiors perquè correspon a valors projectats amb tipus d'interès privilegiats per les entitats emissores.

Els valors no computables ocupen una posició fixa entorn del 4 %, per quant no existeixen en el mercat valors que presentin rendiments interessants. Això es posa de manifest amb la crisi de la borsa. En canvi els préstecs de caràcter general permeten una rendibilització superior.

Els de regulació especial corresponen també a inversions obligatòries i tenen rendiment baix. En la mida que els coeficients legals s'han anat rebaixant, les inversions lliures de les caixes s'han dirigit quasi exclusivament als préstecs de caràcter general, que passen del 12 % al 35 %, és a dir, un increment de 23 punts sobre un total de 24 amb què s'incrementen les inversions lliures en el mateix període (de 15 % a 39 %).

Aquesta és la informació constatada en les últimes línies del quadre on es resumeix l'estructura de les inversions totals en lliures i obligatòries. Un percentatge del 85 % (any 1970) d'inversions obligatòries situa les caixes en una operatòria molt rígida envers les operacions actives. El descens d'aquest percentatge al 60 % situa, fins i tot, les caixes sota d'un més considerable control.

Les mesures alliberadores de l'any 1977 han permès un major grau de llibertat, de manera que la política d'inversions ha canviat cabalosament.

En el quadre 3.8 pot observar-se la distribució dels increments de les inversions del desembre de l'any 1978 al desembre de l'any 1979. La situació, si bé d'antuvi, mantenia una proporció de 37,5 % d'inversions lliures durant l'any 1979, les noves inversions eren majoritàriament de caràcter lliure (62 %), de les quals 3/4 parts corresponien als préstecs de caràcter general i una part important al descompte d'efectes, operació nova per a les caixes. De les inversions obligatòries pràcticament la totalitat de les noves inversions eren valors computables, mentre que els préstecs de regulació especial comportaven un increment mínim.

QUADRE 3.7.

Estructura de les inversions de les caixes confederades (percentatges)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Cartera pròpia préstecs i crèdits	47,85	47,28	46,71	47,64	50,96	51,50	51,22	54,20	55,20	55,28
1. De caràcter general	11,88	11,55	12,02	14,53	18,64	22,59	24,65	30,70	33,71	35,20
2. De regulació especial	35,97	35,73	34,69	33,11	32,32	28,91	26,57	23,50	20,99	18,69
Cartera d'efectes	—	—	—	—	—	—	—	—	0,50	1,39
Préstecs i crèdits de mediació	2,65	2,51	2,04	1,71	1,74	1,67	1,76	1,88	1,86	1,79
Cartera de valors	49,50	50,21	51,25	50,65	47,30	46,83	47,02	43,92	42,94	42,93
1. Computables	46,25	46,0	46,76	46,29	43,07	42,29	42,62	40,05	39,06	38,69
2. No computables	3,25	4,21	4,49	4,36	4,23	4,54	4,40	3,87	3,88	4,24
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100,00
Inversions lliures	15,13	15,76	16,51	18,89	22,87	27,13	29,05	34,57	37,59	39,44
Inversions obligatòries	84,87	84,24	83,49	81,11	77,13	72,87	70,95	65,43	62,41	60,56
Inversions/dipòsits	90,21	87,99	90,08	91,70	91,97	89,83	91,56	89,11	88,46	84,42

QUADRE 3.8.

Estructura de les noves inversions de les caixes confederades durant l'any 1979 (milions de ptes.)

	31/12 1979	31/12 1978	Incre-ments	%
Cartera pròpia de préstecs i crèdits	1.466.935	1.318.399	148.536	47,63
De caràcter general	958.205	812.474	145.731	46,73
De regulació especial	508.730	505.925	2.805	0,90
Cartera d'efectes	37.736	12.017	25.719	8,25
Préstecs de mediació	48.777	44.721	4.056	1,30
Cartera de valors	1.168.546	1.035.002	133.544	42,82
Valors computables	1.053.163	941.366	111.797	35,85
Valors no computables	115.383	93.636	21.747	6,97
TOTAL	2.721.994	2.410.139	311.855	100
Inversions lliures	39,44 %	37,59 %	193.197	61,95
Inversions obligatòries	60,56 %	62,41 %	118.658	38,05

Els coeficients estructurals han de ser referits als dipòsits captats, car la regulació oficial imposa uns coeficients d'inversions obligatòries en relació al passiu. Segons aquest criteri, en el quadre 3.9 pot veure's l'estructura de l'actiu en relació als dipòsits el desembre de cada any, des de l'any 1970 al 1979. El criteri de classificació és doble, tal com ho hem fet fins ara. La línia d'altres actius comprèn el crèdit disponible al Banc d'Espanya, els dipòsits a les entitats oficials de crèdit, els bons i pagarés del tresor i el crèdit del sector públic. L'efectiu i dipòsits al Banc d'Espanya representen el coeficient de caixa, que d'acord amb la legislació, ha augmentat, tal com es veurà quan parlarem dels coeficients legals.

Els dipòsits a la banca representen un finançament de les caixes a la banca i expressen un excés de tresoreria. L'actiu real és l'immobilitzat, bastant estable fins la revalorització de l'any 1979. Els altres capítols representen pròpiament les inversions: fons públics, crèdit al sector privat, valors industrials.

Els fons públics són en la seva pràctica totalitat valors computables, el crèdit al sector privat es reparteix entre els crèdits de regulació especial (computables), els de caràcter general (no computables), la car-

QUADRE 3.9.

Coeficients estructurals de les caixes d'estalvi. Proporció dels actius sobre dipòsits (%)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Efectiu i dipòsits al Banc d'Espanya	1,1	1,3	3,0	3,0	2,9	3,0	3,1	3,5	4,6	7,6
Dipòsits a la banca	7,9	10,7	7,6	6,2	5,7	7,2	6,2	8,4	5,8	7,8
Actiu real	6,2	5,7	5,4	5,3	5,4	5,4	4,8	4,5	5,3	7,6
Altres actius	1,3	0,9	2,0	2,0	1,8	1,6	1,1	1,0	1,1	2,3
Fons públics	19,5	18,1	18,1	16,3	13,0	11,1	12,4	9,6	10,1	10,0
Crèdit al sector privat	43,5	42,1	42,5	44,3	47,7	47,3	48,2	49,4	50,5	47,9
Valors industrials	26,5	27,2	29,1	30,6	30,9	31,1	30,8	29,9	27,5	24,9
TOTAL	106,0	106,0	107,7	107,7	107,4	106,7	106,6	106,3	104,9	108,1
Préstecs de caràcter general	10,7	10,2	10,8	13,3	17,1	20,3	22,6	27,4	29,8	29,7
Cartera d'efectes	—	—	—	—	—	—	—	—	0,4	1,2
Valors no computables	2,9	3,7	4,0	4,0	3,9	4,1	4,0	3,4	3,4	3,6
Préstecs de mediació	2,4	2,2	1,8	1,6	1,6	1,5	1,6	1,7	1,6	1,5
Préstecs de regulació especial	32,4	31,4	31,2	30,4	29,7	26,0	24,3	20,9	18,6	15,8
Valors computables	41,7	40,5	42,1	39,7	39,6	38,0	39,0	35,7	34,6	32,7

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

tera d'efectes i els préstecs de mediació. Els valors industrials són en la seva gran majoria valors computables, en la mesura que el coeficient d'inversions obligatòries en valors no queda cobert en fons públics l'emissió dels quals segueix un ritme decreixent. Heus ací com determinats valors privats cobreixen el coeficient obligatori.

En el quadre 3.10 pot veure's la distribució dels valors computables entre fons públics i valors privats computables i la part que representen aquests sobre el total de la cartera de valors privats. Una part creixent dels valors computables es cobreix amb valors privats (un 53 % l'any 1970 i un 70 % l'any 1979) ocasionant que la part dels valors computables privats sobre el total de valors privats també augmenti del 84 % al 91 %.

Per contra el crèdit de regulació especial (computable) representa una proporció decreixent del total del crèdit en el sector privat (32,4 sobre 43,5 a l'any 1970, 15,8 sobre 47,9 a l'any 1979), fet que es palesa en l'augment dels crèdits de caràcter general, principal inversió lliure de les caixes.

QUADRE 3.10.

Distribució dels valors computables entre fons públics i valors privats (coeficients estructurals)

Anys	(1)	(2)	(3)	(4)
1970	41,7	19,5	22,2	84 %
1971	40,5	18,1	22,4	82 %
1972	42,1	18,1	24,0	82 %
1973	39,7	16,3	23,4	76 %
1974	39,6	13,0	26,6	86 %
1975	38,0	11,1	26,9	86 %
1976	39,0	12,4	26,6	86 %
1977	35,7	9,6	26,1	87 %
1978	34,6	10,1	24,5	89 %
1979	32,7	10,0	22,7	91 %

(1): Valors computables.
(2): Fons públics.
(3): Valors computables de caràcter privat = (1)—(2).
(4): (3)/valors privats.

3.4. COEFICIENTS LEGALS QUE AFECTEN LES CAIXES

En el quadre 3.11 es reprodueixen els valors quantitatius dels coeficients legals vigents des de l'any 1961 fins a l'any 1979. Tots ells es refereixen a percentatges sobre el passiu computable, unes vegades sobre el passiu computable a final d'un període, d'altres sobre increments de passiu del període anterior. El fet més remarcable és la diferència entre coeficients abans i després de la reforma de l'any 1977. Fins l'any 1967 els coeficients legals sumen un 80 %. L'any 1974 queden rebaixats al 70 % quant a les inversions i al 4 % de coeficient de caixa, coeficient nou des de l'any 1972. Abans de la reforma, els coeficients quedaven establerts en el 45 % per al coeficient de caixa, 43 % per al fons públic (del qual un 3 % en cèdules per a inversions) i un 26 % de préstecs i crèdits de regulació especial. En total doncs, un 73 % dels dipòsits de les caixes quedaven obligatòriament vinculats a un destí assenyalat per l'administració. El 43 % en fons públics era cobert amb valors d'empreses privades —des de les obligacions emeses per les societats elèctriques, fins a la Telefònica i bons de caixa de bancs industrials— donat que l'emissió de fons públics no arribava a cobrir els coeficients legals.

La reforma de l'any 1977 establirà un calendari de rebaixa progressiva dels coeficients legals, exceptuant el coeficient de caixa que s'augmenta al 5,5 %. La reforma fixava el 30.IV.1983 com a data límit en què el coeficient de fons públics (o valors computables) se situava al 25 % (del qual 3 % en cèdules per a inversions), i el 31.XII.1981 com a data límit per al coeficient de préstecs i crèdits en un 10 % (del qual l'1 % al finançament de l'exportació). Els coeficients obligatoris se situaven en total al 40,5 %, cosa que representa alliberar una quantitat important dels fons captats per les caixes. Tanmateix a partir de l'any 1979 ha canviat el calendari de rebaixa dels coeficients, substituint el ritme de disminució del 0,25 % mensual pel 0,10 % mensual, de manera que la data límit d'acomodació a la reforma queda més llunyana.

QUADRE 3.11.

Coeficients legals (percentatges)

				Fons públics				Préstecs i crèdits			
					del que				Socials per la		
			Caixa	Total	Préstecs per a la difusió de la pr.	Cèdules per a inversió	Total	Construcció de vivendes	Agricultura		
Disposició legal	Data d'entrada en vigor	Data límit d'acomodació	1	2		3	4	5	6	7	8	9
OM 28-I-61	1.1.61								10 (Δ)			
OM 30-VI-61	1.1.61					10 (Δ)						
OM 10-IV-62	1.1.62					10 (Δ)			10 (Δ)			
OMC 7-VIII-62	1.1.62			60 (Δ)					10 (Δ)			
OM 20-VIII-64	1.1.64			50 (Δ)				30 (Δ)	7 (Δ)		17,00	
	1.1.65											(Δ)
OM 28-VI-67	1.7.67			50,00				30,00	7,00		17,00	6,00
OM 13-XII-67	14.12.67							30,00	7,00	10,00	7,00	6,00
OM 15-XII-71	16.12.71	1.III.72		45,00				35,00	7,00	13,00	9,00	6,00
OM 31-I-73	5.2.73		4									
OM 3-VIII-73	4.8.73			43,33				33,00		Supressió		
	1.1.74			42,50				32,50				
OM 9-VIII-74		3.XII.82		40,00				30,00				
	1.1.75							(16,00)				
	1.1.76							28,00				
OM 10-III-76	16.3.76	28.II.77						26,00				
OM 9-VIII-74	1.1.77			43,00			3,00					
OM 23-VII-77								24,00				
		31.XII.81						(10,00)				
		30.IV.83		(25,00)								
CBE 22:	26.7.77											
29-VII-77				41,00				22,00				
	1.9.77	1.X.78	(5,50)									
	1.10.77		4,20									
	1.11.77		4,30									

	1.12.77		4,40			
	1.1.78		4,50			
	1.2.78		4,60	40,75	21,75	
	1.3.78		4,70	40,50	21,50	
	1.4.78		4,80	40,25	21,25	
	1.5.78		4,90	40,00	21,00	
	1.6.78		5,00	39,75	20,75	Finançament a
CBE 30:16-V-78			5,10	39,50	20,50	l'exportació
	1.8.78					(1,00)
	1.11.78					0,50
CBE 30:16-VI-78	21.6.78					1,00
	1.7.78		5,60			
	21.8.78		5,70	39,25	20,25	
CBE 30:16-V-78	1.8.78		5,45			
	1.9.78		5,55	39,00	20,00	0,50
	1.10.78		5,65	38,75	19,75	
CBE 30:16-V-78	1.11.78		5,75	38,50	19,50	
	1.12.78			38,25	19,25	1,00
	1.1.79			38,00	19,00	
	1.2.79			37,75	18,75	
	1.3.79			37,50	18,50	
	1.4.79			37,25	18,25	
CBE 47:4-V-79	1.5.79	1.IV.89		37,00	18,00	
		1.IV.84		36,90		
	1.6.79				17,90	
	1.7.79			36,80	17,80	
	1.8.79			36,70	17,70	
	1.9.79			36,60	17,60	
	1.10.79			36,50	17,50	
	1.11.79			36,40	17,40	
	1.12.79			36,30	17,30	
	1.12.79			36,20	17,20	
	1.1.80			36,10	17,10	
	1.2.80			36,00	17,00	
	1.3.80			35,90	16,90	

El signe (△) significa que el coeficient s'aplica als increments dels recursos aliens. Els percentatges entre parèntesis ( ) són els que estaran en vigor en acabar el procés d'adaptació.

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

QUADRE 3.12.

Coeficients legals comparatius (percentatges)

	Caixes segons reforma 1977					Caixes situació efectiva					
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
Desembre 1977	4,50	—	41,00	22,00	67,50	4,50	—	41,00	22,00	67,50	0
Desembre 1978	5,50	—	38,00	19,00	62,50	5,75	—	38,00	19,00	62,75	0,75
Desembre 1979	5,50	—	35,00	16,00	56,50	5,75	3,00	36,20	17,20	62,15	5,65
Desembre 1980	5,50	—	32,00	13,00	50,50	5,75	3,00	35,00	16,00	59,75	9,25

	Banca comercial					Banca industrial				
	(12)	(13	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)
Desembre 1977	5,50	—	25,00	30,50	37,00	5,50	—	16,75	22,25	45,25
Desembre 1978	5,75	—	23,00	29,25	33,50	5,75	—	18,00	23,75	39,00
Desembre 1979	5,75	3,00	22,50	31,25	30,90	5,75	3,00	18,00	26,75	35,40
Desembre 1980	5,75	3,00	22,00	30,75	29,00	5,75	3,00	18,00	26,75	33,00

(1) (16) (12) (17): Coeficient de caixa.
(2) (7) (13) (18): Dipòsits remunerats al Banc d'Espanya.
(3) (8): Valors computables.
(4) (9): Préstecs de regulació especial.
(14) (19): Inversions obligatòries.
(5) = (1)+(2)+(3)+(4)
(10) = (6)+(7)+(8)+(9)
(11) = (10) — (5)
(15) = (12)+(13)+(14)
(16) = (10) — (15)
(20) = (17)+(18)+(19)
(21) = (10) — (20)

S'ha de citar també un altre coeficient legal que apareix provisionalment l'any 1979, i que s'ha mantingut tot al llarg d'aquest any i del 1980. Els dipòsits obligatoris al Banc d'Espanya queden situats al 3 % dels totals. Això fa que la incidència de la reforma de l'any 1977 restés desdibuixada amb l'aparició de normatives posteriors. En el quadre 3.12 es compara els coeficients legals de les caixes segons la reforma de l'any 1977, els coeficients efectius donades les normes suplementàries i els mateixos coeficients referits a la banca industrial i comercial. La pèrdua de ritme de rebaixa en els coeficients obligatoris de les caixes representa el desembre de 1980 un 9,25 % i situant-se al 50,75 %.

Les diferències amb la banca són per altra banda, encara més fortes. En les mateixes dates, la banca comercial es situava amb un coeficient total del 30,75 % —29 punts per sota de les caixes— i la banca industrial al 26,75 % —33 punts per sota de les caixes. Tot fa pensar que el procés d'equiparació entre caixes i bancs, quant al destí lliure de les inversions, està ben lluny de produir-se.

3.5. LA CARTERA DE VALORS

La cartera de valors constitueix una de les parts bàsiques de les inversions de les caixes, tot i que el seu pes en el total d'inversions ha disminuït en l'últim període en favor dels crèdits i préstecs. La cartera de valors està quasi totalment constituïda per inversions computables, és a dir, obligatòries, mentre que els crèdits i préstecs es divideixen en els anomenats de regulació especial (que també són inversions obligatòries) i els de caràcter general (principal capítol de les inversions lliures).

L'anàlisi de la cartera de valors interessa pel fet que constitueix la principal font de finançament privilegiat, en la dimensió que tant els valors públics, com els va-

QUADRE 3.13.

Estructura de la cartera de valors de les caixes confederades (percentatges)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Efectes públics computables	13,1	13,4	14,0	12,2	9,8	7,5	12,3	10,3	14,6	15,5
Obligacions INI	29,0	25,6	24,0	21,7	18,8	17,8	15,7	12,9	11,3	12,8
TOTAL	42,1	39,0	38,0	33,9	28,6	25,3	28,0	23,2	25,9	28,3
Valors comp. renda fixa	45,3	45,4	45,6	49,9	55,4	58,7	57,8	63,8	61,8	62,2
Valors comp. renda variable	1,9	2,8	3,7	4,0	3,8	3,5	2,7	2,4	1,9	1,2
Resguards CECA	5,0	6,6	6,4	5,5	4,9	4,1	3,3	2,9	2,3	—
TOTAL COMPUTABLE	94,3	93,8	93,7	93,3	92,7	91,7	92,0	92,4	91,9	91,7
Valors no comp. renda fixa	1,3	1,3	1,2	1,2	1,0	1,3	1,3	1,2	2,0	2,8
Valors no comp. renda variable	4,4	4,9	5,1	5,5	6,;3	7,0	6,7	6,4	6,1	5,5
TOTAL NO COMPUTABLE	5,7	6,2	6,3	6,7	7,3	8,3	8,0	7,6	8,1	8,3
% sobre recursos aliens	46,2	46,3	46,8	46,7	44,1	42,7	43,8	40,2	38,3	35,6

QUADRE 3.14.

Estructura de la cartera de valors de les caixes de la Federació Catalano-balear
(percentatges)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Efectes públics computables	20,0	19,8	18,2	15,1	12,1	9,0	13,8	11,8	15,2	18,0
Obligacions INI	30,5	27,4	26,2	23,3	21,0	20,3	18,0	14,5	12,8	13,4
TOTAL	50,5	47,2	44,4	38,4	33,1	29,3	31,8	26,3	28,0	31,4
Valors comp. renda fixa	37,2	39,1	41,7	49,6	55,1	59,8	59,4	66,0	63,2	61,5
Valors comp. renda variable	0,4	0,7	1,1	1,2	1,3	1,3	1,1	1,0	0,6	0,4
Resguards CECA	8,3	9,2	8,9	7,4	6,8	5,2	3,5	2,8	2,1	—
TOTAL COMPUTABLE	96,4	96,2	96,1	96,7	96,2	95,5	95,9	96,2	93,9	93,2
Valors no comp. renda fixa	1,7	1,8	1,6	1,1	1,0	1,4	1,1	0,8	2,3	2,8
Valors no comp. renda variable	1,9	2,0	2,3	2,2	2,8	3,1	3,0	3,0	3,8	4,0
TOTAL NO COMPUTABLE	3,6	3,8	3,9	3,3	3,8	4,5	4,1	3,8	6,1	6,8
Sobre recursos aliens Fed.	47,4	46,6	46,4	46,5	43,0	41,2	42,6	39,4	38,2	35,9

lors privats computables han tingut un rendiment inferior al de mercat. Els fons públics, les obligacions de l'INI i els valors privats computables (obligacions i bons de caixa) ofereixen un tipus d'interès inferior als de mercat, de manera que el cost de finançament de les inversions realitzades per l'Estat, l'INI i les empreses afavorides a través de l'emissió de valors computables ha estat inferior al mercat dels crèdits amb tipus d'interès normal.

Aquest finançament privilegiat ha afavorit en un primer moment les inversions estatals, les empreses de l'INI especialment, i últimament grans empreses —especialment del sector elèctric, autopistes i Telefònica— que assolien que les seves emissions d'obligacions fossin obligatòriament col·locades a les caixes d'estalvis i altres entitats financeres, però especialment a les caixes, en la dimensió que els seus coeficients d'inversions obligatòries eren més elevats en el conjunt del sistema financer.

En el quadre 3.13 pot veure's l'estructura de la cartera de valors del conjunt de les caixes confederades i en el quadre 3.14 la mateixa estructura referint-se a les caixes de la Federació Catalano-balear. En primer lloc, cal dir que els recursos aplicats a la cartera de valors han disminuït en termes relatius respecte als recursos aliens de les caixes, tant a la Federació Catalano-balear, com per al conjunt de les caixes confederades: (7,4 % i 46,2 % a l'any 1970 i 35,9% i 35,6 % respectivament a l'any 1979).

En ambdós casos els valors computables ocupen, en el conjunt de la cartera de valors, més del 90 % del total, però en la Federació Catalano-balear un percentatge més elevat (96 % fins a l'any 1977 i a l'entorn del 94 % els restants anys). Els efectes públics computables segueixen una trajectòria paral·lela en ambdós casos, però ocupen en la Federació Catalano-balear un percentatge superior. El mateix succeeix en les obligacions de l'INI.

Cal assenyalar que els fons públics (englobades les obligacions de l'INI) ocupen una proporció descendent, mentre que els valors computables de renda fixa que són valors privats, ocupen una proporció creixent. Els

restants capítols de la cartera de valors ocupen una posició secundària, especialment els valors no computables.

La contribució de la Federació Catalano-balear al finançament públic i altres inversions privades privilegiades és el que convé ressaltar. En el quadre 3.15 s'observa l'evolució del percentatge que ocupa la Federació Catalano-balear sobre el conjunt de les caixes en els conceptes de valors computables, obligacions INI i efectes públics computables. Respecte als primers, és a dir, el total de valors computables, la Federació Catalano-balear contribueix entorn de la tercera part del total. Respecte a les obligacions de l'INI aquesta proporció és lleugerament superior, amb una certa tendència decreixent al llarg del període considerat.

Respecte als efectes públics computables la contribució encara és més superior, especialment els primers anys.

QUADRE 3.15.

Contribució de la Federació Catalano-balear (percentatges)

	1970	1971	1972	1973	1974
Valors computables	35,4	34,5	33,9	34,2	33,2
Obligacions INI	36,5	36,1	36,1	35,4	35,6
Efectes públics comp.	52,7	49,7	43,0	41,0	39,6
	1975	**1976**	**1977**	**1978**	**1979**
Valors computables	32,4	31,8	31,7	31,8	31,9
Obligacions INI	35,4	35,1	34,2	35,2	33,0
Efectes públics comp.	37,1	34,2	34,8	32,4	36,5

Font: Elaboració pròpia.

Això vol dir que les caixes de la Federació Catalano-balear han finançat un volum molt important d'inversions amb recursos trets de les economies del territori on accionen (Catalunya i les Illes), mentre que les inversions especialment estatals i de l'INI no es localitzaven en el lloc d'origen dels recursos aplicats. Això representa un indubtable transvasament de fons de Catalunya vers altres zones de l'Estat espanyol.

QUADRE 3.16.

Increments en la cartera de valors (milions de ptes.)
1971-1979

	Federació Catalano-balear Δ 1971/79		Espanya Δ 1971/79		Federació Catalano-balear Espanya
Efectes públics computables	45.975	17,3	140.403	16,1	32,7
Obligacions INI	20.855	7,9	70.864	8,1	29,4
TOTAL SECTOR PÚBLIC	66.830	25,2	211.266	24,2	31,6
Valors comp. renda fixa	183.963	69,4	583.889	67,1	31,5
Valors comp. renda variable	957	0,4	8.847	1,0	10,8
Resguards CECA	—7.193	—2,8	—12.530	—1,3	57,4
TOTAL COMPUTABLE	244.557	92,2	791.473	91,0	30,9
Valors no comp. renda fixa	8.425	3,2	27.768	3,2	30,3
Valors no comp. renda variable	12.206	4,6	50.846	5,8	24,0
TOTAL NO COMPUTABLE	20.631	7,8	78.614	9,0	26,2
TOTAL	265.187	100,0	870.087	100,0	30,5
Δ Recursos aliens	797.848		2.608.458		
Δ Cartera de valors/ Δ recursos aliens (%)	33,24		33,36		
Δ Cartera valors computables/ Δ recursos aliens (%)	30,65		30,34		

Font: *Elaboració pròpia.*

Si ens limitem al període dels anys 1971 a 1979 (és a dir del desembre de l'any 1970, al desembre de l'any 1979), les inversions realitzades per les caixes d'estalvis vénen expressades en el quadre 3.16.

Les caixes confederades invertien en aquest període un total de 870 mil milions de pessetes, de les quals 791 mil milions en valors computables corresponien a la Federació Catalano-balear; quasi una tercera part del total.

En el mateix quadre s'observa l'estructura de les inversions destinades fonamentalment a les emissions privades de renda fixa de caràcter computable, mentre que els valors públics (incloses obligacions de l'INI) de caràcter computable representaven el 25 % de les inversions realitzades.

L'estructura de les inversions tant a la Federació Catalano-balear com al conjunt de les caixes confederades és força similar. Si les inversions obligatòries realitzades es mesuren respecte a l'increment dels recursos aliens en el mateix període, es comprova que un 30,6 % en la Federació Catalano-balear i un 30,3 % per al conjunt de les caixes dels increments dels recursos aliens han estat invertits en valors computables, principalment valors privats (obligacions i bons de caixa).

3.6. EMISSIÓ I SUBSCRIPCIÓ DE VALORS

Pot analitzar-se la contribució de les caixes en la subscripció dels valors segons diferents tipus. Si analitzem l'emissió de fons públics durant el període dels anys 1971 al 1979 pot veure's la contribució de les caixes al finançament d'aquests. Això ho mostra el quadre 3.17.

Al llarg d'aquest període, les caixes subscriuen una mitjana del 20 % dels fons públics emesos. Aquests fons públics subscrits són majoritàriament cèdules per a inversions que obligatòriament havien de representar segons el coeficient legal un 3 % del passiu computable.

On la contribució de les caixes és més accentuada és en el finançament de l'INI. La totalitat pràcticament de les emissions de l'INI són subscrites per les caixes d'estalvis, tal com s'observa en el quadre 3.18.

Constatem que en el darrer període, de l'any 1970 al 1978, les caixes d'estalvis són les destinatàries pràcticament del 100 % de les obligacions de l'INI, del qual correspon a les caixes de la Federació Catalano-balear entorn d'una tercera part.

La contribució de les caixes és quantitativament important en el finançament d'inversions privades —per mitjà de la subscripció d'obligacions declarades computables dins el coeficient de fons públics. En la mesura que l'emissió de fons públics en el darrer període no arribava al valor suficient per a cobrir els coeficients de valors computables, l'administració declarava altres emissions privades com a computables en aquest coeficient. Així en el període de l'any 1970 al 1979, entorn del 70 % de les inversions de les caixes en valors computables s'ha dirigit a la subscripció d'obligacions d'empreses privades. Les diferències entre la dècada dels anys seixanta i la següent, quant a la subscripció d'emissions privades pot veure's en el quadre 3.19. En el període de l'any 1962 al 1969 les caixes subscriuen emissions privades per valor de 123 mil milions de pessetes (en ptes. constants de l'any 1970) sobre un total subscrit de 197 mil milions, que representa més del 60 %. Entre els anys 1962 i 1969 aquest percentatge s'eleva progressivament. En el següent període les emissions de valors privats s'eleven considerablement de manera que el total subscrit és de 433 mil milions, dels quals 354 mil milions corresponen a les caixes, és a dir, més del 80 %. Tant la participació de les caixes com el volum de les emissions s'ha augmentat.

Si fins a mitjans de la dècada dels seixanta, el finançament privilegiat de les caixes es dirigia fonamentalment al sector públic (a través dels fons públics i les obligacions de l'INI), en el període següent el finançament privilegiat es dirigeix especialment a la gran empresa privada, que té assegurada la col·locació dels seus valors declarant-los, per la via administrativa, computables com a inversions obligatòries de les caixes.

QUADRE 3.17.

Emissió de fons públics i col·locació a les caixes d'estalvi (milions de pessetes)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1970				45.422		
1971	61.713	40	61.753	56.940	11.518	18,7
1972	43.872	—	105.625	71.989	26.567	25,2
1973	7.479	—	113.104	78.836	33.474	29,5
1974	19.254	—	132.358	72.554	27.132	20,5
1975	45.548	—	177.906	68.388	22.966	12,9
1976	110.684	4.900	293.490	121.912	76.490	26,1
1977	109.945	10.112	413.547	116.006	70.584	17,1
1978	158.137	4.951	476.635	178.477	133.055	23,1
1979 *	109.294	7.440	693.369	200.277	154.855	22,3

(1) Emissió de cèdules d'inversió i altres fons a llarg termini i descomptables amortitzacions.
(2) Altres emissions públiques (organismes, corporacions locals, etc.), descomptades amortitzacions i les emissions de l'INI.
(3) Total acumulat (1)+(2).
(4) Fons públics en mans de les caixes d'estalvi el 31 de desembre.
(5) Increments en la cartera de fons públics de les caixes.
(6) = (5)/(3) (percentatge).
* Només el primer semestre de l'any 1979.

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España, i CECA.

QUADRE 3.18.

Emissió d'obligacions per l'INI (milions de ptes.)

Anys	Obligacions interior	Obligacions exterior	Nominal anul·lat	Nominal subscrit	Nominal en cartera
1959	5.125	—	—	4.037.426	1.087.574
1960	7.775	—	—	8.759.475	103.099
1961	9.430	—	—	9.433.099	100.000
1962	4.460	—	—	4.474.820	85.180
1963	8.600	—	—	8.584.330	100.850
1964	8.300	—	—	8.329.250	71.600
1965	9.100	—	—	9.100.290	71.310
1966	9.000	—	—	7.111.655	1.959.655

Anys	Obligacions interior	Obligacions exterior	Nominal anuHat	Nominal subscrit	Nominal en cartera
1967	9.900	—	—	10.643.990	315.665
1968	10.070	—	—	10.375.275	10.390
1969	12.900	—	—	12.691.740	218.650
1970	13.070	—	—	12.918.050	370.600
1971	8.000	—	—	8.359.340	11.260
1972	17.554	1.267.620	—	18.532.170	300.710
1973	13.000	—	11.260	12.707.550	581.900
1974	15.000	—	—	14.618.970	962.930
1975	16.000	—	—	16.770.530	192.400
1976	16.000	—	—	16.108.600	83.800
1977	22.000	—	—	21.993.000	90.800
1978	28.000	—	—	24.870.400	3.220.400
TOTAL	242.384	1.267.620	11.260	240.419.960	3.220.400

QUADRE 3.19.

Subscripció d'obligacions (percentatges)

Anys	Caixes d'estalvi	Mutualitats i Montepios	INP	Particulars	Personal	Total
1959	75,78	23,99	—	0,08	0,15	100,00
1960	81,69	16,67	0,44	1,14	0,06	100,00
1961	78,28	18,18	3,12	0,14	0,28	100,00
1962	72,58	21,12	4,95	0,69	0,66	100,00
1963	51,64	43,00	4,85	0,39	0,12	100,00
1964	59,79	35,00	4,91	0,30	—	100,00
1965	59,77	38,50	1,11	0,57	0,05	100,00
1966	61,09	38,17	—	0,74	—	100,00
1967	97,71	1,59	—	0,65	0,05	100,00
1968	70,97	28,96	—	0,06	0,01	100,00
1969	66,80	29,35	—	3,85	—	100,00
1970	89,35	9,26	—	1,32	0,07	100,00
1971	97,95	0,99	—	1,01	0,05	100,00
1972	99,41	0,27	—	0,32	—	100,00
1973	99,16	0,73	—	0,11	—	100,00
1974	99,08	0,91	—	0,01	—	100,00
1975	99,83	0,17	—	—	—	100,00
1976	99,83	0,16	—	0,01	—	100,00
1977	99,98	—	—	0,02	—	100,00
1978	99,94	0,01	—	0,05	—	100,00

QUADRE 3.19. (bis)

Subscripció d'emissions privades de renda fixa (exceptuant bancs) i participació de les caixes en la subscripció (milions de pessetes)

Anys	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1962	3.734	9.443	39,5	4.784	12.097	39,5
1963	10.755	16.965	63,4	18.175	33.220	54,7
1964	8.031	14.688	54,7	27.896	50.998	54,7
1965	10.024	17.711	56,6	38.912	70.462	55,2
1966	13.243	23.196	57,1	53.101	95.314	55,7
1967	18.505	26.171	70,7	72.824	123.207	59,1
1968	25.067	37.616	66,6	98.939	162.395	60,9
1969	23.982	34.644	69,2	123.314	197.607	62,4
1970	33.758	43.855	77,0	33.758	43.855	77,0
1971	33.403	40.674	82,1	65.364	82.341	79,4
1972	39.515	48.727	81,1	100.339	125.489	80,0
1973	49.052	64.725	75,8	139.713	177.424	78,7
1974	48.490	61.825	78,4	172.706	219.490	78,7
1975	79.121	93.742	84,4	220.519	276.138	80,0
1976	99.689	122.621	81,3	272.756	340.391	80,1
1977	110.759	124.676	88,8	322.343	396.208	81,4
1978	82.378	95.482	86,3	354.693	433.704	81,8

(1) Subscripcions realitzades per les caixes (milions de pessetes corrents).
(2) Subscripcions totals (milions de ptes. corrents).
(3) = (1)/(2) (percentatge).
(4) Subscripcions realitzades per les caixes (total acumulat) (milions ptes. constants de l'any 1970).
(5) Subscripcions totals (total acumulat) (milions de ptes. constants de 1970).
(6) = (4)/(5) (percentatge).

Font: Memorias de la Dirección General de Política Financiera.

En el quadre 3.20 es mostra l'evolució i les quantitats de les emissions de valors de renda fixa en el període dels anys 1970 al 1978 (en milions de ptes. constants de 1970) classificat per sectors emissors. Aquestes emissions es refereixen a les autoritzades, de les quals una part important la Junta d'Inversions en declarava el caràcter d'inversions computables per les diverses entitats financeres, entre elles especialment les caixes d'estalvis.

Aquestes emissions de renda fixa es refereixen a les obligacions emeses per les empreses industrials i de serveis públics i també els bons de caixa bancaris. Respecte a aquests últims l'emissió total ha estat de 238 mil milions (mesurat en ptes. constants de l'any 1970) sobre un total d'emissions de 715 mil milions, és a dir, un 33 %. Les emissions de bons de caixa són especialment importants en els anys anteriors al 1975 per a disminuir en els anys següents. Això és perquè des de l'any 1975, l'emissió de bons de caixa ja no es declara computable per les inversions de les caixes, mentre que en els anys anteriors una majoria en tenien declarat aquest caràcter. Ja ens hem referit anteriorment a la contribució de les caixes al finançament de la banca a través de la subscripció dels bons de caixa.

Respecte a les emissions totals, els sectors més importants, a part de la banca, són el sector elèctric (35,5 % sobre el total d'emissions no bancàries), Telefònica (18,3 %) i autopistes (11,4 %). Segueixen en menor importància el sector químic i petroquímic, metàlliques bàsiques, constructores i immobiliàries, i automòbil. Una part important d'aquestes emissions totals són declarades aptes per a les inversions de les caixes. Per als valors no bancaris concretament un 84 % i per als valors bancaris un 45 %. Proporció més baixa pel fet que els bons de caixa a partir de l'any 1975 ja no són declarats computables. Si analitzem per sectors quines emissions són declarades computables, és a dir, a qui afavoreixen les decisions de la Junta d'Inversions, ho podrem constatar en la informació del quadre 3.21.

El total d'emissions computables per les inversions de les caixes entre els anys 1972 i 1977 és de 376 mil milions (en ptes. constants de l'any 1970) enfront d'un total d'emissions en el mateix període de 552 mil milions, és a dir, les emissions computables representen un 68 % del total. Una vegada més entre les emissions no bancàries de tres sectors (electricitat, telèfons i autopistes) es concentra el gruix de les emissions computables: 73,6 %. Segueixen en importància el sector metàlliques bàsiques i automòbils. Els bons de caixa bancaris representen el 23 % del total d'emissions computables. La penúltima columna del quadre indica per a

a cada sector el percentatge de les seves emissions que tenen caràcter computable.

Els sectors que superen el 90 %, els més afavorits per l'administració són: telèfons, electricitat i autopistes (els tres importants) i construcció naval, transports urbans i transports marítims (poc importants quantitativament). Els bons de caixa bancaris computables representen el 42 % de les emissions totals corresponents a aquest període; percentatge bastant baix a causa que no tenen el caràcter computable des de l'any 1975. De tota manera entre els anys 1967 i 1973, els bons han estat afavorits en les seves emissions de bons de caixa, declarant-les computables per les inversions de les caixes d'estalvis, tal com s'observa en el quadre 3.22.

Cal observar també que la declaració d'emissions computables afavoreix unes poques empreses en els tres sectors importants: electricitat, telèfons i autopistes. En el quadre 3.23 s'observa la llista d'empreses d'aquests tres sectors i el volum de les seves emissions computables. Una sola empresa en el sector telèfons (la Telefònica), nou empreses en el sector elèctric i set en el sector autopistes, assolien en el període dels anys 1972-1977, el 65 % del total d'emissions computables de valors no bancaris. Aquest fet indica una forta concentració dels circuits privilegiats de finançament.

En el sector elèctric, les grans empreses concentren el 89 % de les emissions computables; en el sector d'autopistes el 79 %. D'aquest conjunt d'empreses, tant en el sector elèctric com en el d'autopistes, la presència d'empreses catalanes o que realitzen les seves inversions en l'àmbit de Catalunya és força important, cosa que indica que el transvasament de recursos per la via de la subscripció de valors per les caixes catalanes en aquesta dècada dels anys setanta, no és tan exagerat com en temporades anteriors en les quals els valors subscrits eren en la seva gran majoria fons públics i obligacions de l'INI, les inversions dels quals no tenien molta incidència en l'àmbit de Catalunya.

Per avaluar el paper de les caixes d'estalvis en el finançament de les inversions privades a través de la subscripció d'obligacions podem observar el quadre 3.24 que conté la informació corresponent. El total d'emis-

QUADRE 3.20.

Emissions totals de valors privats de renda fixa (milions de ptes. constants de 1970)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	TOTAL	
Electricitat	19.050	14.382	15.869	13.930	16.126	17.033	19.906	24.400	28.486	169.182	35,5
Telèfons	8.000	8.989	10.179	10.435	10.887	12.086	11.528	6.716	8.639	87.459	18,3
Autopistes	3.850	3.643	6.417	12.160	5.498	8.476	9.516	4.723	—	54.283	11,4
Transports	70	—	133	185	27	—	1.153	448	2.160	4.176	0,9
Aigua	65	—	—	32	—	157	26	224	1.178	1.682	0,4
Gas	375	662	332	1.043	748	906	996	45	29	5.136	1,1
Transports urbans	2.000	946	18	1.886	—	1.813	262	—	—	6.925	1,5
Aparcaments	190	189	133	—	238	—	—	—	—	750	0,2
Mercats	—	114	239	281	—	—	—	—	—	634	0,1
Alimentació	48	—	363	411	1.065	1.305	367	1.755	452	5.766	1,2
Mineria	—	—	—	25	105	423	2.273	381	—	3.207	0,7
Tèxtil	615	—	115	—	—	205	—	13	—	948	0,2
Paper i arts gràfiques	450	568	310	241	731	1.112	550	2.909	353	7.224	1,5
Químiques	910	1.505	3.584	1.124	1.837	2.919	6.955	6.292	1.551	33.632	7,1
Petroquímiques	—	2.933	1.328	3.010	2.041	—	1.834	1.343	—	12.489	2,6
Metàl·liques bàsiques	350	1.183	1.328	963	3.174	3.505	4.978	9.111	130	24.722	5,2
Construccions metàl·liques	539	300	549	36	—	887	2.057	1.095	446	5.909	1,2
Automòbil	2.000	946	—	—	2.722	1.849	2.358	2.261	785	12.921	2,7
Construcció naval	2.500	—	—	241	—	—	—	5	—	2.746	0,6
Ciment	1.880	1.183	155	2.970	1.497	1.354	770	1.041	—	10.850	2,3
Materials construcció	105	142	—	—	204	1.692	686	537	—	3.366	0,7
Altres	—	—	89	136	397	181	186	—	255	1.244	0,3
Construct. i immobil.	995	700	1.903	1.682	2.812	4.668	3.052	3.155	1.794	20.761	4,4
Comerç	—	123	44	803	851	5	1.483	206	868	4.383	0,9
Diversos	66	274	50	366	524	216	1.328	672	—	3.496	0,7
TOTAL VALORS NO BANCARIS	44.058	38.784	43.137	51.961	51.485	60.793	72.263	67.331	47.126	476.938	100

Font: *Memoria de la Dirección General de Política Financiera*, i elaboració pròpia.

QUADRE 3.21.

Emissions computables per sectors (milions de ptes. de l'any 1970)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	Total	Total emès		
Electricitat	15.868	12.887	16.125	17.032	19.860	23.728	105.500	107.264	98,4	36,5
Telèfons	10.179	10.435	10.886	12.086	11.568	6.716	61.830	61.830	100,0	21,4
Autopistes	6.417	12.161	5.498	8.475	9.516	3.470	45.537	46.790	97,3	15,7
Transports (marítims)	—	185	—	—	1.153	448	1.786	1.946	91,8	0,6
Gas i aigua	66	24	68	1.027	707	269	2.161	4.509	47,9	0,7
Transports (urbans)	—	1.886	—	1.813	262	—	3.961	3.979	99,5	1,4
Alimentació	—	401	510	665	—	1.083	2.659	5.266	50,5	0,9
Extractives	—	—	105	423	—	381	909	3.207	28,3	0,3
Paper i arts gràfiques	—	241	680	387	—	1.477	2.785	5.853	47,6	1,0
Tèxtil	—	—	—	—	—	—	—	333	0,-	—
Químiques	3.231	401	1.633	2.538	4.454	3.582	15.839	29.666	53,4	5,5
Petroquímiques	—	—	2.041	—	1.834	1.343	5.218	9.556	54,6	1,8
Metàl·liques bàsiques	1.328	963	2.620	3.505	4.192	3.156	15.764	23.059	68,4	5,4
Const. metàl·liques	478	—	—	423	1.268	492	2.661	4.624	57,5	0,9
Automòbils	—	—	2.722	1.209	1.834	2.261	8.026	9.190	87,3	2,8
Ciments	155	2.488	408	1.299	718	667	5.735	7.878	73,6	2,0
Material construcció	—	—	204	906	197	45	1.352	3.119	43,3	0,5
Construcció naval	—	241	—	—	—	—	241	246	98,0	0,1
Altres	—	—	204	181	131	—	516	989	52,2	0,2
Mercats	62	281	—	—	—	—	343	520	66,0	0,1
Construcció i immobil.	1.306	—	1.021	1.390	524	895	5.136	17.272	29,7	1,8
Comerç	44	—	—	—	—	67	111	3.392	3,3	—
Diversos	—	—	—	—	734	434	1.168	3.156	37,0	0,4
TOTAL NO BANCARI	39.133	42.595	44.726	53.330	58.958	50.513	289.285	346.970	83,4	100,0
Bancs	17.923	53.781	14.969	—	—	—	86.673	205.319	42,2	
TOTAL GENERAL	57.056	96.376	59.695	53.330	58.958	50.513	375.958	552.289	68,1	

Font: Memorias de la Dirección General de Política Financiera, i elaboració pròpia.

sions subscrites computables o no en el període dels anys 1970 a 1978, és de 433 mil milions de ptes. (en valors no bancaris i pessetes constants de l'any 1970). D'aquest total subscrit corresponen a les caixes d'estalvis 354 mil milions, és a dir el 82 %, índex que exemplifica perfectament l'important paper de les caixes en el finançament de les emissions de valors privats.

Per al període dels anys 1970 a 1977 les emissions computables de valors no bancaris arriba a la quantitat de 360.847 milions de pessetes i les caixes subscriuen 322.343 milions de pessetes (tot en ptes. constants de l'any 1970) és a dir el 89 %.

No totes les emissions computables són subscrites per les caixes, degut al fet que les emissions computables per les caixes ho són també per a altres institucions com caixes rurals, Institut Nacional de Previsió, companyies d'assegurances, ..., de manera que les inversions han de ser compartides entre les diferents entitats.

QUADRE 3.22.

Bons de caixa emesos i declarats aptes per a les inversions de les caixes d'estalvis 1967-1973 (en milions de ptes.)

	Bons de caixa emesos	Declarats aptes	%
1967	3.280	2.180	66,5
1968	4.370	3.170	72,5
1969	9.250	9.250	100,0
1970	12.425	10.925	87,9
1971	5.200	4.200	80,8
1972	22.750	20.250	89,0
1973	77.000	67.000	87,0
TOTAL	134.275	116.975	87,1

Font: Memorias de la Dirección General de Política Financiera, i elaboració pròpia.

QUADRE 3.23

Emissions computables. Principals empreses emissores en els sectors telèfons, elèctriques i autopistes (milions de ptes.)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	Total
C. Telefónica	11.500	13.000	16.000	20.000	22.000	15.000	97.500
FECSA	6.500	—	6.500	3.000	3.000	9.200	28.200
Iberduero	—	—	3.000	5.000	7.000	11.900	26.900
Sevillana electricidad	2.000	—	3.000	4.000	8.000	4.000	21.000
FENOSA	1.750	3.750	2.000	3.000	4.000	4.800	19.300
Hidrola	2.000	—	2.000	3.000	5.000	6.000	18.000
Unión eléctrica	—	2.500	3.000	3.000	4.000	4.800	17.300
ENHER	1.800	1.000	2.000	2.000	2.500	4.800	14.100
Hidroeléctrica Cantábrico	600	1.250	1.250	1.000	1.200	1.500	6.800
Hidruña	650	1.455	—	500	1.500	1.400	5.505
TOTAL ELÈCTRIQUES (1)	15.300	9.955	22.750	24.500	36.200	48.400	157.105
TOTAL SECTOR ELÈCTRIC (2)	17.928	16.055	23.700	28.185	37.900	53.000	176.768
(1)/(2) %	85,3	62,0	96,0	86,9	95,5	91,3	88,9
Autopistas Mare Nostrum	1.000	2.000	1.500	5.200	—	3.000	12.700
Autopistas Navarra	—	—	1.900	2.500	3.500	1.000	8.900
Europistas CE	950	5.450	500	2.325	810	—	10.035
Autopistas CE	2.000	5.200	1.000	200	—	—	8.700
Autop. Cataluña-Aragón	—	—	—	2.000	4.000	750	6.750
Iberpistas	—	900	680	1.500	1.250	600	4.930
Autopistas Vasco-aragonesas	—	—	—	—	2.500	2.200	4.700
TOTAL AUTOPISTES (3)	3.950	12.550	5.580	14.025	12.060	7.550	55.715
TOTAL SECTOR AUTOP. (4)	7.250	15.150	8.080	14.025	18.160	7.750	70.415
(3)/(4) %	54,5	82,8	69,1	100,0	66,4	97,4	79,1
TOTAL GRANS EMPRESES (5)	30.750	35.505	44.330	58.525	70.260	70.950	310.320
TOTAL EMISSIONS COMP. (6)	44.213	53.065	65.735	88.300	112.515	112.828	476.656
(5)/(6) %	69,5	66,9	67,4	66,3	62,4	62,9	65,1

Font: *Memorias de la Dirección General de Política Financiera,* i elaboració pròpia.

QUADRE 3.24.

Emissions de valors privats de renda fixa (milions de ptes. constants de 1970)
Resum

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	Total
(1) Emissions valors no bancaris	44.058	38.784	43.137	51.961	51.485	60.793	72.263	67.331	429.812
(2) Emissions valors bancaris	12.425	4.920	20.137	61.806	44.229	30.065	29.606	19.476	222.664
(3) TOTAL	56.483	43.704	63.274	113.767	95.714	90.858	101.869	86.807	652.476
(4) Inversions aptes caixes (totals)	48.830	36.451	57.056	97.556	59.695	53.360	58.958	50.513	462.419
(4)/(3) (percentatge)	86,5	83,4	90,2	85,8	62,4	58,7	57,9	58,2	70,9
(5) Inver. aptes caixes (valors no bancaris)	37.905	32.477	39.133	43.775	44.726	53.360	58.958	50.513	360.847
(5)/(1) (percentatge)	86,0	83,7	90,7	84,2	86,9	87,8	81,6	75,0	84,0
(6) Inversions aptes caixes (valors bancaris)	10.925	3.974	17.923	53.781	14.969	—	—	—	101.572
(6)/(2) (percentatges)	87,9	80,8	89,0	87,0	33,8	—	—	—	45,6

Font: Memorias de la Dirección General de Política financiera, i elaboració pròpia.

3.7. INVERSIONS OBLIGATÒRIES I TRANSVASAMENTS INTERREGIONALS

Per establir el desequilibri entre l'estalvi generat a Catalunya destinat a finançar la inversió privada (és a dir, les inversions en valors privats de les caixes catalanes) i la part de la inversió privada finançada pel conjunt de l'estalvi que es dirigeix a Catalunya (això significa la quantitat de les emissions que tenen com a destí realitzar inversions a Catalunya) tenim, en primer lloc, com a referència global les dades contingudes en el quadre 3.25. Aquí es mostra el total subscrit a Catalunya —tant siguin caixes o com altres institucions— durant el període dels anys 1970 al 1978

Del total subscrit de 354 mil milions, en corresponen 119 a la quantitat subscrita a Catalunya, sempre en pessetes constants de l'any 1970, això vol dir, el 28 %. Per contra, tal com s'observa en el quadre 3.26 les emissions computables en valors bancaris d'empreses amb seu social a Catalunya representen el 22 % del total. Si prenem aquests percentatges com a indicadors, tindrem que el transvasament de recursos realitzat per les caixes catalanes en el període dels anys 1970 a 1978 ha estat la quantitat de 21.636 milions de pessetes (constants de l'any 1970), és a dir, el 6 % del total subscrit per les caixes espanyoles.

En aquest mateix quadre on apareixen les emissions computables d'empreses amb seu social a Catalunya, s'hi constaten les emissions corresponents a les grans empreses elèctriques i autopistes. Aquests dos sectors concentren les dues terceres parts del total de les emissions computables.

Tornant al tema del possible transvasament de recursos, pot avaluar-se aproximadament sobre la base dels tres capítols en què les inversions de les caixes catalanes no reverteixen íntegrament en el finançament d'inversions localitzades a Catalunya. Aquests tres capítols són: els fons públics computables, les obligacions de l'INI i els valors privats de renda fixa.

En conjunt, les caixes de la Federació Catalano-balear invertiren en el període dels anys 1971 al 1979 un

total de 146.120 milions de pessetes (constants de l'any 1970), xifra que representa els increments de la cartera de valors (quadre 3.27) i per tant el saldo entre noves subscripcions i amortitzacions de títols anteriorment subscrits. Aquest total, per al conjunt de les caixes espanyoles fou de 453.494 milions de pessetes, és a dir, que el percentatge per a la Federació Catalano-balear fou del 32,2 %. Si d'aquí es dedueix el 7 % corresponent al territori de les Illes, el percentatge per a Catalunya serà del 29,9 %. És evident que les inversions realitzades pels tres canals de finançament citats no arriben a representar per a Catalunya aquest mateix percentatge; d'aquí l'existència d'un transvasament de recursos per la via de les inversions de les caixes d'estalvis. Per fer-ne una aproximació quantitativa prenem els següents indicadors:

— Les inversions de l'INI a Catalunya vénen a representar un màxim del 10 %.
— Les inversions públiques a Catalunya representen un màxim del 15 %.
— Les inversions privades dels canals privilegiats de finançament (emissions computables) representen a Catalunya un 24 %.

Si comptem que les inversions de l'INI són finançades amb l'emissió d'obligacions, que les inversions públiques ho són amb l'emissió de fons públics computables i que les inversions privades amb l'emissió de valors de renda fixa, resultarà que el transvasament de recursos serà del següent ordre:

Subscripcions de títols de renda fixa: 339.660. Dels quals
— Finançament d'inversions a Catalunya (24 %): 81.518
Subscripció de fons públics: 70.080. Dels quals
— Finançament d'inversions a Catalunya (15 %) 10.512
Subscripció d'obligacions de l'INI: 43.754. Dels quals
— Finançament d'inversions a Catalunya (10 %): 4.375
Total finançament d'inversions a Catalunya: 96.405
Inversions de les caixes catalanes
(29,9 % del total): 35.595
Transvasament de recursos: 39.190

QUADRE 3.25

Emissions de valors privats de renda fixa. Subscripcions (milions de ptes.)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
(1) Total emès	44.033	40.837	48.703	64.735	75.665	100.598	137.909	150.390	120.008
(2) Total computable	37.905	34.324	44.213	54.535	65.735	88.300	112.515	112.828	—
(3) Total subscrit	43.855	40.674	48.727	64.725	61.825	93.742	122.621	124.676	95.482
(4) Total subscrit caixes	33.758	33.403	39.515	49.052	48.490	79.121	99.689	110.759	82.378
(5) Total subscrit Catalunya	10.615	10.128	15.275	21.335	14.188	25.690	30.545	34.160	29.282
(4)/(2)	89,1	97,3	89,4	89,9	73,8	89,6	88,6	98,2	—
(5)/(3)	24,2	24,9	31,3	33,0	22,9	27,4	24,9	27,4	30,7
(4)/(3)	77,0	82,1	81,1	75,8	78,4	84,4	81,3	88,8	86,3
Total subscrit	43.855	38.486	43.128	51.955	42.066	56.648	64.253	55.817	37.496
Total subscrit caixes	33.758	31.606	34.975	39.374	32.993	47.813	52.237	49.587	32.350
Total subscrit Catalunya	10.615	10.704	13.520	17.126	9.654	15.524	16.006	15.293	11.499
(6) Total subscrit acumulat	43.855	82.341	125.469	177.424	219.490	276.138	340.391	396.208	433.704
(7) Total subscrit caixes acum.	33.758	65.364	100.339	139.713	172.706	220.519	272.576	322.343	354.693
(7)/(6) %	77,0	79,4	80,0	78,7	78,7	80,0	80,1	81,4	81,8
(8) Total subscrit Cat. acum.	10.615	21.319	34.839	51.965	61.619	77.143	93.149	108.442	119.941
(8)/(6) %	24,2	25,9	27,8	29,3	28,1	27,9	27,4	27,4	27,7

Font: Memoria de la Dirección General de Política Financiera.

QUADRE 3.26.

Emissions computables a Catalunya (milions de ptes.)

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	Total		
Valors no bancaris (Catalunya)	12.595	9.535	15.050	21.585	19.115	23.750			Ptes. corrents
Valors bancaris (Catalunya)	12.500	20.500	—	—	—	—			
Valors no bancaris (Espanya)	44.213	54.535	65.735	88.300	112.515	112.828			
Valors bancaris (Espanya)	20.250	67.000	22.000	—	—	—			
Valors no bancaris (Catalunya) (1)	11.148	7.654	10.240	13.044	10.016	10.633	62.375	21,6 %	Ptes. constants de 1970
Valors bancaris (Catalunya)	11.064	16.455	—	—	—	—	27.519	31,8 %	
TOTAL							90.254	23,9 %	
Valors no bancaris (Espanya)	39.133	43.775	44.726	53.360	58.958	50.513	290.465		
Valors bancaris (Espanya)	17.923	53.781	14.969	—	—	—	86.673		
TOTAL							377.138		
Grans empreses elèct. (Catalunya)	7.922	1.971	5.783	3.324	3.668	6.895			
Autopistes (Catalunya)	885	1.605	1.021	4.351	2.096	1.679			
TOTAL (2)	8.807	3.576	6.804	7.675	5.764	8.574	41.200		
(2)/(1) (%)	79,0	46,7	66,4	58,8	57,5	80,6	65,7		

Font: Memoria de la Dirección General de Política Financiera, i elaboració pròpia.

QUADRE 3.27.

Increments en la cartera de valors (milions de ptes. constants)

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	Total
(1)	8.678	10.632	18.611	11.072	15.201	14.579	14.785	10.993	6.361	110.912
(2)	27.669	29.974	47.582	39.611	48.114	41.721	46.484	30.544	27.961	339.660
										32,7
(3)	3.314	1.996	179	—1.994	—1.659	8.218	—754	6.495	5.369	21.164
(4)	8.573	10.402	2.545	—3.662	—2.443	26.116	—2.895	22.626	8.818	70.080
										30,2
(5)	2.195	4.529	2.149	—434	2.587	2.093	—2.139	623	2.441	14.044
(6)	6.831	11.035	7.444	—1.473	7.648	6.486	—4.900	495	10.188	43.754
										32,1

(1) Catalunya
(2) Espanya } Subscripció de valors de renda fixa

(3) Catalunya
(4) Espanya } Subscripció de fons públics computables

(5) Catalunya
(6) Espanya } Subscripció d'obligacions de l'INI

Font: Elaboració pròpia.

Aquesta quantitat representa el 8,6 % del total d'inversions i el 28,9 % de les inversions de les caixes catalanes. Ens referim només a la cartera de valors. Malgrat tot, aquesta quantitat no és excessiva si la comparem amb d'altres etapes anteriors en què els canals de finançament privilegiat revertien en una mesura ínfima sobre les inversions a Catalunya. La dècada dels anys setanta amb les inversions elèctriques i obres públiques (autopistes) no ha estat excessivament discriminatòria per a Catalunya.

3.8. LA CARTERA DE PRÉSTECS I CRÈDITS

La cartera de préstecs i crèdits junt amb la cartera de valors constitueix la principal inversió de les caixes d'estalvis i per tant una de les parts fonamentals del seu actiu. El rendiment dels fons captats per les caixes es produeix essencialment a través d'aquest tipus d'inversió, mentre que la cartera de valors constituïa la part principal de les inversions obligatòries d'escàs rendiment. Si es compara amb la banca, per a la qual la tasca de crèdit també té importància —sobretot si es compara amb l'escassa entitat de la cartera de valors— les caixes d'estalvis han de guanyar els seus actius fonamentalment amb els crèdits i préstecs, mentre que la banca utilitza preferentment la cartera d'efectes, operació activa prohibida a les caixes fins la reforma de l'any 1977 i que malgrat la derogació de la prohibició no representa, en els darrers anys, un capítol important de les inversions de les caixes, tal com pot observar-se en el quadre 3.28.

La cartera de préstecs i crèdits és el principal actiu de les caixes, situant-se en una proporció creixent en la dècada dels setanta —per sobre del 40 %. La banca no arriba per contra a dedicar el 30 % dels actius a aquest capítol, essent la cartera d'efectes l'activitat inversora

principal. Si es compara la cartera de préstecs i crèdits i la cartera de valors s'observa un major creixement en la primera que en la segona, indicant que les noves inversions de les caixes s'han dirigit preferentment cap als crèdits i préstecs en comptes de la inversió en valors.

Aquesta informació queda recollida especialment en el quadre 3.28 i 3.29.

L'evolució de les inversions mostra el creixement ocupat en inversions per part de la cartera de préstecs i crèdits. Sobre el total d'inversions aquesta cartera representava l'any 1970 el 49 % per al conjunt de les caixes confederades i el 46 % en la Federació Catalano-balear, mentre que l'any 1979 creix aquesta proporció al 57 % en el primer cas i al 58 % en el segon.

Aquest creixement de la cartera de préstecs i crèdits es deu fonamentalment a l'increment dels crèdits i préstecs de caràcter general, és a dir, els no regulats oficialment i que són lliures inversions de les caixes.

L'evolució de les caixes de la Federació Catalano-balear, comparada amb el total, fa veure que, partint les primeres d'una menor participació dels crèdits de caràcter general, l'any 1979 representen el 32 % enfront del 31 % per al conjunt de l'Estat espanyol. L'evolució de l'estructura de les inversions de les caixes en ambdós casos és paral·lela, disminueix el pes de la cartera de valors —quasi tots ells computables— i augmenta la proporció de la cartera de préstecs i crèdits, especialment degut a l'increment dels de caràcter general o inversions lliures. Aquests últims representen la part fonamental de les inversions lliures de les caixes —del 80 % al 90 % aproximadament.

El concepte de cartera pròpia de préstecs i crèdits inclou els de caràcter lliure —en general— i els de regulació especial —de caràcter obligatori. Les primeres representaven l'any 1970 el 25 % d'aquest capítol per al conjunt de les caixes i el 14 % en les caixes de la Federació Catalano-balear.

L'any 1979 es dóna un canvi d'estructura important, representen respectivament el 65 % en el primer cas i el 68 % en el segon. L'increment de les inversions lliures de les caixes està justificat essencialment per l'in-

crement dels préstecs i crèdits de caràcter general.

Els préstecs i crèdits de les caixes poden classificar-se segons sis tipus, tal com s'exposa en el quadre 3.30: crèdit a corporacions locals i organismes públics, crèdit a entitats oficials, cartera d'efectes, crèdits de tipus hipotecari, altres no hipotecaris, crèdits amb fons del Banc de Crèdit Agrícola. El quadre ens mostra l'evolució en el període dels anys 1970 a 1979 segons l'esmentada classificació —expressat en percentatge sobre el total de dipòsits.

La part principal és ocupada per la cartera pròpia (4 i 5) mentre que els altres capítols representen una part ben petita.

L'operació bàsica en les operacions de crèdit són els crèdits de tipus hipotecari. En el període dels anys 1970 a 1979, sobre un increment de dipòsits de 2.838.374 milions de pessetes, en corresponen aproximadament la meitat (1.409.523 milions) a inversions en la cartera de crèdits i préstecs. D'aquest total el 60 % són crèdits de tipus hipotecari. El crèdit oficial (1 i 2) només representa l'1,5 % i el crèdit amb fons aliens el 2,5 % del total. Del global de l'increment de dipòsits (2.838.374 milions de pessetes) correspon a l'inversió financera en el període dels anys 1970 a 1979 la quantitat de 2.361.413 milions de pessetes (és a dir, el 83 % de l'increment dels dipòsits). La cartera de préstecs i crèdits ocupa la part principal de la inversió financera.

A partir de la reforma de l'any 1977 que estableix la reducció dels coeficients legals, les noves inversions de les caixes s'han dirigit preferentment als préstecs de caràcter general, tal com s'observa en el quadre 3.31, alludint les caixes amb seu a Catalunya. L'increment de la inversió en el període dels anys 1977 a 1979 s'ha dirigit preferentment a la cartera de préstecs i crèdits (59 %), dels quals la majoria de caràcter general o lliure (50 % del total). Les inversions lliures representen en total el 59 %.

El canvi d'estructura de les inversions ha estat el resultat de la reducció dels coeficients legals en inversions obligatòries. L'evolució d'aquests coeficients és visible en el quadre 3.32. Les inversions computables són en sentit estricte els préstecs de regulació especial,

però poden considerar-se també inversions obligatòries els préstecs de mediació (tot i que es realitzen amb fons aliens) i els d'estalvi vinculat i estalvi emigrant, que són crèdits realitzats en contrapartida a aquest tipus de dipòsit d'estalvi. La seva importància és molt reduïda, especialment a Catalunya.

Els coeficients legals respecte a préstecs i crèdits mostren una tendència decreixent a partir de l'any 1973. L'ordre ministerial del 13.XII.1967 havia fixat la cota màxima del 35 % a repartir de la següent manera: 7 % en préstecs de construcció de vivendes, 13 % a l'agricultura, 9 % a la indústria i 6 % per a altres préstecs.

En la dècada dels anys seixanta els coeficients legals sumen entorn del 30 %. A partir de l'any 1973 s'aniran reduint progressivament.

L'ordre ministerial del 9.VIII.1974 havia fixat per a finals de l'any 1982, un coeficient total de préstecs i crèdits del 16 %. La reforma de l'any 1977 accelerà després el procés de reducció, fixant per a finals de l'any 1981 l'objectiu del 10 %. Aquest ritme —que havia de ser reducció de 0,25 punts mensuals— quedà modificat l'any 1979 substituint-lo per una reducció mensual de 0,10 punts. A partir de l'any 1978 es fixa com a objectiu el finançament a l'exportació de l'1 %: operació fins aleshores vedada a les caixes d'estalvis. A finals de l'any 1979 el coeficient total quedava en 17,10 %, continuant el procés de reducció mensual de 0,10 punts fins arribar al 10 % fixat en la reforma de l'any 1977; cota a la qual s'arribarà a mitjans de la dècada dels anys vuitanta. Fins l'any 1973 el coeficient de préstecs i crèdits es dividia en subcoeficients segons el destí sectorial dels crèdits. Després *només es fixaria un coeficient total*, essent decisió discrecional de l'administració determinar la composició sectorial.

QUADRE 3.28.

Partides de l'actiu a caixes i bancs (milions de ptes.)

	1965	%	1970	%	1973	%	1976	%	1979	%
CAIXES										
Cartera d'efectes	—		—		—		—		37.749	1,0
Cartera de préstecs i crèdits	80.317	32,1	262.060	41,0	490.730	41,1	957.598	45,2	1.612.333	43,4
Cartera de valors	43.156	17,2	159.435	25,0	338.545	28,4	611.063	28,8	858.536	23,1
TOTAL ACTIU	250.475	100	638.542	100	1.792.018	100	2.118.165	100	3.720.295	100
BANCA										
Cartera d'efectes	339.353	49,0	722.511	47,7	1.331.193	46,9	2.426.465	46,1	3.633.783	42,4
Cartera de préstecs i crèdits	145.504	21,0	320.296	21,2	745.358	26,2	1.496.950	28,4	2.594.028	30,3
Cartera de valors	26.827	3,9	59.748	3,9	113.089	4,0	253.471	4,8	335.654	3,9
TOTAL ACTIU	693.128	100	1.513.411	100	2.840.811	100	5.264.321	100	8.569.841	100

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

QUADRE 3.28.

Inversions de les caixes confederades (percentatges sobre dipòsits)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Cartera pròpia préstecs i crèdits	45,2	43,5	43,4	45,2	48,7	48,6	49,5	50,0	50,3	47,3
1. De caràcter general	11,3	10,6	11,0	13,6	17,7	21,3	23,8	28,1	31,0	30,9
2. De regulació especial	33,9	32,9	32,4	31,6	31,0	27,3	25,7	21,9	19,3	16,4
Cartera de valors	46,2	46,3	46,8	46,7	44,1	42,7	43,8	40,2	38,3	35,6
1. Computables	43,6	43,4	43,9	43,6	40,9	39,2	40,3	37,1	35,2	32,6
2. No computables	2,6	2,9	2,9	3,1	3,2	3,5	3,5	3,1	3,1	3,0
TOTAL	91,4	89,8	90,2	91,9	92,8	91,3	93,3	90,2	88,6	82,9
Inversions lliures	13,9	13,5	13,9	16,7	20,9	24,8	27,3	31,2	34,1	33,9
Inversions obligatòries	77,5	76,3	76,3	75,2	71,9	66,5	66,0	59,0	54,5	49,0
Préstecs lliures/inv. lliures	0,81	0,79	0,79	0,81	0,85	0,86	0,87	0,90	0,91	0,91
Préstecs obligatoris/inv. oblig.	0,44	0,43	0,42	0,42	0,43	0,41	0,39	0,37	0,35	0,33

QUADRE 3.29

Inversions de les caixes de la Federació Catalano-balear
(percentatges sobre dipòsits)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Cartera pròpia préstecs i crèdits	40,7	42,2	42,8	45,4	48,5	49,7	50,8	48,4	49,9	46,9
1. De caràcter general	5,5	6,8	8,4	11,8	16,0	24,1	27,5	29,9	33,0	32,1
2. De regulació especial	32,5	35,4	34,4	33,6	32,5	25,6	23,3	18,5	16,9	14,8
Cartera de valors	47,4	46,6	46,4	46,5	43,0	41,2	42,6	39,4	38,2	35,9
1. Computables	45,7	44,8	44,6	45,0	41,4	39,3	40,9	37,9	35,9	33,5
2. No computables	1,7	1,8	1,8	1,5	1,6	1,9	1,7	1,5	2,3	2,4
TOTAL	88,1	88,8	89,2	91,9	91,5	90,9	93,4	87,8	88,1	80,4
Inversions lliures	7,2	8,6	10,2	13,3	17,6	26,0	29,2	31,4	35,3	34,5
Inversions obligatòries	80,9	80,2	79,0	78,6	73,9	64,9	64,2	56,4	52,8	45,9
Préstecs lliures/inv. lliures	0,76	0,79	0,82	0,89	0,91	0,93	0,94	0,95	0,93	0,93
Préstecs obligatoris/inv. obligat.	0,44	0,44	0,44	0,43	0,44	0,39	0,36	0,33	0,32	0,32

QUADRE 3.30.

Estructura de la cartera de préstecs i crèdits. Espanya (percentatge sobre dipòsits)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	Total
1970	0,2	0,5	—	23,3	17,9	2,2	44,1
1971	0,2	0,4	—	23,6	16,5	2,1	42,8
1972	0,2	0,1	—	24,4	16,2	1,7	42,6
1973	0,2	0,1	—	25,4	17,5	1,5	44,7
1974	0,2	0,1	—	27,7	18,5	1,5	48,0
1975	0,2	0,1	—	28,5	17,4	1,5	47,7
1976	0,2	—	—	29,4	17,2	1,5	48,3
1977	0,2	—	—	29,3	18,4	1,6	49,5
1978	0,2	—	0,4	29,7	18,8	1,5	50,6
1979	0,4	0,4	1,1	28,6	16,7	1,4	48,6
1970/79	11.126	10.375	37.749	842.702	472.309	35.262	1.409.523
	0,8	0,7	2,7	59,8	33,5	2,5	100

(1) Crèdit a corporacions locals i organismes públics.
(2) Crèdit a entitats oficials de crèdit.
(3) Cartera d'efectes.
(4) Crèdits de tipus hipotecari.
(5) Altres crèdits no hipotecaris.
(6) Crèdits amb fons del Banc de Crèdit Agrícola.

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

QUADRE 3.31.

Inversions de les caixes amb seu a Catalunya (milions de ptes.)

	1977	%	1979	%	1977/79	%
III. Cartera de valors	258.490	44,4	338.749	42,7	80.259	37,9
1. Computables	248.311	42,7	315.132	39,7	66.821	31,6
2. No computables	10.179	1,7	23.617	3,0	13.438	6,3
IV. Cartera de préstecs i crèdits	323.240	55,5	448.789	56,5	125.549	59,3
1. Caràcter general	198.581	34,1	304.303	38,3	105.722	49,9
2. Regulació especial	120.789	20,8	139.569	17,6	18.780	8,9
3. Mediació	3.762	0,6	4.845	0,6	1.083	0,5
4. Estalvi vinculat	104	—	56	—	—48	—
5. Estalvi emigrant	4	—	16	—	12	—
IV bis. Cartera d'efectes	288	0,1	6.179	0,8	5.891	2,8
TOTAL INVERSIÓ	528.018	100	793.717	100	211.699	100

Font: «Boletín de estadística y coyuntura». Cámara de Comercio, Industria y Navegación.

QUADRE 3.32.

Coeficients legals de préstecs i crèdits (percentatge sobre dipòsits)

Disposició legal	Total	Construcció vivendes	Agricultura	Indústria	Altres préstecs socials
OM 7-VIII-62		10 (△)			
OM 20-VIII-64	30 (△)	7 (△)		17	(△)
	30	7		17	6
OM 28-VI-67	30	7	10	7	6
OM 13-XII-67	35	7	13	9	6
OM 31-I-73	33			Supressió	
OM 3-VIII-73	32,50				
	30				
OM 9-VIII-74	28				
	26				
OM 9-VIII-74	24				
OM 23-VII-77	22				
CBE 29-VII-77	21,75 (1-I-78)				
		(reducció mensual de 0,25)		Finançament	
	20,50 (1-VI-78)			exportació	
CBE 16-V-78				0,50	
				1,00	
	20,25 (1-VII-78)				
CBE 16-V-78	20 (1-VIII-78)				
		(reducció mensual de 0,10)		0,50	
	16,90 (1-III-80)			1,00	

Font: «Boletín estadístico». Banco de España.

3.9. ESTRUCTURA SECTORIAL DEL CRÈDIT

Els crèdits dirigits a organismes oficials representen una part molt petita del total. La majoria, tant els de caràcter general com els de regulació especial van destinats al sector privat —particular i empreses— amb un pes especial del crèdit a la vivenda, ja sigui per als promotors-constructors de vivenda, com als destinataris de la vivenda.

En els quadres 3.33. a 3.36. que segueixen es pot observar la distribució sectorial del crèdit concedit per les caixes i remarcar el gran pes del sector vivenda.

Els dos primers quadres 3.33. i 3.34. es refereixen a la distribució sectorial dels préstecs i crèdits de regulació especial, el primer referit a la Federació Catalano-balear i el segon al conjunt de la Confederació de Caixes d'Estalvis.

El concepte de crèdits «complementaris de la vivenda (510)» es refereix al crèdit als promotors-constructors de vivendes. L'altre concepte «5.132 vivenda» es refereix als usuaris de vivenda, és a dir, crèdits d'accés a vivenda. La resta de crèdits no corresponents ni al sector agrícola, indústria o comerç, comprenen essencialment el crèdit a l'exportació (a partir de l'any 1977) i els crèdits a organismes públics. La tendència que s'observa en la Federació Catalano-balear és en part el pes creixent del sector vivenda fins arribar al 78 % l'any 1976 i situar-se al 66 % l'any 1979. Un comportament creixent ofereix també el crèdit al comerç i a particulars, mentre que els sectors agricultura i indústria disminueixen significativament.

Comparada la Federació Catalano-balear amb el conjunt de les caixes les tendències són molt paral·leles, tant en el sentit del pes important de la vivenda —amb la diferència que per al conjunt de l'Estat espanyol el crèdit als promotors és més important—, com en la tendència decreixent de l'agricultura i la indústria. Una diferència significativa és el major pes del crèdit al comerç i a particulars en la Federació Catalano-balear en els darrers anys de la dècada. El crèdit a organismes públics té menor entitat a Catalunya.

QUADRE 3.33.

Crèdits i préstecs de regulació especial. Federació Catalano-balear
(milions de pessetes)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
510 Complementaris vivenda	10,2	9,2	8,3	7,0	5,9	5,8	5,1	6,1	7,1	8,4
5132 Vivenda	35,6	42,3	49,8	54,7	64,0	67,7	73,3	68,4	58,4	57,7
TOTAL VIVENDA	45,8	51,5	58,1	64,4	69,9	73,5	78,4	74,5	65,5	66,1
511 Socials agricultura	22,9	21,9	19,9	17,4	15,9	14,0	10,7	9,7	8,3	8,5
512 Socials indústria	26,1	22,2	17,9	14,0	10,3	8,9	7,1	7,5	7,4	6,0
513 Comerç i particulars	4,3	3,7	3,5	3,6	3,3	3,2	3,5	7,8	12,7	17,5
Resta	0,9	0,7	0,6	0,6	0,6	0,4	0,3	0,5	6,1	1,9
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
510 Complementaris vivenda	6.568	7.338	7.806	7.794	7.505	7.042	6.757	7.670	9.960	12.150
5132 Vivenda	22.924	33.739	46.834	63.913	81.411	82.193	97.115	86.008	81.928	83.460
TOTAL VIVENDA	29.492	41.077	54.640	71.707	88.916	89.235	103.872	93.678	91.888	95.610
511 Socials agricultura	14.746	17.468	18.715	19.374	20.225	16.997	14.176	12.197	11.644	12.295
512 Socials indústria	16.807	17.707	16.834	15.589	13.102	10.805	9.407	9.431	10.381	8.679
513 Comerç i particulars	2.769	2.951	3.292	4.008	4.198	3.885	4.637	9.808	17.816	25.313
Resta	579	559	564	669	763	485	398	629	8.558	2.747
TOTAL	64.393	79.762	94.045	111.347	127.204	121.407	132.490	125.743	140.287	144.644

QUADRE 3.34.

Crèdits i préstecs de regulació especial. Confederació Caixes d'Estalvis (milions pessetes)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
510 Complementaris vivenda	16,3	16,8	17,2	16,0	15,8	15,5	14,8	15,5	14,6	14,8
5132 Vivenda	28,7	32,2	35,8	41,1	46,8	53,1	59,3	58,8	55,7	57,7
TOTAL VIVENDA	45,0	49,0	53,0	57,1	62,6	68,6	74,1	74,3	70,3	72,5
511 Socials agricultura	20,6	18,5	16,6	14,5	12,3	10,0	7,5	7,3	7,1	7,9
512 Socials indústria	26,6	24,8	22,4	19,5	16,3	13,1	9,7	8,1	7,0	5,8
513 Comerç i particulars	6,6	6,2	6,5	7,4	7,5	7,2	7,6	8,1	8,5	9,4
Resta	1,2	1,5	1,5	1,5	1,3	1,1	1,1	2,2	7,1	4,4
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
510 Complementaris vivenda	29.873	37.288	45.772	50.665	58.532	61.998	68.109	73.559	73.865	75.292
5132 Vivenda	52.535	71.470	95.269	130.147	173.372	212.392	272.897	279.050	281.800	293.537
TOTAL VIVENDA	82.372	108.758	141.041	180.812	231.904	274.390	341.006	352.609	355.665	368.829
511 Socials agricultura	37.708	41.062	44.175	45.916	45.566	39.998	34.515	34.644	35.921	40.190
512 Socials indústria	48.691	55.045	59.610	61.749	60.384	52.398	44.639	38.441	35.415	29.506
513 Comerç i particulars	12.081	13.761	17.297	23.433	27.784	28.799	34.975	38.441	43.004	47.821
Resta	2.198	3.329	3.991	4.479	4.816	4.400	5.063	10.440	35.920	22.384
TOTAL	183.050	221.955	266.114	316.659	370.454	399.985	460.198	474.575	505.925	508.730

En el conjunt de la cartera de crèdits, el volum dels crèdits de regulació especial decreix ràpidament, de manera que els préstecs de caràcter general (o de lliure decisió per a les caixes) són més significatius. Aquesta informació la mostren els quadres 3.35. i 3.36. Per a la Federació Catalano-balear aquests tipus de préstecs passen de 10.023 milions de pessetes l'any 1970 a 313.017 milions de pessetes l'any 1979. Els crèdits apareixen classificats segons els diversos sectors: agricultura, vivenda, indústria, comerç, particulars i la resta que es refereix essencialment als crèdits personals i per tant es considera com a crèdits al consum de les economies domèstiques.

En la Federació Catalano-balear s'observa el pes predominant del sector vivenda a partir de l'any 1976 (més del 50 %); la indústria oscil·la entre el 10 i el 12 %, comerç i particulars incrementen la seva participació bàsicament del 18 al 26 %, l'agricultura representa una proporció insignificant i el crèdit al consum disminueix la seva participació relativa després d'un primer període de creixement.

Cal remarcar el pes majoritari de l'agricultura en el conjunt d'Espanya comparada amb el conjunt de la confederació (resultat lògic donada l'estructura econòmica de Catalunya), i el menor pes del crèdit a la indústria en la federació, resultat que indica la manca d'especialització de les caixes de Catalunya vers el món empresarial.

En canvi els capítols: comerç, particulars i resta tenen major importància a Catalunya manifestant una major atenció de les caixes catalanes per al crèdit al consum. La vivenda en ambdós casos ocupa, per altra banda, la part predominant i lleugerament inferior a la resta d'Espanya.

Els quadres 3.37. i 3.38. mostren finalment la mateixa distribució sectorial del crèdit per al conjunt de la cartera de préstecs i crèdits de les caixes.

La conclusió global és que la vivenda en tot el període estudiat és la principal destinatària del crèdit (entre el 45 % i 63 %) mentre l'agricultura i la indústria disminueixen la seva participació relativa molt significativament. Comerç i particulars i el crèdit al consum

QUADRE 3.35.

Préstecs i crèdits de caràcter general. Federació Catalano-balear (milions de ptes.)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Agricultura	1,4	1,3	1,4	1,5	1,7	1,1	1,2	1,2	1,2	1,4
Vivenda	39,9	38,2	36,8	33,7	40,4	47,8	50,2	55,6	54,7	53,5
Indústria	11,4	10,8	10,8	10,4	12,3	10,6	11,2	11,1	11,6	11,7
Comerç i particulars	17,6	16,6	16,7	16,0	19,0	23,4	24,3	23,8	24,8	26,5
Resta	29,7	33,1	34,3	38,4	26,6	17,1	13,1	8,3	7,7	6,9
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Agricultura	140	196	320	582	1.057	1.252	1.863	2.433	3.262	4.382
Vivenda	3.999	5.770	8.400	13.084	25.130	54.419	77.928	112.718	148.670	167.464
Indústria	1.143	1.631	2.465	4.038	7.651	12.068	17.386	22.503	31.528	36.623
Comerç i particulars	1.764	2.507	3.812	6.212	11.819	26.640	37.722	48.250	67.404	82.950
Resta	2.977	5.001	7.830	14.909	16.547	19.468	20.336	16.826	20.928	21.598
TOTAL	10.023	15.105	22.827	38.825	62.204	113.847	155.235	202.730	271.792	313.017

QUADRE 3.36.

Préstecs i crèdits de caràcter general. Confederació Caixes d'Estalvi
(milions de pessetes)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Agricultura	4,8	4,6	4,7	5,1	5,4	4,6	4,9	4,5	4,1	4,2
Vivenda	36,9	37,1	36,0	32,2	32,2	36,2	38,7	44,7	47,8	50,0
Indústria	20,2	19,7	19,6	19,7	20,4	20,4	19,9	17,6	16,6	15,0
Comerç i particulars	22,9	22,2	22,0	22,5	23,6	24,5	24,9	24,7	24,2	24,1
Resta	15,2	16,4	17,7	20,5	18,4	14,3	11,6	8,5	7,3	6,7
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Agricultura	2.981	3.238	4.178	6.834	11.240	14.189	20.658	27.116	33.063	39.992
Vivenda	22.222	26.119	32.002	43.150	67.026	111.661	163.158	269.355	385.462	476.094
Indústria	12.165	13.869	17.423	26.399	42.463	62.925	83.898	106.055	133.863	142.828
Comerç i particulars	13.791	15.629	19.557	30.152	49.124	75.572	104.977	148.83	195.150	229.477
Resta	9.154	11.546	15.735	27.472	38.301	44.110	48.905	51.220	58.868	63.797
TOTAL	60.223	70.401	88.895	134.007	208.154	308.457	421.596	602.584	806.406	952.188

QUADRE 3.37.

Cartera de préstecs i crèdits. Federació Catalano-balear (milions de ptes.)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Vivenda	33.491	46.847	63.040	84.791	114.046	143.654	181.800	206.396	240.558	263.074
Agricultura	14.886	17.664	19.035	19.956	21.282	18.249	16.039	14.630	14.906	16.677
Indústria	17.950	19.338	19.299	19.627	20.753	22.873	26.793	31.934	41.909	45.302
Comerç i particulars	4.533	5.458	7.104	10.220	16.017	30.525	42.359	58.058	85.220	108.263
Crèdit consum	2.977	5.001	7.830	14.909	16.547	19.468	20.336	16.826	20.928	21.598
Resta	579	559	564	669	763	485	398	629	8.558	2.747
TOTAL	74.416	94.867	116.872	150.172	189.408	235.254	287.725	328.473	412.079	457.661
Vivenda	45,0	49,4	53,9	56,5	60,2	61,1	63,2	62,8	58,4	57,5
Agricultura	20,0	18,6	16,3	13,3	11,2	7,8	5,6	4,5	3,6	3,6
Indústria	24,1	20,4	16,5	13,1	11,0	9,7	9,3	9,7	10,2	9,9
Comerç i particulars	6,1	5,8	6,1	6,8	8,5	13,0	14,7	17,7	20,7	23,7
Crèdit consum	4,0	5,3	6,7	9,9	8,7	8,2	7,1	5,1	5,1	4,7
Resta	0,8	0,5	0,5	0,4	0,4	0,2	0,1	0,2	2,0	0,6
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

QUADRE 3.38.

Cartera de préstecs i crèdits. Confederació Caixes d'Estalvi (milions de ptes.)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Vivenda	104.594	134.877	173.043	223.962	298.930	386.051	504.164	621.964	741.127	844.923
Agricultura	40.599	44.300	48.353	52.750	56.806	54.187	55.173	61.760	68.984	80.182
Indústria	60.856	68.914	77.033	88.148	102.847	115.323	128.537	144.496	169.278	172.334
Comerç i particulars	25.872	29.390	36.854	53.585	76.908	104.371	139.952	187.279	238.154	277.298
Crèdit consum	9.154	11.546	15.735	27.472	38.301	44.110	48.905	51.220	58.868	63.797
Resta	2.198	3.329	3.991	4.479	4.816	4.400	5.063	10.440	35.920	22.384
TOTAL	243.273	292.356	355.009	450.666	578.608	708.442	881.794	1.077.159	1.312.331	1.460.918
Vivenda	43,0	46,1	48,7	49,7	51,7	54,5	57,2	57,7	56,5	57,8
Agricultura	16,7	15,2	13,6	11,7	9,8	7,6	6,3	5,7	5,3	5,5
Indústria	25,0	23,6	21,7	19,6	17,8	16,3	14,6	13,4	12,9	11,8
Comerç i particulars	10,6	10,1	10,4	11,9	13,3	14,7	15,9	17,4	18,1	19,0
Crèdit consum	3,8	3,9	4,4	6,1	6,6	6,2	5,5	4,8	4,5	4,4
Resta	0,9	1,1	1,2	1,0	0,8	0,7	0,5	1,0	2,6	1,5
TOTAL	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

ocupen finalment la segona posició en el conjunt del crèdit. Al conjunt espanyol la situació és paral·lela amb lleugeres diferències en el sector comerç i particulars (més important a Catalunya).

Cal palesar que el destí del crèdit de les caixes s'ha dirigit de manera molt unilateral cap a un sector particular, la vivenda, ocupant entorn del 50 % del total. Aquesta excessiva especialització comporta una manca d'atenció vers altres necessitats de crèdits. Aquesta situació podria en un principi justificar-se en la mesura que la cartera de crèdits i préstecs eren de regulació especial i per tant de decisió no lliure per a les caixes. Si l'administració decidia que la majoria dels crèdits de regulació especial s'havia de destinar a la vivenda, les caixes haurien d'acceptar-ho. Més endavant però, amb el major creixement dels préstecs de caràcter general, de lliure disposició per a les caixes i la continuïtat de l'especialització cap al sector vivenda, no pot justificar-se de la mateixa manera. El quadre 3.38. ens mostra la composició del percentatge del crèdit destinat a la vivenda entre el de regulació especial (i per tant obligatori) i el de caràcter general (de lliure disposició) durant els anys 1970 al 1979. En els primers anys observem que el primer tipus ocupa la part més important, és a dir el 80 % fins a l'any 1974. A partir d'aquesta data canvia ràpidament l'estructura del crèdit a la vivenda i ocupa la part majoritària el crèdit de caràcter general. L'any 1979, aquest representa per al conjunt de les caixes el 56 % i en la Federació Catalano-balear el 64 %. L'especialització cap al crèdit a la vivenda ha continuat últimament per decisió de les mateixes caixes d'estalvis.

El quadre 3.40. ens mostra finalment les últimes tendències en la repartició del crèdit. La informació recollida en el quadre es refereix als increments de la cartera de préstecs i crèdits entre el 31 de desembre de l'any 1977 i el 31 de desembre de l'any 1979. Aquest increment és de 129.188 milions de pessetes per a la Federació Catalano-balear, representant el 43,4 % sobre l'increment de dipòsits en el mateix període. Per al conjunt de les caixes confederades, l'increment en la cartera de préstecs i crèdits és de 383.759 milions de

pessetes, és a dir, el 41 % sobre l'increment de dipòsits corresponents.

La pèrdua d'importància dels crèdits de regulació especial per la baixa dels coeficients obligatoris, queda reflectida en el fet que els increments en la cartera de préstecs i crèdits es reparteixen en un 15 % en concepte de regulació especial sobre el total i el 85 % restant en els de caràcter general. Els percentatges corresponents a la Confederació de Caixes d'Estalvis és del 9 % i 91 % respectivament.

Respecte als primers —regulació especial— cal destacar que quasi bé tots es concentren en el sector comerç i particulars (12 %), mentre que la vivenda ocupa tan sols l'1,5 %. En canvi el 85 % destinat a crèdits i prèstecs de caràcter general es reparteix majoritàriament entre els sectors vivenda (42 %) i comerç i particulars (27 %), és a dir, que del 85 % considerat, aquests dos sectors n'acumulen el 69 %.

A les últimes línies del quadre es mostra la distribució sectorial dels crèdits totals en la Federació Catalano-balear: vivenda 43,9 %, comerç i particulars 38,9 %, indústria 10,3 %, crèdit al consum 3,7 %, agricultura 1,6 %, resta 1,6 %.

Els percentatges per al conjunt de les caixes confederades són: vivenda 58,1 %, comerç i particulars 23,4 %, indústria 7,3 %, agricultura 4,8 %, crèdit al consum 3,3 % i resta 3,1 %. Malgrat les diferències quantitatives, l'estructura del crèdit en ambdós casos és força paral·lela, especialment pel que fa al pes del sector vivenda i al creixement d'un sector fins aleshores no tant important, el comerç i particulars. Aquests dos sectors acumulen en la Federació Catalano-balear el 82,8 % del total i en la confederació el 81,5 % del total. L'última columna del quadre mostra els percentatges relatius de la Federació Catalano-balear sobre el total de la confederació. La federació representa una tercera part sobre el total general (33,7 %). Els sectors indústria, comerç i particulars i crèdit al consum mantenen en la federació una participació relativa superior a la mitjana, tot i que les pautes d'especialització són similars. La manca d'atenció de les caixes cap al crèdit a organismes públics i similars és destacable.

Aquest concepte està contingut en l'apartat «resta» que implica també conceptes com el crèdit a l'exportació. Aquest tipus de crèdit només representa l'1,6 % i el 3,1 % en la Federació Catalano-balear i confederació respectivament. Quantitats ben baixes si es pensa en la necessitat i possibilitat del paper de les caixes en el finançament del sector públic, incloent-hi els organismes autonòmics. Aquesta realitat convé retenir-la per a formular una alternativa sobre el paper de les caixes en aquest tipus de finançament.

QUADRE 3.39.

Distribució del crèdit a la vivenda (percentatge)

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Confederació caixes										
Vivenda (reg. especial)	78,8	80,6	81,5	80,7	77,6	71,1	67,6	56,7	48,0	43,7
Vivenda (caràcter general)	21,2	19,4	18,5	19,3	22,4	28,9	32,4	43,3	52,0	56,3
Federació Catalano-balear										
Vivenda (reg. especial)	88,1	87,7	86,7	84,6	78,0	62,1	57,1	45,4	38,2	36,3
Vivenda (caràcter general)	11,9	12,3	13,3	15,4	22,0	37,9	42,9	54,6	61,8	63,7

Font: Elaboració pròpia.

QUADRE 3.40

Estructura del crèdit en el període 1977-79 (milions de ptes.)

	Federació Catalano-balear	%	Confederació Caixes d'Estalvis	%	Federació Catalano-balear Confederació %
Vivenda	1.932	1,5	16.220	4,2	11,9
Socials agricultura	98	0,1	5.546	1,4	1,8
Socials indústria	—752	—0,6	—8.935	—2,2	8,4
Comerci particulars	15.505	12,0	9.380	2,4	8,4
Resta	2.118	12,0	9.380	2,4	8.4
Total regulació especial	18.901	14,6	34.155	8,9	55,3
Vivenda	54.746	42,4	206.739	53,9	26,5
Agricultura	1.949	1,5	12.876	3,4	15,1
Indústria	14.120	10,9	36.773	9,5	38,4
Comerç i particulars	34.700	26,9	80.639	21,1	43,0
Crèdit consum	4.772	3,7	12.577	3,3	37,9
Total caràcter general	110.287	85,4	349.604	91,2	31,5
VIVENDA	56.678	43,9	222.959	58,1	25,4
AGRICULTURA	2.047	1,6	18.422	4,8	11,1
INDÚSTRIA	13.368	10,3	27.838	7,3	48,0
COMERÇ I PARTICULARS	50.205	38,9	90.019	23,4	55,8
CRÈDIT CONSUM	4.772	3,7	12.577	3,3	37,9
RESTA	2.118	1,6	11.944	3,1	17,7
TOTAL GENERAL	129.188	100	383.759	100	33,7

Font: Elaboració pròpia.

CAPÍTOL IV

SOBRE LA REFORMA DEL SISTEMA FINANCER I DE LES CAIXES D'ESTALVIS

4.1. LA REFORMA FINANCERA EN EL MARC DE LA SITUACIÓ ECONÒMICA GLOBAL

La reforma del sistema financer començada l'any 1977, tot i que cal comptar amb antecedents parcials d'aquesta reforma en anys anteriors, cal situar-la en un doble context polític i econòmic. Des del punt de vista polític hi ha evidentment el procés de construcció de les primeres institucions democràtiques, la formació d'un primer govern emanat d'un parlament elegit democràticament i la intenció d'aquest d'emprendre —segurament amb massa moderació— el desmantellament de les antigues institucions i pràctiques dictatorials. El clima democràtic influeix indubtablement en la formulació dels objectius de la reforma del sistema financer, l'anomenat alliberament d'aquest. De la mateixa manera que l'any 1959, el trencament de l'aïllament internacional ve acompanyat d'aquesta formulació —l'alliberament—, l'any 1977 amb l'acostament a les societats democràtiques occidentals torna a prendre la mateixa orientació.

No es tracta de fer una anàlisi política o ideològica exhaustiva sobre la reforma financera, però si d'assenyalar-ne la influència del context polític. Així, per exemple, la reforma conté a nivell de formulació d'objectius o de contingut explícit elements prou significatius d'aquesta influència del context polític.

Per un cantó hi ha la referència a la necessitat d'una «economia social de mercat», suposadament transparent, expressió del domini polític del centre-dreta i després també determinades formulacions més o menys progressistes, com la referència a la regionalització de les inversions, amb un contingut més retòric que real.

En qualsevol cas, la reforma financera cal relacionar-

la especialment amb la situació econòmica, concretament amb l'esgotament del model de creixement del període dels anys 1960 a 1975 i la presència flagrant de la crisi econòmica. La reforma del sistema financer s'inscriu en aquest context d'intent de superació de la crisi i acabament d'un model determinat de creixement.

En el període anterior als anys 1960 a 1974, l'orientació del sistema financer pot caracteritzar-se per alguns trets fonamentals: *a*) una política més favorable al sector empresarial que a l'estalviador (concretament en relació a la remuneració de l'estalvi), política però suportable en un context de creixement de les rendes i de moderada inflació; *b*) una situació tradicional de dependència de l'empresa al finançament extern —és a dir a través del sistema financer— i per tant una capacitat limitada d'autofinançament; *c*) el funcionament d'una borsa de valors a la puja arran de la legislació favorable a les entitats d'inversió col·lectiva; *d*) paper important dels circuits privilegiats de finançament, afectant tant sectors com el bancari, com sectors productius bàsics, actualment en crisi; *e*) en relació amb aquests circuits, el paper clau de les caixes d'estalvis sotmeses a les inversions obligatòries destinades principalment a aquests circuits.

Esgotades les possibilitats d'aquest model de funcionament, la reforma alliberadora del sistema financer s'orientava, en el marc de les actuacions econòmiques generals, a assolir els següents objectius:

1. Incrementar el volum d'estalvi per al finançament de la inversió. Això implicava una adequada remuneració a l'estalviador tingut en compte el procés inflacionari.
2. Aconseguir una millor assignació de recursos, reduint els circuits privilegiats de finançament.
3. Dintre del mateix objectiu d'optimisme en l'assignació de recursos, accentuar la competència al si del sistema financer. Això significa tendir a l'equiparació de l'operatòria en les diverses institucions (bancs i caixes per exemple) i a establir mesures de regulació de la competència (política d'expansió, banca estrangera).

4. Assegurar el procés de finançament de les empreses, reformant el mercat de valors en franca decadència i limitant els circuits privilegiats.

Aquests són els objectius globals de la reforma en el terreny de les intencions i d'una manera immediata els decrets de l'any 1977 contenen tres mecanismes o decisions en aquest sentit, com a primera expressió dels objectius de la reforma:

1. Mesures de política monetària millorant l'operatòria i accés als crèdits de regulació monetària del Banc d'Espanya.
2. Reforma dels tipus d'interès aproximant-los als de mercat.
3. Reforma estructural, afectant especialment les caixes d'estalvis, que inclou des de la progressiva igualació de l'operatòria amb la banca, a la reducció dels coeficients legals, i dirigida al mercat de valors, creant una comissió encarregada d'elaborar un informe de propostes per a la seva reforma.

Les intencions són en principi correctes i la necessitat de la reforma del sistema financer sembla evident. En realitat en observar el balanç de la reforma i la seva trajectòria, i a la vegada prendre en consideració el procés concret que impulsa tal reforma, es descobreix que darrera hi ha els interessos dels mateixos agents del sistema financer, de vegades convergents, de vegades conflictius.

La promulgació dels decrets de l'any 1977 referint-se sobretot a les caixes d'estalvis —aspecte principal de la reforma del sistema financer— es produeix després de les insistents pressions de les caixes per a portar a terme l'alliberament després de les continuades reclamacions —expressades en les assemblees anuals de la Confederació de Caixes d'Estalvis— i acabar amb la rigidesa imposada a l'activitat de les caixes, abandonant l'anterior actitud de docilitat i acceptació de les imposicions de la legislació imperant i dels criteris de l'administració.

Pel que fa als resultats i efectes generals de la refor-

ma del sistema financer, un primer balanç no seria plenament positiu, sobretot des del punt de vista de la incidència en la resolució de la crisi econòmica. L'afirmació que atribueix a la reforma del sistema financer efectes positius sobre l'economia real és ben discutible, observant la situació posterior a l'any 1977.

Un substancial increment del tipus d'interès s'ha produït en el darrer període, resultat en part lògic però d'efectes negatius sobre l'economia real. Com a indicador d'elevació general del tipus d'interès es té en primer lloc, l'interès mitjà de les emissions en el mercat de renda fixa, que ha passat del 7,95 % l'any 1974 a l'11,98 % l'any 1978, situant-se entorn del 13 % l'any 1979. Pel que fa al cost mitjà dels recursos aliens en la banca (en el cas de les caixes cal comptar que són proporcionalment superiors) s'ha passat del 3,53 % l'any 1976, al 6,60 % l'any 1979.

Un indicador de les operacions actives del sistema financer són les dades del Banc Popular: en les operacions de descompte es passa del 10,41 % l'any 1977, al 16,28 % l'any 1979; en les operacions de crèdits es passa del 12,92 % l'any 1975, al 19,07 % l'any 1979, sense comptar també amb l'increment en el concepte de serveis d'intermediació dels crèdits. L'increment del cost del crèdit i tots els altres indicadors del tipus d'interès real afecten l'economia real, en un augment molt considerable dels costos financers per a les empreses, una de les partides que explica llur situació de crisi i la moderació de les expectatives d'inversió. Caiguda de la inversió i atur són les característiques permanents de la crisi econòmica espanyola. El paper del sistema financer com a oferent de costos creixents és evidentment part de la responsabilitat de la situació econòmica espanyola.

Cal dir que l'elevació del tipus d'interès s'ha produït en un context de moderació, en els últims anys, de les tendències inflacionistes, la qual cosa demostra que l'increment del tipus d'interès no és reflex automàtic de la taxa d'inflació.

En realitat el que impedeix, per la via de la demanda de finançament, una disminució del cost del crèdit és la rigidesa d'aquesta demanda, donada la reduïda capacitat d'autofinançament de l'empresa a Espanya i l'obligació

de recórrer al finançament extern, sigui quin sigui el seu cost, no tant per incrementar l'activitat i realitzar noves inversions, com per mantenir el nivell adquirit d'activitat.

La taxa d'inflació no és, per tant, procediment per al funcionament d'un mercat competitiu d'oferta i demanda de crèdit, cosa que explica l'increment del tipus d'interès; a l'inrevés, l'increment del tipus d'interès col·labora al manteniment d'altes taxes d'inflació. L'increment del tipus d'interès vindrà donat tant per l'increment en la remuneració de l'estalvi (operacions passives del sistema financer) com pel cost d'intermediació en les operacions actives, facilitat per la manca de competència en el si del sistema financer.

En qualsevol cas, l'increment de la competència en el sistema financer, fruit de l'alliberament, s'està pagant en els sectors de l'economia real, influït en la continuïtat de la crisi econòmica.

Pel que fa a la limitació dels circuits privilegiats de finançament, afectant el sector públic o semipúblic, aquesta limitació —lògica per altra banda— no s'ha resolt per la via de substituir-los pel mecanisme de les subvencions pressupostàries, donada la urgència fiscal i l'endarreriment de la reforma fiscal.

El sector públic ha recorregut al mercat d'emissions a tipus d'interès elevat per captar recursos, col·laborant així a l'increment del tipus d'interès i al cost del crèdit, entrant en competència amb les empreses industrials, dificultant-los l'accés al crèdit. Aquesta entrada del sector públic en el mercat d'emissions al tipus d'interès de mercat pressiona a la vegada el manteniment del tipus de remuneració de l'estalvi, un dels factors de l'augment del tipus d'interès junt amb l'increment dels costos d'intermediació. L'increment d'aquests darrers s'explicarà també per la política alliberadora en matèria d'expansió d'oficines a partir de l'any 1974, traduint-se en uns costos creixents per la captació de dipòsits, el volum dels quals creix en l'últim període de manera moderada.

La conclusió és que el programa d'alliberament i per tant l'augment de la competència en el sistema financer, actuant però en un mercat del qual no se surti, per

tant no perfectament competitiu, ha contribuït amb els seus resultats concrets a elevar el cost del crèdit, més enllà de la taxa d'inflació, i dificultar per tant el llançament de l'economia real (vegeu les actuacions del Banc d'Espanya cap als bancs amb dificultats).

Semblaria com si la reforma financera s'hagués realitzat més per raons internes de competència i restructuració en el sistema financer que per raons de coordinació amb un programa general de llançament de l'economia. L'argument que l'augment de competència és essencialment beneficiós no ha estat corroborat —almenys en els matisos concrets— per la realitat posterior.

4.2. CRITERIS DE LA REFORMA SEGONS LES CAIXES D'ESTALVIS

La reforma del sistema financer de l'any 1977 afecta de manera especial les caixes d'estalvis i en l'anàlisi anterior s'ha posat de manifest que aquesta reforma obeeix tant a la intenció d'harmonitzar l'activitat del sistema financer a la situació econòmica real, com a la pressió exercida pels mateixos agents del sistema financer cap a l'administració central. Les caixes d'estalvis abandonen el seu tradicional mutisme i submissió a les directrius oficials en l'assemblea anual de la Confederació de Caixes d'Estalvis celebrada el mes de juny de l'any 1977, uns mesos abans de la reforma.

En aquesta assemblea les caixes d'estalvis expressen els seus punts de vista sobre la reforma general del sistema financer i concretament en relació a les mateixes caixes. En l'anàlisi del sistema financer es parteix de la consideració general que una eficaç assignació de recursos és l'objectiu bàsic de les institucions financeres i per aconseguir-lo, cal una adequació als mecanismes d'una economia de mercat, la més competitiva possible.

En relació al sistema financer, les característiques d'aquest mercat competitiu són principalment tres:

— Llibertat de preu i quantitat.
— Llibertat de transaccions i operacions.
— Llibertat d'entrada i sortida del mercat.

En relació a la primera característica d'un mercat lliure, les reivindicacions de les caixes d'estalvis es concreten en dos objectius de la reforma:

1. Eliminació dels circuits privilegiats de crèdit que per a les caixes són el principal obstacle, especialment per a poder disposar lliurement dels fons captats.
2. Flexibilització de l'estructura dels tipus d'interès en el mercat de capitals.

Les caixes entenen que aquestes mesures s'han de prendre en l'ordre exposat, car un alliberament del tipus d'interès en la retribució del passiu exigeix prèviament l'alliberament en la utilització, en operacions actives, d'aquest passiu captat, especialment eliminant la utilització rígida d'aquest a través dels circuits privilegiats de finançament.

En relació amb la llibertat d'operacions, les caixes d'estalvis entenen que pateixen discriminació, per la prohibició explícita de realitzar determinades operacions. Les caixes d'estalvis reclamaven tres mesures amb la tendència d'excloure els obstacles operacionals:

1. Accés a les operacions de descompte comercial.
2. Participació en les operacions de finançament del comerç exterior.
3. Participació en les operacions de regulació monetària del Banc d'Espanya.

En relació amb la llibertat d'entrada i sortida en el mercat, el sistema financer espanyol té una llarga tradició de rigidesa de les possibilitats d'entrada. És la tradicional situació bancària vigent des dels anys quaranta i tímidament reformada posteriorment. Reclamar la llibertat d'entrada i sortida significa, entre altres coses, reclamar la introducció de la banca estrangera, així s'ha comprès en les mesures recents de reforma.

En relació amb les caixes, la llibertat d'entrada i sortida s'entén com a superació de les limitacions existents en la normativa sobre llur expansió.

Les limitacions sobre l'expansió són principalment de dos tipus:

1. Limitació en l'expansió geogràfica, concretament limitant l'expansió al mercat regional. Ordenació diferent en relació amb la banca, que té accés a tot el mercat de l'Estat espanyol.
2. Limitació en l'ampliació dels recursos propis, car les caixes tenen prohibits els mecanismes habituals de la banca per a aconseguir aquesta ampliació. Les caixes d'estalvis només poden recórrer a la capitalització de beneficis, subjectes per altra banda a la limitació de les assignacions a obra benèfico-social.

D'acord amb aquesta anàlisi del sistema financer i establint els tres criteris bàsics per a la reforma del sistema, la XLV Assemblea de Caixes d'Estalvis Confederades establia un programa, esperant que l'administració central l'assumís decidida a emprendre la reforma del sistema financer.

Aquest programa es constituïa dels següents punts:

1. Les mesures de major llibertat financera s'han de prendre en el context d'una reforma global, no com a mesures aïllades que poden introduir noves distorsions en el sistema.
2. La reforma global s'ha de realitzar de manera gradual i equilibrada per a eliminar costos i arriscaments innecessaris.
3. La primera mesura de reforma hauria de ser la supressió o reducció dels circuits privilegiats de finançament que afecten especialment les caixes d'estalvis en forma d'elevats coeficients d'inversió obligatòria.
4. En la línia de reducció dels circuits privilegiats de finançament, la primera mesura ha de ser l'ordenació del tipus d'interès pagat en els valors computables i en els préstecs de regulació especial —és a dir les inversions compreses en els coeficients obligatoris. Aquests tipus d'interès s'haurien de situar al nivell dels de mercat, i les empreses que normalment accedeixen als circuits privilegiats de finançament recórrer, potser, a les subvencions pressupos-

tàries en el cas de necessitar subvencions o tractes privilegiats.

5. Com a actuació posterior caldria alliberar també els tipus d'interès en les operacions passives de les entitats financeres elevant la remuneració de l'estalvi, mesura que estimularia l'expansió del passiu captat, principalment en una època en què l'elevada inflació determina la capacitat de l'estalvi de les economies domèstiques.
6. Inclusió de les caixes d'estalvis en els mecanismes de regulació monetària, accés a les operacions prohibides fins al moment, com les operacions de descompte comercial i de finançament del comerç exterior.
7. En l'àmbit específic de les caixes d'estalvis es reclama una consideració especial donat el seu caràcter d'entitats de servei públic. Aquest caràcter de servei prové tant de les assignacions específiques a obra benèfico-social, com en general a l'assignació de reserves que han de considerar-se com una assignació diferida a obra social.

Per altra banda, els menors ingressos aconseguits en les inversions obligatòries suposen pèrdues objectives de volum com sis vegades les dotacions a obra social. Les caixes reclamen un règim fiscal-tributari menys carregós, atenent la seva funció de servei públic i de pràctica equiparació de les realitzacions portades a terme gràcies a l'obra social amb les realitzades amb el finançament a través dels pressupostos generals de l'Estat.

Les caixes analitzen precisament en la XLV Assemblea General, els aspectes fiscals de la seva actuació, concloent que, així i tot, aparentment el règim tributari a què estan sotmeses és un règim d'exempció parcial, la càrrega fiscal que suporten és molt superior a altres entitats del sistema financer, donat el control i rigidesa sobre l'actuació i origen dels ingressos i el destí dels seus excedents. La càrrega fiscal mitjana a les caixes es situaria en el 60 %, incloent les dotacions a obra social que representarien un 17'5 % d'aquest 60 %, és a dir, la càrrega fiscal directa fóra del 42,5 %.

En canvi, en un règim tributari normal, la càrrega se situaria en el 30 %. D'aquí que la reivindicació de les caixes és la no submissió a un règim tributari especial, el mateix a què estaven sotmeses abans de la llei del 16 de desembre de l'any 1940, atenent el seu caràcter tradicional de públic i benèfic.

Si es fa un balanç d'aquest programa, pot observar-se una certa contradicció entre la reivindicació d'equiparació total a la resta d'entitats financeres —especialment la banca—, cosa que suposa accentuar el seu caràcter d'institucions competitives en un sistema financer alliberat i per tant institucions en recerca d'un benefici privat. Per altra part reivindicar mesures especials de protecció i subvenció —com el règim fiscal— atenent el tradicional caràcter benèfic i de servei públic. Caràcter al qual aparentment es vol renunciar en reclamar una reforma del sistema financer en un sentit alliberador, entenent que la transparència i competència en el mercat financer han de ser la millor manera d'incrementar la seva eficàcia i el millor servei per a una assignació òptima dels recursos.

En la comentada assemblea del juny de l'any 1977, a més d'establir el programa de reforma aquí descrit, les caixes emprenen l'estudi detallat dels canvis a realitzar en la seva operatòria, preveient la seva adaptació a la situació nova que es produeixi després d'iniciar-se la reforma. En aquest sentit, s'analitzen en detall els problemes amb relació als aspectes de l'obra benèfico-social, amb relació a l'alliberament dels tipus d'interès, al règim tributari de les caixes i amb relació a la nova operatòria de les caixes d'estalvis després de la reforma.

En suposar efectivament que l'alliberament del sistema financer representa una accentuació de la competència, una de les dificultats de les caixes per a adaptar-se a la nova situació post-reforma fóra la rutina i inèrcia indubtable en l'operatòria de les caixes, que fins ara es reduïa a dues activitats: expansió de la xarxa d'oficines per captar nou passiu i absoluta rigidesa en les operacions actives, pràcticament limitades a les inversions obligatòries.

Les caixes prenen consciència de la necessitat de millorar la seva operatòria fent-la més extensa quant

al tipus i nombre d'activitats i més flexible, més adaptable a les exigències del públic i del mercat.

La nova operatòria es dirigiria a tres àmbits bàsics: les famílies o economies domèstiques, la petita i mitjana empresa i l'actuació en l'àmbit regional. Les orientacions bàsiques de la nova operatòria seran l'expansió de serveis, inclosos serveis d'intermediació no directament financera, entenent que aquests serveis incideixen en el ritme de captació del passiu i en el rendiment de les activitats actives, comptant en la rebaixa dels coeficients obligatoris i la igualació amb l'operatòria bancària, conservant i ampliant l'especialització en els àmbits citats.

Dels tres àmbits considerats, els dos últims, la petita i mitjana empresa i l'àmbit regional, són els que representen major novetat per a les caixes en un futur postreforma.

En relació a les famílies, les línies d'expansió serien l'ampliació cap a serveis no financers com: assesoria en temes laborals, promoció de cooperatives de construcció de vivendes o la promoció d'associacions de consumidors. En l'aspecte estrictament financer la línia bàsica serien els crèdits al consum.

En relació a la petita i mitjana empresa l'orientació dels serveis no financers serien del caire d'assesorament comptable, fiscal i de clients. Quant als serveis financers, el crèdit al consum, els préstecs vinculats als dipòsits d'efectes, el «*factoring*» i naturalment l'equiparació amb l'operatòria bancària: descompte comercial i finançament del comerç exterior.

En l'àmbit regional, les caixes reclamaven una major facilitat per a accedir al mercat d'emissions de renda fixa en les empreses d'àmbit regional, emissions computables com a inversions obligatòries de les caixes.

Quant als serveis i activitats a oferir per part de les caixes hi hauria la promoció empresarial, la creació del sòl urbà i industrial, el foment de societats de desenvolupament regional i actuacions sobre la política de creació de llocs de treball.

Finalment, un altre tema de preocupació per a les caixes, en aquesta assemblea del mes de juny de l'any 1977, era el de la vivenda, sector molt important entre les activitats tradicionals de les caixes.

4.3. LA REFORMA DE L'ANY 1977. VISIÓ DE CONJUNT

La reforma de l'any 1977 comprèn dos aspectes diferenciats i complementaris: un relacionat amb el conjunt del sistema financer i la política monetària, l'altre relacionat estrictament amb les caixes d'estalvis.

El nostre estudi posarà especialment l'èmfasi, com fins ara, en el segon d'aquests aspectes, però sense negligir la relació amb el marc global de la política monetària i del sistema financer en general.

Pel que fa al primer aspecte cal dir que la reforma s'estructura amb diverses disposicions, algunes de caràcter general —com disposicions derivades del programa econòmic del govern o dels objectius fixats en els acords de la Moncloa—, altres d'aplicació particular —ordres ministerials o fins i tot circulars del Banc d'Espanya. En aquest sentit la reforma del sistema financer i d'instruments de política monetària no és un fet puntual, sinó un procés iniciat l'estiu de l'any 1977, amb alguns antecedents en anys anteriors, i que encara no s'ha tancat, ja sigui perquè els objectius formulats l'any 1977 tenen la majoria un calendari de realització que s'allarga fins a mitjans de la dècada dels anys vuitanta, com perquè s'han produït modificacions o precisions en el procés de la reforma. Modificacions que comentarem oportunament fent balanç de la reforma des de l'any 1977 fins al moment actual.

Quant al segon aspecte, la reforma en l'àmbit de les caixes d'estalvis, les primeres disposicions es promulguen el 27 d'agost de l'any 1977, mitjançant dos decrets del Ministeri d'Economia: decret n.º 2290/77 sobre regulació dels òrgans de govern i funcions de les caixes d'estalvis i decret n.º 2291/77 sobre regionalització d'inversions de les caixes d'estalvis.

Tots dos decrets apareixen al BOE del 5 de setembre de l'any 1977. Des del punt de vista de la reforma general del sistema financer i d'instruments de política monetària, les mesures inicials empreses l'estiu de l'any 1977 són les següents:

— En l'àmbit de *la reforma dels instruments de política monetària,* cal citar el sistema de regulació de la liquidesa, prenent-se dos tipus de mesures: per una banda, es modifica el coeficient de caixa de la banca privada i de les caixes d'estalvis; d'altra banda, s'autoritza les caixes d'estalvis a participar en les ofertes diàries de préstecs de regulació de liquidesa del Banc d'Espanya.

Com a mesura pendent hi hauria la creació d'un mercat de bons del Tresor dirigit al públic i que representaria un nou mecanisme de control de liquidesa.

— En l'àmbit de *la reforma de l'estructura i funcionament de les institucions financeres* hi hauria les següents mesures adoptades el mateix any 1977:

1. Reforma institucional de les caixes d'estalvis.
2. Supressió de la Junta d'Inversions encarregada d'autoritzar, fins al moment, les emissions en el mercat de la renda fixa i la declaració d'inversions computables.
3. Nova regulació de les entitats de finançament.
4. Constitució d'una comissió per a l'estudi de l'estructura del mercat de valors.

A l'inici de la reforma, en l'aspecte estructural, hi hauria les següents mesures pendents:

— Nova regulació dels òrgans rectors del Banc d'Espanya i de la banca oficial.
— Desenvolupament del mercat d'hipoteques.
— Alliberament de les funcions dels agents mediadors.
— Revisió de la legislació sobre inversió col·lectiva.
— Dependència de les caixes rurals del Ministeri d'Economia, com la banca privada i les caixes d'estalvis.
— Regulació del crèdit oficial, de manera que les entitats oficials de crèdit aconsegueixin el seu finançament, almenys en una tercera part, amb fons captats en el mercat; acceptant també en les operacions actives de la banca oficial l'equiparació amb la banca privada i accedint als crèdits de regulació monetària.

Les mesures adoptades en l'aspecte de funcionament del mercat i institucions financeres són:

5. Regionalització de les inversions de les caixes d'estalvis.
6. Distribució del finançament extern de les empreses, vigilant la distribució d'aquest finançament entre la petita, mitjana i gran empresa.
7. Distribució sectorial del crèdit de les caixes d'estalvis, orientant el crèdit cap al sector agrícola, de la pesca, de les corporacions locals i adquisició de vivendes.
8. Els valors computables es limitaran a les emissions de renda fixa de l'INI, corporacions locals, Telefònica i companyies elèctriques, valors que entren automàticament en les inversions obligatòries de les caixes.
9. Creació d'un Fons de Garantia de Dipòsits per banca i caixes amb una cobertura de 500.000 pessetes per dipositant.

Les actuacions pendents en aquest àmbit serien:

— Nova regulació de la disciplina bancària.
— Desenvolupament d'un mercat de renda fixa en valors privats i públics.
— Estímul a la inversió privada amb emissions de títols de renda variable.
— Dins l'àmbit d'alliberament del sistema financer cal remarcar quatre aspectes principals: alliberament dels tipus d'interès, reducció de les inversions obligatòries, equiparació operativa de les caixes amb la banca privada i obertura del mercat a la banca estrangera.

Les mesures adoptades a l'inici de la reforma són les següents:

10. Elevació del 7 % al 8 % del tipus bàsic d'interès o tipus de redescompte del Banc d'Espanya.
11. Flexibilitat dels tipus d'interès en les operacions actives i passives de la banca privada i de les caixes, tant en les operacions a termini inferior a un any, en crèdits computables com inversions obligatòries, en les operacions actives i passives, en els dipòsits en moneda estrangera i comptes estrangers en pessetes.
12. Elevació del tipus d'interès de les emissions de valors públics.

13. Alliberament de les tarifes de les entitats de finançament.
14. Disminució del coeficient d'inversió obligatòria de les caixes en fons públics i valors computables.
15. Disminució del coeficient en préstecs de regulació especial.
16. Reducció del coeficient d'inversió de la banca comercial.
17. Equiparació operativa de les caixes confederades amb la banca privada, equiparació ampliada també a la Caixa Postal.
18. Regulació de la presència de la banca estrangera.

Com a actuacions pendents en aquest àmbit de l'alliberament del sistema financer hi ha previstes les següents:

— Alliberament en la creació de bancs i obertura de sucursals.
— Alliberament complet dels tipus d'interès.
— Adequació dels tipus d'interès dels valors computables a la situació de mercat.
— Alliberament dels tipus d'interès vigents en el sector del crèdit oficial.

Fins aquí el panorama complet de la reforma financera en la doble vessant de les mesures preses a l'inici de la reforma (des de l'estiu de l'any 1977, fins els primers mesos de l'any 1978) i de les mesures pendents posteriorment, d'acord amb els criteris del programa econòmic del govern i dels pactes de la Moncloa, contingudes algunes en el calendari establert en les primeres disposicions de la reforma del sistema. El Programa Econòmic del Govern (PEG) de l'estiu de l'any 1979 és una pauta per a un primer balanç de la reforma i una primera fita per a analitzar els ritmes, les modificacions introduïdes i les noves perspectives a partir d'aquesta data, tant en termes generals, com amb relació específica a les caixes d'estalvis.

La reforma, respecte a les caixes d'estalvis, repercuteix en un principi en els següents aspectes:

1. Ordre ministerial del 23 de juliol de l'any 1977, liberalitzant els tipus d'interès d'operacions actives i passives i reduint els coeficients obligatoris, ja sigui immediatament o assenyalant un calendari de reducció del 0,25 % mensual, fins a estabilitzar-se en el 35 %.
2. Decret del 29 de juliol de l'any 1977 (n.º 2227/77) dissolvent la Junta d'Inversions i establint les noves emissions computables que hauran d'adaptar-se progressivament als tipus d'interès de mercat.
3. Circular n.º 23 del Banc d'Espanya (29 de juliol de l'any 1977) incorporant les caixes als préstecs de regulació de liquidesa.
4. Decret 2290/77 que, en l'article 20, estableix l'equiparació de l'operatòria entre caixes i bancs.
5. Decret 2290/77 reorganitzant els òrgans de govern de les caixes.
6. Decret 2291/77 sobre regionalització de les inversions de les caixes.
7. Creació pel decret n.º 3047/77 (novembre) del Fons de Garantia de Dipòsits.

Fins aquí, l'enumeració exhaustiva de les mesures immediates o diferides de la reforma dels instruments de política monetària del sistema financer i de les caixes d'estalvis en particular, integrant-se en una mateixa línia d'actuació governamental. Cal analitzar ara, amb més detall, el contingut de la reforma, especialment en relació amb les caixes, el procés posterior a l'any 1977 (amb les modificacions introduïdes) i el balanç d'aquest període tant en termes objectius (canvis d'estructura, incidència real) com en termes subjectius, és a dir, segons l'opinió dels mateixos protagonistes.

4.4. CONTINGUT DE LA REFORMA. REFERÈNCIA ESPECIAL A LES CAIXES D'ESTALVIS

La reforma de l'any 1977 incidint en les caixes d'estalvis comprèn els següents aspectes:

1. Regulació dels òrgans de govern de les caixes segons el decret 2290/77 (27 d'agost) del Ministeri d'Economia.

Els canvis introduïts en la normativa sobre els òrgans de govern de les caixes parteix, en línies generals, dels següents criteris: intervenció dels impositors en el govern de la caixa, participació dels empleats, major tecnificació en la selecció i administració de les obres socials, potenciament important de la figura del director general, creació d'un òrgan intern de fiscalització en la marxa de la caixa.

Els òrgans de govern de les caixes seran quatre:

1. L'Assemblea General.
2. El Consell d'Administració.
3. La Comissió de control.
4. La Comissió d'Obres Socials.

L'Assemblea General és l'òrgan de govern i decisió general, format pels consellers generals que representin els interessos dels dipositants i els interessos generals de l'àmbit d'actuació de l'entitat. Els consellers generals poden ser de tres tipus: representants directes dels impositors; representants d'entitats de caràcter científic, cultural o benèfic del mateix àmbit d'actuació territorial de la caixa, (incloent representants de les corporacions locals, tant en el cas de les caixes fundades per aquest tipus d'institucions, com les fundades per institucions privades); el tercer grup de consellers generals són els membres del Consell d'Administració, de les comissions de control i obres socials. El director de la caixa d'estalvis forma també part de l'Assemblea General. Les funcions de l'Assemblea General són diverses, però totes elles amb el caràcter de direcció global de l'entitat i particularment el nomenament dels membres de la resta d'òrgans de govern de les caixes.

El Consell d'Administració té explícitament assigna-

da la funció de gestió dels aspectes financers de l'activitat de les caixes, separant aquesta funció de les de caràcter benèfico-social que són d'especial competència de la Comissió d'Obres Socials. El Consell d'Administració és nomenat per l'Assemblea General, exceptuant els vocals representants del personal de la caixa i els nomenats directament per l'Estat o corporacions locals, si són aquests els promotors-fundadors de la caixa d'estalvis. El director general participa en el Consell d'Administració.

La Comissió de Control té com a funció la supervisió de la gestió del Consell d'Administració. La comissió està formada per set membres de l'Assemblea General que no pertanyin al Consell d'Administració i sí al grup de consellers generals representants directes dels impositors, de les corporacions locals i les entitats de caràcter cultural o benèfic, i per dos membres representants del personal de la caixa.

La Comissió d'Obres Socials representa la major separació entre les activitats financeres de les caixes i les activitats de caràcter benèfico-social.

La comissió és qui proposa les obres a realitzar i s'encarrega de la gestió i administració de les que funcionen. Està formada per vint membres, el president de la caixa i el director general.

Pot observar-se la presència important del director general, figura directiva potenciada segons la nova normativa. El director general, tot i ser designat pel Consell d'Administració, amb criteris de capacitat i preparació tècnica, ha d'ésser acceptat pel Ministeri d'Economia que pot vetar la designació realitzada. El director general es present a tots els òrgans de govern de la caixa, té la facultat de suspendre provisionalment acords executius del Consell d'Administració, per sotmetre'ls a l'arbitratge del Ministeri d'Economia, on es resolen definitivament els problemes. Aquesta prerrogativa incrementa indubtablement el protagonisme o poder del director general.

2. Noves normes sobre la distribució d'excedents i de l'obra benèfico-social, segons els articles 22 i 23 del mateix decret 2290/77.

S'especifica que la totalitat d'excedents no destinats

a reserves tindran com a objectiu el finançament de l'obra benèfico-social. La distribució del percentatge entre reserves i obra benèfico-social està fixada d'acord amb el valor del coeficient de garantia amb una escala precisada en el decret 1838/75 del 3 de juliol de l'any 1975.

El nou decret determina que l'obra benèfico-social només pot ser de dos tipus: obra pròpia i obra en col·laboració, desapareix el concepte d'obra nacional (decret de l'any 1947) a l'anterior classificació entre obra pròpia i obra aliena (decret de l'any 1948). L'obra benèfico-social s'haurà d'orientar a la sanitat pública, la investigació, ensenyament i cultura i serveis d'assistència social, amb un criteri preferentment regional.

Per altra banda, el mecanisme de l'obra benèfico-social canvia el dispositiu d'aprovació que pertany al Ministeri d'Economia, i es crea la comissió d'obres socials. Finalment, les limitacions en aplicar els excedents a obra en col·laboració garanteixen la continuïtat de l'obra pròpia iniciada.

3. Regionalització de les inversions, segons el decret 2291/77 del 27 d'agost de l'any 1977.

El decret determina que un mínim del 50 % de les inversions en valors, excloses les obligatòries en cèdules, han de tenir un destí regional, és a dir, el mateix àmbit d'actuació de la caixa. La resta de les inversions, incloent immobilitzat i obra social, s'han de destinar en un mínim del 75 % a l'àmbit regional.

Com a inversions regionals poden computar-se els valors emesos per l'INI, companyies elèctriques, Telefònica, corporacions locals, sempre i quan aquestes emissions financiïn inversions en l'àmbit regional respectiu, essent aquesta declaració competència de la Comisión Delegada de Asuntos Económicos. Quant als préstecs i crèdits, la seva consideració regional prové que el presentador acrediti que les inversions reals tindran destí en l'àmbit regional o quan el seu domicili estigui localitzat a la regió en el cas de préstecs al consum.

4. Alliberament dels tipus d'interès, segons la regulació del 26 de juliol de l'any 1977. Aquest es refereix tant a les operacions passives com a les actives. Respecte a les primeres, el quadre 4.1. resumeix la situació

anterior i posterior a la nova regulació. Quant a les operacions actives, la normativa queda resumida en el quadre 4.2.

5. Alliberament dels coeficients d'inversions obligatòries, segons ordre del 23 de juliol de l'any 1977.

En aquest ordre els anteriors coeficients d'inversions obligatòries de les caixes, situats en el 43 % en fons públics i valors computables i en el 24 % en préstecs de regulació especial, automàticament es rebaixen al 41 % i 22 % respectivament i s'estableix un programa de reducció a partir del mes de gener de l'any 1978 a 0,25 % mensual en els dos coeficients, per a situar-se al 25 % el primer en el 30.IV.1983, i en el 10 % en el 31.XII.1981 el segon. El quadre 4.3. ens mostra la situació comparativa entre l'any 1977 i la previsible per a l'any 1983 d'aquesta evolució prevista dels coeficients d'inversió obligatòria i la nova regulació sobre inversions regionals.

6. Equiparació operativa de les caixes d'estalvis i la banca privada segons l'article 20 del decret 2290/77.

L'equiparació operativa representa l'accés de les caixes a operacions fins al moment prohibides, com el descompte d'efectes i les operacions de comerç exterior.

QUADRE 4.1.

Tipus màxims legals d'interès de les operacions passives

Classes de dipòsits	Des del 10-VIII-74	A partir del 26-VII-77
A la vista	1,00	1,00
D'estalvi a la vista	2,75	3,75
Dipòsits a termini		
A tres mesos	4,50	5,50
A sis mesos	5,50	6,50
A un any	6,00	Lliure
Estalvi vinculat		
Estalvi vivenda	7,00	8,00
Estalvi borsari	6,00	7,00
Estalvi de l'emigrant	7,00	10,00
Compte entre entitats de crèdit	Lliure	Lliure

Font: «Boletín Estadístico del Banco de España».

QUADRE 4.2.

Principals tipus màxims legals d'interès de les operacions actives

Classes d'operacions	Des del 10-VIII-1974	A partir del 26-VII-1977
Tipus de redescompte del Banc d'Espanya	7,00	8,00
Operacions ordinàries (descomptes, préstecs i crèdits)		
Fins a 1 any de termini		
Descompte comercial	8,00 (1)	9,00
Altres operacions	8,50 (1)	9,50
Entre 1 i 2 anys	9,00 (2)	Lliure
A més de 2 anys	Lliure	Lliure
Crèdits en moneda estrangera	Lliure	Lliure
Operacions especials (3)		
Banca: descompte d'efectes especials	6,90	— Crèdit a l'exportació entre un 7,50 i un 8 % segons terminis, operacions i països. — Altres operacions especials: 9 % fins a 1 anys 10 % d'1 a 3 anys 11 % a més de 3 anys
Caixes d'estalvis: préstecs i crèdits de regulació especial	Entre un 8,25 i 8,75 % segons operacions	9 % fins a 1 any 10 % d'1 a 3 anys 11 % a més de 3 anys

(1) Fins a 18 mesos de terminis; (2) Entre 18 mesos i 2 anys; (3) Incloses comissions a partir del 26-VII-1977.

Font: «Boletín estadístico del Banco de España».

QUADRE 4.3

Coeficients legals de les caixes d'estalvis

30-IV-77

30-IV-83

4.5. CONTINUÏTAT DE LA REFORMA DEL SISTEMA FINANCER I MODIFICACIONS POSTERIORS

La reforma financera s'inicia l'any 1977 en forma de mesures immediates començades i altres que resten pendents, entenent que la reforma és un procés complex que s'ha d'estendre en una actuació a mig termini. A principis de l'any 1978 les actuacions pendents, d'acord amb la normativa aprovada i d'acord amb els objectius fixats en el programa econòmic del govern o en els acords de la Moncloa, eren els següents:

1. En l'àmbit de la reforma dels instruments de política monetària:
   1.1. Nova regulació de les condicions de disciplina bancària.
   1.2. En relació a la regulació de la liquidesa, creació d'un mercat de bons del Tresor dirigit al públic en general.
2. En l'àmbit de l'alliberament del sistema financer:
   2.1. Llibertat completa en la creació d'oficines bancàries i caixes d'estalvis.
   2.2. En relació als tipus d'interès en la banca i caixes d'estalvis, llibertat completa abans del 31.VI.1979 i ajust del rendiment dels préstecs de regulació especial a les condicions de mercat, abans del 31.XII.1979.
3. En l'àmbit de la reforma en l'estructura i funcionament dels mercats i institucions financeres:
   3.1. En relació al mercat de valors, desenvolupar un mercat de renda fixa en valors privats i públics i estimular la inversió privada en títols de renda variable. En aquest mateix àmbit, adequació de la política fiscal que estimuli la inversió en valors mobiliaris. Des del punt de vista de la reforma institucional en el mercat de valors, desenvolupar un mercat hipotecari i revisar la legislació en matèria d'inversió col·lectiva.
   3.2. Revisió del règim d'incompatibilitats en la concessió de crèdits bancaris cap a empreses participades.

3.3. Respecte al crèdit oficial, desenvolupar noves fórmules de finançament en el mercat lliure, substituint progressivament les dotacions del Tresor. Concretament, finançant una tercera part del crèdit oficial en el mercat lliure, abans del 31.XII.1979 i accedint als crèdits de regulació monetària.

3.4. En relació a les cooperatives de crèdit i a les caixes rurals, és a dir en el terreny institucional, establir la dependència respecte al Banc d'Espanya i Ministeri d'Economia en termes similars als de les caixes d'estalvis i la banca privada.

Fins aquí el marc global de les actuacions pendents en el procés de la reforma financera. Les mesures adoptades posteriorment a l'any 1977, en relació a les caixes d'estalvis, són les següents:

1. Ordre ministerial del 29 d'abril de l'any 1979 que estableix, dins el coeficient obligatori de préstecs de regulació especial, un subcoeficient de préstecs i finançament a l'exportació situat a l'1,1 % del passiu computable.
2. Ordre ministerial del 7 de febrer de l'any 1979 sobre procediment de fusió de les caixes d'estalvis.
3. Ordre ministerial del 27 d'abril de l'any 1979 modificant el ritme de reducció dels coeficients d'inversions obligatòries, reduint els coeficients a un ritme del 0,10 % mensual, en comptes del 0,25 % que s'havia fixat inicialment. Aquesta mesura, segurament la més transcendent, representa un important fre al ritme de la reforma financera, sobretot en relació al volum d'inversions lliures a realitzar per les caixes d'estalvis.
4. Ordre ministerial del 20 de desembre de l'any 1979 que regula l'expansió d'oficines de les caixes d'estalvis, establint un criteri d'expansió regional a diferència de l'anterior de caràcter provincial, i la possibilitat d'accedir les caixes més importants al mercat, fora del seu tradicional àmbit regional.

La continuïtat de la reforma durant els anys 1978 i 1979 en el terreny no estricte de les caixes d'estalvis, donava lloc a les següents mesures: regulació de la

installació de la banca estrangera (decret del 23 de juny de l'any 1978), un nou marc jurídic per a les cooperatives de crèdit (decret del 3 de novembre de l'any 1978), instrumentació de les societats de garanties recíproques destinades al finançament de la petita i mitjana empresa (decret del 26 de juliol de l'any 1978), regulació de les entitats de finançament de vendes a termini (ordre del 19 de juny de l'any 1979), normes d'informació per als títols de renda fixa (decret del 10 de juliol de l'any 1978).

El procés de la reforma financera ofereix a l'agost de l'any 1979 un punt de reflexió i fa noves propostes arran de l'elaboració del programa a mig termini, elaborat pel govern, per a l'economia espanyola. Els objectius prioritaris en el terreny financer, en termes de criteris generals, del programa del govern de l'any 1979, fonamentalment eren dos:

— Fomentar la competència de les institucions financeres.
— Millorar el funcionament del mercat de valors, acostant-lo a criteris de mercat.

Com a instrument de política monetària s'impulsa, des de mitjans de l'any 1979 i començaments de l'any 1980, un mercat més ampli de bons del Tresor. Els rendiments de les emissions de les entitats públiques s'eleven progressivament, igualment les entitats oficials de crèdit comencen el seu procés de finançament a través del mercat.

Com a realitzacions concretes del programa de continuïtat de la reforma financera cal citar les disposicions següents:

— Ordre del 2 de juliol de l'any 1980 que regula l'obertura d'oficines de les cooperatives.
— Decrets 1846 a 1849/80 modificant el reglament de les borses en la línia de reforma del mercat de valors.
— Ordre del 4 de desembre de l'any 1980 flexibilitzant els coeficients obligatoris de les cooperatives de crèdit.
— Ordre del 30 de desembre de l'any 1980 donant entrada al mercat monetari a societats autoritzades pel Banc d'Espanya.

Les disposicions de gener de l'any 1981 (decret 73/81 i ordres del 17 de gener de l'any 1981) tornen a potenciar el procés d'alliberament. Es torna concretament al ritme de reducció dels coeficients obligatoris del 0,25 % mensual i s'avança a una major llibertat dels tipus d'interès.

El procés d'alliberament en les operacions financeres amb l'exterior, la millora en la regulació de la inversió col·lectiva, la continuïtat de la reforma del mercat de valors i el potenciament del crèdit oficial i la seva relació amb el mercat són actuacions encara pendents en el terreny institucional.

4.6. INCIDÈNCIA DE LA REFORMA I BALANÇ

La reforma financera en relació a les caixes d'estalvis pretenia essencialment trencar amb la forta rigidesa a la qual estaven sotmeses les caixes, especialment en les seves operacions actives i per altra banda tendir a una equiparació de les caixes amb la banca, accentuant l'homogeneïtat i competència al si del sistema financer.

Totes les entitats financeres tindrien accés al mateix tipus d'operacions i la seva especialització no vindria de les normatives legals sinó de la vocació particular de cadascuna.

Si la incidència de la reforma es considera en termes de situació patrimonial de les caixes, és evident que la disminució progressiva dels coeficients d'inversió obligatòria ha canviat radicalment la relació entre inversions lliures i inversions obligatòries. A finals de l'any 1979 el coeficient d'inversions obligatòries era encara superior al 50 %, però havent partit d'un coeficient de l'ordre del 80 al 85 %. Les noves inversions realitzades durant el bienni 1978-1979, en la seva majoria, s'han compost d'inversions lliures. De tota manera, les caixes acumulaven encara, en la seva cartera de valors, valors públics de molt escàs rendiment, pendents d'amortització en terminis dilatats.

La reivindicació de les caixes és deslliurar-se d'aquests valors, substituint-los per altres emissions computables, però de major interès, mitjançant la recompra dels títols pel Banc d'Espanya.

Quant a la incidència de la reforma en el passiu de les caixes, la possibilitat d'equiparació operativa no ha canviat essencialment l'estructura del passiu. El 31 de desembre de l'any 1976, sobre el total de dipòsits de les caixes, el 13,2 % eren dipòsits a la vista i el 37'5 % dipòsits a termini; el 31 de desembre de l'any 1979 aquests percentatges eren respectivament l'11,3 % i el 36,9 %. La situació és molt diferent a la banca on els dipòsits a la vista o comptes corrents representen entorn del 45 %.

En aquest cas, una efectiva equiparació entre l'estructura de les caixes i l'estructura bancària no s'ha produït, de manera que la situació és desfavorable per a les caixes en el sentit d'un major cost del passiu.

El mateix pot dir-se de l'accés a les operacions de descompte d'efectes. Aquesta és la principal operació activa de la banca i en les caixes representa encara una porció insignificant, essent poc probable que a curt termini arribi a representar un capítol important de les seves activitats. Cal dir en aquest sentit que la penetració de les caixes cap al món empresarial no ha augmentat significativament, quan era d'esperar una major atenció a la petita i mitjana empresa.

Aquest mateix fet queda reflectit en l'estructura del crèdit, que malgrat l'alliberament dels coeficients (rebaixa dels préstecs de regulació especial i increment dels de caràcter general) no ha canviat bàsicament. El crèdit a la vivenda i el crèdit al consum continuen ocupant la gran majoria dels crèdits concedits, mentre el crèdit a la indústria no representa un capítol important. El mateix pot dir-se del crèdit dirigit a les corporacions locals, el volum del qual encara és molt reduït.

L'esperada atenció de les caixes d'estalvis cap al sector públic regional no arriba a representar una part important de la seva activitat, quan la proclamació legal i vocacional de les caixes abans i després de la reforma afirmava el seu caràcter regional.

En l'aspecte de la reforma relatiu a la regionalització

hi ha hagut precisament una certa dificultat per a complir la normativa derivada del decret 2291/77, a més a més de la inutilitat pràctica d'aquesta normativa. El decret 2291/77 establia efectivament que el 50 % de les inversions en valors i el 75 % de les inversions restants (especialment préstecs i crèdits), tinguessin un destí regional. La segona condició en realitat és força inútil establir-la perquè les caixes vénen ja destinant els crèdits a l'àmbit regional; una forta dificultat són els coeficients obligatoris. En la mesura que els coeficients obligatoris es redueixen o desapareixen, les inversions tenen ja de per si un destí regional, sense necessitat de norma que ho reguli. En canvi, amb relació a la cartera de valors, en molts àmbits regionals (no es dóna tant aquest cas a Catalunya) no hi ha oferta suficient de títols regionals per a cobrir la demanda obligatòria de les caixes. A Catalunya el mercat d'emissions de valors (companyies elèctriques, inversions de la Telefònica) és encara suficient per a cobrir aquesta demanda, produint-se però la dificultat de concentrar les inversions en uns pocs tipus de valors sense possibilitats de diversificació i per tant amb concentració de risc, donades les dificultats d'accés de les empreses al mercat d'emissions de renda fixa. La conclusió és que la normativa sobre regionalització d'inversions és bastant supèrflua, car l'aspecte bàsic és la rebaixa dels coeficients obligatoris i la reforma del mercat de valors.

Hi ha dos aspectes importants de la incidència de la reforma sobre les caixes en relació a l'augment de competència que comporta en el si del sistema financer, concretament la competència entre caixes i banca privada. Aquests dos aspectes són la quota de mercat respectiva en la captació de passiu i el rendiment de les operacions actives en relació a la llibertat del tipus d'interès.

L'evolució respecte a la quota de mercat ha estat la següent:

Quota de mercat de les caixes (% sobre el total de dipòsits)

1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
30,22	31,54	32,04	32,47	32,47	32,59	32,30

És a dir, la reforma ha contribuït a trencar l'anterior tendència de la quota de mercat creixent de les caixes, estabilitzant-la en el 32 %. El ritme d'expansió dels dipòsits a la banca ha estat superior al ritme de les caixes. L'augment de competència ha afavorit la banca. La causa d'aquest fenomen està en la distinta normativa sobre expansió d'oficines per a la banca i les caixes, més permissiva i alliberadora per al primer tipus d'entitats. En el quadre 4.4. pot veure's l'evolució del nombre d'oficines de les dues classes d'entitats. La relació banca-caixes ha anat creixent ininterrompudament. La nova normativa del 20 de desembre de l'any 1979 sobre expansió regional de les caixes pot establir en part l'equilibri en favor de les caixes.

QUADRE 4.4.

Oficines operatives a Espanya

Anys	Banca privada	Caixes	Relació Banca-Caixes
1970	4.291	5.074	0,85
1975	7.582	6.363	1,19
1976	9.098	6.818	1,33
1977	10.210	7.206	1,42
1978	11.094	7.502	1,48
1979	12.238	7.807	1,57

Font: «Boletín Estadístico». Banco de España.

Respecte al rendiment comparat de les entitats del sistema i l'alliberament dels tipus d'interès, s'ha de remarcar que aquest alliberament afecta, en primer lloc, quant a les operacions passives, les que són a termini superior a l'any.

Després del gener de l'any 1981 es dóna un pas més en l'alliberament dels tipus d'interès. En el quadre 4.5. s'indiquen els tipus d'interès vigents abans i després de la norma del 19 de gener de l'any 1981.

El quadre 4.6. indica l'evolució i composició del rendiment (marge net d'explotació) d'ambdues institucions entre els anys 1976 i 1979.

QUADRE 4.5.

Caixes d'estalvis: marc vigent a partir del 19-I-1981

	Tipus d'interès	
	Fins el 19-I-81	A partir del 19-I-81
OPERACIONS PASSIVES		
Dipòsits a la vista	1,00	1,00
Dipòsits d'estalvi	3,76	3,75
Dipòsits a termini		
1. A 3 mesos	5,50	6,50
2. A 6 mesos	6,50	7,50 i lliure (1)
3. A 1 any i més	lliure	lliure +
Estalvi vivenda	8,00	9,00
Estalvi borsari	7,00	8,00
Estalvi emigrant	10,00	100,0
OPERACIONS ACTIVES		
Operacions especials		
1. Fins a 1 any	9,00	
2. D'1 a 3 anys	11,00	12,00
3. Tres anys i més	12,00	
Crèdits a l'exportació		
1. Béns d'equip	7,50-8,75	7,50-8,75
2. Capital circulant	8,00	10,00
Crèdits o préstecs		
1. Estalvi vivenda	9,00	10,00
2. Estalvi borsari	8,00	10,00
3. Estalvi emigrant	11,00	12,00
Pla de vivenda		
Altres crèdits i préstecs		
1. Fins a 1 any	9,00-9,50	lliure
2. Més d'1 any	lliure	lliure
COMISSIONS	tipus mínims	tipus màxims
Variació mensual de coeficients		
INVERSIONS OBLIGATÒRIES		
Cartera de préstecs	—0,10	—0,25 (10,00)
Cartera de valors	—0,10	—0,25 (25,00)
Finançament a llarg termini	—	+0,25 (10,00)

(1) Lliure per a més d'un milió de pessetes.

QUADRE 4.6.

Resultats de les caixes i la banca (% balanç patrimonial)

	1976			1979			
	Banca	Caixes	Dif.	Banca	Caixes	Dif.	
Productes d'explotació	8,37	7,25	1,12	11,59	8,89	2,70	(1)
Costos financers	4,08	3,60	0,48	6,56	4,56	2,00	(2)
Marge brut d'explotació	4,29	3,65	0,64	5,03	4,33	0,70	(1)—(2)=(3)
Despeses ordinàries	3,09	2,48	0,61	4,05	3,33	0,72	(4)
Marge net d'explotació	1,20	1,17	0,03	0,98	1,00	—0,02	(3) — (4)

Font: «Boletín Económico». Banco de España.

Pot veure's que el marge net d'explotació és molt similar, fins i tot l'evolució ha estat favorable per a les caixes en termes relatius. Els productes però d'explotació (rendiment de les operacions actives) han augmentat més en la banca que en les caixes i també els costos financers (cost del passiu fonamentalment) però en menys quantitat. Això significa que l'augment del cost del passiu repercuteix més fàcilment en les operacions actives de la banca, mentre les caixes tenen menor llibertat d'acció en aquestes operacions, donada la permanència dels coeficients obligatoris. El resultat és que el marge brut d'explotació ha augmentat més en la banca que en les caixes. El resultat global té però, un altre signe donat l'increment en la banca de les despeses ordinàries.

Aquestes despeses estan lligades a l'excessiva expansió d'oficines bancàries en el període considerat.

A la meitat de l'any 1979 les caixes temien l'alliberament complet del tipus d'interès, perquè això repercutiria en un augment del cost del passiu, difícil de compensar en l'augment del rendiment de les operacions actives, més fàcil en la banca que en les caixes mentre continuessin els coeficients obligatoris. La solució de compromís del mes de gener de l'any 1981, ha estat concedir l'alliberament quasi complet dels tipus d'interès, a canvi de retornar al ritme del 0,25 % mensual de rebaixa dels coeficients obligatoris per a les caixes.

L'opinió general de les caixes és que la reforma financera és necessària, però que el seu ritme concret les discrimina encara dins el procés d'accentuament de la competència en el si del sistema financer. L'any 1978 l'assemblea anual de la CECA fixava les següents reivindicacions:

1. Accelerar el procés de reducció dels coeficients obligatoris.
2. Renovar les carteres de valors, eliminant els de baix rendiment.
3. Apropar els tipus d'interès de les inversions obligatòries als tipus de mercat.
4. Alliberar les normes d'expansió de les caixes.

En realitat el ritme de la reforma no coincideix amb aquestes posicions, perquè en comptes d'accelerar el

ritme de reducció de coeficients obligatoris, el frena. El fons de les posicions de la CECA és assumit per l'administració però marcant un ritme propi.

Per altra banda hem vist també que els resultats de la reforma són ben reduïts en el sentit d'equiparació de l'operatòria. Les caixes d'estalvis no s'han llançat a les operacions de descompte, anteriorment prohibides, i han continuat la tònica tradicional d'invertir en el mercat interbancari l'excés de liquidesa.

L'argument general dient que l'augment de competència en el sistema financer representaria una millor assignació de recursos i una injecció per al sistema econòmic no s'acaba de confirmar. La incidència de l'increment del tipus d'interès en la problemàtica del finançament de les empreses i en la marxa de la inversió ja s'ha comentat. Per a l'empresa espanyola el cost del capital aliè ha passat del 7,38 % l'any 1972 al 12,6 % l'any 1978 i en canvi el rendiment dels fons propis s'ha reduït en el mateix període del 22,9 % al 8,9 %. El sistema financer està pressionant així sobre un sector real cada vegada més debilitat per causa de tres factors: el més alt nivell d'endeutament, l'augment dels costos d'intermediació de les institucions financeres i les reduïdes taxes de rendiment dels actius de l'empresa espanyola.

El ritme concret de la reforma respon més al joc de pressions de diverses entitats que a un plantejament de plena coherència respecte a la superació de la crisi econòmica. Les caixes opinen de manera continuada que l'alliberament necessari en aquest procés s'ha produït de forma parcial i discriminatòria per a elles. En l'assemblea de la Confederació (CECA) del mes de juny de l'any 1980 es tornava a insistir en els mateixos termes i es reivindicaven els següents projectes:

1. Total i immediata supressió del règim de coeficients d'inversió obligatòria.
2. Acceptar que els fons, així alliberats, passin dirigits a la inversió a termini, superior a tres anys i d'acord amb dues característiques:
   2.1. Llibertat d'elecció de la inversió.
   2.2. Llibertat dels tipus d'interès.
3. En cas contrari, és a dir, si es mantenen els canals

de finançament privilegiats, reclamar una total equiparació entre les diverses entitats financeres.

4. Reclamar l'obertura d'un procés negociador amb l'autoritat econòmica.

Aquestes reivindicacions, com hem vist fins ara, no han estat satisfetes. La disposició última en concedeix una part: el retorn al ritme prefixat dels coeficients obligatoris. La reforma és un procés en marxa, fet de concessions i negociacions implícites.

CAPÍTOL V

LES CAIXES D'ESTALVIS EN EL MARC INTERNACIONAL. L'AUTONOMIA I EL PAPER DE LES CAIXES

5.1. CARÀCTER INSTITUCIONAL I JURÍDIC DE LES CAIXES D'ESTALVIS A LA CEE

Fins al moment, no hem tractat explícitament la relació entre les caixes d'estalvis i el marc autonòmic. Cal dir que el període en què es desenvolupa la reforma financera, és a dir, des de l'any 1977 fins l'actualitat, coincideix amb el procés de constitució dels organismes autonòmics a Catalunya i a altres zones de l'Estat espanyol i l'inici i desenvolupament de les negociacions entre el poder central i la Generalitat entorn de les transferències de competències i serveis.

En aquest procés negociador també han estat presents, i de manera especialment dificultosa, les competències en relació a les caixes d'estalvis. Abans d'analitzar aquest procés i les alternatives propiciades des de Catalunya sobre el paper de les caixes d'estalvis en el nou marc autonòmic, ens interessarà donar compte de la situació i paper de les caixes en el context internacional, especialment als països de la Comunitat Econòmica Europea i en concret als estats de marcada estructura descentralitzada.

En el context internacional, l'anàlisi de les caixes d'estalvis comprèn diversos aspectes, des del caràcter institucional o jurídic a cada lloc fins a la posició ocupada en el conjunt del sistema financer i la relació amb la problemàtica regional.

Des del punt de vista institucional, hi ha en el context europeu una gran diversitat quant a la consideració jurídica de les caixes. Els diferents estatuts legals pels quals es regeixen les caixes a Europa demostren l'àmplia diversitat existent en aspectes com el caràcter jurídic (públic o privat), àmbit d'actuació (local, regional o estatal), grau de llibertat en les operacions a realitzar,

importància en el si del sistema financer, major o menor intervenció de l'Estat en l'operatòria i funcions de les caixes.

Des d'un punt de vista global, poden distingir-se a grans trets dos sistemes clarament diferenciats. El primer seria el model germànic, caracteritzat per una àmplia llibertat en l'operatòria de les caixes i un elevat grau d'autonomia en el destí de les inversions, a més de l'accentuat paper en l'àmbit local i regional. Per contra, el model francès o anglès se situen en el pol oposat, és a dir, fortes limitacions en l'operatòria i centralització de les inversions realitzades que, fins i tot, no són administrades per les mateixes caixes d'estalvis, sinó que els fons són transferits a un organisme públic que s'encarrega de la inversió. Amb tot, cal dir que enfront d'aquest sistema d'inversió centralitzada, l'altre sistema d'inversió descentralitzada també està sotmès, depenent de cada país concret, a normes i limitacions per part de l'administració, essent poc comú que les caixes gaudeixin del mateix grau de llibertat que la banca privada.

Dins la Comunitat Econòmica Europea, els estats de sistema centralitzat són França, Irlanda i Regne Unit, i són de sistema mixt Luxemburg i Bèlgica.

En el cas de França, el caràcter jurídic de les caixes és de dos tipus: la Caixa Nacional d'Estalvis o Caixa Postal que és de caràcter públic, i les restants caixes d'àmbit local i de caràcter privat. El número de caixes d'aquest tipus és molt elevat: 485, de manera que l'àmbit d'actuació és molt local. Les caixes de caràcter privat s'agrupen en unions regionals i en una associació de tot l'Estat (l'UNCEF). El caràcter centralitzat del sistema francès prové del fet que les caixes estan obligades a dipositar els recursos captats en un organisme centralitzat, la Caisse de Dépots et Consignations (CDC), que s'encarrega de les inversions, la pràctica totalitat de les quals es dirigeixen a títols emesos per l'Estat o amb garantia de corporacions públiques. Per altra banda, les caixes franceses gaudeixen de poca autonomia en la diversitat d'operatòria.

El cas d'Irlanda té poc interès, car les caixes representen tan sols el 0,2 % del sistema financer. El seu

caràcter institucional i jurídic s'inspira en el model britànic. El sistema del Regne Unit fins l'any 1976 era de tipus centralitzat. El número de caixes és reduït (19) i el seu caràcter jurídic podia ésser privat o públic (en el cas que els promotors fossin organismes locals). El sistema centralitzat prové del fet que les inversions eren realitzades també per instàncies governamentals. Aquesta era la situació fins l'any 1976, en què una nova llei preveu l'equiparació de les caixes a la banca comercial en un termini de 10 anys, pel que fa a la capacitat d'operatòria i autonomia en l'administració dels recursos captats. Quant a l'organització interna, la llei de l'any 1976 preveu que els consells d'administració de les caixes seran designats o pels dipositants (caixes de caràcter privat) o pels poders locals (caixes de caràcter públic).

El sistema de Luxemburg pot qualificar-se de mixt, per quant és centralitzat en el sentit que només existeix una caixa (la Caixa d'Estalvis de l'Estat) de caràcter públic, però gaudeix de certa autonomia en operatòria i inversions, tot i que en la pràctica hi ha prioritat en les operacions realitzades amb organismes públics o destinades al finançament i inversions en el cas de la vivenda.

A Bèlgica hi ha tres tipus d'entitats: una de caràcter públic, creada per l'Estat, anomenada Caisse Generale d'Epargne et de Retraite (CGER), les caixes de caràcter privat (33 en total), de les quals dues de caràcter cooperatiu (la COB i la CODEP) s'integren amb l'anterior en l'Associació Belga de Caixes d'Estalvis sense finalitats de lucre; finalment les caixes d'estalvis creades per municipis (només n'hi ha dues). Com que la CGER de caràcter estatal concentra el 85 % de la quota de mercat de les caixes belgues i és la segona institució financera del país, el sistema belga és a la pràctica de tipus centralitzat, tant per l'existència de coeficients obligatoris d'inversió com per la gestió pràctica de la CGER que dirigeix les seves inversions d'acord amb el criteri establert per l'Estat. El caràcter jurídic de les caixes de tipus privat és però força liberalitzat: poden ser societats cooperatives o societats anònimes.

Els estats de la CEE amb sistema descentralitzat

i amb normativa més lliure són: Alemanya, Dinamarca, Holanda i Itàlia.

En el cas de Dinamarca, les caixes d'estalvis estan pràcticament equiparades amb la banca, quant a operatòria i llibertat en les inversions. L'única diferència és relativa a la composició dels òrgans de govern. El caràcter jurídic de les caixes pot ser qualificat de tipus privat, amb l'obligatorietat a partir de l'any 1974 que les caixes tinguin els anomenats garants que han de desembossar un capital determinat pel qual pot rebre interessos. Els òrgans de govern són designats pels garants o pels garants i dipositants conjuntament. El caràcter descentralitzat queda reflectit en el número de caixes (172), tot i que les dues primeres concentren el 60 % de la quota de mercat; també per la llibertat d'operatòria i de decisió per les inversions, les limitacions de les quals són únicament el control de liquidesa, solvència i concentració de risc, igual que a la banca.

El sistema d'Holanda pot qualificar-se entre el mixt i el plenament descentralitzat. Des del punt de vista jurídic, les caixes holandeses són de caràcter privat, exceptuant-ne tres de caràcter municipal i la Caixa Postal, també de caràcter públic. En total són 90 caixes, no havent-hi limitacions per a crear-ne de noves. Hi ha llibertat quasi total d'operatòria, és a dir, una pràctica equiparació a la banca, però hi ha limitacions en les inversions en el sentit d'afavorir que aquestes es dirigeixin preferentment cap a entitats de tipus públic. Així els crèdits a societats sense garantia de l'Estat no poden superar el 50 % del capital propi de la caixa.

Les caixes d'estalvi a Itàlia són persones jurídiques de dret públic que gaudeixen de plena capacitat. Les caixes poden ésser fundades per associacions de persones físiques o per persones jurídiques (fundacions, corporacions). No existeix garantia per part de l'Estat sobre l'activitat de les caixes, tot i que les associacions regionals de caixes creen un fons de garantia que se suma als fons propis de cada caixa que actuen també com a garantia. El caràcter descentralitzat del sistema italià queda reflectit pel nombre de caixes (89), per l'existència de les associacions regionals, per la llibertat d'ope-

ratòria i les poques limitacions en la regulació de les inversions, on no hi ha oficialment preferències. Són els estatuts de cada caixa els que fixen el criteri d'utilització del fons i de les inversions, i l'Estat només regula la liquidesa i la solvència. A la pràctica, però, hi ha prioritat cap a la petita i mitjana empresa i cap als projectes d'interès públic.

El sistema de les caixes d'estalvis a Alemanya és el més perfectament descentralitzat. De les 603 caixes, només n'hi ha 13 d'origen privat que representen molt poc en el conjunt del sistema. Les restants són entitats de dret públic que gaudeixen de plena capacitat jurídica amb la responsabilitat subsidiària dels garants, que són els fundadors. Els fundadors són municipis o agrupacions de municipis, de manera que l'àmbit de les caixes alemanyes és de tipus local, i de fet l'expansió de les caixes està limitada a l'àmbit corresponent de les corporacions locals, fundadors i garants. Es té així una àmplia xarxa de caixes petites, subjectes al principi de regionalitat, tant per les associacions que les connecten, com pel funcionament integrat entre elles. Així, a cada estat federat de la República Federal Alemanya, hi ha un «*Landesbank*» que actua com a central de gir de les caixes i banc del govern de l'Estat federat o «*Land*», La competència del «*Land*» sobre les caixes es reflecteix per l'existència a cadascun dels 11 «*Lands*» d'una llei específica sobre caixes d'estalvis i un estatut-model per a les caixes d'aquell àmbit. A més dels 11 «*Landesbank*» hi ha un Banc Central de les Caixes d'Estalvis, d'àmbit federal, el Deutsche Girozentrale Kommunal Bank que integra les operacions intercaixes. La descentralització del sistema alemany també s'observa per la gran llibertat d'operatòria i per l'elevat grau d'autonomia en la realització de les inversions. Com que les caixes són d'àmbit local i el capital dels «*Landesbank*» està repartit entre les caixes que l'integren i el govern de l'Estat corresponent, és lògic que les inversions es dirigeixin principalment cap a projectes d'interès públic en l'àmbit regional, tenint en compte a més que jurídicament les caixes alemanyes no tenen finalitats lucratives.

Pot observar-se per la informació donada fins aquí que la diversitat de sistemes és bastant gran, tot i estar

subjectes a dos models bàsics. Cal dir que no hi ha relació unívoca entre el caràcter majoritari de les caixes privat o públic i el caràcter més o menys descentralitzat del sistema i la seva operatòria.

Coexisteixen totes les possibilitats entre ambdós caràcters, el caràcter jurídic i el normatiu. Igualment cada model bàsic no està lligat a dimensions específiques de les caixes. Normalment, el sistema descentralitzat està associat a un nombre gran de caixes i per tant de dimensió petita. El cas francès o belga, però, contradiuen aquesta tendència, o l'italià, amb un petit nombre de caixes. Hi ha, per tant, tota una gradació de situacions, normatives i caràcters institucionals en els estats de la CEE.

5.2. LLIBERTAT D'OPERATORIA EN LES CAIXES DE LA CEE

Fins aquí, hem fet referència a l'aspecte institucional de les caixes d'estalvis en el marc de la CEE. Cal considerar, també, la posició efectivament ocupada en el conjunt del sistema financer i comparar-la amb la corresponent a Espanya i a Catalunya. Cal dir, en primer lloc, que la penetració de les caixes a Catalunya i a Espanya és de les més elevades d'Europa. El setembre de l'any 1979 la quota de mercat de les caixes a Espanya era del 34 % i a Catalunya del 43 %. Els únics estats que s'aproximen a aquesta quota —amb dades de l'any 1976— eren Alemanya (40 %, la quota més elevada), Dinamarca (29,4 %) i Itàlia (27,2 %). La resta d'estats se situaven en quotes bastant inferiors. La mitjana per al conjunt de la CEE se situaria lleugerament per sota del 25 %. El quadre 5.1. indica la distribució dels dipòsits per institucions financeres en els països de la CEE.

S'ha de fer notar en el quadre de referència que el pes de la banca també és molt divers en els diferents

estats. Cal advertir, però, que el quadre esmentat no considera els dipòsits en les institucions financeres dependents directament de l'Estat (per exemple banca nacionalitzada de gran importància en alguns estats). Aquest fet desvirtua en part les dades sobre el pes de les caixes en el total del sistema financer. Tenint en compte aquest factor, la quota de mercat de les caixes era la següent l'any 1976:

1.	Alemanya	40 %
3.	Itàlia	27,2 %
5.	Luxemburg	20 %
7.	França	18,9 %
9.	Irlanda	0,2 %
2.	Dinamarca	29,4 %
4.	Bèlgica	22,4 %
6.	Holanda	19,8 %
8.	Regne Unit	6,7 %

En el quadre 5.2. poden observar-se alguns indicadors de les caixes a la CEE, referits al 31 de desembre de 1973. La columna referida al nombre d'oficines mostra una diversitat notable per a estats de quantitat de població similar, com Alemanya, França, Gran Bretanya i Itàlia. És a dir, que la relació nombre d'oficines de caixes per mil habitants és força variable. La major o menor implantació de les caixes pot mesurar-se per indicadors com nombre de llibretes per mil habitants. En aquest aspecte Bèlgica seria la primera, seguida de Dinamarca i Alemanya. Espanya ocuparia el següent lloc. Els dipòsits d'estalvi per llibreta oscillen entre 575 d'Irlanda i 1.359 del Regne Unit. El volum d'aquest indicador depèn fonamentalment de dos factors: el nivell de renda de la població i la seva tendència a l'estalvi, i el tipus d'estalvi segons termini. A major nivell de renda i major quantitat d'imposicions a llarg termini, major és el volum del dipòsit mitjà per llibreta.

Un altre indicador dels tipus d'operacions preferents en les caixes d'estalvi europees ve donat en el quadre 5.3. Aquest es refereix a les operacions actives, és a dir a les inversions. El quadre les classifica en quatre apartats: crèdit a curt i mitjà termini (inferior a 5 anys), crè-

dits a llarg termini no hipotecaris, crèdits hipotecaris i inversions en valors. Els països amb sistemes descentralitzats mostren una estructura més equilibrada i diversificada de les inversions, mentre que els de sistema centralitzat concentren les inversions en alguna categoria particular. Per exemple, Bèlgica, concentra un 65 % de les inversions en valors, França un 68 % en crèdits a llarg termini, Regne Unit un 70 % en crèdits a curt i mig termini, Irlanda un 93 % en valors. Luxemburg, amb sistema mixt també concentra les inversions en algun tipus específic: 48 % en crèdits hipotecaris. En canvi, Alemanya, Dinamarca, Holanda i Itàlia tenen una estructura equilibrada. Si es compara amb Espanya, també s'hi observa una certa concentració de les inversions en valors. Aquest diferent comportament indica el grau de llibertat d'operatòria i d'intervenció estatal sobre les caixes d'estalvis.

Finalment, analitzem la situació de les caixes respecte a la llibertat d'operatòria i el control sobre les inversions. Pot observar-se que major llibertat d'operatòria coincideix amb un menor o inexistent control de les inversions. De tota manera, en cap dels estats de la CEE pot parlar-se de total equiparació de les caixes a la banca privada, no només a efectes pràctics per l'especialització existent dins el sistema financer sinó a més per imperatiu legal.

Per exemple, a Alemanya les caixes gaudeixen d'una llibertat d'operatòria i un control mínim sobre les inversions, però tenen limitada la seva expansió a l'àmbit local o regional. A Itàlia, les normes sobre inversions estan contingudes en els mateixos estatuts de les caixes, essent discrecional de l'administració l'autorització d'una nova caixa d'estalvis segons el contingut dels estatuts propis. És de suposar que una nova caixa d'estalvis a Itàlia que pretengués absoluta igualtat respecte a la banca no seria autoritzada, car el criteri de servei social i benèfic de les caixes o la mateixa relació amb el seu origen històric (els monts de pietat) és més determinant que la simple equiparació a l'operatòria bancària. Per altra banda, observant la composició dels dipòsits a les caixes d'estalvis europees es dedueix que malgrat la inexistència de limitacions en alguns estats, hi ha una

QUADRE 5.1.

Distribució dels dipòsits per institucions financeres a la CEE (a) (percentatges a 31-XII-1975)

Països	Caixes d'estalvi locals	Caixes d'estalvi postals	Bancs	Cooperatives de crèdit i les seves centrals	Caixes d'estalvi construcció	Altres establiments	Total
Alemanya	44,0	3,2	23,2	16,4	—	13,2	100,0
Bèlgica (b)	3,9	23,2	33,1	15,3	—	24,5	100,0
Dinamarca	30,1	3,4	65,9	0,6	—	—	100,0
França	27,1	13,7	35,9	17,8	—	5,5	100,0
Regne Unit	6,7	3,8	26,2	—	40,9	22,4	100,0
Holanda	19,3	16,2	22,0	42,5	—	—	100,0
Itàlia	23,3	28,9	37,6	10,1	—	0,1	100,0
Irlanda (b)	3,6	15,5	70,8	—	10,1	—	100,0
Luxemburg	—	90,1	—	9,9	—	—	100,0
Espanya	31,3	1,8	66,9	—	—	—	100,0

a) Dipòsits d'estalvi, dipòsits a termini i bons.
b) El 1974.
c) Total recursos aliens.

Font: Institut International des Caisses d'Epargne: «Le Monde des Caisses d'Epargne» n.º 3/1976, pàgines 38 i 41.

QUADRE 5.2.

Indicadors de les caixes a la CEE (31-XII-1973)

	N.º de Caixes	N.º d'Oficines	N.º Llibretes estalvi (milers)	N.º Llibretes per mil habit.	Dipòsits estalvi per llibreta (en DEG) (a)
Alemanya	740	15.777	56.683	915	853
Bèlgica	3	3.197	10.197	1.066	747
Dinamarca	263	1.157	4.592	940	602
França	521	23.250	36.925	716	839
Regne Unit	74	23.477	33.795	605	1.359
Holanda	111	4.200	9.755	726	425
Itàlia	89	3.173	16.797	306	926
Irlanda	6	1.409	1.212	400	575
Luxemburg	1	84	274	795	1.093
CEE	1.808	75.724	170.230	666	918
Espanya	88	7.537	27.543	809	551

Font: Institut International des Caisses d'Epargne: «*Manuel International des Caisses d'Epargne*» Genève, 1975.
(a): Drets especials de gir.

línia vocacional de les caixes cap a l'estalvi domèstic i popular. Així per exemple, els dipòsits d'estalvi i a termini són majoritaris enfront als dipòsits a la vista. Més o menys en tot l'àmbit europeu, l'activitat de les caixes es dirigeix cap a les famílies, la petita empresa i l'àmbit local i regional. També, més o menys a tots els estats de la CEE, els dipòsits captats per les caixes són molt apreciats pels poders locals o centrals per a finançar llurs inversions, ja sigui per obligatorietat normativa, en el cas dels sistemes centralitzats, o pel caràcter dels mateixos fundadors de les caixes (corporacions locals o regionals).

La major llibertat d'inversions es dóna a Alemanya, Dinamarca i Itàlia. Hi ha llibertat de destí en les inversions i en llur tipus d'interès. Les normes legals només asseguren liquidesa, solvència i el menor risc possible. Les inversions d'interès públic tenen, però, una certa prioritat. La menor llibertat en les inversions es produeix al Regne Unit, a Irlanda, França i Bèlgica. En alguns d'aquests estats les normes són encara més rígides que per a les caixes espanyoles abans de la reforma de l'any 1977. La tendència en aquests estats és però de signe liberalitzador: al Regne Unit per la llei de l'any 1976 que preveu un període de transició de 10 anys fins una completa llibertat; a França perquè les inversions centralitzades poden ser delegades a les caixes i a partir de l'any 1972 poden utilitzar lliurement una part dels recursos.

La tendència que sembla apuntar-se és que quan major és el pes de les caixes en el conjunt del sistema financer (precisament Alemanya, Dinamarca, Itàlia tenen les més altes quotes de mercat) més descentralitzat i liberalitzat és el sistema. Una important presència de les caixes en el sistema financer significa que tenen un accentuat paper com a institucions financeres, allunyat dels seus orígens benèfics.

Llibertat d'inversions i llibertat d'operatòria coincideixen a la pràctica. El quadre 5.4. resumeix per als estats de la CEE la gamma possible d'operacions actives i passives i dels serveis prestats. De les 33 operacions i serveis possibles contemplats en el quadre, l'ordre dels estats és el següent:

1.	Alemanya	33	operacions
3.	Holanda-Luxemburg	29	»
5.	Bèlgica-Dinamarca	24	»
7.	Irlanda	15	»
2.	Itàlia	31	»
4.	França	26	»
6.	Regne Unit	20	»

Pot observar-se, però, que estats amb sistemes centralitzats ocupen posicions d'entremig (Holanda, Luxemburg, França), mentre que altres amb sistemes descentralitzats ocupen últimes posicions (Dinamarca). Amb tot, la relació entre llibertat d'operatòria i de destí de les inversions existeix indubtablement. És de destacar que les operacions que menys es realitzen en els diversos estats són: el «*factoring*», «*leasing*», estalvi borsari, descompte d'efecte, inversió en accions, inversió en immobles, préstecs garantits, cobrament d'efectes i xecs, targetes de crèdit. En canvi en les operacions passives, en tots els estats es realitzen els dipòsits d'estalvi, a termini, a la vista (particulars) i estalvi amb prima. En les operacions actives, els préstecs no hipotecaris a particulars, obligacions de l'Estat i col·lectivitats, préstecs al sector públic són comuns a tots els estats. És clar que la utilització de recursos de les caixes cap al sector públic és una característica important de l'activitat de les caixes a tots els estats de la CEE.

L'equiparació operatòria de les caixes i la banca progressa a tots els estats. El quadre anterior es referia a l'any 1973. En aquesta data, el descompte d'efectes, per exemple, només es realitzava a Alemanya, Bèlgica, Itàlia i Luxemburg. L'any 1979 també es realitzava a Dinamarca. Malgrat tot, les diferències amb la banca són importants no tant per les limitacions normatives, sinó per l'especialització operatòria. El descompte d'efectes, per exemple, representava els següents percentatges sobre el total de la cartera de préstecs i crèdits (veure quadres 5.3 i 5.4).

L'equiparació operatòria de les caixes i la banca progressa a tots els estats. El quadre anterior es referia a l'any 1973. En aquesta data, el descompte d'efectes, per exemple, només es realitzava a Alemanya, Bèlgica,

QUADRE 5.3.

Operacions i serveis de les caixes d'estalvis locals a la CEE 1973

Operacions passives	Alemanya (a)	Bèlgica	Dinamarca	França	Regne Unit	Holanda	Itàlia	Irlanda	Luxemburg (a)	Total països
Dipòsits d'estalvi (a la vista)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	9
Dipòsits a termini	*	*	*	*	*	*	*	*	*	9
Dipòsits a la vista (particulars)	*	*	*		*	*	*	*	*	9
Dipòsits a la vista (empresa)	*	*	*		*	*	*	*	*	8
Estalvi vivenda	*	*	*	*	*	*	*	*	*	7
Bons d'estalvi, obligacions (emissions pròpies)	*	*	—	*	*	*	*		*	8
Estalvi amb prima	*	*	*	*	*	*	*	*	*	9
Estalvi borsari	*	*		*						4
TOTAL	8	8	6	7	7	7	7	6	7	
Operacions actives										
Préstecs a particulars (exclosos préstecs hipotecaris)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	9
Préstecs hipotecaris	*	*	*	*	*	*	*		*	8
Obligacions de l'Estat i col·lectivit.	*	*	*	*	*	*	*	*	*	9
Préstecs al sector públic	*	*	*	*	*	*	*	*	*	9
Préstecs a les empreses (exclosos préstecs hipotecaris)	*	*	*	*		*	*		*	7
Bons del Tresor	*	*	*			*	*	*	*	7
Obligacions industrials	*		*	*		*	*		*	6
Descomptes d'efectes	*	*					*		*	4
Immobles (inversions)	*			*		*	*		*	5
Obligacions bancàries	*	*	*	*		*	*		*	7
Préstecs garantitzats	*	*				*	*		*	5
Accions (inversió)	*		*	*		*			*	4
TOTAL	12	9	9	9	4	11	11	4	12	

QUADRE 5.4.

Serveis i altres operacions	Alemanya	Bèlgica (a)	Dinamarca	França	Regne Unit	Holanda	Itàlia	Irlanda	Luxemburg (a)	Total països
Xecs	*	*	*	—	*	*	*	*	*	9
Canvi	*	*	*	—	*	*	*	*	*	9
Operacions amb títols	*	*	*	*	*	*	*		*	8
Gestió de carteres	*		*	*	*	*	*		*	7
Operacions recíproques	*	*	*	*	*	*	*		*	8
Serveis permanents	*	—	*	*	*	*	*	*	*	8
Caixes de seguretat	*	*		*	*	*	*	*		7
Pagaments de salaris i pensions	*		*	*		*	—	*	*	7
Cobrament d'efectes i de xecs	*		*			*	*		*	5
Operacions a l'estranger	*	*	*	—		*	*			6
Targetes de crèdit	*				*	*	*		*	5
Segur de vida	*	*		*	*	*	*		*	6
«*Factoring*», «*leasing*», etc.	*					*	*			2
TOTAL	13	7	9	10	9	11	13	5	10	
TOTAL GENERAL	33	24	24	26	20	29	31	15	29	

(a) Caixes postals d'estalvis.
(*) Totes o un gran nombre de caixes d'estalvi.
— Solament algunes caixes d'estalvi.

Font: Institut International des Caisses d'Epargne: «*Manuel International des Caisses d'Epargne*». Genève, 1975, pàgs. 466 i 467, i elaboració pròpia.

Itàlia i Luxemburg. L'any 1979 també es realitzava a Dinamarca. Malgrat tot, les diferències amb la banca són importants no tant per les limitacions normatives, sinó per l'especialització operatòria. El descompte d'efectes, per exemple, representava els següents percentatges sobre el total de la cartera de préstecs i crèdits:

Itàlia	8,7 %
Dinamarca	0,7 %
Conjunt CEE	2,5 %
Espanya	2,3 %
Luxemburg	5,6 %
Bèlgica	0,4 %
Alemanya	1,6 %

(Dades relatives a l'any 1979)

A tot arreu, els percentatges són força reduïts indicant la manca d'especialització de les caixes cap al món empresarial, tant a Espanya com a la CEE.

5.3. LES CAIXES D'ESTALVIS I EL CRITERI REGIONAL

És una realitat comuna a Espanya i al conjunt de la CEE que l'àmbit d'actuació de les caixes és generalment de tipus local o regional. Hi ha excepcions, especialment en petits estats com Bèlgica, Holanda i Luxemburg en què l'àmbit és l'estatal, sobretot quan és la Caixa Postal la principal de l'Estat.

En estats grans, però, l'àmbit és essencialment regional. Fins i tot a França, amb una estructura molt centralitzada, la majoria de caixes són d'àmbit local. A Espanya i a Catalunya, el procés iniciat l'any 1977 desemboca en la institucionalització del règim d'autonomies i ara mateix s'està en el procés de traspàs de competències de l'administració central cap a les comunitats autònomes. Cal, doncs, estudiar i analitzar aquest traspàs de competències en l'àmbit del sistema financer i particularment de les caixes d'estalvis.

El criteri general sobre el problema del traspàs de competències, acceptat normalment per tothom, és que hi ha determinades competències no transferibles. Són totes aquelles que fan referència al control i instrumentació de la política monetària, que exigeix per la seva eficàcia un sol centre de decisió i un criteri comú i homogeni per a tot l'Estat. Altra cosa és que els organismes encarregats d'aquest control comptin amb l'opinió de les comunitats autònomes o fins i tot que aquestes estiguin orgànicament representades en els òrgans centrals de decisió.

Per altra banda, donat que l'àmbit d'actuació de les caixes és el regional i que l'Estat espanyol, d'acord amb la Constitució, s'organitza com un conjunt de comunitats autònomes, és lògic pensar en les atribucions d'aquestes sobre la part del sistema financer de projecció regional, especialment les caixes d'estalvis. Si fins avui l'Estat ha aprofitat els recursos de les caixes per al finançament del sector públic, i és lògic pensar en un sector públic regional i regionalitzat a partir d'ara, resulta obvi que les comunitats autònomes, mirin les caixes d'estalvis com un dels suports d'aquest sector públic regional. De tota manera, en el procés de liberalització del sistema financer, fóra un error que les competències de les comunitats autònomes sobre les caixes prenguessin un caire intervencionista i rígid. És a dir, hi ha d'haver congruència entre una política global alliberadora i les normes que a nivell de comunitats autònomes siguin dictades respecte al sistema financer. Per exemple, les normes sobre expansió d'oficines no poden ésser molt diferents d'un àmbit regional o un altre, perquè corresponen a un mateix criteri, sobre l'estructuració del mercat financer.

Per altra banda, entre les atribucions en la direcció i control del sistema financer hi ha decisions o normes que afecten la política econòmica conjuntural i altres que prenen un caire més estructural. Entre les primeres hi ha, per exemple, la fixació dels tipus d'interès. Entre les segones, la decisió sobre l'extensió dels circuits privilegiats del finançament.

Des d'un punt de vista general, el problema de les competències respectives entre Estat i comunitats autò-

nomes i el problema de traspàs de competències quedaria estructurat d'acord amb tres criteris bàsics:

1. Determinació de les competències exclusives de l'Estat, per tant no transferibles. Tot i acceptant aquest caràcter intransferible, caldria determinar els canals de representació de les comunitats autònomes en els òrgans centrals de decisió. Fonamentalment, aquests òrgans són dos: el Banc d'Espanya i la Comisión Delegada del Govern per a Assumptes Econòmics.
2. Determinació de les competències totalment transferibles. Ens referim a competències que en la legislació actual corresponen a l'Estat, com per exemple, la inspecció i control dels òrgans de govern de les caixes i que poden ser delegades plenament a les comunitats autònomes, sense que incideixin en la coherència de la política monetària.
3. Determinació de les competències comunes a l'administració central i comunitats autònomes. Utilitzant una nomenclatura actual —però en part molt confusa en la seva aplicació pràctica— s'hauria de parlar de competències harmonitzades. És a dir, establir la part de decisió que correspon a l'Estat quant a orientació global i, amotllant-s'hi, les decisions particulars a prendre per part de les comunitats autònomes. Un exemple, fóra la fixació de coeficients d'inversió obligatòria a nivell general i la fixació per part de les comunitats autònomes d'uns subcoeficients particulars per a cada comunitat.

5.4. ALGUNS PROBLEMES PER A L'ADAPTACIÓ DE LES CAIXES D'ESTALVIS AL MARC AUTONÒMIC

Aquests són, al nostre entendre, els tres criteris amb els quals s'ha d'analitzar i proposar un model de funcionament de les caixes d'estalvis dins el nou marc autonòmic.

Abans, però, cal donar compte de la realitat específica de les caixes a Catalunya, per entendre en quina situació concreta s'inscriuen les noves competències, reals o possibles, de la Generalitat en relació a les caixes d'estalvis. El primer problema a tenir en compte és que del conjunt de caixes amb seu social a Catalunya, el seu àmbit territorial en alguns casos no correspon estrictament a Catalunya. Aquest és el cas de la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis, principal caixa de Catalunya i d'Espanya i que té com a àmbit d'actuació no només Catalunya, sinó també les Balears, a més d'unes poques oficines a Andorra i a Madrid. En relació amb aquesta caixa, que controla el 40 % del mercat de caixes de Catalunya, hi ha un problema de determinació de competències entre l'Estat, la Generalitat de Catalunya i el Consell Interinsular de les Balears. La resta de caixes amb seu social a Catalunya tenen àmbit d'actuació exclusiva a Catalunya, la qual cosa no presenta en principi problemes.

Un segon problema a tenir en compte és el caràcter jurídic de les caixes catalanes. Si les caixes catalanes fossin de caràcter públic, és a dir, dependents de corporacions locals, la intervenció de la Generalitat o del sector públic català en general fóra totalment possible, independentment de la major o menor amplitud de les competències de la Generalitat. La realitat és, però, que les principals caixes catalanes (la Caixa de Pensions i la Caixa de Barcelona, que acumulen el 70 % de la quota de mercat de les caixes a Catalunya) són caixes d'origen privat amb una presència dèbil en els seus òrgans de govern de les entitats locals o regionals.

També cal tenir en compte la diferent presència de les caixes en els àmbits regionals. Ja s'ha comentat que la quota de mercat de les caixes és diversa en cada àmbit regional de l'Estat espanyol. La quota de mercat màxima és a Euskadi amb el 47,15 % i la mínima a la província de Madrid amb el 15,79 %. Catalunya se situa en els primers llocs amb el 42,59 %; la mitjana de l'Estat espanyol en la mateixa data (setembre de l'any 1979) era del 33,99 %. Aquesta diversitat de quotes de mercat a nivell regional és l'origen d'importants transferències de recursos interregionals, mentre no hi hagi plena

llibertat de realitzar inversions en l'àmbit regional, car la fixació de coeficients d'inversió obligatòria de tipus centralitzat ho impedeix. En principi tota comunitat autònoma amb una quota de mercat superior a la mitjana espanyola transfereix recursos, amb les seves inversions obligatòries, cap a les regions amb menor quota de mercat. Aquesta afirmació és vàlida suposant la plena equanimitat en el destí de les inversions finançades amb els circuits privilegiats de finançament, situació que en realitat difícilment es produeix. Ja s'ha vist l'anàlisi sobre la transferència de recursos de Catalunya cap a la resta de l'Estat —a través de les caixes d'estalvis— durant el període dels anys 1970-79 i s'ha conclòs que dita transferència ha estat força reduïda donada l'estructura sectorial i el destí de les inversions finançades pels coeficients obligatoris coberts per les caixes, situació ben diferent en dècades passades en què les inversions obligatòries de les caixes dirigides essencialment cap a títols públics no revertien en una inversió real a Catalunya.

En un futur, mentre hi hagi coeficients obligatoris —tot i que hi hagi uns sots-coeficients regionals— i fins i tot si les inversions de les caixes fossin totalment lliures, sempre que es consideressin aquestes inversions amb un criteri d'utilitat pública, caldria negociar entre diverses comunitats autònomes, amb criteris d'equanimitat i impuls al desenvolupament de les regions més endarrerides, els fons a invertir a nivell regional originaris de les caixes d'estalvis. L'existència d'una normativa d'inversió regional obligatòria —com és actualment— pot discriminar les comunitats autònomes amb quotes de mercat de caixes inferiors. Aquest no és el cas actual de Catalunya, però en qualsevol cas fóra necessari un mecanisme de distribució i negociació de les inversions regionals per a evitar transferiments entre comunitats autònomes.

Un altre aspecte a considerar en el marc de la situació de les caixes en l'àmbit autonòmic és el desenvolupament fins avui de la legislació en matèria de caixes i àmbit regional. Aquesta normativa és essencialment concretada en el decret 2291/77 sobre regionalització de les inversions i en el decret del 20 de desembre de l'any

1979 sobre expansió regional de les caixes. El primer estableix l'obligació de realitzar el 50 % de la inversió en valors a nivell regional i el 75 % de la resta d'inversions en el mateix àmbit. La segona disposició substitueix l'àmbit provincial de les caixes per l'àmbit regional, a més de reconèixer les situacions de fet ja existents. El decret del 20 de desembre de l'any 1979 introdueix, però, una distorsió en l'establiment de mercats regionals de les caixes. Permet a les més importants caixes de l'Estat espanyol establir-se a ciutats fora del seu àmbit regional específic, concretament a la ciutat de Barcelona, en la qual poden obrir-se —i algunes ja s'hi han establert— sucursals de caixes que no tenen la seu social a Catalunya. Aquest fet, encara que marginal en la distribució general de les sucursals de caixes, distorsiona la configuració dels mercats regionals de les caixes en la mesura que no coincideixen exactament amb l'àmbit territorial de les comunitats autònomes existents o previstes.

A Catalunya, a més del fet anteriorment citat, hi ha la presència de la Caixa de Pensions al territori de les Balears, però en general l'àmbit de les caixes catalanes coincideix amb el de Catalunya. A més, la normativa del 20 de desembre de l'any 1979 en estendre l'àmbit provincial de la majoria de caixes a l'àmbit regional crea un criteri més homogeni en la distribució del mercat de les caixes. Fora de l'àmbit de Catalunya, però, no hi ha una correspondència tan clara entre l'àmbit d'actuació de les caixes i l'àmbit de les comunitats autònomes corresponents, la qual cosa crea dificultats per a establir un criteri general per a tot l'Estat espanyol sobre les competències de les comunitats autònomes sobre caixes, donat que els àmbits respectius no coincideixen.

Respecte a la normativa sobre regionalització d'inversions, ja s'ha comentat la dificultat que representa l'obligació de realitzar les inversions en el marc regional distingint entre un coeficient en valors (del 50 %) i un coeficient en la resta d'inversions (del 75 %), combinat amb uns coeficients globals d'inversions obligatòries fixades per l'Estat. Els problemes sobre la regionalització d'inversions i les competències respectives de

l'Estat i les comunitats autònomes en síntesi són els següents:

1. Mentre l'Estat fixi uns coeficients generals d'inversions obligatòries i aquests coeficients siguin força elevats (especialment en la inversió en valors), aquesta obligança pot entrar en contradicció amb la realització de les inversions, per manca d'oferta de valors de tipus regional i per concentració d'aquesta oferta en valors computables dins els coeficients generals.
2. Si s'accepta el criteri de competència exclusiva de les comunitats autònomes sobre les caixes d'estalvis, i concretament sobre les inversions regionals, cal assegurar una coherència entre la fixació de coeficients per part de les diverses comunitats autònomes. No sembla lògic que unes comunitats fixessin uns coeficients molt elevats i altres comunitats coeficients baixos.
3. El mercat de valors computables tant a nivell general com a nivell regional hauria de ser objecte de negociació entre les comunitats autònomes i l'Estat per a assegurar la promoció a la inversió regional, evitar les discriminacions —és a dir, les transferències interregionals—, i negociar aquestes transferències —si existeixen— com a fórmula d'impuls a les regions menys desenvolupades. Per a aquesta negociació, caldria tenir en compte la quota de mercat regional de les caixes i l'oferta de valors regionals i de valors computables en l'àmbit general.
4. Cal una classificació del destí regional de les inversions finançades amb l'emissió de valors públics o privats. És a dir, que cada valor emès tingui aclarit en quin destí regional s'aplica, situació difícil de precisar amb valors com les obligacions de la Telefònica o en fons públics com el deute públic.

5.5. PROPOSTA DE FUNCIONAMENT DE LES CAIXES D'ESTALVIS EN L'ÀMBIT AUTONÒMIC

Una vegada aclarits, al nostre entendre, els criteris generals a tenir en compte en matèria de traspassos de competències en relació a les caixes, coneguda l'actual normativa regional i els problemes objectius de la relació de les caixes d'estalvis amb els àmbits regionals, pot avançar-se en detall una proposta de llur funcionament en el marc autonòmic.

En primer lloc, cal tenir present la base constitucional d'aquesta proposta, que forçosament ha de partir del criteri aprovat en l'estatut d'autonomia de Catalunya. Aquest criteri és present en els articles 10 i 12 de l'estatut.

L'article 10 diu:

«1. En el marc de la legislació bàsica de l'Estat i, si s'escau, en els termes que aquella legislació estableixi, correspon a la Generalitat *el desenvolupament legislatiu i l'execució* en les matèries següents:

4) Ordenació del crèdit, banca i assegurances...»

L'article 12 diu:

«1. D'acord amb les bases i l'ordenació de l'activitat econòmica general i la política monetària de l'Estat, correspon a la Generalitat, en els termes d'allò que disposen els articles 38, 131 i els números 11 i 13 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució, *la competència exclusiva* de les matèries següents:

6) Institucions de crèdit corporatiu, públic i territorial i caixes d'estalvi...»

Aquests dos articles constitueixen la base jurídica sobre la qual establir les competències pròpies, les compartides i les intransferibles entre Generalitat i Estat. Els articles reproduïts, però, manquen de la precisió adequada per a establir aquests tres criteris, significant que el model definitiu de funcionament queda pendent encara d'establir-se i deixant, per tant, al procés de ne-

gociació posterior a l'aprovació de l'estatut la veritable última paraula sobre aquest.

L'estatut només aclareix que les seves atribucions respecte banca i caixes d'estalvis tenen un caire diferent. En el primer cas, correspon a la Generalitat «el desenvolupament legislatiu i l'execució», mentre en el segon «la competència exclusiva». La diferència de grau de competència en ambdós casos és prou clara. El problema consisteix a traslladar aquests criteris generals, però massa abstractes, a una proposta coherent, exhaustiva i explícita de les competències respectives.

Aquesta proposta podria articular-se de la següent manera d'acord al triple criteri de competències intransferibles, competències exclusives de la Generalitat i competències compartides:

Com a *competències exclusives de l'Estat* hi haurà:

1. Fixació dels coeficients obligatoris de caixa i de dipòsits remunerats en el Banc d'Espanya.
   Aquests coeficients corresponen als aspectes més explícits de la política monetària i per tant no és una competència transferible a la Generalitat.
2. Determinació dels tipus d'interès en les operacions actives i passives.
   Des d'un punt de vista de coherència del mercat financer és obligat que hi hagi homogeneïtat en els tipus d'interès regulats oficialment, car és un instrument bàsic de la política monetària, tot i que l'orientació alliberadora del sistema financer tendeixi a no intervenir en la fixació dels tipus d'interès en la part important de les diverses operacions actives i passives.
3. Determinació dels coeficients legals bàsics.
   Aquests coeficients són el d'inversió obligatòria en cèdules d'inversió, el crèdit a l'exportació i el finançament al sector públic (emissió de fons públics).
4. Determinació del volum dels préstecs de mediació, competència executada per les Entitats Oficials de Crèdit (EOC).
5. Normes bàsiques sobre distribució de l'excedent de les caixes.
   És a dir, fixació de l'escala de distribució de l'excedent entre reserves i obra benèfico-social, entenent

que necessàriament ha d'haver-hi homogeneïtat de criteri per a totes les caixes de l'Estat espanyol.

Respecte aquest apartat de les competències exclusives de l'Estat, cal matisar dues questions importants. La primera fa referència a la presència o representació de les comunitats autònomes en els òrgans centrals de decisió, aspecte previst en l'article 53 de l'estatut d'autonomia de Catalunya, que diu:

«Article 53

La Generalitat, d'acord amb allò que estableixin les lleis de l'Estat, designarà els seus propis representants en els organismes econòmics, les institucions financeres i les empreses públiques de l'Estat la competència dels quals s'estengui al territori català i que per llur natura no siguin objecte de traspàs».

Aquest article de l'estatut, pendent encara d'aplicació real, reflecteix un criteri de regionalització del sector públic estatal que, avui per avui, no correspon al model de funcionament heretat del passat. Un exemple significatiu fóra, en aplicar aquest criteri regionalitzador, la renovació de l'estructura de l'INI i de les empreses públiques que en depenen.

El segon problema, en el que a la pràctica hi ha avui competència exclusiva de l'Estat i que serà perfectament modificable, sense atacar el principi de coherència i homogeneïtat de la política financera, és el relatiu als coeficients d'inversions obligatòries, concretament als coeficients generals d'inversió en valors i en préstecs i crèdits de regulació especial. Segons la normativa actual són valors directament computables els fons públics, les emissions de les corporacions locals, de l'INI, i els títols de la Telefònica i empreses elèctriques, i és disposició discrecional de l'Estat la qualificació dels préstecs i crèdits de regulació especial.

Existeix una opinió generalitzada sobre la conveniència d'una estructura més flexible d'aquests coeficients obligatoris, concretament substituir-los per un sol coeficient d'inversions obligatòries (sense distingir entre valors i crèdits), a més de rebaixar-ne el seu volum total fins a cotes reduïdes. Aquesta flexibilització faria compatible les atribucions de les comunitats autò-

nomes en les inversions regionals i l'autonomia de les mateixes caixes en la decisió de llurs inversions.

Dins el context d'aquesta proposta, pot desenvolupar-se l'àmbit de les *competències compartides entre Estat i Generalitat.* Aquestes serien:

1. Correspon a l'Estat, d'acord amb els principis constitucionals i estatutaris vigents i la normativa vigent en relació a les caixes d'estalvis l'orientació global i disposició normativa sobre les següents matèries:
   1.1. Composició i funcions dels òrgans de govern de les caixes, segons decret 2290/77.
   1.2. Amplitud de l'operatòria de les caixes, en què s'estableix l'equiparació amb la banca, segons el mateix decret.
   1.3. Orientació general sobre la distribució d'excedents entre reserves i obra benèfico-social, i el destí d'aquesta. El mecanisme sobre coeficient de garantia, volum d'excedent i règim fiscal de les caixes d'estalvis s'han d'amotllar a un mateix criteri per a les diverses comunitats autònomes.
   1.4. Normativa sobre expansió de caixes, és a dir, normativa que garanteixi ritmes d'expansió similars per a les diverses caixes de l'Estat espanyol.
   1.5. Funcions de vigilància sobre la marxa de l'activitat de les caixes d'estalvis.

En aquests cinc apartats s'ha d'entendre que l'Estat determina l'orientació global de la normativa i funcions, però que a la Generalitat correspon el desenvolupament legislatiu i l'execució d'aquestes matèries, utilitzant la nomenclatura de l'article 10 de l'estatut (que inclou l'ordenació del crèdit). Per posar un exemple, s'ha d'entendre que el decret 2290/77 sobre funcions i composicions dels òrgans de govern de les caixes representa el criteri global, però l'execució directa de funcions de vigilància prevista en el decret són perfectament transferibles. El mateix pot dir-se de l'aprovació i intervenció en el destí de l'obra benèfico-social, perfectament transferible, una vegada establert el criteri general.

2. Altres matèries de competència compartides són totes aquelles que fan referència a les inversions regio-

nals i la negociació de les transferències interregionals. Aquestes competències i negociacions haurien de referir-se als següents aspectes:

2.1. Determinació dels coeficients generals obligatoris i dels sots-coeficients d'inversió regional, amb un criteri de flexibilitat pels primers i d'àmplies atribucions per a les comunitats autònomes pels segons, dins un context general d'homogeneïtat d'aquests coeficients per a les diverses comunitats autònomes.

2.2. Establiment d'un organisme conjunt de l'Estat i les comunitats autònomes per a l'orientació del mercat de valors, especialment dels valors a declarar computables en l'àmbit general o en l'àmbit de les inversions regionals.

Es tracta en aquest organisme de negociar les competències pròpies en la declaració d'inversions regionals computables per part de les comunitats autònomes, i de negociar per la via de la subscripció de valors computables les possibles transferències interregionals i les aportacions respectives al sector públic central.

Les funcions d'aquest organisme serien:

2.2.1. Determinar la participació global de les caixes en la demanda de valors públics computables en el coeficient general d'inversions obligatòries.

2.2.2. Declarar directament computables a nivell regional les emissions de les corporacions locals i de les mateixes comunitats autònomes. Establir el volum i el seu repartiment.

2.2.3. Estudiar la distribució regional de les inversions finançades amb valors de l'INI, Telefònica i empreses elèctriques.

2.2.4. Estimular l'emissió i subscripció de valors regionals destinats a finançar inversions en l'àmbit regional. Comptabilitzar el volum i repartiment.

2.2.5. Establir una estructura flexible de subscripció de valors, atenent els criteris de diversificació, no concentració de risc i

de la respectiva quota de mercat regional de les inversions finançades amb valors de l'INI, Telefònica i empreses elèctriques.

2.2.4. Estimular l'emissió i subscripció de valors regionals destinats a finançar inversions en l'àmbit regional. Comptabilitzar el volum i repartiment.

2.2.5. Establir una estructura flexible de subscripció de valors, atenent els criteris de diversificació, no concentració de risc i de la respectiva quota de mercat regional de les caixes.

Fins aquí només ens referim als valors, ja que s'entén que els crèdits i préstecs tenen per ells mateixos un destí regional.

2.3. Orientació i determinació del paper de les caixes en el suport al sector públic regional. Es tracta aquí, tot respectant l'autonomia de gestió de les caixes, de traslladar el paper global que aquestes realitzen en el suport al sector públic estatal a l'àmbit regional. Ha de ser objecte de negociació el volum d'aquest suport que faci compatible el finançament del sector públic estatal amb el del sector públic regional. Aquesta proposta significa.

2.3.1. Caràcter prioritari fins al coeficient fixat de la inversió en valors públics regionals.

2.3.2. Potenciar les federacions regionals de les caixes d'estalvis, desdibuixades avui pel paper central de la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvis (CECA), i arbitrar els mecanismes de relació entre federacions regionals i comunitats autònomes.

2.3.3. Constituir a iniciativa de la Generalitat un Institut de Crèdit, dependent de la Generalitat, encarregat de mobilitzar fons de finançament i racionalitzar l'aplicació dels recursos. A l'Institut hi serien representades la Generalitat, les adminis-

tracions locals, les caixes d'estalvis i els bancs.

3. Des del punt de vista de les competències exclusives de la Generalitat, cal prendre com a criteri general l'article 12 de l'Estatut on s'afirma la competència exclusiva de la Generalitat en les institucions de crèdit corporatiu, públic i territorial i caixes d'estalvis. Aquest criteri s'ha d'interpretar en el sentit que gran part de les atribucions de l'Estat sobre les caixes són transferibles per elles mateixes, amb la limitació única de garantir la coherència de la política monetària. A més, aquest criteri permet a la Generalitat plena autonomia en el desenvolupament de la normativa existent i la seva adaptació a l'àmbit de Catalunya. A efectes pràctics, l'enumeració de les competències pròpies de la Generalitat pot adaptar-se al contingut del decret de la Generalitat del 29 de desembre de l'any 1980 (segon decret en relació a les caixes d'estalvis). Aquestes competències són:

3.1. Competències en l'àmbit de regulació orgànica. Comprèn:

3.1.1. Creació, fusió i expansió de les caixes d'estalvis.

3.1.2. Aprovació dels reglaments interns i estatuts de les caixes.

3.1.3. Possibilitat de reclamar informació de les comissions de control de les caixes.

3.1.4. Dret de vot en el nomenament del director general de cada caixa.

3.1.5. Resolució i mediació en els conflictes entre el consell de les caixes i el respectiu director general.

3.1.6. Inspecció i rendició de comptes de la gestió de les caixes.

3.1.7. Regulació de la publicitat.

3.2. Competències en matèria de regulació econòmica. Comprèn:

3.2.1. Control de la regionalització de les inversions de les caixes d'estalvis, d'acord amb la normativa actual.

3.2.2. Declaració d'aptitud dels valors de renda fixa per a ser declarats computables en

el coeficient d'inversió obligatòria en fons públics.

3.2.3. Qualificació de les inversions a computar dins el coeficient de crèdits de regulació especial.

3.2.4. Aprovació de grans crèdits i de totes les operacions importants amb empreses i de les operacions de consellers o persones vinculades.

3.2.5. Aprovació dels projectes de l'obra social.

El criteri definit en el decret citat és que la subscripció de valors emesos per la Generalitat, les corporacions locals de Catalunya i en general els declarats computables per la Generalitat tindran caràcter prioritari per a ésser inclosos en els coeficients d'inversió obligatòria. Per altra banda, el volum negociat de la participació de la Generalitat en els coeficients computables de les caixes d'estalvis de Catalunya és del 30 % sobre el total de la inversió obligatòria i de la totalitat en els préstecs de regulació especial.

5.6. CONFLICTES ENTRE LA GENERALITAT I L'ESTAT EN LA COMPETÈNCIA SOBRE CAIXES D'ESTALVIS

Una vegada explicitada la proposta anterior sobre model de funcionament de les caixes d'estalvis en el marc autonòmic de Catalunya, interessa també fer referència al conflicte desenvolupat entre Generalitat i Estat entorn de les competències sobre caixes d'estalvis, com a punt de contrast de les respectives actituds concretes que s'han donat entorn d'aquest tema, com a mostra dels diferents punts de vista, dels diversos interessos i de les diferents interpretacions jurídiques d'uns mateixos textos (en aquest cas, la Constitució i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya).

El conflicte sorgeix arran de la publicació en el Diari

Oficial de la Generalitat del 27 d'agost de l'any 1980 del decret del Departament d'Economia i Finances n.º 145/1980 del 25 d'agost, sobre «dependència orgànica i funcional de les caixes d'estalvis». El present decret determinava la competència de la Generalitat en les matèries següents:

1. Creació de noves caixes d'estalvis a Catalunya.
2. Fusió de caixes en el territori de Catalunya.
3. Convocatòria de l'Assamblea General de les caixes en el Diari Oficial de la Generalitat.
4. La Generalitat substitueix el Ministeri d'Economia en les relacions amb les caixes d'estalvis previstes en el decret 2290/77, a través de la seva Conselleria d'Economia i Finances.
5. La Generalitat vetllarà pel compliment de les normes sobre regionalització d'inversions previstes en el decret 2291/77.
6. La Conselleria d'Economia i Finances determina l'aptitud dels actius per a les inversions obligatòries.
7. Autorització de la Generalitat per a grans crèdits, participacions i operacions en què intervinguin, o hi tinguin la firma compromesa, altres càrrecs de les caixes o persones físiques o jurídiques a elles vinculades.
8. Aprovació i coordinació de l'obra social de les caixes, respectant la normativa sobre aplicació a reserves de l'excedent.
9. Control de la gestió de les caixes, tot respectant el dret d'inspecció del Banc d'Espanya.
10. Aprovació als projectes de publicitat de les caixes d'estalvis.

El contingut del decret aquí resumit no sembla que en termes jurídics hagués de contradir les bases constitucionals actuals, especialment l'article 12 de l'estatut. Però més enllà de la correcció jurídica, hi ha el conflicte d'atribucions i els interessos mateixos de Generalitat i Estat. El possible error de la Generalitat pot entendre's com a excessiva pressa en l'establiment de les seves competències, amb una excessiva càrrega d'imprecisió en alguns aspectes del seu articulat. Aquesta imprecisió i una certa voracitat de l'Estat a conservar

les competències tradicionals és el que explica, al nostre entendre, el conflicte sorgit arran de la publicació del decret de la Generalitat. Concretament els apartats en què el conflicte d'interessos és més patent i on la imprecisió del decret és més forta són el 5 i el 6 anteriors, corresponents a l'article cinquè 1. i 2. del decret, i en segon lloc l'apartat 4 (corresponent a l'article quart), és a dir, aquells en què la Generalitat pretèn substituir l'Estat en la declaració d'inversions computables —ja siguin generals o regionals— i en les relacions orgàniques amb les caixes d'estalvis.

La resposta del govern fou interposar recurs d'inconstitucionalitat del decret davant el Tribunal Constitucional, després de requerir de la Generalitat la modificació del decret, requeriment al qual la Generalitat es negà. El recurs fou presentat el 20 de desembre de l'any 1980, però immediatament s'entraren en negociacions per tal d'evitar un conflicte tan greu com és el derivat d'una acusació d'inconstitucionalitat. El recurs era retirat el dia 23 de desembre, s'establien les negociacions i el divendres 26 de desembre aquestes donaven lloc a un acord de la Generalitat del 29 de desembre de 1980, el contingut del qual ha estat resumit anteriorment.

El nou decret no anulla l'anterior, sinó que l'amplia i precisa. Cal dir que la nova normativa acceptava els termes de l'anterior decret, només precisant els termes de l'apartat 5 i 6, és a dir, el conflictiu tema de les inversions obligatòries i la declaració de computables. L'acord venia a quantificar la participació de la Generalitat en dites inversions, distribuint per tant les competències específiques de la Generalitat i l'Estat. La solució ha estat la de reconèixer la fixació d'un coeficient general per part de l'Estat i un sots-coeficient d'inversions regionals per part de la Generalitat.

La solució adoptada és acceptable per ambdues parts, però s'ha de considerar insuficient, car no avança en l'estructuració més flexible dels coeficients i en l'articulació de les relacions entre Estat i comunitats autònomes, en la línia de la proposta que s'explicitava anteriorment.

Si s'ha de jutjar el conflicte en termes jurídics, és defensable —tal com ho va fer el Col·legi d'Economistes

de Catalunya el novembre de l'any 1980— el decret primer de la Generalitat, car no vulnera estrictament les bases constitucionals vigents si s'interpreten amb un criteri ampli sobre les possibles competències transferibles. Però, ja és coneguda la resistència del govern a les transferències a les comunitats autònomes i era lògic esperar que no volgués renunciar a la fixació dels coeficients obligatoris, instrument bàsic i tradicional del finançament al sector públic central. Esperar un canvi radical en aquesta actitud representaria que l'Estat de les autonomies avança decididament, situació ben lluny de produir-se encara avui.

Cal esperar que l'acord endegat prepari millor el terreny per a les atribucions de la Generalitat, per al desenvolupament legislatiu i per a l'estructuració de les relacions entre Generalitat i Estat, en un marc en què el progrés de l'alliberament del sistema financer permeti d'esperar una major flexibilització de la intervenció estatal sobre les caixes d'estalvis.

ANNEX LEGISLATIU

DECRETO 3 JULIO 1975, NÚMERO 1838/75 (M.º HACIENDA). CAJAS DE AHORROS, REGULA SU CREACIÓN Y LA DISTRIBUCIÓN DE LOS BENEFICIOS LÍQUIDOS.

Artículo 1.º El Ministro de Hacienda, a propuesta del Banco de España y previo informe de la Confederación Española de Cajas de Ahorros, podrá autorizar discrecionalmente la creación de nuevas Cajas Generales de Ahorro Popular, reguladas por el Estatuto aprobado por Decreto de 14 de marzo de 1933 (R. 418 y Diccionario 2805), y disposiciones concordantes, atendiendo fundamentalmente a la no existencia o insuficiencia de otras Instituciones de igual naturaleza en la zona en que hayan de desplegar su actividad.

Art. 2.º Las solicitudes de creación deberán formularse ante el Ministerio de Hacienda a través del Banco de España e irán acompañadas de los siguientes documentos:

a) Memoria justificativa de la necesidad de los servicios de Cajas de Ahorros en el territorio donde hayan de tener su domicilio y ejercer su actividad, considerándose muy especialmente la inexistencia en la zona de actuación de otras Instituciones de la misma naturaleza.

b) Programa de actividades a desarrollar, con preferente atención al fomento del ahorro y de las inversiones con finalidad social.

c) Relación de nombres y circunstancias de los fundadores, así como de los miembros futuros de su Consejo de Administración que no dependan de elección posterior.

d) Proyecto de Estatutos de la Entidad.

Art. 3.º Una vez concedida la autorización del Ministerio de Hacienda, con aprobación de los Estatutos, y cumplidos los requisitos que se señalan en el artículo siguiente, se otorgará la escritura fundacional de la Entidad, que será presentada en el Banco de España, y comprobado por éste que la misma se ajusta a los términos de la autorización, se procederá a la inscripción de la nueva Caja en el Registro Especial de Cajas Generales de Ahorro Popular, creado por Real Decreto-ley de 21 de noviembre de 1929 (Diccionario 2800), a partir de cuyo momento podrá dar co-

mienzo a sus operaciones y disponer del fondo de dotación.

Art. 4.° 1. El fondo de dotación mínimo, que quedará vinculado permanentemente al capital fundacional de la Institución, se establece en la siguiente cuantía:

Municipios con menos de cien mil habitantes: ciento cincuenta millones de pesetas.

Municipios de cien mil hasta quinientos mil habitantes: doscientos cincuenta millones de pesetas.

Municipios de quinientos mil a dos millones de habitantes: quinientos millones de pesetas.

Municipios de más de dos millones de habitantes: setecientos cincuenta millones de pesetas.

En el plazo máximo de sesenta días naturales, a contar de la fecha de notificación de la resolución ministerial que autorice la creación de una Caja, deberá constituirse el fondo de dotación mediante depósito en efectivo de su total importe en el Banco de España.

2. Transcurrido el período de dos años esablecido en el artículo 5.°, las nuevas Cajas de Ahorros que pretendan abrir alguna oficina en localidad distinta de aquella en que radique su sede, y con un número de habitantes que rebase el límite superior del grado de la escala del apartado anterior correspondiente a la sede, deberán completar su fondo de dotación hasta la cuantía pertinente con arreglo al número de habitantes de la localidad en que se pretenda instalar la nueva oficina.

Art. 5.° Las nuevas Cajas de Ahorros estarán sujetas, durante los dos primeros años de su actuación, a las siguientes normas especiales:

1.ª No podrán contar con más de una oficina.

2.ª No podrán realizar operaciones de moneda extranjera ni ostentar en esta materia funciones delegadas del Banco de España.

3.ª Serán inspeccionadas por el Banco de España, al menos una vez al año, durante el período referido. Si como consecuencia de alguna de ellas se pusiera de manifiesto incumplimiento grave de normas de obligada observancia, o justificados indicios de riesgo evidente para los fondos ajenos, podrá disponerse por el Ministerio de Hacienda, previo informe del Banco de España, la intervención por éste de la Caja de Ahorros, mediante el nombramiento de Interventores, sin cuyo concurso no puedan actuar los Órganos ejecutivos de la Caja de Ahorros intervenida, pudiendo llegarse incluso a la revocación de la autorización administrativa de creación, cuando las circunstancias que pusiere de relieve la inspección revistan especial gravedad.

Art. 6.° Realizada la última de las inspecciones corres-

pondientes al período considerado, habida cuenta de los resultados de todas ellas, y a propuesta del Banco de España, se confirmará por el Ministerio de Hacienda la autorización concedida, o se revocará, disponiéndose la liquidación de la Entidad y su previa exclusión del Registro Especial creado por Real Decreto-ley de 21 de noviembre de 1929.

Art. 7.° La distribución de excedentes y constitución de reservas estatutarias por todas las Cajas de Ahorros vendrá determinada por el coeficiente de garantía que mantengan las mismas, entendiendo por tal el porcentaje que supongan los recursos propios sobre los ajenos, calculado como a continuación se indica:

Con base en el balance oficial, redactado de conformidad con la Orden ministerial de 31 de marzo de 1970 (R. 610), y referido al último día del ejercicio, se computarán como recursos propios los que figuren como tales en el epígrafe I del pasivo, y como recursos ajenos a la totalidad de los depósitos de acreedores a la vista y a plazo.

Determinado el excedente líquido del ejercicio, una vez efectuadas, en su caso, las operaciones de saneamiento de la previsión de impuestos, los porcentajes del mismo que deberán destinar las Cajas a la constitución de reservas obligatorias serán los que, en función del coeficiente de garantía, se expresan a continuación, con la discrecionalidad de margen que en cada caso se señala:

Coeficiente de garantía al último día del ejercicio	Porcentaje de excedentes a destinar a reservas obligatorias
Menos del 3 por 100.	75 por 100.
Entre 3 por 100 y 4,99 por 100.	Del 50 al 75 por 100.

Coeficiente de garantía al último día del ejercicio	Porcentaje de excedentes a destinar a reservas obligatorias
Entre 5 por 100 y 7,99 por 100.	Del 35 al 75 por 100.
Del 8 por 100 en adelante.	Del 25 al 50 por 100.

La cantidad total dedicada a reservas en cada ejercicio, ya revistan éstas carácter obligatorio, voluntario o estatutario, en ningún caso podrá sobrepasar el porcentaje máximo

respectivo fijado en la escala contenida en este artículo. La parte no aplicada a reservas se invertirá necesariamente en obras benéfico-sociales.

Las Cajas de Ahorros que se creen en virtud de lo dispuesto en el presente Decreto destinarán a reservas obligatorias el 75 por 100 de los excedentes líquidos que obtengan en los cinco primeros años de su funcionamiento, cualquiera que sea el coeficiente de garantía que mantengan.

Art. 8.° El Ministerio de Hacienda, a solicitud de la Caja interesada, y previo informe del Banco de España, podrá autorizar, con carácter excepcional, la aplicación de otros porcentajes de distribución de excedentes, diferentes de los establecidos en el artículo anterior, cuando la inversión o el mantenimiento de las obras sociales propias, debidamente autorizadas por este Ministerio, no pudieran ser atendidos con el fondo para obra benéfico-social que resultaría de la aplicación del artículo citado.

Las Cajas de Ahorros que necesiten acogerse a este régimen no podrán solicitar autorizaciones para la creación o ampliación de obras sociales propias, hasta tanto se hayan adaptado en su distribución de excedentes al régimen establecido en dicho artículo 7.°

Art. 9.° El Ministerio de Hacienda, a efectos de estimular la función de las Cajas de Ahorros que por su reducido volumen de recursos, coincidencia de ámbitos de actuación u otros motivos justificados así lo aconsejen, podrá conceder que la capacidad consumida por las oficinas abiertas con anterioridad por las Cajas fusionadas quede bonificada en un 30 por ciento del valor por el que figuraran computadas con arreglo a las disposiciones correspondientes.

Las Entidades que pretendan la fusión formularán solicitud conjunta y razonada, que se presentará ante el Banco de España, quien, previo informe de la Confederación Española de Cajas de Ahorros, elevará propuesta de resolución al Ministerio de Hacienda.

De acuerdo con la vigente legislación sobre concentración e integración de empresas, las Cajas de Ahorros interesadas podrán formular, con carácter previo a la autorización de fusión la solicitud de aplicación de los beneficios fiscales correspondientes.

Disposiciones transitorias

1.ª Los interesados en los expedientes de creación de nuevas Cajas de Ahorros que estén actualmente pendientes de autorización, dispondrán de un plazo de tres meses para

adaptar sus solicitudes a lo dispuesto en el presente Decreto.

Transcurrido dicho plazo sin haber procedido a la referida adaptación, se entenderá que desisten de sus anteriores peticiones.

2.ª Lo establecido en el artículo 7.º sobre distribución de beneficios líquidos del ejercicio será de aplicación a partir de 1 de enero de 1976, para los correspondientes al presente ejercicio de 1975.

Disposiciones finales

1.ª El presente Decreto entrará en vigor el día de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

2.ª El Ministerio de Hacienda podrá actualizar las cantidades a que se refiere el párrafo 2.º del artículo 2.º del Estatuto para Cajas Generales de Ahorro Popular de 14 de marzo de 1933.

3.ª El apartado 3 del artículo 3.º del Decreto 786/1975, de 3 de abril (R. 761), quedará redactado en la siguiente forma:

«Los Presidentes y Consejeros, así como sus cónyuges, ascendientes o descendientes, no podrán obtener créditos, avales ni garantías de la Caja respectiva, directamente ni a través de personas físicas o jurídicas, interpuestas, salvo aportación de garantía real o con autorización expresa del Banco de España, en otro caso.»

4.ª Se autoriza al Ministerio de Hacienda para dictar cuantas disposiciones requiera la aplicación de lo dispuesto en el presente Decreto.

5.ª Quedan derogados los artículos 13, 43 y 44 del Estatuto para las Cajas Generales de Ahorro Popular aprobado por Decreto de 14 de marzo de 1933 (R. 418 y Diccionario 2805); los números 1.º y 3.º de la Orden ministerial de 24 de junio de 1964 (R. 1629 y Apéndice 1951-66, 1596), así como el segundo de la misma Orden, en su redacción dada por la de 10 de abril de 1969 (R. 694), y cuantas disposiciones de igual o inferior rango se opongan a lo establecido en este Decreto.

6.ª A efectos del Decreto de 26 de julio de 1957 (R. 1217 y Apéndice 1951-66, 1588), la referencia del artículo 4.º del Decreto de 17 de octubre de 1947 (R. 1418 y Diccionario 2831), a los artículos 43 y 44 del Estatuto, que se derogan en la disposición anterior, se entenderá hecha al artículo 7.º del presente Decreto.

ORDEN 23 JULIO 1977 (M.º ECONOMÍA). BANCOS PRIVADOS Y EXTERIOR DE ESPAÑA, CAJAS DE AHORROS Y COOPERATIVAS DE CRÉDITO. TIPOS DE INTERÉS Y COEFICIENTES DE INVERSIÓN.

I. *Tipos de interés de entidades crediticias*

1.º Los tipos de interés y condiciones aplicables por los Bancos privados, el Banco Exterior de España, las Cajas de Ahorros y las Entidades de Crédito Cooperativo quedan fijados del modo siguiente:

1. Operaciones pasivas. — Intereses máximos abonables a cuentas corrientes acreedoras y operaciones similares de pasivo:

1.1. A la vista: 1 por 100 anual.

1.2. De ahorro: 3,75 por 100 anual.

1.3. Imposiciones a plazo de tres meses: Tipo básico del Banco de España disminuido en 2,5 puntos, es decir, 5,'50 por 100 anual.

1.4. Imposiciones a plazo de seis meses: Tipo básico del Banco de España disminuido en 1,5 puntos, es decir, 6,50 por 100 anual.

1.5. Cuentas de ahorro vivienda y ahorro pesquero: Tipo básico del Banco de España, es decir, 8 por 100 anual.

1.6. Cuentas de ahorro bursátil: Tipo básico del Banco de España disminuido en un punto, es decir, 7 por 100 anual.

1.7. Cuentas de ahorro del emigrante: Tipo básico del Banco de España aumentado en dos puntos, es decir, 10 por 100 anual.

1.8. Imposiciones a plazo igual o superior a un año: Libre.

1.9. Depósitos en moneda extranjera y cuentas extranjeras en pesetas: Libre.

2. Operaciones activas. — Tipos máximos aplicables en las operaciones de crédito, préstamo y descuento, a excepción de las enumeradas en los siguientes apartados 3, 4 y 5:

2.1. Cuando se formalicen por plazo inferior a un año:

2.1.1. Descuento comercial: Tipo básico del Banco de España aumentado en un punto, es decir, 9 por 100 anual.

2.1.2. Las demás operaciones: Tipo básico del Banco de España aumentado en 1,50 puntos, es decir, 9,50 por 100 anual.

2.2. Cuando se formalicen por plazo igual o superior a un año: Libre.

3. Operaciones computables en el coeficiente de inversión de la Banca. — La retribución máxima que por todos

los conceptos (tipo de interés más comisiones) podrán obtener los Bancos privados y el Banco Exterior de España respecto a los créditos y efectos especiales computables en el coeficiente de inversión establecido en la disposición adicional 4.ª de la Ley 13/1971, de 19 de junio (R. 1166 y N. Dicc. 8127), será la siguiente:

3.1. Financiación de exportaciones.

3.1.1. Créditos a la exportación de bienes de equipo regulados por Decretos 1837 y 1838/1974, de 27 de junio (R. 1386, 1387 y N. Dicc. 3221 y 6116).

a) En general, salvo los casos especificados en las siguientes letras b) a d): 7,50 por 100 anual.

b) Créditos con pago aplazado de dos a cinco años con destino a países desarrollados: 7,75 por 100 anual.

c) Créditos con pago aplazado superior a cinco años con destino a países intermedios: 7,75 por 100 anual.

d) Créditos con pago aplazado superior a cinco años con destino a países desarrollados: 8 por 100 anual.

Los porcentajes especificados en este apartado 3.1.1 serán fijos para la modalidad de crédito a proveedor y mínimos para la modalidad de crédito a comprador extranjero. Los países de destino se clasificarán de acuerdo con lo establecido para el consenso O. C. D. E. en materia de crédito a la exportación.

3.1.2. Créditos para capital circulante de las Empresas exportadoras regulados por Decreto 2525/1974, de 9 de agosto (R. 1891 y N. Dicc. 3227), y Órdenes ministeriales de 9 de julio de 1974 (R. 1405 y N. Dicc. 6118) y 13 de marzo de 1975 (R. 659 y N. Dicc. 29808 bis, nota), y créditos de prefinanciación de la exportación de bienes de consumo, productos intermedios y primeras materias con pedido en firme, regulados por Real Decreto 518/1977, de 25 de febrero (R. 711 y N. Dicc. 27497 nota): Con un máximo del 8 por 100 anual.

3.1.3. Créditos para financiación a corto plazo de la exportación regulados por Decreto 2873/1974, de 27 de septiembre (R. 2091 y N. Dicc. 3233), y créditos para financiación de inversiones en el exterior, relacionadas con el fomento de la exportación regulados por Decretos 1839/1974, de 27 de junio, y 2530/1974, de 9 de agosto (R. 1388, 1894 y N. Dicc. 6117 y 3228): Máximo, 7,50 por 100 anual.

3.2. Restantes operaciones computables en el coeficiente de inversión de la Banca.

3.2.1. Cuando se formalicen por plazo igual o inferior a un año: Máximo, 9 por 100 anual.

3.2.2. Cuando se formalicen por plazo superior a un año e inferior o igual a tres años: Máximo, 10 por 100 anual.

3.2.3. Cuando se formalicen por plazo superior a tres años: Máximo, 11 por 100 anual.

4. Operaciones computables en el porcentaje de inversiones obligatorias de las Cajas de Ahorro. — La retribución que por todos conceptos (tipo de interés más comisiones) podrán obtener las Cajas de Ahorro por los préstamos y créditos computables en el porcentaje de inversiones obligatorias a que se refiere el artículo 1.° del Decreto 715/1964, de 26 de marzo (R. 754 y N. Dicc. 3921), no podrá exceder de los siguientes límites:

4.1. Cuando se formalicen por plazo igual o inferior a un año: 9 por 100 anual.

4.2. Cuando se formalicen por plazo superior a un año o inferior o igual a tres años: 10 por 100 anual.

4.3. Cuando se formalicen por plazo superior a tres años: 11 por 100 anual.

5. Otras operaciones activas.

5.1. Descubiertos en cuenta: El tipo máximo de interés será el tipo básico del Banco de España aumentado en 2,50 puntos, es decir, el 10,50 por 100 anual.

5.2. Créditos con garantía de imposiciones: El tipo mínimo de interés será un punto superior al correspondiente a la imposición.

5.3. Créditos y préstamos de ahorro vivienda y ahorro pesquero: Máximo, incluidas comisiones, igual al tipo básico del Banco de España aumentado en un punto, es decir, 9 por 100 anual.

5.4. Créditos y préstamos de ahorro bursátil: Máximo, incluidas comisiones, igual al tipo básico del Banco de España, es decir, 8 por 100 anual.

5.5. Créditos y préstamos de ahorro del emigrante: Máximo, incluidas comisiones, igual al tipo básico del Banco de España, aumentado en tres puntos, es decir, 11 por 100 anual.

6. Comisiones. — Se devengarán conforme a lo establecido en la Orden de 29 de febrero de 1972 (R. 434, 552 y N. Dicc. 3216), con las modificaciones introducidas por las Órdenes de 4 de marzo de 1974 (R. 568 y N. Dicc. 3216, nota), y 17 de junio de 1975 (R. 1236), y por el número 2.° de la Orden de 24 de septiembre de 1974 (R. 2010 y N. Dicc. 3216, nota).

2.° Las retribuciones (tipos de interés más comisiones) especificadas en los apartados 3 y 4 del número 1.° de la presente Orden se aplicarán sobre la inversión realmente efectuada en cada momento por la Entidad de crédito o de ahorro, es decir, sobre la cantidad efectivamente puesta a disposición del cliente sin traba ni limitación alguna.

3.° Lo establecido en la presente Orden ministerial será de aplicación a todas las operaciones que se convengan y formalicen a partir de la fecha de entrada en vigor de la misma. A las operaciones en curso y a las autorizadas o convenidas con anterioridad, aunque no estén formalizadas, les serán de aplicación las condiciones establecidas en las normas vigentes hasta dicha fecha.

4.° Los Bancos privados, el Banco Exterior de España, las Cajas de Ahorro y las Entidades de crédito cooperativo facilitarán a sus clientes, en las liquidaciones que practiquen por sus operaciones activas, pasivas y de servicios, un documento en el que se expresen con toda claridad los tipos de interés y comisiones aplicados, con indicación concreta de su concepto, los resultados de unos y otras, las bases y tiempos del devengo, la cantidad puesta a disposición del cliente y, en general, cuantos antecedentes sean precisos para que pueda deducirse del documento el coste real de la operación y que la liquidación es correcta.

II. *Inversiones obligatorias de la Banca y Cajas de Ahorro*

5.° El coeficiente de inversión que los Bancos comerciales y mixtos están obligados a mantener con carácter de mínimo, a que se refiere el número 1.° de la Orden de 10 de marzo de 1976 (R. 503), se reducirá en 0,25 puntos mensuales, a partir de 1 de enero de 1978, hasta quedar situado en el 21 por 100.

6.° A partir de la fecha de publicación de la presente Orden, los porcentajes de sus recursos ajenos que las Cajas de Ahorro destinarán a inversiones obligatorias, conforme a lo dispuesto en el Decreto 715/1964, de 26 de marzo (citado), serán los siguientes:

1. Fondos públicos y otros valores computables: 41 por 100. Dentro de este porcentaje, al menos el 3 por 100 de sus recursos ajenos habrá de estar materializado en cédulas para inversiones, si bien se mantiene en vigor, para el cómputo de dicho 3 por 100, la regla establecida en la Orden de este Ministerio de 20 de abril de 1977 (R. 845).

2. Préstamos de regulación especial: 22 por ciento.

7.° El porcentaje de inversión en fondos públicos, a que se refiere el apartado 1 del número anterior, se reducirá en 0,25 puntos mensuales, a partir del 1 de enero de 1978, hasta quedar situado en el 25 por 100.

8.° El porcentaje de préstamos de regulación especial a que se refiere el apartado 2 del número 6.° de la presente Orden se reducirá en 0,25 puntos mensuales, a partir del 1 de enero de 1978, hasta quedar situado en el 10 por 100.

III. *Depósitos obligatorios en el Banco de España, por incrementos de saldos en cuentas extranjeras en pesetas*

9.° Se derogan la Orden ministerial de 6 de febrero de 1973 (R. 219 y N. Dicc. 3217), por la que se estableció el depósito obligatorio en el Banco de España de los incrementos de los depósitos o imposiciones en pesetas convertibles, y los números 5.°, 6.°, 7.°, 8.° y 9.° de la Orden ministerial de 16 de marzo de 1973 (R. 469 y N. Dicc. 3218), por la que se regularon los depósitos obligatorios en el Banco de España de los incrementos de las cuentas extranjeras en pesetas.

IV. *Normas complementarias*

10. Quedan derogadas las Órdenes ministeriales de 21 de julio de 1969 (R. 1379, 1380, 1381, 1526 y N. Dicc. 3203, 3935 y 7776), sobre tipos de interés aplicables por los Bancos privados, por las Cajas de Ahorro y por las Entidades de Crédito Cooperativo; los números 1.° y 2.° de la Orden ministerial de 9 de agosto de 1974 (R. 1673 y N. Dicc. 3203, nota), sobre operaciones a plazo de los Bancos privados; los números 1.° y 2.° de la Orden ministerial de 9 de agosto de 1974 (R. 1674 y N. Dicc. 3935, nota), sobre operaciones a plazo de las Cajas de Ahorro; los números 1.° y 4.° de la Orden ministerial de 31 de enero de 1973 (R. 204 y N. Dicc. 3939), sobre inversiones obligatorias de Cajas de Ahorro; el número 4.° de la Orden ministerial de 9 de agosto de 1974 (citada), sobre operaciones a plazo de Cajas de Ahorro; la Orden ministerial de 10 de marzo de 1976 (R. 501), sobre inversiones de las Cajas de Ahorro en fondos públicos y otros valores computables, y el número 1.° de la Orden ministerial de 10 de marzo de 1976 (R. 503), sobre inversiones de la Banca, así como cuantas disposiciones de igual rango se opongan a la presente Orden.

11. Se autoriza al Banco de España para establecer las reglas complementarias, para la ejecución y desarrollo de la presente Orden, para resolver las dudas que suscite su aplicación.

12. La presente Orden entrará en vigor el mismo día de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

DECRETO 29 JULIO 1977, NÚM. 2227/77 (M.º ECONOMÍA). JUNTA DE INVERSIONES. DEROGA D. 26-VII-1957, DE CREACIÓN.

Artículo 1.º Queda derogado el Decreto de 26 de julio de 1957 (R. 1216 y N. Dicc. 20682), sobre creación de la Junta de Inversiones.

Art. 2.º Hasta que el porcentaje de los fondos públicos y otros valores computables se reduzcan al 25 por ciento de los recursos ajenos de las Cajas de Ahorro, se considerarán automáticamente como fondos públicos computables a estos efectos, además de las obligaciones del Instituto Nacional de Industria, los títulos de renta fija emitidos por las Corporaciones Locales, Compañías de producción de energía eléctrica y Compañía Telefónica Nacional de España, que deberán ir adecuando, de forma gradual, sus tipos de interés los reales del mercado.

Art. 3.º Se modifican los artículos 4.º y 10 del Decreto 716, de 26 de marzo de 1974 (R. 755 y N. Dicc. 3954), en el sentido de que los valores de renta fija que debían autorizarse por la Junta de Inversiones, para materializar las reservas de riesgos de insolvencia y los fondos procedentes de impositores no afiliados, no necesitarán de tal autorización en lo sucesivo y bastará con que se trate de títulos de renta fija admitidos a cotización oficial.

Art. 4.º Quedan derogadas cuantas disposiciones de igual o inferior rango se opongan a lo establecido en el presente Real Decreto.

DECRETO 27 AGOSTO 1977, NÚM. 2290/77 (M.º ECONOMÍA). CAJAS DE AHORRO. REGULACIÓN DE LOS ÓRGANOS DE GOBIERNO Y FUNCIONES.

La profunda reforma que el sistema financiero español exige para alcanzar un adecuado funcionamiento de nuestra economía ha sido emprendida decididamente por el Gobierno dentro de un plan coherente de disposiciones de distinto rango, cuya finalidad última no es otra que la de dotar al referido sistema de altos grados de libertad en su operatoria y de representatividad en sus instituciones. En esta línea de actuación reformadora, las Cajas de Ahorro no podían quedar al margen, pues no en vano suponen hoy, por el volumen de los depósitos que administran, más de un tercio del sistema crediticio privado.

Representatividad y libertad son, pues, los dos principios que intentan combinarse en la reforma y constituyen, en dosis diferentes, los criterios inspiradores de otras dis-

posiciones que articulan modificaciones estructurales profundas en nuestro sistema financiero. También estos dos principios constituyen el fundamento básico del presente Real Decreto, cuyo contenido normativo se dirige a la modificación de los órganos de gobierno de las Cajas de Ahorro, de la operatoria de las mismas, de la asignación de sus excedentes y, finalmente, de la organización y funciones de sus instituciones representativas a nivel nacional.

En el primero de los ámbitos indicados, la profunda transformación que ofrece la vida política y el ambiente social de nuestro país, al incorporar plenamente a sus estructuras y actividad los criterios pluralistas y democráticos que ha impuesto el ejercicio de la libertad individual y colectiva, aconseja trasladar tales principios a los órganos de gobierno de las Cajas de Ahorro, instituciones que, por su finalidad y naturaleza, están directamente insertas en la propia comunidad que constituye la base de su desarrollo. Por ello, la modificación de la normativa por la que se regula la composición y funcionamiento de esos órganos de gobierno y administración ha de ofrecer el cauce adecuado y necesario para materializar de forma plena el principio de amplia representatividad que actualmente informa y preside las diferentes expresiones de la vida social española.

A tales efectos se arbitran en el presente Real Decreto los procedimientos necesarios para conseguir una extensa base de representación de la que surjan los miembros que integrarán los citados órganos de gobierno, articulándose la selección mediante amplios criterios objetivos que permitan excluir influencias o vinculaciones que pudieran condicionar, en alguna forma, el libre y racional desenvolvimiento de la gestión de las Cajas de Ahorro y la eficaz realización de sus objetivos.

Para ello se establece, en primer lugar, una Asamblea General, como órgano supremo de las Cajas de Ahorro, de la que forman parte Consejeros generales, elegidos por compromisarios de los impositores, así como representantes de instituciones de carácter político, cultural o benéfico y de fuerte arraigo en el ámbito de cada Caja. A esta Asamblea se le atribuyen las más amplias competencias y procedimiento de designación de los Consejeros generales, así como el régimen de funcionamiento de la misma.

En segundo término se regula la composición de los Consejos de Administración de las Cajas, procurando que reflejen adecuadamente la pluralidad de intereses y de representaciones de la propia Asamblea General de modo abierto y pleno, dando entrada, además, en los mismos a

representantes directos del personal de estas Entidades, en igualdad de derechos y deberes con las restantes representaciones.

Por otra parte, tomando como base los criterios que ofrece el derecho comparado de algunos de los países integrados en la O. C. D. E., se establece también una Comisión de Control, con funciones específicas de control y tutela permanente, que se compone de impositores y representantes de las Corporaciones Locales elegidos por la Asamblea General e incluye una representación de los empleados de la propia Caja de Ahorros, garantizándose de ese modo el adecuado empleo de los fondos en el cumplimiento de los fines legalmente establecidos para esta finalidad.

Por último, se instituye una Comisión de Obras Sociales, con la misión específica de seleccionar y administrar las obras de esta naturaleza que hayan de nutrirse de los excedentes libres de las Cajas, deslindándose de este modo las tareas asistenciales de estas instituciones de las gerenciales relativas al plano financiero típico de las Entidades crediticias. El principio de necesaria especialización que ello supone redundará en mayores niveles de eficiencia respecto a los objetivos perseguidos tanto en el ámbito financiero como en el asistencial, sin que por ello se separen las obras sociales del ámbito propio de las Cajas que las sostienen e impulsan.

En cuanto a la operatoria de las Cajas de Ahorro, el presente Real Decreto, atendiendo al criterio de libertad que debe prevalecer en la organización del sistema financiero, suprime las limitaciones que hasta ahora se habían venido manteniendo, sin otra aparente justificación que un evidente deseo de tutela ante riesgos no distintos por su naturaleza a los que constituyen el ámbito obligado de toda Entidad crediticia. Alcanzado hoy por las Cajas de Ahorro un grado notable de desarrollo, parece llegado el momento de levantar las prohibiciones referidas para que sea cada Entidad la que libremente decida la especialización a que su vocación y capacidad de gestión le conducen, sin otras limitaciones que las generales de las restantes instituciones financieras privadas.

Por lo que se refiere a la distribución de excedentes y a su destino a obras sociales, se ratifican y refuerzan los criterios que respecto a la creación de reservas ya se habían establecido anteriormente, al tiempo que se acota el ámbito propio de las obras sociales de las Cajas de Ahorro y se consolida la posibilidad —necesaria debido al elevado coste de ciertas obras y socialmente conveniente hoy en

día— de la realización de obras sociales en régimen de colaboración con otras instituciones o personas.

Por último, el presente Real Decreto delimita claramente el ámbito de la Confederación Española de Cajas de Ahorro, Entidad cuya historia alcanza ya medio siglo de vigencia, frente al propio y específico que las Cajas que la integran, al tiempo que crea, en el seno de su Asamblea General, el Consejo Superior del Ahorro, como alto órgano consultivo de las Cajas sobre las materias propias de su competencia.

En su virtud, a propuesta del Ministro de Economía y previa deliberación del Consejo de Ministros en su reunión del día 25 de agosto de 1977, dispongo:

Capítulo I. — *De los órganos de gobierno de las Cajas de Ahorro*

Artículo 1.° Corresponde la administración, gestión y representación de las Cajas de Ahorro, para el desarrollo de las competencias que en cada caso se establecen, a los siguientes órganos de gobierno:

1.° Asamblea General.
2.° Consejo de Administración.
3.° Comisión de Control.
4.° Comisión de Obras Sociales.

Art. 2.° 1. La Asamblea General es el órgano de gobierno y decisión de las Cajas de Ahorro. Sus miembros ostentarán la denominación de Consejeros generales, y representarán los intereses de los depositantes y los generales de ámbito de actuación de la Entidad.

2. La Asamblea General estará constituida:

a) Por un mínimo de sesenta, y un máximo de 150 Consejeros generales, elegidos mediante compromisarios en representación directa de los impositores de la Entidad. A tales efectos, la elección de compromisarios se efectuará mediante sorteo público ante Notario entre los impositores de la Entidad que reúnan los requisitos que se establecen en el artículo 3.° y en número no inferior a 10 ni superior a 20 por cada Consejero general elegible.

b) Por un mínimo de quince Consejeros generales y un máximo de treinta representantes de Entidades de carácter científico, cultural o benéfico de reconocido arraigo en el ámbito territorial de la Caja.

Cuando se trate de Cajas fundadas por personas o instituciones privadas y otras instituciones públicas distintas del Estado, Diputaciones, Cabildos Insulares o Ayuntamientos, dentro de este grupo de Consejeros podrá incluirse una

representación de las Corporaciones Locales en cuyo ámbito territorial la Caja de Ahorros desarrolle su actividad financiera.

En el caso de Cajas fundadas por el Estado, Diputaciones, Cabildos Insulares o Ayuntamientos, dentro de este grupo de Consejeros generales podrá reservarse una representación de especial importancia la Corporación fundadora.

Los Consejeros representantes del Estado, Diputaciones, Cabildos Insulares o Ayuntamientos o Entidades culturales, científicas o benéficas, serán directamente nombrados por la institución a la que representen.

c) Por los miembros del Consejo de Administración, cuyo Presidente, Vicepresidentes y Secretario lo serán asimismo de la Asamblea General, y por los de las Comisiones de Control y de Obras Sociales.

3. Los Estatutos de cada Caja determinarán el número de compromisarios y Consejeros generales elegibles, así como las Entidades o Corporaciones que habrán de tener representación en la Asamblea General.

Art. 3.° 1. Los compromisarios y Consejeros generales deberán reunir los siguientes requisitos:

a) Ser persona física de nacionalidad española, con residencia habitual en la región o zona de actividad de la Caja.

b) Ser mayor de edad y menor de 75 años o de la edad que, como máxima y siempre inferior a esta última, establezcan los Estatutos a estos efectos.

c) Para ser elegido compromisario o Consejero general en representación directa de los impositores se requerirá ser impositor de la Caja de Ahorros a que se refiera la designación con antigüedad superior a tres años en el momento del sorteo. La condición de impositor se acreditará, además, mediante el mantenimiento en el semestre anterior al del sorteo de un saldo medio en cuentas no inferior a 25.000 pesetas. Los Estatutos podrán establecer un procedimiento de revisión periódica de esta cantidad en función del valor del dinero.

d) Además, será necesario ostentar previamente la condición de compromisario para ser elegido Consejero general en representación directa de los impositores.

2. No podrán ostentar el cargo de compromisario o Consejero general los sometidos a interdicción, los quebrados y los concursados no rehabilitados, los condenados a penas que lleven anejas la inhabilitación para el ejercicio de cargos públicos y los que hubieran sido sancionados por infracciones graves.

Tampoco podrán ser compromisarios o Consejeros generales los Presidentes, Consejeros, Administradores, Directores, Gerentes, Asesores o empleados de otro establecimiento o institución de crédito de cualquier clase, condición o categoría, o de Corporaciones o Entidades que propugnen, sostengan o garanticen instituciones o establecimientos de crédito, o los funcionarios al servicio de la Administración con funciones a su cargo que se relacionen directamente con las actividades propias de las Cajas de Ahorro.

3. El proceso electoral de compromisarios y Consejeros generales se efectuará cada cuatro años, y por igual período de tiempo serán nombrados estos últimos, pudiendo ser reelegidos, como máximo, por otros dos períodos, si continuasen cumpliendo los requisitos establecidos en los números anteriores de este artículo. Cuando se trate de Consejeros generales de representación directa de los impositores, las vacantes que entre los mismos se produzcan no se cubrirán hasta que se proceda a nueva elección general de compromisarios.

4. Los Consejeros generales cesarán en el ejercicio de sus cargos en los siguientes supuestos:

a) Por cumplimiento del plazo para el que fueron designados.

b) Por renuncia.

c) Por defunción.

d) Por la pérdida de cualquiera de los requisitos que condicionan su elegibilidad o de la representación en virtud de la cual hubiesen sido nombrados.

e) Por incurrir en alguna de las incompatibilidades reguladas en esta disposición.

f) Por acuerdo de separación adoptado con justa causa por la propia Asamblea General.

5. El cargo de compromisario y de Consejero general tendrá carácter honorífico y gratuito y no podrá originar percepciones distintas de las dietas por asistencia y desplazamiento en los supuestos que se determinen en los Estatutos y en la cuantía que se establezca para cada clase de reunión por el Banco de España con carácter de tipo general.

Quienes ostenten la condición de Consejero general de una Caja de Ahorros no podrán estar ligados a la misma por contratos de obras, servicios, suministros o trabajos retribuidos por el período en el que ostenten tal condición y dos años después, contados a partir del cese como Consejero, salvo la relación laboral cuando tal condición se ostente por representación directa del personal de la Caja

o cuando aquélla sea previa a la designación como Consejero general.

Art. 4.° Sin perjuicio de las facultades generales de gobierno, competen de forma especial a la Asamblea General las siguientes funciones:

1. El nombramiento de los Vocales del Consejo de Administración.

2. El nombramiento de los miembros de la Comisión de Control, de la Comisión de Obras Sociales y de la Comisión Revisora del Balance.

3. La separación de Consejeros generales o revocación de Vocales del Consejo de Administración antes del cumplimiento de su mandato.

4. La aprobación y modificación de los Estatutos.

5. La liquidación y disolución de la Entidad o su fusión con otras.

6. La aprobación de la gestión del Consejo de Administración, Memoria, balance anual y cuenta de resultados, así como de la aplicación de éstos a los fines propios de la Caja de Ahorros.

7. La creación de obras benéfico-sociales, así como la aprobación de sus presupuestos anuales y la gestión y liquidación de los mismos.

8. Cualesquiera otros asuntos que se sometan a su consideración por los órganos facultados al efecto.

Art. 5.° Las Asambleas Generales podrán ser ordinarias y extraordinarias.

La convocatoria de la Asamblea General se hará por el Consejo de Administración y se publicará en el «Boletín Oficial del Estado» y de las provincias a que se extienda la actuación de la Caja y en los periódicos de mayor circulación de la provincia donde radique su sede social con quince días, al menos, de antelación. La convocatoria expresará fecha, lugar y orden del día, así como la fecha y hora de reunión en segunda convocatoria.

La Asamblea General precisará, para su válida constitución, la asistencia de la mayoría de sus miembros en primera convocatoria. La constitución en segunda convocatoria será válida cualquiera que sea el número de asistentes. No se admitirá estar representado por otro Consejero o por tercera persona, sea física o jurídica.

Los acuerdos de la Asamblea General se adoptarán por mayoría simple de votos de los concurrentes, excepto en los supuestos que contemplan los apartados 3, 4 y 5 del artículo 4.°, en los que se requerirá en todo caso la asistencia de la mayoría de los miembros. Para la adopción de los acuerdos a que se refiere el apartado 3 del artículo

anterior, además será necesario, como mínimo, el voto favorable de los dos tercios de los asistentes.

Cada Consejero general tendrá derecho a un voto, otorgándose a quien presida la reunión voto de calidad. Los acuerdos válidamente adoptados obligan a todos los Consejeros generales, incluidos los disidentes y ausentes.

Asistirá en todo caso a las Asambleas Generales el Director general de la Entidad con voz y voto, y los Estatutos podrán autorizar también la asistencia, con voz pero sin voto, de otros técnicos de la Caja de Ahorros.

Los acuerdos adoptados en la Asamblea General se harán constar en acta, que podrá ser aprobada al término de su reunión por la propia Asamblea o por el Presidente y dos interventores designados por la misma, en un plazo máximo de quince días. Dicha acta tendrá fuerza ejecutiva a partir de la fecha de su aprobación.

Art. 6.° La Asamblea General será presidida por el Presidente de la Caja o, en su caso, por los Vicepresidentes, según su orden, y en su defecto por el Vocal de mayor edad del Consejo de Administración que se halle presente. Actuará de Secretario el que lo sea del Consejo de Administración.

Celebrará una reunión anual ordinaria dentro de los seis primeros meses, a contar desde la fecha del cierre del ejercicio.

Quince días antes de la Asamblea General ordinaria quedará depositada en las oficinas centrales de la Caja, a disposición de los Consejeros generales, una Memoria en la que se reseñará detalladamente la marcha de la entidad durante el ejercicio vencido, uniéndose a la referida Memoria el balance anual, cuenta de resultados y propuesta de aplicación de los mismos, así como el informe de la Comisión Revisora del Balance.

La Asamblea General extraordinaria será convocada y se celebrará en igual forma que las ordinarias, pero sólo podrá tratarse en ella del objeto para el cual haya sido expresamente reunida.

El Consejo de Administración convocará Asamblea General extraordinaria siempre que lo estime conveniente a los intereses sociales, pudiendo hacerlo también a petición de un tercio de los miembros de la propia Asamblea o por acuerdo de la Comisión de Control, cuando se trate de materias de competencia de ésta. En ambos casos la convocatoria se hará dentro del término de quince días a partir de la presentación de la petición, no pudiendo mediar más de veinte días entre la fecha de la convocatoria y la señalada para la celebración de la Asamblea.

Art. 7.º La administración de la Caja de Ahorros en sus aspectos financieros estará confiada al Consejo de Administración.

El número de Vocales del Consejo será el que fijen los Estatutos, pero no podrá ser inferior a quince ni superior a veintiuno.

Art. 8.º 1. Los Vocales del Consejo de Administración de las Cajas de Ahorro deberán reunir los siguientes requisitos:

a) Tener nacionalidad española.

b) Ser mayor de edad y menor de setenta y cinco años, o de edad inferior a esta última que, como máxima para el desempeño del cargo, establezcan los Estatutos.

c) No estar incurso en las incompatibilidades que se regulan en el artículo siguiente.

d) Tener la condición de depositante al tiempo de formular la aceptación del cargo.

2. A los Vocales de los Consejos de Administración se les aplicarán idénticas normas respecto a retribuciones que las establecidas para los compromisarios y Consejeros generales.

Art. 9.º 1. Constituirán incompatibilidades para el nombramiento y para el ejercicio del cargo de Vocal del Consejo de Administración de las Cajas de Ahorro.

a) Las establecidas en el artículo 3.º, 2, respecto a los compromisarios y Consejeros generales, así como las relacionadas en el último párrafo del número 5 del referido artículo.

b) Pertenecer al Consejo de Administración de más de cuatro Sociedades Anónimas. A estos efectos no se computarán los puestos ostentados en Consejo de Administración de Sociedades Anónimas en las que los interesados, su cónyuge, ascendientes o descendientes, juntos o separadamente, sean propietarios de un número de acciones no inferior al cociente de dividir el capital social por el número de Vocales del Consejo de Administración. La misma norma se aplicará a los casos de representación legal de menores, ausentes o incapacitados. En cualquier caso el número total de Consejos no será superior a ocho.

2. Los Vocales de los Consejos de Administración, así como sus cónyuges, ascendientes o descendientes y las Sociedades en que dichas personas participen mayoritariamente en el capital, bien de forma aislada o conjunta, o en las que desempeñen los cargos de Presidente, Consejero, Administrador, Gerente, Director general o asimilados, no podrán obtener créditos, avales ni garantías de la Caja respectiva, o enajenar a la misma bienes o valores de su

propiedad o emitidos por tales Entidades sin que exista acuerdo del Consejo de Administración de la Caja y autorización expresa del Banco de España. Esta prohibición no será aplicable a los créditos, avales o garantías para la Caja con aportación por el titular de garantía real suficiente y se extenderá, en todo caso, no sólo a las operaciones realizadas directamente por las personas o Entidades referidas, sino aquellas otras en que pudieran aparecer una o varias personas físicas o jurídicas interpuestas.

Art. 10. 1. El nombramiento de Vocales del Consejo de Administración se efectuará por la Asamblea General, con excepción de los que representen al personal de la Entidad y de los que, en el caso de Cajas fundadas por el Estado o las Corporaciones Locales, nombren éstas directamente. A tales efectos el nombramiento de Vocales se regirá por lo dispuesto en los Estatutos y, en todo caso, respetando las siguientes normas generales:

a) En el caso de Cajas fundadas por el Estado o las Corporaciones Locales, el número de Vocales nombrados directamente por aquél o éstas no podrá exceder de la mitad menos dos del número total de Vocales. En los restantes casos, la Asamblea General elegirá la mitad menos dos de los Vocales del Consejo entre personalidades de reconocido prestigio cultural, científico o profesional dentro del ámbito territorial de la Caja o de entre Consejeros generales que sean representantes de Corporaciones Locales, en las proporciones que se señalen los Estatutos.

b) El número de Vocales representantes del personal de Caja de Ahorros será de cuatro.

c) Los restantes Vocales serán elegidos por la Asamblea entre el grupo de Consejeros generales representantes directos de los impositores.

2. En los casos previstos en los apartados a), cuando proceda, y c), del número anterior, podrán proponer candidatos, tanto el Consejo de Administración como un número de Consejeros generales de representación directa de los impositores igual o superior al que resulte de dividir la totalidad de tales Consejeros generales por el número de Vocales del Consejo de Administración que puedan ser elegidos por la Asamblea.

3. Los Vocales representantes del personal serán elegidos directamente por los empleados. Los candidatos habrán de tener, como mínimo, una antigüedad de tres años en la plantilla de la Entidad y estarán sujetos al mismo régimen, requisitos e incompatibilidades que los restantes Vocales del Consejo. Las candidaturas se presentarán y la elección se efectuará con arreglo a criterios de amplia

proporcionalidad por los grupos de categorías profesionales o funcionales en que pueda distribuirse la correspondiente plantilla, al objeto de que todos ellos queden directamente representados en el Consejo.

4. La duración del ejercicio del cargo de Vocal del Consejo de Administración será señalada en los Estatutos, sin que pueda exceder de cuatro años. Los Estatutos podrán prever, asimismo, la posibilidad de reelección por períodos de cuatro años, hasta un máximo de dos reelecciones, y siempre que en éstas se cumplan las mismas condiciones, requisitos y trámites que en el nombramiento. En todo caso, el nombramiento y la reelección de Vocales habrá de comunicarse al Ministerio de Economía, a través del Banco de España, para su conocimiento y constancia.

5. Los Vocales del Consejo de Administración cesarán en el ejercicio de sus cargos en los mismos supuestos que se relacionan en el artículo 3.° para los Consejeros generales y por incurrir en las incompatibilidades previstas en el artículo anterior. Las vacantes que se produzcan se cubrirán, según proceda, en el plazo de tres meses, conforme a lo prevenido en este artículo.

6. La renovación de los Vocales, a que se refiere el apartado c) del número 1 anterior, podrá ser acometida por mitades cada dos años, si así lo dispusieren los Estatutos. En tales casos no regirá lo establecido en el apartado d) del número 4 del artículo 3.° para los Vocales elegidos entre el grupo de Consejeros generales de representación directa de los impositores hasta que no finalice el período para el que fueron elegidos miembros del Consejo de Administración.

Art. 11. Compete al Consejo de Administración la función de gobierno y administración de la Entidad en sus aspectos financieros, a la que representa en juicio y fuera de él, y para todos los asuntos pertenecientes al giro y tráfico de la misma. El ámbito de sus facultades se regirá por lo establecido en los Estatutos y en los acuerdos de la Asamblea General, a la que deberá rendir cuentas de su actuación.

Las facultades del Consejo podrán ser delegadas en la Comisión Ejecutiva y en el Director general, con excepción de las relativas a la elevación de propuestas a la Asamblea General o cuando se trate de facultades especialmente delegadas en el Consejo, salvo que fuese expresamente autorizado para ello. En la composición de la Comisión Ejecutiva, que en ningún caso tendrá menos de cinco miembros, existirá representación de cada uno de los grupos de Vocales regulados en el artículo 10, 1, anterior.

Art. 12.1. El Consejo de Administración nombrará, de entre sus miembros, al Presidente, que, a su vez, lo será de la Entidad. Asimismo nombrará uno o más Vicepresidentes, que sustituirán, por su orden, al Presidente, y un Secretario.

En el caso de Cajas de Ahorro fundadas por una Corporación Local, la Presidencia de la misma, sin perjuicio de que por los Estatutos pueda establecerse la obligatoriedad de que recaiga sobre un Vocal representante de la Corporación fundadora, no podrá recaer en ningún caso sobre quien ostente a su vez la Presidencia de aquélla.

2. El Consejo se reunirá, convocado por su Presidente, cuantas veces sea necesario para la buena marcha de la Entidad y, por lo menos, una vez al trimestre.

Los acuerdos se adoptarán por mayoría de los Consejeros asistentes.

A las reuniones del Consejo y de la Comisión Ejecutiva asistirá, con voz y voto, el Director general de la Entidad.

Art. 13. La Comisión de Control, a cuyas reuniones asistirá el Director general de la Entidad con voz y voto, tendrá por objeto supervisar la gestión del Consejo de Administración y estará integrada por siete personas, elegidas por la Asamblea General entre sus miembros que no ostenten la condición de Vocales del Consejo de Administración y que pertenezcan al grupo de Consejeros generales representantes directos de los impositores y de las Corporaciones Locales y Entidades científicas, culturales o benéficas. La presentación de candidaturas se efectuará conforme a lo dispuesto en el artículo 10, 2, y las vacantes se cubrirán en el plazo de tres meses, a partir de la fecha en que se hubieren producido.

Los Comisionados deberán reunir los mismos requisitos y tendrán las mismas incompatibilidades y limitaciones que los Vocales del Consejo de Administración. La propia Asamblea, al formular la elección, designará como Presidente al que hubiera obtenido mayor número de votos.

Se incorporarán, además, a la Comisión de Control, dos personas, Comisionados de pleno derecho, en representación del personal de la Caja de Ahorros. Su designación se producirá por elección entre los empleados, conforme a las mismas reglas y requisitos establecidos para la elección de Vocales del Consejo de Administración.

Art. 14. La Comisión de Control tendrá atribuidas las siguientes funciones:

1. Supervisar las líneas generales de actuación del Consejo de Administración, con el fin de que en todo momento se ajuste a los criterios y resoluciones adoptadas

por la Asamblea General y al ámbito de las facultades que estatutaria, especial u ocasionalmente le hubieran sido delegadas.

2. Velar por el adecuado desarrollo de las actividades encomendadas a la Comisión de Obras Sociales, en orden a la correcta realización de las directrices establecidas por la Asamblea General.

3. Elevar a la Asamblea General y al Ministerio de Economía, a través del Banco de España, información anual de su actuación, sin perjuicio de los informes que, para cuestiones o situaciones concretas, crea oportuno remitir a los mismos.

4. Requerir al Presidente de la convocatoria de la Asamblea General con carácter extraordinario, cuando estime necesaria su reunión.

Para el cumplimiento de estas funciones, la Comisión de Control se reunirá cuantas veces sea convocada por su Presidente o, al menos, una vez al trimestre y, en el desempeño de sus tareas, podrá recabar del Consejo de Administración cuantos antecedentes e información considere necesarios.

Art. 15. 1. La Comisión de Obras Sociales tendrá como función proponer a la Asamblea General, para su aprobación, las obras de esta naturaleza que habrán de ser acometidas y los presupuestos de las ya existentes, así como la gestión y administración de todas aquéllas conforme a criterios de racionalidad económica y máximo servicio a los intereses generales de la región en que la Caja desarrolle sus actividades.

2. La Comisión de Obras Sociales, a la que asistirá con voz y voto el Director general de la Entidad, estará integrada por seis Consejeros generales que no ostenten la condición de Vocales del Consejo de Administración ni sean miembros de la Comisión de Vigilancia, y en la misma estarán representados, además de los Consejeros de los impositores, los Consejeros de las Corporaciones Locales y los de Entidades de carácter cultural, científico o benéfico. Presidirá esta Comisión el Presidente de la Caja de Ahorros y a la misma se incorporarán dos representantes del personal, elegidos con los requisitos señalados en el artículo 10, 3.

3. La elección de los miembros de esta Comisión se efectuará por la Asamblea General, conforme a lo dispuesto en el artículo 10, 2, salvo la representación del personal, y tendrán que cumplir idénticos requisitos y se les aplicará las mismas incompatibilidades y limitaciones que las establecidas para los Vocales del Consejo de Adminis-

tración. Las vacantes se cubrirán en el plazo de tres meses, a partir de la fecha en que se hubieran producido.

4. Dependiente directamente de la Comisión existirá, con autonomía funcional respecto a la vertiente financiera de la Caja de Ahorros, un Departamento de Obras Sociales y al frente del mismo se hallará un Jefe, responsable de la ejecución de las directrices de la Comisión sobre tales materias.

Art. 16. La Asamblea General ordinaria designará cada año a dos censores de entre sus miembros que no reúnan la condición de Vocales del Consejo de Administración ni formen parte de la Comisión de Control ni de la de Obras Sociales. Los nombrados formarán la Comisión Revisora del Balance, cuyo cometido consistirá en el estudio y censura de las cuentas que resuman la gestión del ejercicio y la consiguiente elevación a la Asamblea General del informe en que se refleje el examen realizado.

Art. 17. El Director general o asimilado será designado por el Consejo de Administración de la Caja entre personas con capacidad, preparación técnica y experiencia suficiente para desarrollar las funciones propias de este cargo.

Su nombramiento se comunicará al Ministerio de Economía, que, en el plazo de dos meses, podrá ejercitar el derecho de veto por falta de idoneidad de la persona designada. En todo caso, la Asamblea General convocada al efecto habrá de confirmar previamente el nombramiento.

El Director general o asimilado cesará por jubilación a la edad de setenta años. Podrá, además, ser removido por ineficiencia en su actuación o por cualquier otra justa causa, a propuesta del Consejo de Administración, informe de la Confederación Española de Cajas de Ahorro, aprobación de la Asamblea General convocada al efecto y aceptación del Ministerio de Economía, o en virtud de expediente disciplinario instruido por el Banco de España, que resolverá el Ministerio de Economía.

Art. 18. El Director general o asimilado podrá suspender provisionalmente la ejecutividad de los acuerdos del Consejo de Administración de la Entidad que no se refieran a su persona, dando cuenta inmediata al Ministerio de Economía, cuando entienda que éstos vulneran las disposiciones vigentes o afectan injusta y gravemente a la situación patrimonial, a los resultados o al crédito de la Caja de Ahorros o de sus impositores o clientes. En tales casos pedirá la convocatoria inmediata de la Comisión de Control para que por ésta se eleve también informe al Ministerio de Economía, que resolverá en definitiva, sin perjuicio de las acciones que posteriormente procedan.

Art. 19. El Consejo de Administración propondrá a la Asamblea General la aprobación de un Reglamento del procedimiento que deberá seguirse para las designaciones de los miembros de los órganos de gobierno, de acuerdo con los principios contenidos en el presente Real Decreto, y en el que se contemplarán, entre otros, los siguientes extremos:

1. Definición, en su caso, del ámbito territorial para la designación de compromisarios y elección de Consejeros generales, procurando mantener, a este respecto, los adecuados criterios de proporcionalidad en relación con el número de impositores.

2. Normas para la interpretación y resolución de las posibles impugnaciones, en relación a los sucesivos actos o acuerdos correspondientes a los nombramientos, respecto de los que se establecerá una competencia inicial del Presidente de la Entidad y otra en segunda y definitiva instancia de la Asamblea General o de las personas en quien ésta delegue.

3. Número de representantes de los empleados en el Consejo de Administración y en las Comisiones de Control y Obras Sociales atribuible a cada categoría profesional o funcional definiendo tales categorías con criterios que tengan en cuenta las especiales características de la plantilla de cada Entidad y que permitan que todas ellas estén representadas en el Consejo y, alternativamente, en las citadas Comisiones.

4. Resolver los supuestos de titularidad múltiple o dividida de los depósitos, con el fin de designar un solo impositor, a los efectos de lo dispuesto en este Real Decreto.

5. Todas las normas de procedimiento necesarias para para el correcto desarrollo y cumplimiento de lo establecido en esta disposición.

Capítulo II. *De las operaciones de las Cajas de Ahorro*

Art. 20. A partir de la entrada en vigor de la presente disposición las Cajas de Ahorro podrán realizar las mismas operaciones que las autorizadas a la Banca privada, sin otras limitaciones que las vigentes para esta última en el marco de la Ley 2000/1962, de 14 de abril (R. 681 y N. Dicc. 3047), sobre bases de ordenación del crédito y de la Banca.

Capítulo III. *De la distribución de excedentes y de las obras benéfico-sociales*

Art. 21. 1. En ningún caso las reservas expresas constituidas por las Cajas de Ahorro al amparo de lo prevenido en el Decreto 1838/1975, de 3 de julio (R. 1604), tendrán el carácter de reservas legales.

Art. 22. 1. Las Cajas de Ahorro destinarán la totalidad de los excedentes que, conforme a las normas vigentes, no hayan de ingresar sus reservas a la financiación de obras benéfico-sociales propias o en colaboración, de modo que las mismas se orienten hacia la sanidad pública, la investigación, enseñanza y cultura o los servicios de asistencia social y que los beneficios de ellas derivados se extiendan especialmente al ámbito regional de actuación de la Caja.

2. La autorización definitiva de las obras benéfico-sociales de las Cajas de Ahorro, una vez aprobadas por sus Asambleas Generales, se concederá por el Ministerio de Economía a la vista de los datos contenidos en las correspondientes solicitudes y Memorias y teniendo presente los criterios expuestos en el número anterior de este artículo.

Art. 23. Las Cajas de Ahorro, individual o colectivamente y sin otras limitaciones que las que se deriven de las necesidades de sostenimiento de las obras benéfico-sociales propias ya acometidas, podrán efectuar obras benéfico-sociales en colaboración con otras instituciones o personas físicas o jurídicas. En tales casos, si la colaboración de las Cajas consistiese en la financiación de las inversiones reales necesarias para la puesta en marcha de la obra, tales inversiones revertirán a estas Entidades al finalizarse la misma por cualquier motivo, siendo destinados los bienes referidos o el producto íntegro de su enajenación a la financiación de nuevas obras benéfico-sociales.

Capítulo IV. *De la Confederación Española de Cajas de Ahorro y del Consejo Superior del Ahorro*

Art. 24. La Confederación Española de Cajas de Ahorro, Asociación Nacional de todas las Cajas de Ahorro Confederadas y organismo financiero de las mismas, tendrá como finalidades principales las siguientes:

a) Ostentar la representación individual o colectiva de las Cajas de Ahorro Confederadas respecto al poder público, favoreciendo el concurso de estas Instituciones a la acción de la política económica y social del Gobierno.

b) Ostentar asimismo la representación de las Cajas

de Ahorro en el ámbito internacional y, especialmente, respecto al Instituto Internacional de las Cajas de Ahorro y demás organismos internacionales.

c) Ofrecer a las Cajas de Ahorro aquellos servicios financieros que éstas consideren adecuados, así como facilitar el giro y transferencia de fondos y efectos entre las mismas y prestarles el apoyo necesario para movilizar sus recursos o solventar dificultades económicas o de gestión.

d) Constituir un centro de estudios en común de todas las cuestiones que afecten a las Cajas de Ahorro, procurando la más adecuada organización y eficaz funcionamiento de las mismas.

Art. 25. Los órganos de gobierno de la Confederación Española de Cajas de Ahorro se ajustarán en todo a lo prevenido en esta disposición para los correspondientes de las Cajas con las siguientes peculiaridades:

a) En la Asamblea General de la Confederación los Consejeros representarán exclusivamente a las Cajas de Ahorro Confederadas y serán el Presidente o un Vocal del Consejo de Administración y el Director general o asimilado de cada una de ellas.

b) El número de votos concedidos a cada Caja en la Asamblea General podrá ser proporcional al volumen de sus depósitos, con un máximo de quince y un mínimo de dos, excepto en las elecciones de las personas que hayan de desempeñar los distintos cargos, en que cada Caja tendrá derecho a un solo voto.

c) Todos los Vocales del Consejo de Administración, que podrán actuar en pleno o delegar funciones en una Comisión Ejecutiva, serán elegidos entre los Consejeros generales, a excepción de los Vocales representantes del personal de la Confederación. En esta elección se atenderá especialmente a lo que queden adecuadamente representadas todas las regiones españolas.

d) Cada Vocal del Consejo de Administración tendrá un voto en el mismo, siendo dirimente en todo caso el voto de quien presida el Consejo.

e) A las reuniones del Consejo de Administración asistirá con voz y voto el Director general de la Confederación, y con voz, pero sin voto, los restantes Directores de la misma.

Art. 26. 1. Como alto órgano consultivo de la Asamblea General existirá el Consejo Superior del Ahorro. Los Vocales de este Consejo, cuyo número máximo será de veinte, serán libremente elegidos por la Asamblea General de la Confederación entre personalidades relevantes que hayan destacado en la defensa y promoción del ahorro y

sus nombramientos habrán de ser comunicados al Ministerio de Economía, que podrá ejercitar, en el plazo de dos meses, su derecho de veto.

2. La Asamblea General podrá elegir libremente al Presidente del Consejo Superior del Ahorro y al Presidente del Consejo de Administración de la Confederación, pudiendo recaer el nombramiento tanto de un cargo como de otro en cualquiera de los miembros de la Asamblea General o del Consejo Superior del Ahorro e, incluso, coincidir ambos cargos en una misma persona.

Disposiciones transitorias

1.ª En el plazo de dos meses, a contar desde la publicación de este Real Decreto, las Cajas y la Confederación Española de Cajas de Ahorro procederán a la adaptación de sus Estatutos a las disposiciones que en el mismo se contienen, elevándolos al Ministerio de Economía para su aprobación.

Igualmente procederán a la redacción de un Reglamento provisional del procedimiento regulador del sistema de designaciones que se establece en este Real Decreto, adaptado a las características y dimensiones de cada Entidad y que, con carácter transitorio y para la constitución inicial de los órganos de gobierno de las Cajas de Ahorro, se someterá en el mismo plazo a la aprobación del Ministerio de Economía.

2.ª Antes del primero de febrero de 1978 se procederá a la elección de los Compromisarios y Consejeros generales, y a la constitución de la Asamblea General que, a su vez, designará en la forma establecida a los miembros de las Comisiones de Control y de Obras Sociales y, cuando proceda, a los Vocales del Consejo de Administración. Igualmente, antes de la fecha señalada, se procederá a la elección y nombramiento de los Vocales, representantes del personal en el Consejo de Administración.

3.ª A partir de la entrada en vigor del presente Real Decreto los Vocales de los Consejos de Administración de las Cajas de Ahorro que no resultasen afectados por las limitaciones e incompatibilidades establecidas en el mismo permanecerán en el ejercicio de sus cargos hasta el final de su actual mandato y sin perjuicio de las reelecciones que procedan una vez constituida la Asamblea General y conforme a lo prevenido en el artículo 10 de la presente disposición con excepción en todo caso de los Vocales nombrados en virtud de lo establecido en el artículo 1.º, 2, del Decreto 786/1975, de 3 de abril (R. 761, N. Dicc. 3898

nota, art. 2.º), que cesarán al procederse al nombramiento de los Vocales representantes del personal.

En tanto no se haya producido la constitución de la Asamblea General, el gobierno, representación y administración de las Cajas de Ahorro seguirán atribuidos a sus actuales órganos de gestión quienes, en consecuencia, adoptarán los acuerdos necesarios para la debida ejecución y cumplimiento de las normas contenidas en el presente Real Decreto.

Los miembros de los Consejos de Administración cuyos mandatos finalicen después de la entrada en vigor de la presente disposición y antes de la constitución de la Asamblea General, continuarán en el ejercicio de sus funciones hasta que por ésta se proceda a la elección o reelección de los Vocales correspondientes.

Disposiciones finales

1.ª Quedan derogadas cuantas disposiciones de igual o inferior rango se opongan a lo dispuesto en el presente Real Decreto.

2.ª Se autoriza al Ministerio de Economía para adoptar las medidas y dictar las disposiciones que sean necesarias para el desarrollo de este Real Decreto.

3.ª Las facultades concedidas a la Asamblea General en los artículos 4.º y 19 de este Real Decreto, en relación con los Estatutos y Reglamentos de la Caja, se entienden sin perjuicio de la posterior aprobación de los mismos por el Ministerio de Economía, quien podrá ordenar la modificación en todo caso de aquellos preceptos que no se ajusten a las normas o principios de la presente disposición.

4.ª Todas las relaciones de las Cajas de Ahorro y de la Confederación Española de Cajas de Ahorro con el Ministerio de Economía en las materias reguladas en este Real Decreto se establecerán a través del Banco de España.

5.ª El presente Real Decreto entrará en vigor al día siguiente de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

DECRETO 27 AGOSTO 1977, NÚM. 2291/77 (M.º ECONOMÍA). CAJAS DE AHORRO. REGIONALIZACIÓN DE SUS INVERSIONES.

Artículo 1.º Las Cajas de Ahorro destinarán a inversiones en la región o zona geográfica en que desarrollen su actividad financiera:

a) La mitad, al menos, de sus inversiones en valores

mobiliarios, excluidas las obligatorias que hayan de materializarse necesariamente en cédulas para inversiones.

b) Las tres cuartas partes, como mínimo, de sus restantes inversiones, excluidas las cuentas financieras y las de tesorería e incluidos el inmovilizado y las inversiones de la obra social.

Art. 2.° A efectos de lo prevenido en el artículo anterior, podrán computarse como inversiones regionales en valores los emitidos por el Instituto Nacional de Industria, compañías de producción de energía eléctrica, Corporaciones Locales, Compañía Telefónica Nacional de España y por las demás Entidades públicas o privadas cuando tales valores financien obras o actividades en la región de que se trate, o de las que ésta se beneficie directamente, y así se reconozca de forma expresa para cada caso en concreto por la Comisión Delegada de Asuntos Económicos a propuesta de los Ministerios con competencia sobre las inversiones a que la emisión se refiera.

En el caso de préstamos y créditos se considerará que financian obras o actividades en la región cuando el prestatario o acreditado destine su cuantía a inversiones reales en la misma o cuando en ella tenga su domicilio, si se trata de préstamos y créditos para actividades de consumo. En el descuento de efectos, si el librador o el librado residen en la región o zona geográfica de la Caja o si en ella desarrollan la actividad por la que el efecto se gire.

Disposición transitoria

Las normas de este Real Decreto se aplicarán de forma gradual adaptando su ritmo, en todo caso, a las alteraciones del coeficiente de inversión obligatoria en valores de las Cajas de Ahorro.

Disposición final

Se autoriza al Ministerio de Economía para dictar las normas necesarias para la aplicación de este Real Decreto y para exigir, cuando proceda, que la emisión de valores aptos para la materialización de la inversión obligatoria de las Cajas de Ahorro se efectúe con expresión de su destino regional concreto.

ORDEN 29 ABRIL 1978 (M.º ECONOMÍA). CAJAS DE AHORRO. PRÉSTAMOS DE REGULACIÓN ESPECIAL PARA FINANCIACIÓN A LA EXPORTACIÓN.

1.º Las Cajas de Ahorros habrán de mantener dentro del Coeficiente de Préstamos de Regulación Especial, establecido en el Decreto 715/1964, de 6 de marzo (R. 754 y N. Dicc. 3921), un porcentaje mínimo del 1 % de sus recursos ajenos computables en créditos y efectos representativos de la financiación a la exportación.

2.º El porcentaje mínimo a que se refiere el núm. 1.º de esta Orden habrá de ser alcanzado por las Cajas de Ahorro en seis meses, a partir de 1 de mayo de 1978, mediante un incremento porcentual trimestral igual.

3.º Las Cajas de Ahorro podrán incluir en el coeficiente establecido los créditos concedidos para la financiación de la exportación en sus diversas modalidades. Las condiciones de los créditos serán las generales que se establecen en las disposiciones que regulan las actividades anteriores para la Banca privada y el Banco Exterior de España.

4.º La presente Orden entrará en vigor el mismo día de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

ORDEN 7 FEBRERO 1979 (M.º ECONOMÍA). CAJAS DE AHORRO. PROCEDIMIENTO DE FUSIÓN.

1.º 1. La fusión de Cajas de Ahorro deberá adoptarse por acuerdo de las Asambleas generales de las respectivas Entidades, por mayoría simple de votos de los concurrentes, requiriéndose, en todo caso, la asistencia de la mayoría de los miembros.

2. En todo caso, los Estatutos y Reglamentos de la Entidad que se constituya por fusión de otras deberán ser aprobados por el Ministerio de Economía, quien podrá ordenar la modificación de los preceptos que no se ajusten a las normas o principios del Real Decreto 2290/1977, de 27 de agosto (R. 1966).

2.º 1. En el caso de fusión de Cajas de Ahorro con creación de una nueva Entidad y disolución de las Entidades fusionadas, se realizará inexcusablemente la elección de órganos de gobierno en el plazo de dos años, a partir de la aprobación de los Estatutos y Reglamentos por el Ministerio de Economía.

2. Durante el plazo provisional y transitorio a que se refiere el número anterior, los órganos de gobierno de la Entidad creada por fusión serán los siguientes:

a) La Asamblea general estará constituida por los Consejeros generales representantes de cada Caja disuelta de acuerdo con los pactos que libremente se hayan acordado entre las partes, sin perjuicio del mantenimiento de las limitaciones que para el número total y de representación de grupos de la Asamblea general establece el artículo 2.º del Real Decreto 2290/1977, de 27 de agosto (citado).

b) El Consejo de Administración estará constituido por los Consejeros de Administración de cada Caja fusionada que hayan sido elegidos por las Asambleas generales respectivas para participar en la gestión y dirección de la nueva Entidad, en el número que libremente hayan pactado las partes.

En todo caso, se respetarán las normas generales establecidas en los apartados a), b) y c) del artículo 10 del Real Decreto 2290/1977.

c) La Comisión de Control y de Obras Sociales estarán constituidas por los miembros que las Asambleas generales de las Cajas fusionadas designen de entre los que actualmente las constituyen, en las proporciones que libremente hayan establecido las partes.

De igual forma, se respetarán los requisitos de participación a que hacen referencia los artículos 13 y 15 del Real Decreto 2290/1977.

d) Sin perjuicio de lo establecido en los apartados anteriores, se procurará que en la Asamblea general, el Consejo de Administración, las Comisiones de Control y de Obras Sociales, la participación por miembros de cada Entidad fusionada se aproxime a las relaciones entre sus recursos totales.

En todo caso existirá en cada uno de los citados órganos algún miembro de cada Entidad fusionada.

3.º 1. En el caso de fusiones por absorción, la elección de los nuevos órganos de gobierno se efectuará improrrogablemente en la fecha que, según la aplicación del Real Decreto 2290/1977, deberá constituirse la primera Asamblea general de la Entidad absorbente.

2. Durante el período provisional y transitorio de ejecución de la fusión, que media desde la aprobación de los nuevos Estatutos y Reglamentos por el Ministerio de Economía hasta la iniciación del referido proceso electoral, los órganos de gobierno de la Entidad absorbente serán los siguientes:

1. a) Se mantienen los órganos de gobierno de la Entidad absorbente.

b) La Asamblea general de la Caja o Cajas absorbidas designarán de entre sus miembros un número de Conse-

jeros generales que, como órgano de representación de aquélla, concurrirán a las sesiones de la Asamblea general de la Entidad absorbente con voz y voto.

El número de Consejeros generales que constituirán el referido órgano de representación se establecerá libremente, según los pactos entre las partes, sin que en ningún caso pueda sobrepasar el porcentaje del 20 % para cada Caja respecto a los miembros de la Asamblea general de la Entidad absorbente.

c) La Asamblea general de la Caja o Cajas absorbidas designarán de entre los miembros de sus respectivos Consejos de Administración los Consejeros que, como órgano de representación de aquél, concurrirán a las reuniones del Consejo de Administración de la Entidad absorbente con voz y voto.

El número de miembros que constituirán el órgano de representación se establecerá libremente según los pactos entre las partes, sin que en ningún momento puedan sobrepasar el límite señalado en el apartado b) anterior.

d) La Asamblea general de la Caja o Cajas absorbidas designarán de entre los miembros que componen las Comisiones de Control y de Obras Sociales uno que, como representante de aquellos órganos, concurrirá a las sesiones de los correspondientes de la Entidad absorbente con voz y voto.

2. En las designaciones de miembros para los órganos de representación arriba expuestos se designarán también los miembros suplentes necesarios para proveer los ceses de cualquier titular de aquéllos durante el período transitorio de la fusión.

4.° La presente Orden entrará en vigor al día siguiente de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado», salvo en los supuestos de fusiones o absorciones en que resulten afectadas Cajas fundadas por el Estado o por las Corporaciones Locales, en cuyo caso no entrará en vigor hasta transcurridos dos meses desde dicha publicación.

ORDEN 27 ABRIL 1979 (M.° ECONOMÍA). BANCOS PRIVADOS, EXTERIOR DE ESPAÑA Y CAJAS DE AHORRO. CONSTITUCIÓN DE DEPÓSITOS OBLIGATORIOS REMUNERADOS EN EL BANCO DE ESPAÑA.

1.° Los Bancos privados operantes en España, incluido el Banco Exterior de España, y las Cajas de Ahorro, deberán constituir en el Banco de España depósitos obligatorios en efectivo, equivalentes al 1 % de sus pasivos com-

putables a efectos del coeficiente de Caja, adicionalmente a los depósitos de la misma naturaleza que se han constituido ya por disposición del Banco de España, en uso de las facultades que le fueron delegadas por este Ministerio con fecha 20 de diciembre de 1978. Estos depósitos no serán computables en el coeficiente de caja y se remunerarán al tipo de interés básico vigente a cada momento.

2.° Se faculta al Banco de España para establecer la forma de cumplimiento del depósito obligatorio.

3.° La presente Orden entrará en vigor el mismo día de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

ORDEN 27 ABRIL 1977 (M.° ECONOMÍA). CAJAS DE AHORRO. COEFICIENTE DE INVERSIÓN.

1.° El porcentaje de inversión en fondos públicos y otros valores computables que las Cajas de Ahorro están obligadas a mantener con carácter mínimo, a que se refiere el núm. 6.°, 1, de la Orden de 23 de julio de 1977 (R. 1692), se reducirá, a partir de mayo de 1979, inclusive, en 0,10 puntos mensuales, en vez de la reducción de 0,25 puntos mensuales fijada en el núm. 7.° de dicha Orden.

2.° El porcentaje de inversión en préstamos de regulación especial que las Cajas de Ahorro están obligadas a mantener con carácter de mínimo, a que se refiere el núm. 6.°, 2, de la referida Orden, se reducirá, a partir de mayo de 1979, inclusive, en 0,10 puntos mensuales, en vez de la reducción de 0,25 puntos mensuales fijada en el núm. 8.° de dicha Orden.

3.° La presente Orden entrará en vigor el día siguiente de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

ORDEN 19 JUNIO 1979 (M.° ECONOMÍA). CAJAS DE AHORRO. NORMAS PARA LA OBRA BENÉFICO-SOCIAL.

Artículo 1.° La totalidad de los excedentes líquidos, deducidas las reservas, que las Cajas de Ahorro han de destinar a la realización de las obras benéfico-sociales se invertirán en obras propias o en colaboración, que se orienten a la sanidad pública, la investigación, enseñanza y cultura o a servicios de asistencia social cuyos beneficios se extiendan especialmente al ámbito de actuación de la Caja.

Art. 2.° Tienen la consideración de obras benéfico-sociales propias aquéllas en que la inversión, sostenimiento

anual y administración sean a cargo de la Caja de Ahorros exclusivamente.

Art. 3.° Se consideran obras en colaboración las realizadas con otras Instituciones o personas físicas o jurídicas, mediante la aportación de bienes o servicios para el desarrollo de la obra en común o mediante la realización por la Caja de inversiones reales, necesarias para la puesta en marcha de la obra. En este último caso, tales inversiones revertirán a la Caja al finalizarse la misma por cualquier motivo, destinándose dichos bienes o el producto íntegro de su enajenación a nuevas obras benéfico-sociales.

Las obras en colaboración que se proyecten no tendrán otras limitaciones que las de cumplir los fines antes indicados y las que se deriven de las necesidades de sostenimiento de las obras benéfico-sociales propias ya acometidas.

Art. 4.° Anualmente, las Cajas de Ahorro formularán un presupuesto de obras benéfico-sociales con la siguiente separación:

a) Detalle de las obras benéfico-sociales propias y en colaboración que la Caja de Ahorros tenga establecidas, debidamente autorizadas, con las correspondientes dotaciones para su sostenimiento.

b) Detalle de las obras nuevas que se propongan realizar, con especificación de su finalidad, importe de la inversión y del gasto anual de mantenimiento, que se someten a la aprobación de la Asamblea General.

Art. 5.° La propuesta de distribución de excedentes de cada ejercicio y el presupuesto de obra benéfico-social, a que hace referencia el artículo anterior, una vez aprobados por la Asamblea General, se remitirán a través del Banco de España a este Ministerio, en el primer semestre de cada año, para su autorización. La falta del cumplimiento de este requisito en el plazo previsto se considerará infracción sancionable.

Art. 6.° Cada obra nueva habrá de tramitarse a propuesta de la Comisión de Obras Sociales y ser aprobada por la Asamblea General antes de solicitarse la autorización del Ministerio.

No obstante, la Asamblea General podrá autorizar a la Comisión de Obras Sociales para que, en la ejecución del presupuesto, pueda redistribuir partidas con motivo de cambios en las previsiones de valoración de los gastos de mantenimiento de las obras sociales, señalándole los límites a que debe ajustarse en tal actividad.

Art. 7.° En el caso excepcional y transitorio de mantener partidas sin adscripción a obra propia o en colabora-

ción, destinadas a atender las ayudas a obras benéficas ajenas que se venían prestando, deberán especificarse en el presupuesto de obra benéfico-social y se solicitará autorización de este Ministerio, concretándose el destino, importe o previsión de cada una de ellas, las cuales deberán reducirse paulatinamente hasta su extinción o, en todo caso, integrarse en las obras en colaboración con los requisitos exigidos para éstas.

Art. 8.° Si, por causas justificadas, las Cajas de Ahorro no pudieran realizar determinadas obras nuevas que tuvieran proyectadas e incluso autorizadas por el Ministerio y estimasen conveniente sustituirlas por otras, o si por cualquier motivo se modificase su valoración o se plantease la realización de obras nuevas no incluidas en el presupuesto de obra benéfico-social aprobado por la Asamblea, la autorización del Ministerio se hará con carácter provisional y condicionada a que, posteriormente, sean aprobadas por la Asamblea General de la Caja de Ahorros.

El importe de las partidas que representen el conjunto de estas variaciones no podrá exceder, en ningún caso, del 10 % del presupuesto destinado a la obra social propia de la Caja de Ahorros en el ejercicio de que se trate.

Art. 9.° En toda la obra nueva, al solicitar la autorización del Ministerio, se acompañará certificación de que en la aprobación por la Asamblea General se ha tenido en cuenta:

a) Finalidad de la obra y circunstancias que aconsejan su realización.

b) Importe de la inversión necesaria para su instalación.

c) Gasto anual de mantenimiento.

d) Existencia de fondos suficientes para atender a la creación y sostenimiento de la obra nueva, una vez hechas las previsiones necesarias para el sostenimiento de las ya existentes.

Cuando se trate de una obra en colaboración, se aportará además el proyecto de convenio entre las partes, en el que constará la aportación de la Caja de Ahorros y su representación de los Organos de gobierno de la obra en colaboración, que habrá de ser proporcional a su participación económica en la misma como mínimo.

Art. 10.° La gestión y administración de las obras benéfico-sociales podrá realizarse a través de Fundaciones o Patronatos creados por las Cajas de Ahorro, solas o en asociación con Entidades colaboradoras. Sus Estatutos, además de los requisitos que exija la legislación general, requerirán autorización del Ministerio de Economía.

Art. 11.° Las Cajas de Ahorro, independientemente de lo dispuesto en el artículo 1.° de esta Orden, podrán acumular parte de los excedentes de varios ejercicios en el caso de que los obtenidos en cada uno no les permita la completa realización de los fines previstos, sin que dicha acumulación pueda superar, en cada ejercicio, el 50 % de lo destinado en él a obra benéfico-social, salvo autorización expresa de este Ministerio a propuesta del Banco de España.

Art. 12.° Queda derogada la Orden ministerial de 26 de octubre de 1948 (R. 1326 y N. Dicc. 3914).

Disposición final

La presente Orden entrará en vigor en el mismo día de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

DEPARTAMENT D'ECONOMIA I FINANCES. DECRET 145/1980, DE 25 D'AGOST, SOBRE LA DEPENDÈNCIA ORGÀNICA I FUNCIONAL DE LES CAIXES D'ESTALVIS.

L'article 12 de l'Estatut d'Autonomia atorga competència exclusiva a la Generalitat sobre les Caixes d'Estalvis, d'acord amb les bases i l'ordenació de l'activitat econòmica general i la política monetària de l'Estat, en els termes d'allò que disposen els articles 38, 131 i els números 11 i 13 de l'apartat 1 de l'article 149 de la Constitució.

Per altra banda, l'article 10 concedeix a la Generalitat, en el marc de la legislació bàsica de l'Estat i, si s'escau, en els termes que aquella legislació estableixi, el desenvolupament legislatiu i l'execució en l'ordenació del crèdit.

L'ordenació general del crèdit a Catalunya requereix l'anàlisi aprofundida amb la participació dels interessats per tal d'arribar a una normativa de fons més permanent. Però el desenvolupament autonòmic de Catalunya fa necessari que, sense dilacions, la dependència orgànica i funcional de les Caixes d'Estalvi passi a la competència de la Generalitat, sense perjudici de les competències que, per raons de política monetària de l'Estat, corresponguin al Banc d'Espanya, ni de les mesures definitives que oportunament es puguin proposar al Parlament de Catalunya per a una regulació definitiva d'aquesta matèria.

Per tant, i en el marc de les actuals lleis i disposicions de l'Estat, tal com contempla la disposició transitòria segona de l'Estatut,

A proposta del Conseller d'Economia i Finances i d'acord amb el Consell Executiu,

Decreto:

Article primer. — Serà necessària l'autorització de la Conselleria d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, previ informe del Banc d'Espanya:

1. Per a la creació de noves Caixes d'Estalvis a Catalunya.

2. Per la fusió d'entitats ja existents en el territori de Catalunya.

Article segon. — La Conselleria d'Economia i Finances de la Generalitat portarà el control de l'acompliment de les normes d'expansió de les Caixes d'Estalvis, i haurà d'aprovar els projectes corresponents.

Article tercer. — Les Caixes d'Estalvis amb domicili social a Catalunya, o que desenvolupin a Catalunya la major part de les seves activitats socials, publicaran la convocatòria d'Assemblea general, ordinària i extraordinària, en el *Diari Oficial de la Generalitat* i els periòdics de major circulació del lloc on radiqui llur seu social, en els termes previstos en l'article 5è. del Reial Decret 2290/1977, de 27 d'agost.

Article quart. — A partir de l'entrada en vigor del present Decret, les relacions que el Reial Decret 2290/1977, en els seus articles 10, 14, 17, 18 i 22, Disposició transitòria 1.ª i Disposicions finals 2.ª i 3.ª, estableix entre les Caixes d'Estalvis i el Ministerio de Economía, s'establiran, per part de les Caixes d'Estalvis, amb domicili social a Catalunya o que desenvolupin a Catalunya la major part de les seves activitats socials, amb la Conselleria d'Economia i finances de la Generalitat.

Article cinquè. — 1. La Conselleria d'Economia i Finances vetllarà per l'acompliment, per part de les Caixes d'Estalvis amb domicili social a Catalunya o que desenvolupin a Catalunya la major part de les seves activitats socials, de les disposicions sobre Regionalització d'Inversions contingudes en el Reial Decret 2291/1977, de 27 d'agost.

2. La Conselleria d'Economia i Finances determinarà l'aptitud dels actius per a les inversions obligatòries de les Caixes d'Estalvis amb domicili social a Catalunya o que desenvolupin a Catalunya la major part de les seves activitats socials, sens prejudici del subcoeficient destinat en cada moment a Cèdules per a Inversions.

3. Dins les limitacions objectives establertes o que puguin establir-se en el futur, la Conselleria d'Economia i

Finances podrà autoritzar o denegar l'autorització per a les inversions en: grans crèdits, participacions, i operacions en què intervinguin, o hi tinguin la firma compromesa, alts càrrecs de les Caixes o persones físiques o jurídiques a ells vinculades.

Article sisè. — La Conselleria d'Economia i Finances portarà la coordinació i donarà l'aprovació als projectes de nova obra social que presentin les Caixes d'Estalvis catalanes, respectant les normes tècniques sobre reserves, que podrà modificar, previ informe del Banc d'Espanya.

Article setè. — Sens prejudici del dret d'inspecció que per raons de política monetària i del règim actual de garanties correspon al Banc d'Espanya, la Conselleria d'Economia i Finances portarà el control de gestió, dins l'àmbit de la legislació vigent, de les Caixes d'Estalvis amb domicili social a Catalunya o que desenvolupin a Catalunya la major part de les seves activitats socials.

Article vuitè. — La Conselleria d'Economia i Finances haurà de donar l'aprovació als projectes i pressupostos de publicitat que vulguin dur a terme les Caixes d'Estalvis amb domicili social a Catalunya o que desenvolupin a Catalunya la major part de les seves activitats socials.

Disposicions finals

Primera. — La Conselleria d'Economia i Finances queda autoritzada a prendre les mesures i dictar les disposicions adients per al desenvolupament del present Decret.

Segona. — El present Decret entrarà en vigor a partir de la seva publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat.*

Barcelona, 25 d'agost de 1970. — *Jordi Pujol,* President de la Generalitat de Catalunya; *Ramon Trias i Fargas,* Conseller d'Economia i Finances.

ORDEN DE 17 DE ENERO DE 1981 DEL MINISTERIO DE ECONOMÍA Y COMERCIO SOBRE LIBERALIZACIÓN DE TIPOS DE INTERÉS Y DIVIDENDOS BANCARIOS, Y FINANCIACIÓN A LARGO PLAZO. («B.O.E.» 19 DE ENERO 1981).

I. *Operaciones activas*

1.º 1. Los tipos de interés de las operaciones activas, cualquiera que sea su plazo y modalidad, de los Bancos, Cajas de Ahorro y Cooperativas de Crédito (en adelante, entidades de depósito) serán los que libremente se pacten con la clientela en los respectivos contratos, sin otras con-

cepciones que las que se establecen en los párrafos siguientes.

2. Las percepciones por tipo de interés y comisiones de las inversiones crediticias computables en los coeficientes de inversión de la banca privada, y de préstamos de regulación especial de las Cajas de Ahorro y de las Cooperativas de Crédito, excluidas las operaciones que se mencionen en los párrafos 3 y 4 siguientes, no podrán exceder del 12 por 100 anual.

3. Las percepciones por tipo de interés y comisiones de las operaciones de crédito a la exportación computables en los coeficientes mencionados en el párrafo precedente, o efectuadas por el Banco Exterior de España con fondos suministrados para este fin, serán las establecidas en la Orden de 13 de junio de 1980, excepto las correspondientes a créditos para capital circulante de las empresas exportadoras regulados por el Decreto 2525/1974, de 9 de agosto, y Órdenes ministeriales de 13 de marzo de 1975 y 5 de diciembre de 1979, cuyo máximo se fija en el 10 por 100 anual.

4. Las percepciones por tipo de interés y comisiones de las operaciones de préstamos para financiar la construcción y adquisición de viviendas de protección oficial serán las establecidas en la Orden ministerial de 13 de noviembre de 1980.

5. Las percepciones por tipo de interés y comisiones de los préstamos o créditos concertados en operaciones de ahorro vinculado no podrán exceder de los siguientes límites:

— Ahorro vivienda y ahorro pesquero, 10 por 100 anual.
— Ahorro bursátil, 10 por 100 anual.
— Ahorro del emigrante, 12 por 100 anual.

6. La libertad de tipos establecida en el párrafo 1 y los tipos máximos de los párrafos 2, 3, 4 y 5 anteriores serán de aplicación a las operaciones que se formalicen o renueven a partir de la fecha de su entrada en vigor, según el número decimosexto de la presente Orden, salvo que las renovaciones estuviesen pactadas entre las partes con anterioridad.

2.° Las entidades de depósito anunciarán los tipos de interés preferenciales que apliquen en cada momento a las operaciones de descuento, préstamo o crédito a tres meses, un año y tres años, y el que carguen en los descubiertos en cuenta corriente y excedidos en cuenta de crédito.

3.° En los préstamos o créditos a tipo de interés variable que concierten las entidades de depósito deberá pactarse un tipo de interés de referencia y establecerse cláu-

sulas de rescisión de las operaciones en función de la alteración de los tipos y condiciones de los mercados que permitan a cualquiera de las partes una ordenada gestión financiera.

4.° Los descubiertos en cuenta corriente o excedidos en cuenta de crédito se considerarán operaciones de crédito a todos los efectos, subsistiendo, por tanto, la obligación de declararlos a la Central de Información de Riesgos del Banco de España.

II. *Operaciones pasivas*

5.° 1. Los tipos de interés de las operaciones pasivas, cualquiera que sea su modalidad y plazo, de las entidades de depósito con otras entidades de depósito, sociedades y fondos de inversión mobiliaria, entidades de seguros, entidades de financiación, sociedades mediadoras en el mercado de dinero registradas en el Banco de España y Corporaciones Locales, serán los que libremente se pacten entre las partes.

2. Asimismo, serán libremente pactados los tipos de las imposiciones a plazo fijo de seis meses o más y cuantía igual o superior a un millón de pesetas, los de las imposiciones a plazo fijo de un año o más, cualquiera que sea su importe, y los de los pasivos en moneda extranjera de cualquier modalidad o plazo.

3. Los tipos de las restantes operaciones pasivas en pesetas, exceptuadas las cuentas extranjeras en pesetas, no podrán exceder de los siguientes límites:

— Cuentas corrientes a la vista, 1 por 100 anual.
— Imposiciones de ahorro ordinario, 3,75 por 100 anual.
— Imposiciones a plazo inferior a seis meses, 6,5 por 100 anual.
— Imposiciones a plazo igual o superior a seis meses e inferior a un año, 7,5 por 100 anual.
— Cuentas de ahorro vivienda y ahorro pesquero, 9 por 100 anual.
— Cuentas de ahorro bursátil, 8 por 100 anual.
— Cuentas de ahorro del emigrante, 10 por 100 anual.

Los tipos máximos establecidos en este párrafo no podrán sobrepasarse mediante retribuciones en especie.

6.° 1. Toda imposición a plazo, cualquiera que sea su denominación, tendrá, desde su iniciación o desde su prórroga por renovación tácita o expresa, un plazo fijo de vencimiento, que no podrá ser variado durante su vigencia, salvo lo dispuesto en los párrafos 2 y 3 del presente número. El resguardo de la imposición contendrá cláusu-

las en las que expresamente se consigne que el depósito no podrá ser devuelto antes de su vencimiento y el régimen de prórrogas. También se consignarán estas circunstancias en las libretas de cuentas a fecha, con expresión del vencimiento de cada una de las imposiciones individualizadas, y la fecha de su cancelación.

2. Los préstamos o anticipos con garantía de imposiciones a plazo que puedan conceder las entidades de depósito devengarán un tipo de interés superior, al menos en 4 puntos, al de la imposición que los garantiza.

3. En las cancelaciones anticipadas de imposiciones a plazo fijo, una vez liquidados los intereses pactados hasta la fecha de dicha cancelación anticipada, se deducirá del principal del depósito al menos un 4 por 100 anual por el período que medie entre la fecha de la cancelación y el vencimiento pactado para el depósito, sin que esta deducción pueda exceder del importe de los intereses devengados desde el inicio de la operación.

Si, como consecuencia de la cancelación anticipada, la imposición pasara a estar comprendida, por razón de plazo o cuantía, entre las operaciones contenidas en el apartado 3 del número quinto de esta Orden, la retribución neta máxima que podrá percibirse será la que corresponda según lo establecido en dicho apartado.

7.° 1. El número cuarto de la Orden de 24 de abril de 1969 sobre emisión y transmisión de resguardos de las imposiciones a plazo queda redactado como sigue:

«Cuarto. Las imposiciones a plazo fijo y los resguardos de las mismas a que se refiere esta disposición tendrán una duración mínima de seis meses.

»El valor nominal de los certificados será un múltiplo entero de un millón de pesetas, no pudiendo crearse certificados por valor inferior a esa cantidad.

»Las entidades emisoras anotarán estas emisiones de resguardos, por separado, en libros especialmente llevados al efecto.

»Los certificados que amparen tales depósitos estarán numerados correlativamente por cada entidad emisora, se extenderán en libros talonarios y se ajustarán al modelo oficial que como anexo se publica con esta Orden.»

2. Los intereses de las imposiciones a plazo fijo se liquidarán por períodos vencidos. Queda suprimido el primer modelo anexo de la citada Orden en el párrafo precedente.

3. Los resguardos expedidos según lo dispuesto en la Orden citada que no se ajusten a lo dispuesto en este nú-

mero existentes a la fecha de publicación de la presente serán cancelados a su vencimiento sin ulterior renovación.

III. *Comisiones*

8.° 1. Las únicas comisiones a aplicar en las operaciones de crédito en pesetas en sus diversas modalidades, así como las comisiones de cobranza de efectos, serán las siguientes, que tendrán carácter de máximas:

A) Comisiones de cobranza de efectos:

a) Las comisiones a percibir del cliente serán las siguientes:

— Efectos domiciliados, 0,40 por 100.

— Efectos no domiciliados, 0,70 por 100.

Cuando el importe de la comisión resultante sea inferior a 250 pesetas, las Entidades podrán cargar hasta esa cantidad por efecto. Las comisiones de cobranza se calcularán sobre el nominal del efecto, comprenderán gastos de correo, y se percibirán por una sola vez por operación, cualquiera que sea la duración de la misma.

En las incidencias diversas de cartera se podrá percibir una comisión de 100 pesetas por efecto. Se considera incidencia, en este contexto, toda modificación efectuada sobre el estado y datos del efecto al entrar en la cartera para negociación o gestión de cobro ordenada por el cedente.

Las precedentes comisiones no comprenden las de devolución de efectos comerciales, impagados o reclamados, que serán libres.

b) Cesión de comisiones entre Entidades de depósito:

En la cesión de efectos para su cobro entre Entidades de crédito y depósito la comisión de cobranza se repartirá por mitad entre la Entidad cedente y la cesionaria.

B) Comisiones de apertura de préstamos, cuentas de crédito y anticipos sobre efectos: 0,5 por 100 sobre el importe de la operación, o el límite del crédito concedido, a cobrar una sola vez.

C) Comisiones de disponibilidad en cuenta de crédito: 0,15 por 100 trimestral sobre el saldo medio no dispuesto de los límites. Esta comisión será aplicable a aquellas operaciones en que la disposición de los fondos sea facultativa del cliente.

2. Las comisiones sobre efectos, créditos o préstamos en moneda extranjera serán libres. Serán asimismo libres las comisiones a aplicar por avales y otras garantías y por servicios no relacionados con operaciones activas.

3. Las Entidades de depósito establecerán su tarifa de

comisiones, condiciones y gastos repercutibles por operaciones o servicios comprendidos en el párrafo 2 de este número. Estas tarifas se redactarán de forma clara, concreta y fácilmente comprensible para la clientela, tendrán carácter público, se remitirán al Banco de España con las actualizaciones o modificaciones que se produzcan en su caso y estarán a disposición de los clientes, no pudiendo cargarse tipos superiores a los contenidos en ellas, aplicarse condiciones más gravosas ni repercutir gastos no previstos.

IV. *Financiación a largo plazo de la Banca y coeficientes de inversión obligatoria de la Banca y Cajas de Ahorros*

9.° 1. Los Bancos privados operantes en España, excluido el Banco Exterior de España, deberán constituir en el Banco de España, al amparo del Decreto-ley 22/1960, de 15 de diciembre, un depósito obligatorio equivalente al 7 por 100 de sus pasivos computables a efectos del coeficiente legal de Caja, más un 10 por 100 de los bonos de Caja y obligaciones en circulación. Este depósito tendrá el carácter de indisponible, no será computable en el coeficiente de Caja, y no será remunerado.

2. Podrá liberarse el depósito en efectivo a que se refiere el párrafo precedente mediante las siguientes operacions:

a) Concesión de créditos a la clientela, con plazo medio no inferior a tres años.

b) Adquisición de obligaciones emitidas por Sociedades y Entidades españolas no financieras.

3. Los créditos o valores que se afecten a estos fines no serán computables en el coeficiente legal de inversión, ni podrán estar pignorados, redescontados o sujetos a responder de otras obligaciones.

4. El tipo de interés de los créditos comprendidos en el párrafo 2, letra a), de este número se establecerá entre los límites inferior y superior que al menos trimestralmente anunciarán los Bancos a esos efectos.

5. El nivel establecido en el párrafo 1 de este número se alcanzará como sigue:

a) Al término del mes en que entra en vigor la presente Orden, los Bancos mantendrán un porcentaje de activos sobre pasivos computables igual al que el mes precedente supusieron sus depósitos obligatorios o inversiones a medio y largo plazo efectuados según lo dispuesto en la Orden de 27 de abril de 1979, prorrogada por la de 18 de abril de 1980.

b) En los meses siguientes, dicho porcentaje se incrementará en un 0,13 por 100 mensual de los pasivos computables hasta alcanzar el nivel establecido.

10.° A partir de enero de 1981, inclusive, el coeficiente de inversión que los Bancos comerciales y mixtos están obligados a mantener con carácter de mínimo, a que se refiere el número primero de la Orden de 10 de marzo de 1976, se reducirá a razón de 0,10 puntos mensuales, en vez de la reducción de 0,10 puntos cada dos meses, fijada en el número primero de la Orden de 21 de agosto de 1979, hasta alcanzar el valor establecido en el número quinto de la Orden de 23 de julio de 1977.

11.° A partir de enero de 1981, inclusive, los porcentajes de inversión en fondos públicos y otros valores computables, y en préstamos de regulación especial que con carácter de mínimos están obligadas a mantener las Cajas de Ahorro conforme a lo dispuesto en el Decreto 715/1964, de 26 de marzo, se reducirán a razón de 0,25 puntos mensuales, respectivamente, en vez de la reducción de 0,10 puntos mensuales fijada en el número primero de la Orden de 27 de abril de 1979, hasta alcanzar los valores establecidos en los números séptimo y décimo de la Orden de 23 de julio de 1977.

V. *Emisión de bonos y obligaciones*

12.° La autorización para la emisión de bonos de Caja de Bancos industriales establecida en el párrafo segundo del artículo 4 del Decreto-ley 53/1962, de 29 de noviembre, se considerará otorgada con la aprobación del folleto de emisión, regulado por el Real Decreto 1851/1978, de 10 de julio, y Orden de 27 de noviembre de 1978, que lo desarrolla.

VI. *Distribución de dividendos*

13.° 1. Los Bancos podrán distribuir libremente sus beneficios ordinarios anuales obtenidos en los ejercicios 1981 y sucesivos, siempre que hayan seguido una política de amortizaciones, saneamiento y constitución de reservas y previsiones, y mantengan un nivel de recursos propios efectivos, suficientes para garantizar la seguridad de la entidad, según datos contables ajustados a principios de universal aceptación.

2. Las distribuciones de los beneficios obtenidos en los ejercicios 1981 y 1982 se someterán a previa autorización del Banco de España. En los sucesivos, se estará a lo dis-

puesto en el Decreto-ley 18/1962, de 7 de junio, artículo 17, párrafo b).

3. Lo dispuesto en los párrafos precedentes se entiende de aplicación a las cesiones de resultados de las sucursales en España de Bancos extranjeros a sus casas centrales, sin perjuicio de las preceptivas autorizaciones requeridas para su transferencia.

4. A partir del año 1981, el anuncio y pago de los dividendos correspondientes a dicho ejercicio y siguientes no podrá realizarse hasta que hayan sido aprobados por la Junta general de accionistas. Sin embargo, si el Consejo de Administración, bajo su responsabilidad, decidiera el pago de uno o dos dividendos a cuenta, éstos no podrán anunciarse ni pagarse antes que el Banco de España haya tenido conocimiento de los resultados del período a que se refieran los mismos y no podrán exceder de la mitad de los beneficios ordinarios del período correspondiente, una vez deducidas las pertinentes provisiones para amortizaciones, saneamientos, impuesto de Sociedades y dotación de las reservas obligatorias y sin perjuicio de lo dispuesto en el párrafo 2 del presente número.

VII. *Delegaciones*

14.° Se faculta al Banco de España para dictar las normas precisas para el desarrollo y ejecución de la presente Orden, y en particular para:

a) Determinar la forma en que se publicarán los tipos preferenciales mencionados en el número segundo e inferiores y superiores mencionados en el número noveno, párrafo 4.

b) Establecer los criterios a que se someterán los contratos de préstamos y créditos a tipo variable dentro de lo dispuesto en el número tercero.

c) Establecer los sistemas de liquidación y valoración de intereses, y las condiciones de domiciliación de los efectos de comercio.

d) Examinar las tarifas por servicios y requerir su modificación cuando no se cumplan los requisitos de claridad, concreción y comprensibilidad establecidas en el número octavo, párrafo 3, dándose aquéllas por válidas si el Banco de España no formulase objeción en el plazo de quince días.

e) Modificar anualmente el importe mínimo por efecto de la comisión de cobranza, y el de la de incidencias de cartera.

f) Desarrollar lo dispuesto en el número decimotercero

y verificar el cumplimiento de las condiciones establecidas en su párrafo primero.

VIII. *Derogaciones*

15.° Quedan derogados: El Decreto de 31 de diciembre de 1941, sobre reparto de dividendos bancarios, que será de aplicación, no obstante, a la distribución de los resultados del ejercicio 1980; los párrafos tercero y cuarto del número 4 de la Orden de 21 de mayo de 1963, sobre Bancos industriales y de negocios; el número quinto de la Orden de 14 de octubre de 1969, sobre normas de actuación bancaria; la Orden de 29 de febrero de 1972, sobre tarifas y condiciones, y las Órdenes de 4 de marzo de 1974 y 17 de junio de 1975, que la modifican; los números primero y quinto de la Orden de 23 de julio de 1977, sobre liberalización de tipos de interés y coeficientes de inversión del sistema financiero; la Orden de 27 de abril de 1979, sobre financiación a medio y largo plazo de la banca privada, y la de 18 de abril de 1980, que la prorroga; la Orden de 27 de abril de 1979, sobre coeficiente de inversión de las Cajas de Ahorro; la Orden de 21 de agosto de 1979, sobre coeficientes de inversión de la banca privada, y cuantas normas o disposiciones de igual o inferior rango se opongan a la presente.

IX. *Transitorias*

16.° Los tipos de interés activos y las comisiones establecidos respectivamente en el número primero y en los párrafos 1 y 2 del número octavo entrarán en vigor el 1 de marzo de 1981, siendo de aplicación hasta entonces los tipos actualmente vigentes y las comisiones contenidas en la tarifa de comisiones y condiciones aprobada por Orden de 29 de febrero de 1972 y las que la modifican. Las Entidades deberán elaborar en ese intervalo las tarifas mencionadas en el párrafo 3 del número octavo. También serán aplicables las normas de valoración y liquidación de la sección primera de aquellas tarifas hasta su reglamentación por el Banco de España.

17.° Esta Orden entrará en vigor el día de su publicación en el «Boletín Oficial del Estado».

Índex de Capítols

I. — La Fundació de les Caixes d'Estalvis. Les caixes d'estalvi catalanes 7
1.1. — Origen de les caixes d'estalvis . . 9
1.2. — La transformació real de les caixes d'estalvis 15
1.3. — L'evolució de les caixes d'estalvis després de l'any 1939 19
1.4. — El caràcter jurídic de les caixes d'estalvis 27

II. — Anàlisi i evolució del passiu de les caixes d'estalvis 37
2.1. — Introducció. Operatòria de les caixes d'estalvis 37
2.2. — Estructura comparada del passsiu a caixes i bancs 43
2.3. — Quota de mercat comparada de caixes i bancs 47
2.4. — Estructura dels dipòsits a caixes i bancs 51
2.5. — Quota de mercat regional i caixes catalanes 57
2.6. — Estructura dels dipòsits de les caixes catalanes 65
2.7. — L'evolució de la xarxa d'oficines . 68
2.8. — La renda com a factor de l'estalvi . 76
2.9. — Els recursos propis i l'obra benèfico-social 84

III. — Anàlisi i evolució de l'actiu de les caixes d'estalvis 93
3.1. — Estructura de l'actiu a caixes i bancs 95
3.2. — Els actius líquids 101
3.3. — Coeficients estructurals de les caixes 105
3.4. — Coeficients legals que afectin les caixes 111

3.5. — La cartera de valors 115
3.6. — Emissió i subscripció de valors . . 121
3.7. — Inversions obligatòries i transvasaments interregionals 133
3.8. — La cartera de préstecs i crèdits . . 139
3.9. — Estructura sectorial del crèdit . . 148

IV. — Reforma del sistema finances i de les caixes d'estalvis 161
4.1. — La reforma financera en el marc de la situació econòmica global . . . 163
4.2. — Criteris de la reforma segons les caixes d'estalvis 168
4.3. — La reforma de l'any 1977. Visió de conjunt 174
4.4. — Contingut de la reforma. Referència especial a les caixes d'estalvis . . 179
4.5. — Continuïtat de la reforma del sistema financer i modificacions posteriors 185
4.6. — Incidència de la reforma i balanç . 188

V. — Les caixes d'estalvis en el marc internacional. L'Autonomia i el paper de les caixes 197
5.1. — Caràcter institucional i jurídic de les caixes d'estalvis a la CEE . . . 199
5.2. — Llibertat d'operatòria en les caixes de la CEE 204
5.3. — Les caixes d'estalvis i el criteri regional 213
5.4. — Alguns problemes per a l'adaptació de les caixes d'estalvis al marc autonòmic 220
5.5. — Proposta de funcionament de les caixes d'estalvis en l'àmbit autonòmic 220
5.6. — Conflictes entre la Generalitat i l'Estat en la competència sobre caixes d'estalvis 227

Annex legislatiu 231

La tradicional importància de les Caixes d'Estalvi en el constext de la societat catalana explica que la seva evolució sigui objecte en tot moment d'una gran atenció per part de l'opinió pública.
En la present circumstància, aquesta atenció és doblement necessària pel fet que dos nous elements caracteritzen la situació a Catalunya. En primer lloc la profunda crisi de reconversió que travessa el nostre país i que indica que la nova Revolució Tecnològica s'hi obre pas com a la resta del món industrialitzat i per a respondre a la qual cal la mobilització de recursos en aquesta direcció. Segonament, les Caixes d'Estalvi des de fa uns mesos són sota la jurisdicció de la Generalitat i aquest canvi positiu obliga a extremar la creativitat i la responsabilitat.
Per tot això, l'obra *Les caixes d'estalvi a Catalunya* d'Albert Ribas és un valuós treball que pot contribuir a què les Caixes continuïn essent un important instrument per al desenvolupament de Catalunya en unes circumstàncies difícils i esperançadores alhora.

Publicacions de la **FundacióJaumeBofill**